

EVROPSKÁ SOCIÁLNÍ CHARTA

DRUHÁ ZPRÁVA O PLNĚNÍ EVROPSKÉ SOCIÁLNÍ CHARTY

PŘEDKLÁDANÁ VLÁDOU ČESKÉ REPUBLIKY (za období roku 2001 – 2002)

První část
(články 1, 5, 6, 12, 13, 16, 19 odst.9)

ČLÁNEK 1: PRÁVO NA PRÁCI	4
ČLÁNEK 1, ODSTAVEC 1	4
<i>Otázka A</i>	4
<i>Otázka B</i>	15
<i>Otázka C</i>	19
ČLÁNEK 1, ODSTAVEC 2	20
<i>Otázka A</i>	20
<i>Otázka B</i>	33
<i>Otázka C</i>	35
<i>Otázka D</i>	36
<i>Otázka E</i>	36
<i>Otázka F</i>	36
<i>Otázka G</i>	36
ČLÁNEK 1, ODSTAVEC 3	39
<i>Otázka A</i>	39
<i>Otázka B</i>	39
<i>Otázka C</i>	40
<i>Otázka D</i>	40
<i>Otázka E</i>	41
TABULKY K ČLÁNKU 1	44
ČLÁNEK 5: PRÁVO ORGANIZOVAT SE	86
<i>Otázka A</i>	86
<i>Otázka B</i>	87
<i>Otázka C</i>	88
<i>Otázka D</i>	88
<i>Otázka E</i>	88
ČLÁNEK 6: PRÁVO KOLEKTIVNĚ VYJEDNÁVAT	89
ČLÁNEK 6, ODSTAVEC 1	89
ČLÁNEK 6, ODSTAVEC 2	90
<i>Otázka A</i>	90
<i>Otázka B</i>	90
<i>Otázka C</i>	91
ČLÁNEK 6, ODSTAVEC 3	92
<i>Otázka A</i>	92
<i>Otázka B</i>	93
<i>Otázka C</i>	93
ČLÁNEK 6, ODSTAVEC 4	94
<i>Otázka A</i>	94
<i>Otázka B</i>	94

<i>Otázka C</i>	95
<i>Otázka D</i>	98
<i>Otázka E</i>	99
<i>Otázka F</i>	99
ČLÁNEK 12: PRÁVO NA SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	100
ČLÁNEK 12, Odstavec 1	100
ČLÁNEK 12, Odstavec 2	103
<i>Otázka A</i>	103
<i>Otázka B</i>	110
ČLÁNEK 12, Odstavec 3	111
<i>Otázka A</i>	111
<i>Otázka B</i>	112
ČLÁNEK 12, Odstavec 4	114
<i>Otázka A</i>	114
<i>Otázka B</i>	116
<i>Otázka C</i>	118
ČLÁNEK 13: PRÁVO NA SOCIÁLNÍ A LÉKAŘSKOU POMOC	119
ČLÁNEK 13, Odstavec 1	119
<i>Otázka A</i>	119
<i>Otázka B</i>	121
<i>Otázka C</i>	132
<i>Otázka D</i>	133
ČLÁNEK 13, Odstavec 2	137
ČLÁNEK 13, Odstavec 3	138
ČLÁNEK 13, Odstavec 4	142
ČLÁNEK 16: PRÁVO RODINY NA SOCIÁLNÍ, PRÁVNÍ A EKONOMICKOU OCHRANU	143
<i>Otázka A</i>	143
<i>Otázka B</i>	145
<i>Otázka C</i>	149
<i>Otázka D</i>	154
<i>Otázka E</i>	155
<i>Otázka F</i>	159
<i>Otázka G</i>	160
ČLÁNEK 19: PRÁVO MIGRUJÍCÍCH PRACOVNÍKŮ A JEJICH RODIN NA OCHRANU A POMOC	168
ČLÁNEK 19, Odstavec 9	168

ČLÁNEK 1: PRÁVO NA PRÁCI

Článek 1, odstavec 1

„Aby zajistily účinný výkon práva na práci smluvní strany se zavazují:

že přijmou za jeden ze svých hlavních cílů a odpovědností dosažení a udržení co nejvyšší a nestabilnější úrovně zaměstnanosti směřující k dosažení plné zaměstnanosti;“

Otázka A

Uveďte, jakou politiku sleduje Vaše vláda v úsilí dosáhnout a udržet plnou zaměstnanost. Uveďte prosím podrobnosti o prováděných opatřeních a programech k dosažení co nejvyšší a nestabilnější úrovně zaměstnanosti. Uveďte prosím, pokud je to možné, trend ve výdajích na politiku zaměstnanosti v posledních pěti letech, včetně podílu na „aktivní“ opatření (tvorba pracovních míst, výcvik, atd.) a „pasivní“ opatření (finanční náhrady, atd.).

Uveďte opatření aktivní politiky zaměstnanosti, která byla přijata s cílem zlepšit přístup k zaměstnání skupinám nejvíce vystaveným nebo nejvíce postiženým nezaměstnaností (například ženám, mladým lidem, starším pracovníkům, dlouhodobě nezaměstnaným, zdravotně postiženým, přistěhovalcům a/nebo etnickým menšinám). Uveďte počty osob majících prospěch z těchto opatření a informací a pokud možno důsledky těchto opatření na zaměstnanost.

Vláda a její politika zaměstnanosti

Programové prohlášení vlády z roku 2002 uvádí, že dosažení plné efektivní zaměstnanosti je strategickým cílem vlády. Dále z programového prohlášení vlády vyplývá, že prioritním záměrem aktivní politiky zaměstnanosti vlády bude především co nejintenzivnější snižování nezaměstnanosti s orientací na regiony severní, střední a jižní Moravy a severozápadních Čech¹ (tj. na regiony s nejvyšší mírou nezaměstnanosti). Vláda hodlá podporovat projekty, jejichž realizace bude znamenat výraznou tvorbu nových pracovních míst přednostně v ohrožených regionech a další rozvoj drobného a středního podnikání. Bude působit na to, aby lidé měli motivaci hledat a udržet si práci a bude podporovat zaměstnanost osob obtížně se uplatňujících na trhu práce a prosazovat rovnost žen a mužů v zaměstnání. Vláda se zavazuje každoročně aktualizovat Národní akční plán zaměstnanosti.

Při formulaci úkolů státní politiky zaměstnanosti na rok 2002 vycházelo Ministerstvo práce a sociálních věcí z analýzy trhu práce v roce 2001 a prognózy na rok 2002, z možností státního rozpočtu a ze závazků plynoucích z uzavřených dohod s Evropskou unií a OECD. V souladu s opatřeními Národního plánu zaměstnanosti docházelo k postupné změně přístupu k politice zaměstnanosti. Politika zaměstnanosti se stává pevnou součástí hospodářské, sociální a vzdělávací politiky vlády.

Kromě aktivní politiky zaměstnanosti byly její součástí i programy hospodářské politiky vlády zaměřené na podporu nové zaměstnanosti a restrukturalizaci stávající zaměstnanosti (Systém investičních pobídek, Program podpory rozvoje průmyslových zón,

¹) NUTS Ostravsko, NUTS II Střední Morava, NUTS II Jihovýchod, NUTS II Severozápad

Programy podpory malého a středního podnikání, Program revitalizace strategických podniků), programy zaměřené na restrukturalizaci odvětví a regionů nejvíce ohrožených nezaměstnaností (Program podpory regionálního rozvoje pro severozápadní Čechy a pro Ostravský region, Program restrukturalizace ocelářského průmyslu, Globální plán revitalizace pánevních oblastí severozápadních Čech) a další opatření, která byla financována i z rozpočtů ostatních zainteresovaných resortů.

Aktivní politika zaměstnanosti (APZ) se v roce 2002 soustředila, v rámci svých možností, na:

- a) zvyšování zaměstnatelnosti evidovaných uchazečů o zaměstnání změnou kvalifikace a zvýšením jejich motivace k přijetí zaměstnání,
- b) udržení a zvýšení zaměstnanosti ohrožených skupin zaměstnanců a specifických skupin, ve spolupráci se zaměstnavateli,
- c) snížení sociálního napětí v regionech s nejvyšší mírou nezaměstnanosti, především v Ústeckém a Moravskoslezském kraji,
- d) splnění úkolů a opatření Národního akčního plánu zaměstnanosti na rok 2002 (NAPZ) (anglický překlad textu je dostupný na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/2622/2622.doc>)

Při realizaci APZ se úřady práce zaměřily zejména na skupiny uchazečů nejvíce ohrožených nezaměstnaností a dlouhodobou nezaměstnaností. V souladu s opatřením 1.5. Národního akčního plánu zaměstnanosti na r. 2002 schváleného 11.3.2002 usnesením vlády č. 249, byla pozornost a péče těmto skupinám uchazečů vyjádřena konkrétními programy, do nichž byli zařazováni dospělí uchazeči nad 25 let nejdéle do 12 měsíců délky jejich nezaměstnanosti a absolventi škol a mladiství do 6 měsíců délky jejich nezaměstnanosti.

V souladu s opatřením č.2.5 NAPZ, které ukládá MPSV ve spolupráci s úřady práce změnit zaměření a rozsah jednotlivých nástrojů APZ ve prospěch aktivačních a preventivních opatření, se úřady práce zaměřily na změnu zaměření a rozsahu jednotlivých nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti směrem ke zintenzivnění aktivačních a preventivních činností tak, aby došlo k potřebnému přizpůsobení struktury kvalifikace pracovní síly, včetně uchazečů o zaměstnání, požadavkům měnící se struktury zaměstnanosti.

Nadále bylo v roce 2002 k řešení problému přistupováno komplexně, v rámci programů APZ jednotlivých úřadů práce, rozpracovaných do jednotlivých projektů, s využitím vhodné kombinace nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. Úřady práce se soustředily na spolupráci jednotlivých útvarů (trh práce, rekvalifikace a poradenství) z důvodu efektivního využití jak jednotlivých nástrojů APZ, tak finančních prostředků.

Výdaje na státní politiku zaměstnanosti v roce 2002

V roce 2002 došlo k nárůstu výdajů na státní politiku zaměstnanosti, a to o 599.752 tis. Kč oproti roku 2001. Pokles byl zaznamenán u výdajů na aktivní politiku zaměstnanosti – o 580.027 tis. Kč oproti roku 2001. Oproti tomu vykázal rok 2002 zvýšení výdajů na pasivní politiku zaměstnanosti. Tento vývoj byl odrazem vlivu ekonomické recese v západní Evropě, což se odrazilo na zaměstnanosti v exportně orientovaných odvětvích. Určitý vliv zde měly i povodně, které v létě postihly Českou republiku. Dalším ovlivňujícím faktorem byl vyšší počet absolventů škol, neboť v důsledku zavedení devítileté povinné školní docházky po několika přechodných letech znovu ze středních škol vycházel plný ročník absolventů. Všechny výše uvedené vlivy způsobily, že v r. 2002 byly výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti o 18,8% vyšší, než v roce 2001 (v r. 2001 – 5.228.947 tis. Kč, v r. 2002 6.209.746 tis. Kč). Vlivem uvedených skutečností byl průměrný počet evidovaných uchazečů v roce 2001 nižší o 29.346 uchazečů než v roce 2002 (v roce 2001 byl průměrný počet evidovaných uchazečů 443.822 a v roce 2002 473.168).

Průměrný počet uchazečů pobírajících hmotné zabezpečení se oproti roku 2001 zvýšil o 18.117 uchazečů (v roce 2001 byl průměrný počet uchazečů pobírajících hmotné zabezpečení 155.006, v roce 2002 173.123).

Míra nezaměstnanosti k 31.12.2002 dosáhla hodnoty 9,8%, tzn. že oproti stavu ke stejnému datu v roce 2001 vzrostla o 0,9 procentního bodu (míra nezaměstnanosti k 31.12.2001 byla 8,9%). Průměrná míra nezaměstnanosti v roce 2002 byla o 0,65 procentního bodu vyšší než v roce 2001 (průměrná míra nezaměstnanosti v roce 2002 byla 9,15 %, v roce 2001 8,5%).

Počet volných pracovních míst klesl o 11.433 volných pracovních míst z 52.084 k 31.12.2001 na 40.651 k 31.12.2002. Na jedno pracovní místo připadalo k 31.12.2002 v České republice 12,7 uchazečů. Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo se vzhledem k datu 31.12.2001, kdy činil 8,9 uchazečů na jedno pracovní místo, zvětšil. U tohoto ukazatele existují značné regionální rozdíly. Největší počet uchazečů na jedno volné pracovní místo byl k 31.12.2001 v okrese Karviná (106,9 uchazeče), v okrese Jeseník (79,6 uchazeče) a v okrese Teplice (65,5 uchazeče). Naopak nejnižší počet uchazečů na jedno volné pracovní místo byl v okrese Praha – západ (2,1 uchazeče), Praha – východ (2,1 uchazeče) a hl. m. Praha (3,1 uchazeče).

Srovnání výdajů na státní politiku zaměstnanosti (SPZ) v r. 2001 a 2002

	2001	2002	Rozdíl tis. Kč,
	v tis. Kč	v tis Kč	resp. procent. bodů
Výdaje na SPZ (v tis.Kč)	9 522 338	10 122 090	+599 752
Z toho:			
<i>Pasivní politika zaměstnanosti (PPZ)</i>	5 228 947	6 209 746	+980 799
Podíl PPZ na SPZ v %	54,91	61,35	
<i>aktivní politika zaměstnanosti (APZ)</i>	4 063 277	3 483 250	- 580 027

Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti

Snahou MPSV a úřadů práce bylo maximálně efektivně a účelně využít přidělené prostředky na aktivní politiku zaměstnanosti.

Rozpočet aktivní politiky zaměstnanosti v roce 2002 v tis. Kč

	Schválený	Upravený	Čerpání
	Rozpočet	rozpočet	
Úřady práce z toho:	2 471 890	2 760 995	2 646 418
Vlastní nástroje APZ	2 171 890	2 328 851	2 235 481
Příspěvek § 24a	0	293 290	410 937
Vlastní ministerstvo	1 553 290	842 185	836 832
z toho invest. pobídky	840 000	686 000	685 131
Dotace zam. ZPS	413 000	120 000	113 172
ostatní	300 290	36 185	34 929

Srovnání čerpání výdajů na nástroje APZ v r. 2001 a 2002

	2001		2002		Změna ve výdajích oproti roku 2001
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	
<i>Rekvalifikace</i>	382 652	13,3	370 431	16,6	-12 221
<i>Veřejně prospěšné práce</i>	924 451	31,2	713 953	32,1	-210 498
<i>Spol.účel.prac.místa</i>	1 042 504	35,2	616 819	27,7	-425 685
<i>Absolventi a mladiství</i>	388 336	13,1	347 996	15,6	-40 340
<i>Podpora zaměstnanosti občanů se ZPS</i>	211 214	7,2	177 575	8,0	-33 639
Celkem	2 949 157	100,0	2 226 774	100,0	-622 983

V roce 2002 věnovaly úřady práce na zřízení společensky účelných pracovních míst 616.819 tis. Kč, tj. o 425.685 tis. Kč méně než v roce 2001. Podíl prostředků vyčerpaných na zřízení společensky účelných pracovních míst na celkovém čerpání na APZ oproti roku 2001 klesl o 7,5 procentních bodů na 27,7%. Většina prostředků byla vyčerpana na zřízení společensky účelných pracovních míst u zaměstnavatelů. Celkem zaměstnavatelé obdrželi příspěvky ve výši 520.540 tis. Kč. Na zřízení společensky účelných pracovních míst pro samostatnou výdělečnou činnost bylo uchazečům o zaměstnání poskytnuto celkem 96.579 tis.

Kč. Celkem bylo v roce 2002 zřízeno 13.454 společensky účelných pracovních míst, což je o 7.944 míst méně než v roce 2001.

Na **veřejně prospěšné práce** bylo v roce 2002 vyčerpáno 713.953 tis. Kč, což je o 210.948 tis. Kč méně, než v roce 2001. Podíl čerpání finančních prostředků na veřejně prospěšné práce mírně vzrostl oproti roku 2001 (v roce 2002 byl 32,1%, v roce 2001 byl 31,2%). V rámci VPP bylo v roce 2002 vytvořeno 16.488 míst (v roce 2001 to bylo 18.962).

Na **místa pro zajištění odborné praxe absolventů škol a získání kvalifikace mladistvých** úřady práce v roce 2002 vynaložily 347.996 tis. Kč, což je o 40.340 tis. Kč méně než v roce 2001. Podíl výdajů na tento nástroj v rámci výdajů na APZ vzrostl o 2,5 procentních bodů (v roce 2002 byl 13,1%, v roce 2001 byl 15,6%). Celkem bylo pro absolventy zřízeno v roce 2002 8.131 míst, což je o 1.741 míst méně než v roce 2001.

I v roce 2002 pokračoval trend růstu počtu zařazených do rekvalifikací, i když nárůst mezi lety 2001 a 2002 nebyl tak výrazný jako mezi lety 2000 a 2001. Počet zařazených do rekvalifikace vzrostl pouze o 870 osob (v roce 2002 bylo do rekvalifikace zařazeno celkem 36 015 osob, v roce 2001 35.145 osob). Výdaje na rekvalifikace v roce 2002 klesly o 12.221 tis. Kč ve srovnání s rokem 2001 (celkem bylo vyčerpáno 370.431 tis. Kč). Podíl čerpání na rekvalifikace vzhledem k celkovým výdajům na APZ vzrostl o 3,3 procentního bodu na hodnotu 16,6%.

Počet uchazečů zařazených do programů APZ v roce 2002 se snížil na 75.719 uchazečů. V roce 2001 prošlo APZ celkem 87.577 uchazečů. Jejich podíl na průměrném počtu evidovaných uchazečů se snížil oproti roku 2001 z 19,7 % na 16,0 % v roce 2002. Vedle těchto uchazečů byl úřady práce poskytnut příspěvek na provoz chráněných dílen a pracovišť, který pokryl celkem 4.679 osob. Průměrné náklady na jednoho zařazeného do APZ (včetně provozu chráněných dílen) lze vyčíslit v roce 2002 na 29,5 tis. Kč, což je o 2,8 tis. méně než v roce 2001. Tento pokles svědčí o finanční kázi a optimálním přístupu úřadu práce při provádění programů APZ.

Výdaje pro občany se změněnou pracovní schopností (příspěvek na zřízení pracovních míst v chráněných dílnách a chráněných pracovištích, příspěvek na provoz chráněných dílen a chráněných pracovišť, pracovní rehabilitace občanů se ZPS klesly mezi rokem 2001 a 2002 o 33.639 tis. Kč, jejich podíl na výdajích na APZ se zvýšil o 0,8 procentního bodu).

V roce 2002 bylo na zřízení pracovních míst v chráněných dílnách či chráněných pracovištích vynaloženo 42.135 tis. Kč, tj. o 4.245 tis. Kč méně než v roce 2001, kdy úřady práce za tímto účelem vynaložily 46.380 tis. Kč.

Pokles oproti roku 2001 také zaznamenaly výdaje na pracovní rehabilitaci občanů se ZPS, a to o 6.349 tis. Kč (v roce 2001 byly tyto výdaje 6.388 tis. Kč, v roce 2002 39 tis. Kč).

Oproti roku 2001 klesly výdaje na provoz chráněných dílen a chráněných pracovišť, a to z 158.446 tis. Kč v roce 2001 na 131.632 tis. Kč v roce 2002, tj. o 26.814 tis. Kč. Pokles výše uvedených výdajů na chráněné dílny a pracoviště byl významně ovlivněn nově zavedeným nárokovým příspěvkem dle § 24a zákona o zaměstnanosti. S účinností od 1.1. 2002 došlo ke změnám v právní úpravě zaměstnávání občanů se ZPS. Zákon č. 474/2001 Sb. novelizoval právní úpravu povinnosti zaměstnavatelů zaměstnávat občany se ZPS ve výši stanoveného povinného podílu na celkovém počtu zaměstnanců a zařazením nového ustanovení § 24a do zákona o zaměstnanosti umožnil poskytovat zaměstnavatelům převážně zaměstnávajícím občany se ZPS příspěvek na částečnou úhradu zvýšených nákladů souvisejících se zaměstnáváním občanů se ZPS. Výše příspěvku za každého zaměstnaného občana se ZPS je zákonem stanovena v částce odpovídající 0,35 násobku průměrné mzdy v národním hospodářství zjištěné za 1. až 3. kalendářní čtvrtletí předcházejícího kalendářního roku.

Příspěvek podle § 24a byl poskytován 73 úřady práce. Celková výše poskytnutých finančních prostředků činí 410 937 000 Kč. Nejvyšší částky poskytly Úřady práce v Brně,

Českých Budějovicích, Plzni, Praze a Zlíně, tj. v místech, kde jsou velcí zaměstnavatelé zaměstnávající občany se ZPS – jedná se převážně o výrobní družstva s dlouholetou tradicí zaměstnávání těchto občanů. Pozitivním přínosem příspěvku bylo udržení pracovních míst právě u těchto tradičních zaměstnavatelů a jejich nárůst, který u těchto zaměstnavatelů činil přibližně 400 pracovních míst. Negativním rysem tohoto nového ustanovení právního předpisu je účelové zřizování uvedeného typu zaměstnavatelů, právě jen s cílem získat příspěvek – jedná se zejména o zaměstnavatele zaměstnávajícího jednoho zaměstnance.

Dotace a návratné finanční výpomoci podnikatelským subjektům zaměstnávajícím nejméně 50% občanů se ZPS v roce 2002

Pro poskytnutí dotace jsou stanovena tato základní kritéria:

- a. investice povede k navýšení pracovních míst pro občany se změněnou pracovní schopností a změněnou pracovní schopností s těžším zdravotním postižením,
- b. investice posílí životaschopnost podnikatelského subjektu, tj. nezbytná investice pro udržení současných míst,
- c. investice zlepší pracovní podmínky zaměstnanců se ZPS
- d. investice umožní rozšíření, případně zkvalitnění výrobního programu, nebo vazbu na kooperaci výrobních programů s jinými subjekty případně i zahraničními.

V rámci programu **PALMIF** je podporováno zaměstnávání uchazečů o zaměstnání a dalších osob obtížně umístitelných na trhu práce, tzn. především absolventů škol bez odborné praxe, mladistvých bez dokončeného vzdělání, zdravotně handicapovaných a dlouhodobě nezaměstnaných osob. Program PALMIF poskytuje také finanční podporu pro získání vyššího stupně kvalifikace. Přednost mají takové rekvalifikační projekty, které dávají rekvalifikovaným osobám možnost získat nové a vyšší vzdělání na kvalifikační úrovni zemí Evropské unie.

Výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti

Zvýšením životního minima platného pro jednotlivého občana od 1. 10. 2001 byla **horní hranice hmotného zabezpečení** (stanovena jako 2,5-násobek životního minima platného pro jednotlivého občana, resp. 2,8-násobek ŽM po dobu rekvalifikace) **10 250 Kč**, resp. 11 480 Kč.

Zvýšené ŽM platilo v roce 2001 pouze 3 měsíce, zatímco v roce 2002 ovlivňovalo výši hmotného zabezpečení po celých 12 měsících. V důsledku toho a zároveň z důvodů nárůstu příjmů představovala v roce 2002 průměrná výše příspěvku v nezaměstnanosti 3164 Kč a ve srovnání s rokem 2001 byla o 203 Kč vyšší.

V roce 2001 představoval průměrný podíl uchazečů nezaměstnaných déle než 6 měsíců 57,1 % všech uchazečů o zaměstnání, v roce 2002 představoval tento podíl v průměru 56,7 %. Poklesem podílu dlouhodobé nezaměstnanosti se mírně zvýšil podíl uchazečů pobírajících příspěvek v nezaměstnanosti. Jejich průměrný podíl v roce 2002 představoval 34,9 % evidovaných uchazečů, zatímco v roce 2001 to bylo 36,3 %. Celkovým zvýšením nezaměstnanosti počet uchazečů pobírajících hmotné zabezpečení vzrostl i

absolutně. Zatímco v roce 2001 představoval jejich průměrný měsíční počet 155 006, v roce 2002 již 173 123 osob.

Všechny výše uvedené vlivy způsobily, že v roce 2002 byly výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti o 18,8 % vyšší než v roce 2001 (v r. 2001 – 5 228 947 tis. Kč, v r. 2002 – 6 209 746 tis. Kč).

Ve svých závěrech k předchozí zprávě požaduje Výbor pro sociální práva doplnit základní informace o zaměstnanosti cizích státních příslušníků a etnických menšin, včetně číselných údajů (v případě nezbytnosti odhad).

Podle sčítání lidu k 1. březnu 2001 žilo v ČR 94 % osob hlásících se k české, moravské a slezské národnosti. Nejpočetnější menšinou jsou Slováci (asi 2 %), následují Poláci, Němci a Romové. K romské národnosti se oficiálně přihlásilo pouze 0,1 (tj. asi 12 tis. občanů), většina etnika se přihlásila k slovenské nebo české národnosti. Počet Romů se odhaduje asi na 200 tis. lidí, jedná se však o pouhý odhad, právě tak jako u odhadu míry nezaměstnanosti Romů. Evidence úřadů práce neobsahuje údaje o národnosti uchazečů o zaměstnání.

Počet platných povolení k zaměstnávání cizinců v ČR

C - Seznam prvních 15-ti států podle počtu povolení ke konci měsíce červen 2003

Pořadí	Stát	Celkový počet povolení ke konci měsíců							Porovnávací údaje		Z celkového počtu povolení za červen 2003						
		prosinec	leden	únor	březen	duben	květen	červen	za červen 2003	pro ženy	individuální povolení	V rámci kontraktů	Pro statut uprchlíků	Dělnická povolání	Středosk. povolání	Vysokošk. povolání	
		2002	2003	2003	2003	2003	2003	2003	rozdíl	podíl (%)	počet	počet	počet	počet	počet	počet	
1	Ukrajina	19958	18581	19963	20506	21120	21161	21107	-54	100	7238	20252	830	25	20276	476	355
2	Polsko	7338	6201	6319	6419	6514	6723	6764	41	101	751	5252	1512	0	6018	257	489
3	Bulharsko	1985	1676	1681	1692	1642	1642	1645	-3	100	482	1606	38	1	1387	114	144
4	USA - Spojené státy	1435	1368	1388	1373	1402	1521	1557	36	102	550	1111	446	0	16	442	1099
5	Moldavsko	1412	1379	1380	1394	1373	1400	1384	-16	99	508	1358	14	12	1353	16	15
6	Německo	1306	1219	1238	1232	1256	1302	1328	26	102	279	896	432	0	95	259	974
7	Velká Británie	1005	1041	1064	1049	1070	1133	1178	45	104	263	874	304	0	21	350	807
8	Bělorusko	1191	1102	1167	1169	1146	1193	1149	-44	96	544	1117	30	2	1004	34	111
9	Mongolsko	1185	1181	1139	1186	1145	1107	1127	20	102	792	1127	0	0	1072	43	12
10	Rusko	930	906	920	885	839	830	818	-12	99	385	717	95	6	289	134	395
11	Francie	702	681	684	664	667	707	724	17	102	157	568	156	0	23	108	593
12	Rumunsko	724	622	654	666	604	624	669	45	107	122	648	21	0	539	34	96
13	Rakousko	432	446	450	454	471	469	493	24	105	74	274	219	0	81	85	327
14	Japonsko	315	330	344	350	369	407	402	-5	99	67	285	117	0	29	39	334
15	Jugoslávie	333	308	312	323	321	330	316	-14	96	100	300	16	0	175	52	89
Ostatní státy		4370	4099	4142	4136	4144	4253	4379	126	103	1358	3361	981	37	1499	825	2055
CELKEM		44621	41140	42845	43498	44083	44802	45040	238	101	13670	39746	5211	83	33877	3268	7895

Agenda mezinárodní mobility pracovních sil
Úřad práce hlavního města Prahy 9.7.2003

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě rovněž požaduje informace o zaměstnanosti a nezaměstnanosti osob se zdravotním postižením.

Zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností je obtížné z důvodu malého počtu vhodných pracovních míst, složité poradenské a zprostředkovatelské práce s lidmi, kteří nepracovali často řadu let, ale i z důvodů nízké motivace k zaměstnávání těchto osob jak ze strany zaměstnavatelů, tak často osob se ZPS samotných. Možnosti mzdových příjmů vzhledem ke kvalifikaci těchto osob a zejména charakteru práce, kterou mohou vykonávat, jsou obvykle plně srovnatelné s úrovní sociálních příjmů, které jim náleží s ohledem na jejich zdravotní omezení.

Nedostatek vhodných pracovních míst se odráží ve stále narůstajícím počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání z řad občanů se ZPS. **K 31. 12. 2002 bylo evidováno 66 907 osob se ZPS**, což je o 5 389 osob více než ke stejnému datu v roce 2001, kdy bylo evidováno 61 518 osob se ZPS. Podíl evidovaných uchazečů se ZPS na celkovém počtu evidovaných uchazečů k 31. 12. 2002 činil 13,0 %. Oproti stavu k 31. 12. 2001 došlo ke snížení o 0,3 procentního bodu (k 31. 12. 2001 podíl činil 13,3 %). Počet volných pracovních míst pro uchazeče se ZPS činil v roce 2002 1 747; počet uchazečů se ZPS na jedno volné pracovní místo pro ZPS činil 38,3.

Novela zákona o zaměstnanosti (viz. výše) stanovila nárokový příspěvek zaměstnavatelům zaměstnávajícím z celkového počtu svých zaměstnanců více než 50 % zaměstnanců se změněnou pracovní schopností. Další pomocí těmto zaměstnavatelům vyrovnat se ztrátou způsobenou převážným zaměstnáváním občanů se ZPS je možnost poskytnutí dotace investičního charakteru a návratné finanční výpomoci podle *Zásad pro poskytování dotací podnikatelským subjektům zaměstnávajícím více než 50 % občanů se změněnou pracovní schopností*. Ke zvýšení motivace zaměstnávat občany se ZPS přispěl i zákon č. 99/2001 Sb., kterým se zvyšuje částka, o kterou si za každého zaměstnance se ZPS může zaměstnavatel snížit daň z 9 tisíc Kč na 18 tisíc Kč a za zaměstnance se ZPS s TZP z 32 tisíc na 60 tisíc Kč.

Dalším motivačním prvkem v oblasti zaměstnávání občanů se ZPS jsou příspěvky na zřízení chráněných pracovních míst u zaměstnavatelů a v chráněných dílnách a dále příspěvek na částečné krytí provozních nákladů chráněných dílen. Vyhláška č. 115/1992 Sb., vymezuje statut chráněné dílny a chráněného pracoviště. Jedná se o pracoviště provozované právnickými a fyzickými osobami, pracuje-li v nich alespoň 60% občanů se ZPS. Chráněným pracovištěm je též pracoviště zřízené v domácnosti občana se ZPS.

Úřad práce poskytuje zaměstnavatelům příspěvek na zřízení pracovního místa pro občana se ZPS v chráněné dílně nebo chráněném pracovišti nejvýše v částce 100 000 Kč na jedno pracovní místo. Zaměstnavatel se v písemné dohodě zaváže provozovat pracovní místa v chráněné dílně nebo chráněném pracovišti nejméně po dobu dvou let od poskytnutí příspěvku. Ve stejné výši může úřad práce poskytnout příspěvek na vybavení pracovními prostředky též uchazeči o zaměstnání, který je občanem se ZPS a bude samostatně výdělečně činný. Úřad práce též poskytuje zaměstnavatelům příspěvek k částečné úhradě provozních nákladů chráněné dílny nebo chráněného pracoviště až do výše 40 000 Kč ročně na jednoho občana se ZPS zaměstnaného v chráněné dílně.

Počet vytvořených míst pro uchazeče se ZPS od počátku příslušného roku

	k 31.12.2000	k 31.12.2001	K 31.12.2002
Počet vytvořených míst	1 434	1 032	976
Počet umístěných uchazečů	1 368	1 043	1063

V rámci APZ úřady práce během roku 2002 vytvořily 976 nových pracovních míst v chráněných dílnách a na chráněných pracovištích, na kterých bylo umístěno 1 063 uchazečů se ZPS. Přes snahu ÚP bylo oproti roku 2001 zřízeno méně o 56 míst pro uchazeče se ZPS (k 31. 12. 2001 bylo vytvořeno 1 032 míst), ale oproti roku 2001 se zvýšil počet umístěných na těchto nově vytvořených pracovních místech o 20 uchazečů se ZPS (k 31. 12. 2001 bylo umístěno 1 043 uchazečů se ZPS).

Celkem bylo na podporu vytváření volných míst pro občany se změněnou pracovní schopností vynaloženo 45 904 tisíc Kč, tj. 1,3 % z celkových výdajů na APZ.

Na provoz chráněných dílen a chráněných pracovišť, kde jsou tyto osoby zaměstnávány bylo vynaloženo 131 632 tisíc Kč, tj. 3,8 % výdajů APZ.

Na příspěvek dle § 24a zákona o zaměstnanosti byla v roce 2002 poskytnuta částka v celkové výši **410 937 tisíc Kč**, z této částky vyplývá, že zaměstnavatelé zaměstnávající více než 50 % zaměstnanců se ZPS **zaměstnávali celkem 6 918 zaměstnanců se ZPS**. V tomto počtu zaměstnanců jsou částečně zahrnuti i zaměstnanci chráněných dílen. Celkový počet zaměstnanců zaměstnaných v chráněných dílnách je však vyšší o počet zaměstnanců, zaměstnaných v chráněných dílnách, kterým nevznikl nárok na poskytnutí příspěvku podle § 24a. Jedná se převážně o chráněné dílny provozované církevními subjekty. Tyto subjekty, přestože provozují chráněné dílny, nesplňují základní podmínku zaměstnávání 50 % zaměstnanců se ZPS.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě žádá o následující informace

- kolik lidí se ZPS je v současnosti zaměstnáváno v chráněných dílnách;
- jak se případy ZPS člení;
- jaká je průměrná délka umístění;
- jaký soubor aktivních opatření byl uplatněn s cílem převést tyto pracovníky na podporovaný nebo otevřený trh práce;
- jak úspěšná tato opatření byla.

Ad 1

Úvodem odpovědi na výše uvedený dotaz Výboru upřesňujeme pojem „chráněná dílna“ v českém právním řádu. Chráněná dílna ve státech EU je zařízení, ve kterém v procesu pracovní rehabilitace je osoba se zdravotním postižením připravována pro další pracovní uplatnění. Chráněnou dílnu naše právní předpisy definují jako **pracoviště, ve kterém je zaměstnáno více než 60% zaměstnanců se změněnou pracovní schopností**. Zřizovatelem chráněné dílny mohou být jak fyzické tak právnické osoby. Pokud je zřizovatelem občanské sdružení nebo církev, jsou zaměstnanci chráněné dílny převážně osoby s těžším zdravotním postižením, které by měly velmi omezenou možnost uplatnění na volném trhu práce a o převedení do otevřeného trhu práce nemají zájem.

Pokud je zřizovatelem jiná než výše uvedená fyzická nebo právnická osoba je chráněná dílna většinou jedním z hospodářských středisek zaměstnavatele, který jako celek splňuje podmínku zaměstnávání více než 50% zaměstnanců se změněnou pracovní schopností z celkového počtu svých zaměstnanců. Zde chráněná dílna může i plnit funkci pracoviště, ve kterém se osoba se změněnou pracovní schopností připraví pro další, náročnější pracovní činnosti a je přerazena do jiného hospodářského střediska stejného zaměstnavatele. Zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají více než 50% občanů se změněnou pracovní schopností z celkového počtu svých zaměstnanců, jsou specifickou skupinou. Tito zaměstnavatelé mají zkušenost se zaměstnáváním osob těžko umístitelných na trhu práce, dovedou přizpůsobit

pracoviště potřebám zdravotně postižené osoby, vytváří pracovní klima, které umožňuje této osobě integraci do pracovního kolektivu. Tyto zaměstnavatelské subjekty se pohybují na volném trhu a platí pro ně obecná ekonomická pravidla.

Úřad práce **může poskytnout příspěvek na zřízení pracovního místa v chráněné dílně a příspěvek na částečné krytí provozních nákladů chráněné dílny.** Z výše poskytnutých příspěvků lze vyvodit počet takto zřízených pracovních míst v kalendářním roce – v roce 2002 bylo takto zřízeno 976 pracovních míst. Z výše poskytnutých příspěvků na částečné krytí provozních nákladů lze odvodit počet chráněných míst, v roce 2002 úřady práce poskytovaly příspěvek na 4 679 pracovních míst. Tyto údaje nemají plnou vypovídací hodnotu, protože chráněná místa v chráněných dílnách mohou vznikat i bez příspěvku úřadu práce a zároveň ne na všechna pracovní místa úřad práce poskytuje příspěvek na částečné krytí provozních nákladů.

Jednoznačným ukazatelem počtu pracovních míst u zaměstnavatelů převážně zaměstnávajících osoby se změněnou pracovní schopností je výše poskytnutých finančních prostředků podle ustanovení § 24a zákona o zaměstnanosti. V roce 2002 byl tento příspěvek poskytnut pro 6 918 zaměstnanců uváděných v průměrném ročním přepočteném počtu, tzn. zaměstnavatelé zaměstnávající více než 50% zaměstnanců se ZPS zaměstnávali v roce 2002 6 918 těchto zaměstnanců.

Ad.2

Pro potřeby zaměstnávání a pro vztahy z toho plynoucí jsou občané se zdravotním postižením zákonem č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti definováni jako občané se změněnou pracovní schopností (ZPS) a občané se změněnou pracovní schopností s těžším zdravotním postižením (ZPS s TZP), tj.

- občanem se ZPS je vždy občan, který byl rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) uznán částečně invalidním, bez ohledu na to, zda je či není poživitelem částečného invalidního důchodu
- občanem se ZPS s TZP je občan invalidní, který je schopen vykonávat soustavné zaměstnání jen za zcela mimořádných podmínek (ustanovení § 39 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění), případně občan, o kterém tak rozhodl příslušný státní orgán (ČSSZ).

V evidenci uchazečů o zaměstnání úřadů práce bylo k 31.12.2002 celkem uchazečů se ZPS 66 907 z toho 956 uchazečů se změněnou pracovní schopností s těžším zdravotním postižením.

Celkový počet osob se ZPS a ZPS s TZP, které jsou zaměstnány, je statisticky sledován ČSÚ v rámci výběrových šetření pracovních sil. V roce 2002 bylo zaměstnáno 95 tisíc osob se změněnou pracovní schopností a z toho 14 tisíc osob se změněnou pracovní schopností s těžším zdravotním postižením.

Ad. 3

Příspěvky na zřízení pracovního místa v chráněné dílně jsou poskytovány úřady práce na základě dohody, kterou je stanovena povinnost toto pracovní místo zachovat nejméně po dobu dvou let. Průměrná délka umístění osoby se změněnou pracovní schopností v chráněné dílně se statisticky nesleduje, je závislá na možnostech a přání osoby samotné a na počtu volných pracovních míst v otevřeném trhu práce.

Ad.4

Hlavními nástroji integrace těchto osob na trh práce jsou zejména:

- vytváření pracovních podmínek odpovídajících zdravotnímu stavu zdravotně postižených, systém jejich právní ochrany pomocí právních předpisů a zákonem stanovených příspěvků zaměstnavateli,
- zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání, tj. individuální přístup při vytváření akčních plánů s uchazečem o zaměstnání,
- systém hmotné motivace těchto osob k přípravě pro pracovní uplatnění, k podpoře samostatné výdělečné činnosti, k zájmu o zaměstnání vůbec, tzn. zvýšená podpora při výběru vhodných rekvalifikací, pomoc při zahájení samostatné výdělečné činnosti,
- soubor povinností a systém motivace (včetně hmotné motivace) zaměstnavatelů k podpoře zaměstnávání osob se zdravotním postižením daný právními předpisy o zaměstnanosti (např. stanovení povinného podílu zaměstnávání osob se ZPS),
- podpora zaměstnavatelských subjektů převážně zaměstnávajících osoby se zdravotním postižením, příspěvky, pomoc při vyhledávání vhodných pracovních míst, pomoc při rekvalifikacích a zapracování prováděných u zaměstnavatele.

Ad 5

Úspěšnost opatření je vyhodnocována v pravidelných analýzách. Plnění povinnosti zaměstnávat osoby se zdravotním postižením je vyhodnocována v ročním přehledu. Zaměstnávání osob se změnou pracovní schopnosti zůstává nadále, i přes provedené změny v právních předpisech, velkým problémem. Nezmenšily jej ani provedené – velmi razantní změny v zákoně o zaměstnanosti. Určité zlepšení v nárůstu počtu nově vytvořených pracovních míst přinesla poslední změna zákona o zaměstnanosti, kterou byl stanoven nárokový příspěvek pro zaměstnavatele zaměstnávající více než 50% zaměstnanců se ZPS a zároveň byla provedena změna v povinnosti zaměstnávat osoby se ZPS. Povinný podíl zaměstnávat osoby se ZPS byl u zaměstnavatele s více než 25 zaměstnanci stanoven na 4%, tento povinný podíl byl přímým zaměstnáváním plněn na 3,39%.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě požaduje, aby byl informován o vývoji, co do účasti osob na aktivních opatřeních. Žádá rovněž, aby příští zpráva obsahovala informace o účasti v rozpisu podle cílových skupin, zejména etnických menšin.

K tomu uvádíme, že statistiky nevykazují, resp. nemohou vykazovat údaje založené na etnickém původu.

Dále k účasti osob na aktivních opatřeních - viz. tabulky k článku 1.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě žádá, aby příští zpráva obsahovala konkrétnější informace o účincích opatření různého druhu na zaměstnanost.

V odpověď na tuto otázku odkazujeme na tabulky k článku 1 (viz. dále).

Otázka B

Uved'te trendy zaměstnanosti v jednotlivých sektorech ekonomiky. V souvislosti s tím uved'te pokud možno míru aktivity, míru zaměstnanosti a členění zaměstnanosti podle oblastí, pohlaví, věku, typu zaměstnanosti (zaměstnaný, samostatně výdělečně činný), typu zaměstnání (na plný a částečný úvazek, na dobu neurčitou a dobu určitou, dočasné zaměstnání) a podle sektoru činnosti.

Uved'te trendy v počtu nezaměstnaných a míře nezaměstnanosti ve Vaší zemi, včetně podílu nezaměstnaných na pracovních silách celkem. Uved'te prosím členění nezaměstnanosti podle regionálních oblastí, kategorií, pohlaví, věku a délky nezaměstnanosti.

Nezaměstnanost

Na počátku transformace ekonomiky a společnosti byla nezaměstnanost neznámým jevem, dnes si již na ní většina občanů zvykla a naučila se s ní žít. Po skokovém růstu nezaměstnanosti z nuly v roce 1989 na 4,1 % v r. 1991 se míra nezaměstnanosti v letech 1992 - 1996 držela v intervalu 3 – 4 %. Zlom nastal v období recese v roce 1997, kdy začala míra nezaměstnanosti růst, a to až na hodnotu 9,8 % v lednu 2000. Poté došlo v souvislosti s hospodářským oživením k mírnému poklesu nezaměstnanosti na 8,8 % v prosinci 2000. Tento poměrně příznivý trend pokračoval do prosince 2001, odkdy nezaměstnanost začala opět narůstat. Ve srovnání s prosincem roku 1993 se zvýšil počet registrovaných nezaměstnaných na konci roku 2002 o 329,2 tisíc na 514,4 tisíc. Hodnota míry nezaměstnanosti v prosinci 2002 byla **9,8 %** (tj. 514,4 tisíc uchazečů o zaměstnání).

Snížená nabídka na trhu práce se projevila v postupném poklesu počtu volných pracovních míst zaměstnavateli úřadům práce. V průběhu roku 2002 klesl tento počet z 51,7 tis. v lednu až na 40,7 tis. míst v prosinci 2002. Proti stavu v prosinci r. 2001 poklesl tento počet o 11,4 tis. míst. Rozdíly mezi okresy s nejnižším a nejvyšším poměrem uchazeče na volné pracovní místo se neustále zvyšují.

Nejvíce ohroženými skupinami na trhu práce jsou občané s různými handicapy z hlediska zaměstnatelnosti, především občané s nízkou kvalifikací či bez kvalifikace, se zdravotním postižením, ženy s malými dětmi, osoby nad 50 let věku, absolventi škol a mladí lidé. U řady osob dochází ke kumulaci různých handicapů (např. mladiství s nízkou úrovní kvalifikace, zdravotně postižení s nízkou kvalifikací či s kvalifikací již neupotřebitelnou). Tyto skupiny jsou za dnešní snížené poptávky po pracovní síle prakticky nezaměstnatelné.

Lidé mladší 25 let představují přibližně čtvrtinu celkového počtu nezaměstnaných (v prosinci 2002 – 25,3 %). Jejich podíl na nezaměstnanosti je v posledních letech poměrně stabilní. Jejich vysoká specifická míra nezaměstnanosti, 21,1 % k 31. prosinci 2002, je více než dvojnásobkem celkové míry nezaměstnanosti (pozn.: specifická míra této skupiny je zvyšována rostoucím podílem ekonomicky neaktivních mladých lidí z důvodu studia či přípravy na povolání). Jejich uplatnění na trhu práce je ztíženo zejména z důvodu chybějících praktických dovedností. Další roli hraje ne vždy dostatečně sladěná struktura profesí absolventů a poptávky na trhu práce.

Specifická míra nezaměstnanosti s vyšším věkem postupně klesá, až **od věkové kategorie nad 50 let** se zvyšuje, ale výrazně nepřevyšuje obecnou míru nezaměstnanosti (zde je ale patrný opačný jev než u mladých lidí, kdy poměrně vysoká ekonomická aktivita této věkové kategorie míru nezaměstnanosti snižuje). Zhoršující se postavení věkově starších lidí dokládá jejich rostoucí podíl na celkové nezaměstnanosti, jež ke konci roku 2002 dosáhl 19,4 %. U této kategorie občanů je z hlediska zaměstnatelnosti největším problémem

neochota až neschopnost přizpůsobit se změněným poměrům na trhu práce, jak z pohledu požadavku na kvalifikaci, tak z hlediska požadavku na výkon práce. Tento problém roste s blížícím se nárokem na starobní důchod a je psychologicky podpořen běžně rozšířeným pojetím řešení jejich situace odchodem do předčasného starobního důchodu.

Česká republika si je vědoma obtížné situace této věkové kategorie zaměstnanců, zapříčiněné mimo jiné nedostatkem specifických rekvalifikačních kursů, přístupem zaměstnavatelů aj.. Očekává se, že ke zlepšení stávající situace přispěje realizace **Národního programu přípravy na stárnutí na období 2003-2007** (bližší viz. odpověď na článek 1 odst. 2 otázka A).

Nezaměstnanost **osob se zdravotním postižením** vzrostla z 20 tisíc v roce 1993 na 66,9 tis. ke konci roku 2002. Proti stejnému datu v roce 2001 se počet osob se ZPS zvýšil o 5,4 tis. Počty volných pracovních míst hlášených na úřady práce, vhodných pro takto handicapované, stále klesají. V prosinci 2002 jich registrovaly úřady práce pouze 1,7 tisíc. Počínaje rokem 2002 nabyla účinnosti nová opatření na podporu zaměstnávání těchto osob (zejména u zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 50% občanů se ZPS z celkového počtu zaměstnanců), která se odrazila ve zvýšené zaměstnanosti občanů se ZPS, kteří ale nepřišli z řad evidovaných občanů se ZPS. V nárůstu počtu zaměstnaných osob se ZPS a zároveň v nárůstu počtu nezaměstnaných osob se ZPS se rovněž odrazilo zrušení věkové hranice 65 let pro uznání statutu ZPS. Proto specifická míra nezaměstnanosti těchto občanů poklesla meziročně ze 42,3 % na konci roku 2002 na 39,7 %.

Počet dlouhodobě nezaměstnaných (déle než 12 měsíců) se neustále zvyšoval, zejména koncem devadesátých let. Dlouhodobě nezaměstnaní v naprosté většině mají kumulaci několika handicapů z hlediska zaměstnanosti, které vyplývají z jejich osobní, kvalifikační, pracovní a sociální charakteristiky, i z nižší úrovně pracovní motivace. Dlouhodobá nezaměstnanost je především výrazně determinována dosaženým vzděláním. Tendence k dlouhodobé nezaměstnanosti narůstá u vyšších věkových kategorií a u občanů se ZPS. V regionech s vysokou mírou nezaměstnaností výrazně stoupá z důvodu absolutního nedostatku volných pracovních míst.

Podíl dlouhodobě nezaměstnaných se v poslední době sice stabilizoval na úrovni cca 37,0 % z celkového počtu uchazečů o zaměstnání, ale prodlužuje se průměrná délka evidence, která vzrostla na konci roku 2002 na 16,1 měsíce. Podle průměrné délky evidence vyřazených uchazečů o zaměstnání, jež činí 7,2 měsíce, je zřejmé, že možnosti uplatnění nezaměstnaných s narůstající délkou evidence jsou mizivé.

Podíl neumístěných uchazečů o zaměstnání **z řad žen** se v posledních měsících pohybuje okolo 49%, přestože jejich podíl na zaměstnanosti je na úrovni 43,3 %. Ženy se oproti mužům vyznačují vyšší mírou nezaměstnanosti (muži 8,7 %, ženy 11,2 %), zejména v nižších věkových kategoriích (míra nezaměstnanosti žen do 25 let – 20,6 %, od 25-29 let 12,2 %, 30-34 let 12,4 %). Ve věku, kdy je pro muže charakteristická nejvyšší ekonomická aktivita, ženy jsou často mimo pracovní aktivitu z důvodu péče o děti. V případě, že ztratí práci, těžko nalézají nové uplatnění, možnosti pracovního uplatnění jsou limitovány např. nemožností přijetím práce na směny nebo dojíždět do zaměstnání, z důvodu péče o děti. Ani zaměstnavatelé nemají o ženy v produkčním věku velký zájem kvůli možným výpadkům v práci, v případě ošetřování člena rodiny. Dlouhodobá nezaměstnanost žen je o něco vyšší než u mužů, ženy se podílejí na dlouhodobé nezaměstnanosti 52,2 % (nad 6 měsíců), resp. 51,9 % (nad 12 měsíců), při podílu žen na celkovém počtu nezaměstnaných 50,0

Regionální nezaměstnanost

Změny v sektorové (odvětvové) struktuře hospodářství na základě restrukturalizace či útlumu, změny v kvalifikační a profesní struktuře pracovní síly se projevily v jednotlivých regionech s různou intenzitou. Dopady do nezaměstnanosti se nejvíce projevily v okresech Moravskoslezského kraje a v severozápadních Čechách, zejména v Ústeckém kraji, tj. v regionech poznamenaných útlumem těžby uhlí, hutnictví, těžkého strojírenství a chemie. Nejvyšší míra nezaměstnanosti v těchto oblastech je na konci roku 2002 v okresech Most (21,7 %) a Karviná (19,6 %).

Společným znakem **regionů s nadprůměrnou nezaměstnaností** je velmi nízká tvorba volných pracovních míst. Např. v okrese Karviná připadá 106,9 uchazečů na 1 volné pracovní místo hlášené na úřad práce, v okrese Jeseník 79,6 uchazečů, v okrese Teplice 65,5 uchazečů a v okrese Most 57,6 uchazečů, přičemž se jedná o celkové počty volných míst a uchazečů bez ohledu na profesní a kvalifikační orientaci. Průměrná hodnota tohoto ukazatele za ČR byla 12,7 (prosinec 2002).

Zaměstnanost

Trh práce v České republice prošel od zahájení transformace ekonomiky v roce 1990 rychlými změnami, které souvisejí jak s dlouhodobě restrukturalizačními tendencemi, tak s cyklickými potížemi vyrovnávání nabídkové a poptávkové strany na pracovním trhu.

V prvních letech transformace došlo k poklesu zaměstnanosti. Mírný nárůst byl zaznamenán v letech 1994 až 1996 a od roku 1997 se zaměstnanost průběžně do roku 2000 snižovala, což se promítlo i do poklesu míry ekonomické aktivity obyvatelstva. V roce 2001 i 2002 zaměstnanost mírně vzrostla, i když zatím nedosáhla úrovně roku 1993.

Zaměstnanost v primárním sektoru poklesla od roku 1993 o 39,1 %, v sekundárním sektoru o 9,2 %. Zaměstnanost v terciárním sektoru naopak vzrostla o 10,9 %. V roce 2002 v ČR ze zaměstnaných v národním hospodářství pracovalo v primárním sektoru 4,8% zaměstnanců, v sekundárním sektoru 39,6 % a terciárním sektoru 55,6 %.

Struktura zaměstnaných v ČR se přiblížila struktuře zaměstnaných v členských zemích unie, ale výrazné rozdíly přetrvávají, především ve výši podílu druhého a třetího sektoru. Podíl terciárního sektoru v ČR zaostává za vyspělými zeměmi (země EU dosahovaly v roce 2001 v průměru 69,4 %). Tento sektor však zakládá perspektivu tendencí absorpce pracovní síly v odvětvích tzv. kvartéru (strategické služby, IT technologie, e-business).

Zaměstnanost žen je stále vysoká, její podíl na zaměstnanosti se v posledních letech pohybuje kolem 43,4 %.

Míra ekonomické aktivity je v ČR i přes mírný pokles tradičně vysoká. Míra ekonomické aktivity v roce 2002 (počet ekonomicky aktivních, tj. součet zaměstnaných a nezaměstnaných, dělený počtem všech osob starších 15-ti let, vyjádřený v %) činila 59,9 % (podle metodiky EU: celkem 70,9 %, muži 78,9 %, ženy 62,8 %). Míra ekonomické aktivity mužů (69,4 %) tradičně převyšovala míru ekonomické aktivity žen (51,0 %). Nejvyšší míru ekonomické aktivity dosahují věkové skupiny 30 - 44 let. Z hlediska stupně dosaženého vzdělání měly v roce 2002 nejvyšší míru ekonomické aktivity osoby s vysokoškolským stupněm vzdělání, nejnižší vykazovaly osoby se základním vzděláním. Dlouhodobý pokles ekonomické aktivity v ČR odráží demografický trend; populace stárne.

Míra ekonomické aktivity podle věku a pohlaví v roce 2002 (v%)

Pohlaví	Celkem	Věková skupina			
		15 až 29	30 až 44	45 až 59	60 +
Celkem	59,9	55,5	90,5	80,1	8,4
Muži	69,4	64,0	96,9	88,4	13,6
Ženy	51,0	46,6	83,9	72,1	4,8

Zdroj: ČSÚ - VŠPS

Míra ekonomické aktivity podle dosaženého vzdělání v roce 2002 (v%)

Pohlaví	Celkem	Dosažené vzdělání			
		základní	střední bez maturity	střední s maturitou	vysokoškolské
Celkem	59,9	26,6	70,3	69,8	80,1
Muži	69,4	33,5	78,4	75,2	82,3
Ženy	51,0	23,0	58,8	82,3	77,0

Zdroj: ČSÚ - VŠPS

Vývoj míry zaměstnanosti a míry ekonomické aktivity v ČR

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Míra zaměstnanosti *)	69,0	69,2	69,4	69,3	68,7	67,5	65,9	65,2	65,3	65,7
Míra ekonomické aktivity **)	61,4	61,6	61,5	61,2	61,1	61,0	61,0	60,4	60,0	59,9
Míra ekonomické aktivity ***)	72,1	72,4	72,3	72,1	72,1	72,2	72,2	71,6	71,1	70,9

*) zaměstnaní ve věku 15-64 let k obyvatelstvu ve věku 15-64 let

***) pracovní síla k obyvatelstvu 15 let a starší (metodika ČSÚ - ILO)

****) pracovní síla ve věku 15 - 64 let k obyvatelstvu ve stejném věku (metodika EU)

Zdroj: ČSÚ - VŠPS (výpočet MPSV)

Míra zaměstnanosti obyvatelstva v produktivním věku (15 - 64 let) v období transformace klesala. V roce 2000 meziročně poklesla o 0,7 procentního bodu z 65,9 % v roce 1999 na 65,2 %. Největší vliv na její pokles mělo snížení míry v nejmladší věkové kohortě 15 - 24 let, kde došlo meziročně k poklesu o 1,9 procentního bodu. Tento vývoj byl dán především větší vázaností mladých lidí v přípravě na povolání. V roce 2002 míra zaměstnanosti mírně vzrostla a činí 65,7 %. V ČR je míra zaměstnanosti příznivější než činí průměr EU, kde dosahovala v roce 2001 - 63,9 %.

Podle postavení v hlavním zaměstnání jsou nejpočetnější skupinou zaměstnanci pracující za mzdu. Jejich podíl byl v roce 2002 - 83,2 %.

Ve srovnání se zeměmi EU je v ČR stále ještě vysoký podíl velkých a středních podniků. Sektor malých a středních podniků představuje značný potenciál tvorby pracovních příležitostí. V posledních letech se opět dynamicky zvyšuje počet samostatně podnikajících osob (bez zaměstnanců) a jejich podíl na celkové zaměstnanosti v roce 2002 podle Výběrových šetření pracovních sil (VŠPS) již dosáhl 11,4% (oproti např. 7,7% v roce 1996). Určitá část zaměstnanců uvolněných z neprosperujících podniků se pravděpodobně snaží uplatnit své profesní dovednosti v samostatném podnikání. V roce 2002 činil podíl všech podnikatelů včetně pomáhajících rodinných příslušníků na zaměstnanosti 16,0 %.

Charakteristickým znakem pro strukturu pracovních míst je vysoký podíl plných pracovních úvazků, v roce 2002 - 95,1 %. Pružné pracovní režimy se používají pouze výjimečně. Na zkrácený pracovní úvazek pracuje pouze 4,8 % zaměstnaných (tři čtvrtiny na zkrácenou pracovní dobu jsou ženy), zatímco v zemích EU je tato forma podstatně více rozšířená (tvoří podíl kolem 17 % z celkové zaměstnanosti). Využití pružných pracovních úvazků přitom může tvořit jednu z forem adaptace podniků na výkyvy v poptávce či při změnách technologií. Částečné nebo termínované pracovní úvazky by se přitom mohly stát vhodným prostředkem k řešení postupného zapojování znevýhodněných skupin na trh práce. V současné době však chybí předpoklady větší variability pracovních úvazků a stimulace zaměstnavatelů a zaměstnanců k jejich širšímu využívání.

Vývoj zaměstnanosti podle dosaženého vzdělání odpovídá vývoji kvalifikační struktury obyvatelstva staršího 15 let. Kvalifikační struktura obyvatelstva České republiky se v současnosti vyznačuje vysokým podílem osob se středním vzděláním (bez maturity a s maturitou) a nižším podílem osob se vzděláním vyšším a základním. V kategorii osob se základním vzděláním je nejvyšší počet i podíl ve věkové skupině 45-59 let. Osoby se středoškolským vzděláním a vzděláním vysokoškolským jsou především zastoupeny ve věkové skupině nad 30 let.

Otázka C

Uved'te prosím trend v počtu volných pracovních míst a jejich typu ve Vaší zemi.

Viz. odpověď na otázku B.

Článek 1, odstavec 2

Aby zajistily účinný výkon práva na práci, smluvní strany se zavazují:

že budou účinně chránit právo pracovníka vydělávat si na živobytí v povolání, které si svobodně zvolí;“

Otázka A

Uved'te informace týkající se legislativních nebo jiných opatření přijatých s cílem zajistit vyloučení jakékoli diskriminace v zaměstnání založené na pohlaví, sociálním nebo národním původu, politických názorech, náboženství, rase, barvě pleti nebo věku a účinně podpořit rovné příležitosti při hledání zaměstnání a přístupu k povolání.

Uved'te informace k těmto otázkám o existujících sankcích a nápravných opatřeních pro případ diskriminace v zaměstnání.

Obecná - nelegislativní opatření

Vláda ČR přijala v roce 1998 **národní akční plán pro prosazování rovnosti mužů a žen „Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen“**. Tento dokument obsahuje cca 40 opatření, jejichž plnění je každoročně vládou vyhodnocováno a opatření jsou aktualizována s ohledem na stávající potřeby ve společnosti. Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen představují základní koncepční programový dokument, jímž vláda určuje hlavní směry a cíle - priority, které jsou strategickou cestou vedoucí k dosažení požadovaného vývoje ve společnosti v oblasti rovnosti mužů a žen. Tento národní akční plán obsahuje široké spektrum opatření, která pokrývají všechny oblasti života společnosti.

V roce 2001 proběhlo již třetí vyhodnocení tohoto národního akčního plánu. Vláda usnesením č. 456 ze dne 9. května 2001 aktualizovala a rozšířila dosud přijatá opatření. Mezi nové významnější úkoly, které uložila svým členům, patřila tato opatření:

- povinnost jednotlivých resortů zpracovat do 31.12.2001 vlastní resortní programové dokumenty pro prosazování rovnosti mužů a žen v oboru své věcné působnosti;
- pro personální zajištění agendy rovnosti mužů a žen bylo ministerstvům uloženo k 1. lednu 2002 zřídit pracovní místo minimálně na půl pracovního úvazku pro zaměstnance, který se bude zabývat agendou rovnosti mužů a žen;
- povinnost ministra práce a sociálních věcí do 31.12.2001 předložit vládě návrh na ustavení Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů.

Od roku 2002 všechny resorty každoročně zpracovávají vlastní resortní priority a postupy při prosazování rovnosti žen a mužů a vyhodnocují jejich plnění v oblasti, za níž odpovídají. Hlavní priority a postupy stanovené vládou jsou tak rozpracovávány na úrovni resortů v podobě konkrétních a podrobných opatření. Od 1.1. 2002 působí na každém ministerstvu speciální pracovník (tzv. gender focal point), který se věnuje problematice rovnosti žen a mužů v rozsahu nejméně jedné poloviny pracovního úvazku.

Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů byla ustavena na základě usnesení vlády č.1033 ze dne 10. října 2001. Její hlavní činnost spočívá v tvorbě konsensuálních návrhů a doporučení na řešení průřezového celospolečenského problému - vytváření a

prosazování rovných příležitostí pro muže a ženy. Rada účelně doplňuje stávající soustavu poradních orgánů vlády zabývajících se problematikou odstraňování dalších významných diskriminačních hledisek. Rada má 23 členů, z nichž 14 představují zástupci resortů; dalšími členy jsou zástupci sociálních partnerů, občanské a odborné veřejnosti. Funkční období Rady je čtyřleté a kryje se s funkčním obdobím vlády.

V roce 2002 proběhla čtvrtá aktualizace Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen. Vláda usnesením č. 486 ze dne 15. května 2002 opět aktualizovala a rozšířila dosud přijatá opatření. Členům vlády bylo mimo jiné uloženo

- **zpracovat resortní priority a postupy při prosazování rovnosti žen a mužů na rok 2003** v oblastech, které spadají do věcné působnosti jednotlivých resortů, a do konce roku 2002 je předložit ministru práce a sociálních věcí jako národnímu koordinátorovi agendy rovných příležitostí mužů a žen;
- **vyhodnotit plnění opatření resortních priorit a postupů při prosazování rovnosti žen a mužů za rok 2002** a předložit jej do 31.1.2003 ministru práce a sociálních věcí;
- v oblasti věcné působnosti ministerstva **za pomoci genderově senzitivních statistik provést analýzu současné situace v rovnosti mužů a žen** (do 31.12.2002).

V obou zněních aktualizovaných opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen (tj. v aktualizovaném znění z roku 2001 i z roku 2002) jsou obsažena následující opatření relevantní z hlediska vyloučení diskriminace v zaměstnání :

- Průběžně **revidovat platné právní předpisy s ohledem na jejich soulad s principem rovného postavení žen a mužů** ve společnosti, resp. s odpovídajícími mezinárodními závazky ČR. V návaznosti na výsledky této revize rušit, měnit nebo doplňovat ty platné právní předpisy, které jsou s tímto principem v rozporu. Při přípravě nových předpisů pak důsledně dbát prosazování shora uvedeného principu. (odpovídají - všichni členové vlády)
- Přizpůsobit **metodu hodnocení jednotlivých druhů prací** praktickému uplatnění tak, aby účinně přispívala k odstranění diskriminace v odměňování a poskytla zejména soudní a kontrolní praxi podklady pro postup proti diskriminaci. (odpovídá - ministr práce a sociálních věcí)
- **Kontroly dodržování pracovněprávních předpisů** zaměřovat na dodržování ustanovení o zákazu diskriminace z hlediska pohlaví, včetně dodržování principu stejné mzdy za stejnou práci a za práci stejné hodnoty, a na dodržování ustanovení o zvýšené ochraně žen při práci. (odpovídá ministr práce a sociálních věcí)

Záměry státní politiky zaměstnanosti jsou realizovány prostřednictvím Národního akčního plánu zaměstnanosti, který byl naposled aktualizován a vládou schválen v březnu 2002. Oblasti rovných příležitostí mužů a žen je věnován celý 4. pilíř tohoto plánu, jehož cílem je zejména podpora odstraňování jakékoli diskriminace v zacházení s muži a ženami v souvislosti s přístupem ke všem druhům práce i odměnou za tuto práci.

Vláda ČR, která vzešla z voleb konaných v červnu 2002, se přihlásila ve svém **Programovém prohlášení ze srpna 2002 k principu rovnosti mužů a žen.**

Usnesením č. 485 ze dne 15. května schválila vláda **Národní program přípravy na stárnutí na období 2003-2007**. Cílem Národního programu přípravy na stárnutí na období let 2003-2007 je vytvoření příznivého celospolečenského klimatu a podmínek pro řešení problematiky stárnutí a seniorů a docílení změny postojů a přístupu na všech úrovních, vedoucí k dosažení „společnosti pro všechny generace“, které by mělo vést k přijímání rozmanitých společenských, politických a hospodářských opatření s pomocí kterých bude možno čelit nepříznivým demografickým změnám, zejména pak procesu stárnutí populace v ČR.

Národní program přípravy na stárnutí zdůrazňuje, že rovnost příležitostí na trhu práce a co nejširší podpora zaměstnávání starších osob a seniorů je prostředkem jejich aktivizace a plného zapojení do společnosti a zároveň představuje pro společnost cenný pracovní a ekonomický přínos.

Opatření uvedená v bodě III. – „Pracovní aktivity“ Národního programu přípravy na stárnutí jsou následující:

1. Uplatňovat princip rovných příležitostí tj. zamezení diskriminace v zacházení z důvodu věku v souvislosti s přístupem ke všem druhům práce i odměně za tuto práci. Identifikovat a analyzovat skupiny ohrožené diskriminací z důvodu věku za účelem lepšího směřování aktivačních opatření.
Prostřednictvím úřadů práce sledovat, vyhodnocovat a postihovat případy, kdy dochází ze strany zaměstnavatelů k diskriminaci v pracovněprávních vztazích z důvodu věku.
2. Zamezit opatřením, která by vyjmula starší osoby z pracovní síly a zároveň poskytnout starším pracovníkům stejné možnosti změny kvalifikace jako mají mladší pracovníci. V souladu se Směrnicí č 3 Evropské strategie zaměstnanosti, která byla promítnuta i do Národního akčního plánu zaměstnanosti, vytvářet pro starší pracovníky (cca nad 50 let věku) vzdělávací a rekvalifikační programy, aby mohli zastávat současná nebo nová pracovní místa.
3. Podporovat a rozvíjet přizpůsobitelnost, podporovat pružnost a inovaci na pracovišti za účelem zlepšení efektivity, konkurence schopnosti a vytvoření nebo zachování udržitelných pracovních míst a to i pro starší pracovníky.
4. Vyvíjet, podporovat a zavádět opatření pro potřeby znevýhodněných skupin a jednotlivců, tedy i starších osob, umožňující zlepšit jejich schopnost integrace na trh práce.
5. Zajistit, aby byly reflektovány potřeby starších pracovníků při modernizaci vzdělávacího a kvalifikačního systému, zejména uznáváním dříve získaných zkušeností.
Podporovat vznik infrastruktur pro dostupné vzdělávání a výcvik, aby osoby, zapojené do pracovního procesu měly možnost pravidelně si doplňovat a obnovovat své schopnosti.
6. Zvyšovat pružnost trhu práce a dostupnost a rozmanitost různých druhů zaměstnání, podporovat dočasné formy zaměstnání, přispívat k zavádění pružných forem zaměstnaneckých smluv, umožňujících zaměstnání na poloviční pracovní úvazek a poovolnější odchod starších pracovníků do důchodu.

7. Provéřit profesní rozčlenění rekvalifikačních kursů pro nezaměstnané ve světle potřeby poskytnutí vyšší priority těm, kteří jsou znevýhodněni, tj. i starším osobám.
8. Zabezpečit efektivní řízení lidských zdrojů a personální management na bázi Sektorového operačního programu - Rozvoj lidských zdrojů, který zahrnuje přístupy k řešení problematiky seniorů a pracovníků blížících se tomuto věku, a to v opatření zabývajícím se integrací specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením. Jednou z cílových skupin jsou osoby nad 50 let věku.
9. Rozvíjet opatření na udržování pracovní schopnosti pracovníků blížících se seniorskému věku a seniorů, vytvářet na pracovištích vhodné pracovní podmínky pro jejich uplatnění a systémový přístup v péči o stárnoucí pracovníky a seniory.
10. Popularizovat a podporovat dobrovolnou a dobrovolnickou práci seniorů na místech, kde lze uplatnit jejich zájmy, dovednosti a schopnosti.
11. Zapojovat seniory do oblasti poradenské, lektorské, odborné, vzdělávací apod., a tak využívat jejich celoživotních zkušeností a znalostí.
12. Vytvořit příznivější podmínky pro setrvání starších pracovníků v zaměstnání a pro jejich přijímání do zaměstnání.
13. Prostřednictvím úřadů práce zajistit rekvalifikaci pro starší osoby uvolňované při restrukturalizaci národního hospodářství, zajistit zavedení speciálního výcvikového kurzu zaměřeného na změnu jejich profesní orientace.
14. V procesu restrukturalizace některých odvětví národního hospodářství zajistit spolupráci zainteresovaných resortů a sociálních partnerů s cílem přijímat taková opatření, která by zamezila snižování zaměstnanců na úkor věkově starších zaměstnanců.
15. Zajistit větší participaci zaměstnavatelů a sociálních partnerů na řešení sociálních dopadů na starší pracovníky v souvislosti s restrukturalizací odvětví národního hospodářství.
16. Vytvořit, realizovat a rozvíjet systém celoživotního vzdělávání jako nezbytný systém k udržení nebo znovunalezení pracovního uplatnění. Zlepšovat opatření pro návrat starších osob do vzdělávacího systému.
17. Monitorovat otázky dalšího pracovního uplatnění starších pracovníků, případně starších pracovníků vybraných profesních skupin.

Z hlediska boje se všemi formami diskriminace a s nerovnostmi souvisejícími s trhem práce má význam rovněž **Iniciativa Společenství EQUAL**, definovaná čl. 20 (1) Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999, o obecných ustanoveních o Strukturálních fondech, a Sdělením Komise COM(2000)853, vymezujícím pravidla pro Iniciativu Společenství EQUAL. Iniciativa EQUAL podporuje především konkrétní programy práce rozvojových partnerství a je realizována prostřednictvím výzev k předkládání projektů. Projekty jsou realizovány tzv. rozvojovými partnerstvími, která jsou založena na spolupráci organizací různého druhu (např. regionální, místní úřady, úřady práce, nestátní organizace, podniky, sociální partneři).

Oblast legislativních opatření

ČR v souladu s přijatými mezinárodními závazky a s přípravou na budoucí členství v Evropské unii učinila v oblasti pracovního práva v letech 1998-2000 řadu závažných kroků v boji proti diskriminaci. Ačkoli základní právní rámec byl již vytvořen v letech 1998-2000, pokračovalo se v následujícím období v jeho zdokonalování. V letech 2001-2002 došlo k novelizaci některých předpisů a rovněž k přijetí některých nových předpisů vztahujících se k problematice rovnosti mužů a žen.

- Zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, byl ve zmíněném období několikrát novelizován. Z hlediska rovnosti žen a mužů lze za nejvýznamnější novelu považovat zákon č. 220/2002 Sb., který nabyl účinnosti 28. května 2002. Tato novela doplnila v § 1 odst. 1 k již zakotvenému zákazu diskriminace z řady důvodů následující ustanovení: *„Je zakázáno též takové jednání, které diskriminuje nikoliv přímo, ale až ve svých důsledcích, jakož i jednání spočívající v navádění k diskriminaci.“* Oproti stavu popsanému v První zprávě o plnění Evropské sociální charty se podle novelizovaného ustanovení § 1 odst. 1 *„za diskriminaci nepovažují případy, kdy to stanoví tento zákon nebo zvláštní právní předpis nebo je pro to věcný důvod spočívající v povaze zaměstnání, které by měl občan vykonávat, a který je pro výkon tohoto zaměstnání nezbytný.“* Ustanovení § 1 odst. 2 zakazující činit diskriminační nabídky zaměstnání nedoznalo změny. Tato novela rovněž vytvořila právní rámec pro realizaci tzv. **pozitivních opatření**. Stalo se tak přijetím následujícího ustanovení: *„Zabezpečování státní politiky zaměstnanosti rovněž zahrnuje opatření na podporu a dosažení rovného zacházení s muži a ženami, s občany se změněnou pracovní schopností a s dalšími skupinami občanů, kteří mají ztížené postavení na trhu práce, pokud jde o přístup k zaměstnání, rekvalifikaci, přípravě k práci a ke specializovaným kurzům a zahrnuje rovněž opatření pro zaměstnávání občanů se změněnou pracovní schopností a dalších skupin občanů, kteří mají ztížené postavení na trhu práce.“* Tato tzv. pozitivní opatření nelze podle výslovné dikce zákona považovat za diskriminaci.
- V posuzovaném období došlo k několika novelizacím zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k tomu, že rozsáhlá harmonizační novela zákoníku práce nabyla účinnosti dne 1.1.2001 (viz. První zpráva o plnění Evropské sociální charty), žádná z těchto novel již nepřinesla významnější změny týkající se problematiky rovnosti mužů a žen. V současné době je připraven návrh novely zákoníku práce, který, bude-li schválen Parlamentem, přinese určité změny a doplnění v oblasti rovnosti mužů a žen. Uvedený návrh novely zákoníku práce zapracovává následující právní předpisy Evropských společenství: směrnici Rady 2000/43/ES, kterou se provádí zásada rovného zacházení mezi osobami bez ohledu na jejich rasový nebo etnický původ, směrnici Rady 2000/78/ES, která stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a při výkonu povolání a **směrnici Evropského parlamentu a Rady 2002/73/ES, kterou se mění směrnice Rady 76/207/EHS o zavedení rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a pracovní podmínky.**
- Zákon o vojácích z povolání byl v rozhodném období novelizován několikrát. Za nejvýznamnější lze považovat novelu vyhlášenou pod číslem 254/2002 Sb. (s účinností od 28.6.2002). Ustanovení § 2 bylo změněno oproti stavu popsanému v První zprávě o plnění Evropské sociální charty následujícím způsobem (relevantní změny jsou zvýrazněny tučně): *„Služební orgány jsou povinny zajišťovat **rovný přístup a rovné zacházení se všemi uchazeči o povolání do služebního poměru (dále jen "uchazeč")** a se všemi vojáky při*

vytváření podmínek výkonu služby, zejména pokud jde o odbornou přípravu a dosažení služebního postupu, odměňování, jiná peněžítá plnění a plnění peněžité hodnoty. Je zakázána diskriminace uchazečů a vojáků z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, sexuální orientace, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu, manželského a rodinného stavu a povinností k rodině, těhotenství nebo mateřství anebo proto, že vojákyně kojí. Je zakázáno i takové jednání služebních orgánů, které diskriminuje nikoliv přímo, ale až ve svých důsledcích. Za takové jednání se považuje i navádění k diskriminaci. Za diskriminaci se nepovažují případy, kdy je pro odlišné zacházení věcný důvod spočívající v povaze služby, kterou voják vykonává, a který je pro výkon této služby nezbytný.“ Touto novelou došlo rovněž ke zpřesnění zákazu zneužívání výkonu práv a povinností vyplývajících ze služebního poměru k újmě jiného vojáka nebo k ponižování jeho důstojnosti. Za ponižování důstojnosti se považuje i nežádoucí chování sexuální povahy a všechny formy obtěžování, které směřují k narušení důstojnosti vojáka, vytvoření zastrašující, nepřátelské, ponižující a pokořující nebo urážlivé atmosféry, a které jsou nevídané, nevhodné nebo mohou být druhým vojákem oprávněně vnímány jako podmínka pro rozhodnutí, která ovlivňují výkon práv a povinností vyplývajících ze služebního poměru.

Dojde-li ve služebním vztahu k porušení práv a povinností vyplývajících z rovného zacházení s vojáky nebo k nežádoucímu sexuálnímu chování při výkonu služby, má voják právo se domáhat, aby byl upuštěno od tohoto jednání a aby byly odstraněny důsledky tohoto jednání. Služební orgány nesmí vojáka jakýmkoli způsobem postihovat nebo znevýhodňovat proto, že se zákonným způsobem domáhá svých práv a nároků vyplývajících ze služebního poměru.

Pro vojáky z povolání tak platí téměř stejná úprava jako v zákoníku práce, který se vztahuje na všechny občanské zaměstnance ozbrojených sil. Na rozdíl od zákoníku práce však vojákům z povolání zákon nepřiznává výslovně možnost domoci se odškodnění např. i peněžítým zadostiučiněním, jehož výši by určil soud.

Pro úplnost lze zmínit další novelu zákona o vojácích z povolání provedenou zákonem č. 309/2002 Sb. (s účinností od 1.1.2004). Tato novela zavádí v řízení před služebním orgánem vyvratitelnou právní domněnku ohledně skutečnosti, že účastník řízení byl přímo nebo nepřímo diskriminován na základě svého pohlaví, národnosti nebo rasy, pokud v řízení nevyšel najevo opak. (viz nově vložený § 150a)

- Novelu zákona č.143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, k nimž došlo v letech 2001-2002, nepřinesly žádné změny oproti stavu popsanému v První zprávě o plnění Evropské sociální charty. Zákon č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, ve znění pozdějších předpisů, nebyl v období 2001-2002 novelizován. Legislativní zakotvení principu stejné mzdy za stejnou práci nebo za práci stejné hodnoty bylo provedeno novelou (zákon č. 217/2000 Sb.), jež nabyla účinnosti 1.1.2001 (viz. První zpráva o plnění Evropské sociální charty).
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, byl v období 2001-2002 novelizován několikrát. Novelou vyhlášenou pod č. 151/2002 Sb. (s účinností od 1.1.2003) došlo k doplnění § 133a v tom smyslu, že „skutečnosti tvrzené o tom, že účastník byl přímo nebo nepřímo diskriminován na základě svého pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženství, víry, světového názoru, zdravotního postižení, věku anebo sexuální orientace, má soud ve věcech pracovních za prokazané, pokud v řízení nevyšel najevo opak.“ Pro úplnost lze dodat, že tato novela vložila do § 26 nový

odstavec, podle něhož se „*ve věcech ochrany před diskriminací na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženství, víry, světového názoru, zdravotního postižení, věku anebo sexuální orientace účastník může dát v řízení zastupovat též právnickou osobou vzniklou na základě zvláštního právního předpisu, k jejímž činnostem uvedeným ve stanovách patří ochrana před takovou diskriminací*“.

- **Služební zákon** přijatý v roce 2002 a vyhlášený pod číslem 218/2002 Sb. (dosud nenabyl účinnosti) obsahuje **princip rovného zacházení** se všemi státními zaměstnanci, pokud jde o podmínky výkonu služby, odměňování a jiná plnění peněžité hodnoty, vzdělávání a příležitost dosáhnout postupu ve službě. Zákon dále **zakazuje diskriminaci v služebních vztazích** z řady důvodů (mezi jinými též z důvodu pohlaví). Ve služebních vztazích nesmí docházet k ponižování lidské důstojnosti. Zákon rovněž upravuje nároky, jichž se může domáhat postižený státní zaměstnanec, došlo-li k porušení práv nebo povinností vyplývajících ze zákazu diskriminace ve služebním poměru.
- V roce 2002 byl rovněž přijat zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů (zákon nabyl účinnosti 1.1.2003), který přinesl ustanovení vytvářející rámec pro provádění **tzv. pozitivních opatření**. Relevantní ustanovení § 38 zní: „*Územní samosprávný celek přijme opatření, aby při přijímání do pracovního poměru úředníků nebo při jmenování vedoucích úředníků bylo soustavně přihlíženo i k zájmu na získávání a udržování rovnoměrného zastoupení pohlaví mezi úředníky nebo na některém stupni řízení. Opatření přijatá příslušným orgánem územního samosprávného celku, která by jinak byla diskriminací z důvodu pohlaví, se za diskriminaci nepovažují, pokud je pro ně důvod spočívající v nerovnoměrném zastoupení pohlaví mezi úředníky nebo na některém stupni řízení. Přijatá opatření však nesmí směřovat v neprospěch osoby opačného pohlaví, jejíž kvality jsou vyšší než kvality současně s ní přijímaných osob do pracovního poměru úředníků nebo při jmenování vedoucích úředníků.*“
- Z pohledu budoucí právní úpravy se jeví jako významné usnesení vlády č. 170 ze dne 20. února 2002. Na základě tohoto usnesení byla v dubnu 2002 vytvořena pracovní skupina pro tvorbu **tzv. antidiskriminačního zákona**, který by měl poskytovat **jednotnou úpravu ochrany před diskriminací z různých důvodů**.

Další významnou iniciativou v oblasti právního prosazování genderové rovnosti byla ratifikace **Opčního protokolu k Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen** (CEDAW). Tento opční protokol vstoupil pro ČR v platnost dne 26. května 2001 (byl vyhlášen ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 57/2001 Sb.m.s.) Tento opční protokol zavádí proces, na základě něhož může osoba či skupina osob podléhající jurisdikci státu, který je smluvní stranou opčního protokolu, a považující se za oběť porušení kteréhokoli z práv stanovených Úmluvou ze strany tohoto státu, činit oznámení týkající se daného porušení svých práv Výboru pro odstranění diskriminace žen.

V závěrech k předchozí zprávě o plnění Evropské sociální charty požaduje Výbor pro sociální práva doplnění údajů o případech, kdy je možné se **odchýlit od principu rovného zacházení**. Jmenovitě by rád věděl, zda jsou určité kategorie pracovních míst nepřístupné pro cizince a pokud ano, které.

Odchylna od principu rovného zacházení je možná de facto ze tří objektivních důvodů, které stanoví zákoník práce.

Prvním důvodem je zvláštní povaha práce, s ohledem na uznávané morální, náboženské a kulturní hodnoty. Za porušení zásady rovného zacházení se nepovažují ta omezení, která vyplývají z předpokladů a požadavků pro výkon konkrétní práce, jestliže jejich splňování představuje rozhodující nezbytnou podmínku pro výkon této práce (§1 odst. 4 zákoníku práce). V oblasti rovnosti mužů a žen jde o případy, kdy pohlaví zaměstnance je pro danou práci rozhodujícím hlediskem. Jestliže je objektivně prokázáno, že všechny úkoly spojené s výkonem příslušné práce mohou plnit jen zaměstnanci určitého pohlaví, může zaměstnavatel přijímat na taková místa jen muže, nebo jen ženy. Jedná se například o takové profese, jako je modelka či herec/herečka, kdy může být pro předvádění určitých oděvů nebo ztvárnění konkrétní role pohlaví považováno za rozhodující hledisko. Též například obsazení sopránů/altů či naopak tenoru/basu v pěveckém sboru je objektivně vázáno na pohlaví zpěváka stejně jako jednotlivé role tanečníků a tanečnic v baletu.

Druhým důvodem je zvláštní ochrana žen, včetně ochrany z důvodu jejich těhotenství a mateřství a ochrana mladistvých zaměstnanců. Ženy nesmějí být zaměstnávány pracemi, které jsou pro ně fyzicky nepřiměřené a škodí jejich organismu. Zákazy některých prací pro ženy jsou uvedeny v § 150 zákoníku práce. Ministerstvo zdravotnictví dále stanoví vyhláškou práce a pracoviště, které jsou zakázány všem ženám, těhotným ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým (vyhláška č. 261/1997 Sb.). Zákoník práce v Hlavě sedmé přitom stanoví některá omezení při výkonu práce těmito subjekty.

Třetím důvodem je zvýšená ochrana osob z důvodu zdravotního stavu, zejména osob ze změněnou pracovní schopností. Tyto osoby jsou chráněny před možností skončení pracovního poměru a je ukládáno zaměstnavateli participovat při hledání jejich nového zaměstnání (§ 47, § 50 zákoníku práce).

Pokud jde o **kategorie pracovních míst nepřístupných pro cizince**, podmínka občanství je stanovena zejména pro soudce, státní zástupce, vyšší soudní úředníky a příslušníky vězeňské služby.

Nepřístupná pro cizince jsou pracovní místa příslušníků Policie České republiky a příslušníků Hasičského záchranného sboru České republiky. Podle § 3 zákona č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie ČR, může být za stanovených podmínek do služebního poměru příslušníků Policie ČR přijat pouze občan České republiky. Totéž platí podle § 10 zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, odkazujícího na zákon č. 186/1992 Sb., i pro příslušníky uvedeného sboru. Podmínka občanství vyplývá z § 13 zákona č. 13/1993 Sb., celního zákona, v platném znění, rovněž pro příslušníky celní správy.

Podmínku státního občanství ČR stanoví rovněž zákon č. 154/1994 Sb. o Bezpečnostní informační službě.

Stejně tak je tato podmínka zakotvena v zákoně o vojácích z povolání, který výslovně stanoví, že do služebního poměru může být povolán pouze občan České republiky (§ 3 odst. 1 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů). Tato podmínka vyplývá z definice branné povinnosti (§ 1 zákona č. 218/1999 Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech, ve znění pozdějších předpisů; výkon vojenské činné služby je služební povinností jakožto část branné povinnosti).

Kategorie pracovních míst, která jsou nepřístupná pro osoby s cizí státní příslušností (pokud nemají současně státní občanství České republiky) existují i v rámci působnosti Ministerstva zahraničních věcí. Jedná se o všechny zaměstnance v pracovním poměru k Ministerstvu zahraničních věcí. Pro výše uvedené existují v zásadě dva důvody:

- primárně se jedná o funkci zahraniční služby pro stát, což mimo jiné znamená reprezentovat vysílající stát, chránit jeho zájmy a zájmy jeho občanů. Pokud by Česká republika pro tyto účely vysílala do zahraničí cizince, zpochybňovala by tím vlastní zahraničněpolitické zájmy;
- všechna pracovní místa na Ministerstvu zahraničních věcí vyžadují určení ke styku s utajovanými skutečnostmi podle zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Jednou z podmínek pro vydání osvědčení, resp. určení osoby ke styku s utajovanými skutečnostmi je státní občanství České republiky.

Na druhé straně jsou v rámci Ministerstva zahraničních věcí zaměstnávány stovky cizinců k výkonu obslužných prací na zastupitelských úřadech v zahraničí. Tito cizinci jsou zaměstnáváni podle místního pracovního práva jednotlivých zemí, kde mají pravidelné pracoviště. Cizinci mohou být dále zaměstnáváni na území ČR, a to v rozpočtových a příspěvkových organizacích resortu zahraničních věcí.

Podmínka občanství České republiky je dále stanovena u funkce velitele námořní obchodní lodi (zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, § 28 odst. 4). Velitel loď je povinen podle § 39 zákona o námořní plavbě vykonat nezbytná opatření při spáchání trestného činu na námořním plavidle, které zabrání v pokračování trestné činnosti nebo vyhýbání se odpovědnosti, má povinnost vyslechnout osoby a provést další úkony, jichž je třeba k zajištění důkazů. O každém výslechu a jiném provedeném úkonu je povinen sepsat protokol, který odevzdá spolu s předměty majícími vztah k trestnému činu zastupitelskému úřadu České republiky. Nestanoví-li zákon jinak, postupuje velitel při provádění těchto úkonů podle trestního řádu. Velitel loď je povinen podle § 40 zákona o námořní plavbě sepsat zápis o každém narození nebo úmrtí za účasti dvou členů posádky. V souvislosti s úmrtím provádí řadu dalších úkonů. Velitel loď, vyžaduje-li to naléhavý zájem, je oprávněn provést úřední ověření pravosti podpisu nebo shody opisu nebo kopie s listinou podle § 35 zákona o námořní plavbě a vyhlášky č. 272/2000 Sb.. Výše jmenované úkony plně opravňují požadavek, aby velitel loď byl občanem České republiky, protože jeho povinnosti běžně patří státním orgánům, případně notářům, a nelze jimi pověřovat cizince.

Podmínka občanství České republiky je dále stanovena zákonem č. 49/1997 Sb., o civilním letectví a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 55b u funkce ředitele Ústavu pro odborné technické zjišťování příčin leteckých nehod. Ústav pro odborné technické zjišťování příčin leteckých nehod je organizační složkou státu, jeho rozpočet je součástí rozpočtové kapitoly Ministerstva dopravy, ředitele jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra dopravy. I v tomto případě je tedy plně zdůvodnitelný požadavek, aby ředitelem mohl být jmenován pouze bezúhonný občan České republiky.

Občanstvím ČR je podmíněno vykonávání některých volených funkcí např. v oblasti rozhlasového a televizního vysílání. Jedná se o:

- členy Rady České televize (§ 4 odst. 3 zákona č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů), členy Rady Českého rozhlasu (§ 4 odst. 3 zákona č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, ve znění pozdějších předpisů), členy Rady pro rozhlasové a televizní vysílání (§ 7 odst. 3 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů),
- členy dozorčí komise České televize a členy dozorčí komise Českého rozhlasu (jedná se o poradní orgány Rady ČT a Rady ČRo),
- generálního ředitele České televize a generálního ředitele Českého rozhlasu, resp. prozatímní ředitele těchto institucí.

V případech, kdy výkon funkce souvisí se seznamováním se s utajovanými skutečnostmi v České republice, je na žadatele (české občany i cizí státní příslušníky), před jejich přijetím vyžadována bezpečnostní prověrka ve smyslu zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů. V souladu s usnesením vlády č. 174 ze dne 20.2.2002, lze cizím státním příslušníkům uznat bezpečnostní prověrku, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva. Z předmětných mezinárodních smluv však vyplývá, že se nemůže s utajovanými skutečnostmi smluvních stran seznamovat třetí strana. Pro ostatní cizí státní příslušníky je před podáním žádosti o bezpečnostní prověrku čekací doba 10 let. Žádost o bezpečnostní prověrku musí obsahovat zdůvodnění, proč právě žadatel – cizí státní příslušník musí být osobou určenou k seznamování se s utajovanými skutečnostmi v České republice a proč ve funkci této osoby nemůže být pracovně zařazen občan České republiky.

Dne 26.4.2002 byl vyhlášen zákon č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon), který *doposud nenabyl účinnosti*. Tento zákon zcela vyloučí zaměstnávání cizích státních příslušníků v oborech služby, které budou spadat do režimu tohoto zákona. Služební zákon ve svém ustanovení § 17 stanoví základní předpoklady pro jmenování do služby. Zde je mimo jiné uveden základní předpoklad, aby uchazeč měl státní občanství České republiky.

Pokud jde o dotaz Výboru pro sociální práva, zda se v případě, kdy je zaměstnanec propuštěn z důvodu, že se domáhá práva na rovné zacházení, uplatní obecná ustanovení zákoníku práce, potvrzujeme, že i v tomto případě se uplatní § 42 a násl. zákoníku práce. Výslovný zákaz nerovného zacházení s muži a ženami v pracovněprávních vztazích (§ 7 zákoníku práce) zavedla novela zákoníku práce, zákon č. 155/2000 Sb., který nabyl účinnosti dne 1.1.2001. Judikatura v případě porušování práva na rovné zacházení tak s ohledem na relativně krátké období působnosti zákona není doposud rozvinutá, stěžejní rozhodnutí soudů nejsou k dispozici.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě žádá, aby zpráva obsahovala informace o konkrétních opatřeních přijatých s cílem odstranit diskriminační praktiky zaměstnavatelů na podnikové úrovni.

V oblasti kontroly dodržování pracovněprávních předpisů včetně dodržování zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích působí **územní orgány zaměstnanosti - úřady práce**. Tyto orgány mají oprávnění ukládat zaměstnavatelům při porušení jejich povinností správní pokuty.

Z dosavadních výsledků kontrolních šetření úřadů práce v posledních dvou letech vyplynulo, že nejčastěji uplatňovanými diskriminačními hledisky byly věk, pohlaví, etnický původ a zdravotní stav. Za zaviněné porušení povinností vyplývajících z pracovněprávních předpisů může orgán kontroly (úřad práce) uložit zaměstnavateli pokutu až do výše 250 000 Kč. V rámci kontrolních šetření úřadů práce na dodržování ustanovení o zákazu diskriminace, včetně dodržování principu stejné mzdy za stejnou práci a za práci stejné hodnoty, bylo od roku 2000 do roku 2002 včetně uděleno zaměstnavatelům celkem 63 pokut. Celková výše udělených pokut činila 386,3 tis. Kč. Za rok 2002 provedly úřady práce celkem 10 583 kontrol. Z hlediska diskriminace bylo zjištěno: 76 porušení zákona o zaměstnanosti, 193 porušení zákoníku práce a 57 porušení zákona o mzdě, odměně za pracovní pohotovost

a o průměrném výdělků. Tato čísla zahrnují počet porušení právních předpisů z hlediska diskriminace bez ohledu na důvod diskriminace.

Diskriminační jednání zaměstnavatelů lze jen obtížně prokázat, neboť z jednání o přijetí do zaměstnání nejsou pořizovány písemné doklady a odmítnutí přijetí do zaměstnání zaměstnavatelů často zdůvodňují tím, že občan nesplňuje odborné nebo jiné předpoklady pro výkon dané profese.

Z konkrétních poznatků úřadů práce lze uvést následující:

- v řadě případů se tvrzenou diskriminaci nepodařilo prokázat,
- řada úřadů práce neuložila z důvodu diskriminace žádnou pokutu – porušení nebylo zjištěno,
- ze zjištěných případů se nejvíce porušení zákazu diskriminace týkala hlediska věku (bez vážných důvodů byla zaměstnavatelem stanovena určitá věková hranice),
- celkem sporadicky bylo zjištěno odepření práva na zaměstnání z důvodu pohlaví (v několika případech bylo zaměstnání odepřeno muži),
- v několika případech bylo zjištěno diskriminační jednání spočívající v sjednávání různé výše mzdy za stejný druh práce, pokuta většinou nebyla uložena, protože zaměstnavatelé zjednali nápravu a mzdové rozdíly poškozeným zaměstnancům doplatili.

Nejčastěji zjištěným porušením bylo porušení zákazu nabídky zaměstnání obsahující diskriminační prvky (§ 1 odst. 2 zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti). V těchto případech zaměstnavatelé v inzerci nabídky zaměstnání uváděli požadavek na věk, někdy i pohlaví (např. zaměstnavatel uváděl, že přijme do zaměstnání ženy). V některých případech, většinou tehdy, jestliže porušení bylo zjištěno krátce po přijetí této právní úpravy, byly zaměstnavatelé upozorněni na nepřípustnost takového jednání, v ostatních případech byla za porušení zákazu zaměstnavatelům uložena pokuta.

Každoročně aktualizovaný národní akční plán pro prosazování rovnosti mužů a žen „**Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen**“ od roku 1998, kdy byl poprvé schválen, stanoví povinnost kontrolních orgánů **zaměřovat kontroly** dodržování pracovněprávních předpisů **na dodržování ustanovení o zákazu diskriminace z hlediska pohlaví**, včetně dodržování principu stejné mzdy za stejnou práci a za práci stejné hodnoty, a na dodržování ustanovení o zvýšené ochraně žen při práci.

Pro zvýšení účinnosti kontrol prováděných úřady práce zpracovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí "**Metodiku kontrol mzdových relací odměňování mužů a žen**" a "**Metodiku kontrol dodržování rovných příležitostí**". Obojí je součástí Metodického pokynu č. 9/2002 pro úřady práce s účinností od 1. ledna 2003.

V otázce odstraňování diskriminačních praktik zaměstnavatelů na podnikové úrovni je nutné zdůraznit klíčovou úlohu sociálních partnerů. Jedná se jednak o jejich působení v rámci kolektivního vyjednávání a dále o právo odborových orgánů vykonávat u zaměstnavatelů kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů, vnitřních předpisů a závazků vyplývajících z kolektivních smluv. Působení sociálních partnerů se však neomezuje pouze na tyto činnosti, ale zahrnuje též aktivity představující významný přínos pro vytváření rovných příležitostí mužů a žen v zaměstnání. V rámci struktur **Českomoravské konfederace odborových svazů (ČMKOS)** je zřízen Výbor pro rovnost, v němž je zastoupeno 20 odborových svazů.

Kromě dlouhodobé pozornosti věnované oblasti kolektivního vyjednávání a oblasti vzdělávání, se Výbor pro rovnost ČMKOS v roce 2002 zaměřil zejména na systematické zvyšování povědomí o problematice rovných příležitostí mužů a žen na všech úrovních

odborové práce, což se projevilo zintenzivněním spolupráce s Regionálními radami odborových svazů a jednak na další prohlubování spolupráce se sociálními partnery, zejména Svazem průmyslu a dopravy ČR.

ČMKOS se prostřednictvím Výboru pro rovnost stala aktivním účastníkem twinningového projektu České republiky a Švédska, zaměřeného na zlepšení veřejného institucionálního mechanismu pro aplikaci, prosazení a kontrolu rovného zacházení s muži a ženami v České republice. V rámci tohoto twinningového projektu uspořádala ČMKOS společně se Svazem průmyslu a dopravy ČR první společný seminář sociálních partnerů na téma prosazování rovných příležitostí mužů a žen. Oba sociální partneři spolupracují i na dalších projektech a akcích, které budou probíhat v průběhu roku 2003.

Regionální rady odborových svazů v rámci své územní působnosti mimo jiné zajišťují vliv odborových svazů sdružených v ČMKOS na tvorbu a realizaci politiky zaměstnanosti v daném regionu. Prostřednictvím zástupců odborů v poradních sborech úřadů práce se Regionální rady odborových svazů snaží i o řešení rekvalifikací a lepšího přístupu na trh práce pro ženy, které nebyly delší dobu ekonomicky aktivní (např. matky po skončení rodičovské dovolené, ženy, které pečovaly o dlouhodobě nemocné rodinné příslušníky apod.).

Na druhé straně i zaměstnavatelé, konkrétně *Svaz průmyslu a dopravy České republiky*, v průběhu roku 2002 změnil svůj dosavadní přístup k problematice rovných příležitostí a začal ji vnímat jako výzvu do budoucna. Cílem Svazu průmyslu a dopravy České republiky bude zejména zvyšovat povědomí všech členských podniků a jejich zaměstnanců o prosazování principu rovných příležitostí mužů a žen na pracovišti. Od dubna 2003 začala pracovat expertní skupina pro rovné příležitosti při *Komisi pro pracovní - právní vztahy*, která bude vycházet z činnosti Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, ve které mají zaměstnavatelé svého zástupce. SPČR se v roce 2002 a 2003 aktivně zapojil do programů a projektů zaměřených na oblast rovných příležitostí a na řadě akcí cíleně spolupracuje s ČMKOS tak, aby zdůraznil společný zájem sociálních partnerů zlepšit situaci v ČR, naplňovat princip rovnosti mužů i žen v praxi a odbourávat přetrvávající genderové stereotypy.

Pro tripartitní jednání mezi vládou, zaměstnavateli a odbory slouží *Rada hospodářské a sociální dohody*, v jejímž rámci je projednávána i problematika rovnosti mužů a žen v zaměstnání.

Návrh novely zákoníku práce, který je v současné době projednáván Parlamentem České republiky, ukládá zaměstnavatelům informovat zaměstnance o opatřeních zaměstnavatele směřujících k zajištění rovného zacházení a k zamezení diskriminace. Zaměstnavatelé by měli naplňovat uvedené požadavky zákona především deklarováním těchto opatření v pracovních řádech, popřípadě v jiných vnitřních dokumentech, podle svých konkrétních podmínek.

Výbor se ve svých závěrech k předchozí zprávě táže, zda právo na podporu v nezaměstnanosti je podmíněno přijetím zaměstnání nebo absolvováním odborné přípravy. Jestliže ano, vznáší dotaz, (i) jaké sankce platí v případě odmítnutí zaměstnání nebo odborné přípravy, (ii) zda je odmítnutí proto, že dané zaměstnání neodpovídá pracovní kvalifikaci osoby, právoplatné, (iii) jak dlouho může být zaměstnání odmítáno s odůvodněním, že neodpovídá pracovní kvalifikaci a (iv) zda existuje právo na odvolání.

Nárok na hmotné zabezpečení má uchazeč o zaměstnání, který splňuje podmínku celkové doby předchozího zaměstnání v délce alespoň 12 měsíců v posledních třech letech před podáním žádosti o zprostředkování zaměstnání. Jako doba zaměstnání se pro tyto účely započítávají i tzv. náhradní doby (studium, příprava občanů se změněnou pracovní schopností

pro pracovní uplatnění, výkon vojenské základní služby nebo civilní služby, osobní péče o dítě ve věku do tří let, osobní péče o blízkou převážně nebo plně bezmocnou osobu, pobírání plného invalidního důchodu). Lze říci, že nárok na dávky v nezaměstnanosti není přímo podmíněn přijetím zaměstnání nebo absolvování odborné přípravy – rekvalifikace. Odmítnutí vhodného zaměstnání nebo nástupu na rekvalifikaci však může vést k sančním opatřením – k odejmutí hmotného zabezpečení nebo k vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání.

Uchazeč o zaměstnání může být **vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání**, jestliže bez vážných důvodů odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání nebo jestliže úmyslně máří součinnost s úřadem práce při zprostředkování zaměstnání. Uchazeč o zaměstnání může být vyřazen z evidence již při odmítnutí prvního vhodného zaměstnání. Úřad práce má možnost rozhodnout v takových případech o pouhém odejmutí hmotného zabezpečení. Pro odmítnutí rekvalifikace nemůže být uchazeč o zaměstnání vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání.

Úřad práce může **rozhodnout o odejmutí hmotného zabezpečení** (aniž by uchazeče o zaměstnání vyřadil ze své evidence) tehdy, jestliže uchazeč o zaměstnání bez vážných osobních nebo rodinných důvodů odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání nebo na rekvalifikaci nebo neplní po delší dobu podstatné povinnosti při rekvalifikaci.

Vhodným zaměstnáním se rozumí zaměstnání, které odpovídá zdravotnímu stavu uchazeče o zaměstnání s přihlédnutím k jeho věku, kvalifikaci a schopnostem, délce předchozích dob zaměstnání a možnosti ubytování. Skutečnost, že zaměstnání neodpovídá zdravotnímu stavu uchazeče o zaměstnání a ten je ze zdravotních důvodů není schopen vykonávat, je uchazeč povinen doložit lékařskou zprávou. Při posuzování ostatních kritérií vychází úřad práce zejména ze situace na trhu práce a z místních dopravních podmínek. Významným prvkem při posuzování vhodnosti zaměstnání je péče o děti a výchova dětí. Vhodné může být i zaměstnání, ve kterém není plně využita kvalifikace uchazeče o zaměstnání, jestliže po jeho kvalifikaci není ze strany zaměstnavatelů poptávka.

O vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání a o přiznání, nepřiznání, odejmutí, zastavení výplaty nebo vrácení hmotného zabezpečení **rozhoduje úřad práce ve správním řízení**. Každý uchazeč je informován, že proti rozhodnutí úřadu práce může **podat odvolání** u úřadu práce, který rozhodnutí vydal. Ve věci odvolání rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí. Uchazeč o zaměstnání má také právo na přezkoumání rozhodnutí soudem, avšak až po vyčerpání řádných opravných prostředků ve správním řízení.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě dále žádá, aby příští zpráva obsahovala informace o právních zárukách práce na částečný úvazek, jmenovitě zda existuje minimální pracovní týden a zda existují pravidla vylučující neohlášenou práci v souvislosti s přesčasy a dále pravidla, která požadují za všech okolností rovnou mzdu pro pracovníky na částečný i plný úvazek.

Minimální pracovní týden není zákoníkem práce vymezen. Zaměstnavatelé jsou povinni podle ustanovení § 94 vést evidenci pracovní doby i práce přesčas, což vylučuje neohlášenou práci mimo rozvrženou, zaměstnavatelem nařízenou či odsouhlasenou pracovní dobu. Podle ustanovení § 86 zákoníku práce náleží všem zaměstnancům s kratší pracovní dobou mzda odpovídající této kratší pracovní době.

Otázka B

Uved'te metody přijaté za účelem:

- a) *hledání spolupráce s organizacemi zaměstnavatelů a pracovníků a jinými vhodnými organizacemi na podporu dodržování politiky nediskriminace;*
b) *zajištění přijetí a dodržování výše uvedené politiky pomocí výchovné činnosti.*

Vláda ČR přijala v roce 1998 **národní akční plán pro prosazování rovnosti mužů a žen „Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen“** (dále jen „Priority a postupy vlády“). Tento dokument obsahuje cca 40 opatření, jejichž plnění je každoročně vládou vyhodnocováno a opatření jsou aktualizována s ohledem na stávající potřeby ve společnosti. Z hlediska spolupráce se zainteresovanými subjekty mají rozhodující význam následující opatření celostátních Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen ve znění vyplývajícím z poslední aktualizace tohoto dokumentu provedené usnesením vlády č. 486 ze dne 15. května 2002:

- Při jednání Rady hospodářské a sociální dohody a v jejích pracovních týmech a skupinách prosazovat zásadu rovného postavení mužů a žen, zejména v otázkách odměňování a pracovních podmínek.
- Zabezpečit, aby jednotlivá ministerstva a správní úřady v rámci svých kompetencí navazovaly spolupráci s nevládními organizacemi zabývajícími se rovnými příležitostmi žen a mužů a pokračovaly ve vyhledávání a v rozšiřování této spolupráce. Součástí této spolupráce může být i vyžadování stanoviska k připravovaným právním předpisům nebo jiným zásadním rozhodnutím.
- Využívat možností účasti v aktivitách a programech mezinárodních organizací, jejichž cílem či jedním z deklarovaných principů je rovnost mužů a žen.
- Pokračovat ve veřejné diskusi o problematice rovných příležitostí mužů a žen s cílem seznámit českou veřejnost se státní politikou rovných příležitostí mužů a žen a jejími cíli.
- Vyhodnocovat účinnost opatření k uplatňování principu rovnosti a na požádání je předkládat vládě a nevládním organizacím, zabývajícím se postavením žen a rovností mužů a žen.

Od 1.1.2002 zpracovávají jednotlivá ministerstva vlastní **resortní programové dokumenty** pro prosazování rovnosti žen a mužů v oboru své věcné působnosti. Tyto resortní priority a postupy při prosazování rovnosti žen a mužů (dále jen „resortní priority a postupy“) rovněž obsahují opatření, na jejichž základě se odvíjí spolupráce mezi daným resortem a organizacemi činnými v oblasti jeho věcné působnosti. K 1. lednu 2002 bylo na každém ministerstvu zřízeno pracovní místo minimálně na půl pracovního úvazku pro zaměstnance, který se zabývá agendou rovnosti mužů a žen. Tito specializovaní pracovníci nahradili dříve existující tzv. koordinační meziresortní komisi, jež byla složena ze zástupců jednotlivých ministerstev, o níž se zmiňuje První zpráva o plnění Evropské sociální charty. Hlavní úkol příslušných styčných pracovníků na jednotlivých ministerstvech (tzv. gender focal point) spočívá v prosazování principu rovných příležitostí pro muže a ženy v personální i věcné politice resortu.

Z hlediska zajištění spolupráce mezi veřejnou sférou a sociálními partnery a dalšími organizacemi mělo zásadní význam zřízení **Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů** na základě usnesení vlády č.1033 ze dne 10. října 2001. Rada má předsedu a dalších 22 členů, z nichž 14 představují zástupci resortů, 1 zástupce reprezentuje zaměstnavatelské organizace, 1 zástupce reprezentuje odbory, 5 zástupců pochází z nestátních neziskových organizací v oblasti rovných příležitostí pro muže a ženy a 1 člen je odborníkem činným

v oblasti rovných příležitostí pro muže a ženy. Hlavní činnost Rady spočívá v tvorbě konsensuálních návrhů a doporučení na řešení průřezového celospolečenského problému - vytváření a prosazování rovných příležitostí pro muže a ženy. Rada účelně doplňuje stávající soustavu poradních orgánů vlády zabývajících se problematikou odstraňování dalších významných diskriminačních hledisek. Funkční období Rady je čtyřleté a kryje se s funkčním obdobím vlády.

Spolupráce exekutivy s nevládními organizacemi zabývajících se postavením žen a rovností mužů a žen je na poměrně dobré úrovni. Nejintenzivnější vazby mezi jednotlivými resorty a nevládními organizacemi existují ve specifických oblastech veřejného zájmu, např. při ochraně žen před násilím, při poskytování péče o osamělé matky s dětmi, při potírání obchodu s lidmi. Resorty rovněž hojně spolupracují s těmito organizacemi při zajišťování vzdělávání svých zaměstnanců v oblasti rovných příležitostí pro muže a ženy.

Oproti stavu uvedenému v První zprávě o plnění Evropské sociální charty došlo k přejmenování sekce rovných příležitostí v rámci Rady vlády ČR pro lidská práva na Výbor pro odstranění všech forem diskriminace žen.

Komunikace s veřejností a výchovná činnost

Vláda ČR se systematicky zabývá komunikací s veřejností a výchovnou činností v oblasti rovnosti mužů a žen od roku 1998, kdy přijala národní akční plán pro prosazování rovnosti mužů a žen „Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen“ (dále jen „Priority a postupy vlády“). Této problematice se týkají zejména následující opatření Priorit a postupů vlády ve znění vyplývajícím z poslední aktualizace tohoto dokumentu provedené usnesením vlády č. 486 ze dne 15. května 2002:

- V rámci své mediální politiky a s ohledem na průřezový charakter politiky rovných příležitostí mužů a žen zdůrazňovat tento princip a informovat o opatřeních přispívajících k jeho zabezpečení v souvislosti s věcnou působností každého resortu.
- Zahájit či pokračovat ve vzdělávacích aktivitách v oblasti lidských práv se zřetelem na rovnost příležitostí mužů a žen a na metody určené k dosažení genderové rovnosti. Zajistit, aby se uvedeného vzdělávání zúčastnili všichni koncepční pracovníci a pracovníci s rozhodovacími pravomocemi.
- Pokračovat ve veřejné diskusi o problematice rovných příležitostí mužů a žen s cílem seznámit českou veřejnost se státní politikou rovných příležitostí mužů a žen a jejími cíli.
- Prostřednictvím školních osnov, učebních a dalších materiálů pokračovat v úsilí o vymýcení stereotypního diskriminačního nahlížení na postavení muže a ženy v rodině, v zaměstnání a ve společnosti a dále prosazovat princip rovnosti mužů a žen v rámci aktivit spojených s Národním programem rozvoje vzdělávání v České republice - tzv. „Bílou knihou“.
- Provést analýzu učebních osnov, učebnic a učebních pomůcek z hlediska toho, jakým způsobem se podílejí na vytváření a reprodukci genderově založených stereotypů a předsudků, pro všechny stupně škol a druhy vzdělávání, včetně přípravy budoucích pedagogů a pedagogických pracovníků a dalšího vzdělávání pedagogů.
- Připravit a realizovat vzdělávací programy pro pedagogy a pedagogické pracovníky v oblasti rovných příležitostí mužů a žen s cílem poskytnout jim účinné postupy k provádění genderově senzitivní výuky.
- Zabezpečit, aby poradci pro volbu povolání při úřadech práce byli proškoleni v problematice rovných příležitostí mužů a žen a aby ji uplatňovali při své poradenské činnosti.

- Zabezpečit pro výchovné poradce na školách uspořádání školení v problematice rovných příležitostí mužů a žen, aby ji mohli uplatňovat při své poradenské činnosti.
- Pravidelně ročně vydávat publikaci s maximálním využitím všech dostupných statistických i analytických podkladů obsahujících údaje o účasti žen a mužů na rozhodujících společenských aktivitách a o míře, kterou se podílejí na výsledcích těchto aktivit.

Mezi aktivity, jimiž Ministerstvo práce a sociálních věcí přispělo k medializaci problematiky, bylo pořádání seminářů a kulatých stolů zaměřených na obecné i specifické okruhy spojené s touto tematikou. MPSV na toto téma vydává a distribuuje publikace určené pro odbornou i širokou veřejnost. V rámci osvěty MPSV zajišťuje četnou přednáškovou činnost. Již v dubnu 2001 MPSV zřídilo na svých internetových stránkách rubriku „Rovnost mužů a žen“ obsahující všechny významné informace v dané oblasti, jež jsou průběžně aktualizovány.

Proces vzdělávání státních úředníků v problematice rovných příležitostí mužů a žen včetně metody gender mainstreamingu probíhá ve většině resortů v rámci školení zaměřených na obecné záležitosti EU nebo v rámci vzdělávání o lidských právech. K pochopení podstaty principu genderové rovnosti a metody gender mainstreamingu přispěl zvláště vzdělávací projekt agentury EuroProfis a MPSV, jehož prostřednictvím bylo v první polovině roku 2001 vyškoleny 35 vysokých státních úředníků ze všech resortů. MPSV jako národní koordinátor agendy rovnosti mužů a žen v roce 2002 zorganizovalo školení pro vlastní pracovníky a též školení pro ředitele úřadů práce. Vzhledem k tomu, že k 1. lednu 2002 bylo na každém ministerstvu utvořeno pracovní místo pro zaměstnance zabývajícího se agendou rovných příležitostí pro muže a ženy, bylo třeba zabezpečit zvláštní školení pro tyto pracovníky. Na základě spolupráce MPSV s Nadací Friedricha Eberta proběhl cyklus školení těchto pracovníků završený studijní cestou do Bruselu. Tito pracovníci byli rovněž vybaveni odbornou literaturou a jsou pravidelně zváni na odborné semináře a konference k rovnosti mužů a žen.

Pro úplnost k informacím obsaženým předchozí zprávě doplňujeme, že činnost zaměřenou na kontrolu dodržování právních předpisů o zaměstnanosti jsou oprávněny vykonávat také příslušné odborové orgány, v rozsahu stanoveném v zákoníku práce, s kterými úřady práce spolupracují při výkonu kontrolní činnosti (§ 26 odst. 2 zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů).

Zaměstnavatelé a státní orgány práce při provádění zákona o zaměstnanosti, tudíž i politiky nediskriminace, dále spolupracují s příslušnými družstevními orgány, orgány svazů zdravotně postižených a podle povahy věci též s organizacemi zaměstnavatelů a územními orgány státní správy, orgány obcí a měst (§ 27 zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů).

Otázka C

Uved'te záruky, včetně aplikovatelných sankcí a nápravných opatření, které zabraňují jakékoli diskriminaci týkající se členů organizací pracovníků při jejich přijímání do zaměstnání, postupu v zaměstnání nebo propouštění.

Beze změn.

Otázka D

Uved'te prosím, zda je povolena nebo tolerována nějaká forma nucené nebo povinné práce.

Beze změn.

Otázka E

Jestliže ano popište prosím povahu a rozsah takové práce a uveďte rozsah, v jakém by bylo možné uchýlit se k takové práci během sledovaného období.

Beze změn.

Otázka F

Uved'te prosím jaká účinná opatření se přijímají k úplnému odstranění nucené nebo povinné práce a termín, kdy dojde k úplnému provedení těchto opatření.

Beze změn.

Otázka G

Poskytněte prosím informace o podmínkách, za nichž pracují osoby ve vězeňských zařízeních.

Ve svých závěrech k předchozí zprávě Výbor pro sociální práva požaduje bližší informace o podmínkách odměňování vězňů.

Pokud jde o zaměstnávání vězňů, řídí se tato otázka jak obecnými tak zvláštními právními předpisy. Vězni se dělí na obviněné, tj. osoby ve výkonu vazby, a odsouzené, tj. osoby ve výkonu trestu odnětí svobody.

1. Osoby ve výkonu vazby

Jejich zaměstnávání specifikuje zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Obviněný může být na vlastní žádost po dobu trvání vazby zařazen do práce v rámci pracovních možností věznice, přičemž je nutno dodržovat ust. § 7 odst. 1 (oddělené umístování dle stanovených kritérií) zákona č. 293/1993 Sb. a dbát na další, zejména bezpečnostní hlediska. Pracovní zařazení, odměňování, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení upravují zejména:

- zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Věznice a vazební věznice vytvářejí podmínky pro zaměstnávání obviněných – v rámci vlastní podnikatelské činnosti nebo na smluvním základě s jiným podnikatelským subjektem nebo organizací.

Za vykonanou práci se obviněným poskytuje mzda jako ostatním zaměstnancům. Obviněný je pracovně zařazen na základě pracovní smlouvy (na dobu určitou) nebo na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (opět na dobu určitou).

2. Osoby ve výkonu trestu odnětí svobody

- Zaměstnávání osob ve výkonu trestu upravuje zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů
- vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

Odsouzený je ve výkonu trestu odnětí svobody povinen pracovat, pokud je mu přidělena práce a není uznán dočasně práce neschopným nebo není po dobu výkonu trestu uznán zdravotně nezpůsobilým k výkonu práce. Je zařazen do práce rozhodnutím ředitele věznice a to zpravidla na základě doporučení odborných zaměstnanců.

Věznice vytvářejí podmínky pro zaměstnávání odsouzených v rámci :

- svého provozu (vnitřní režim)
- vlastní výroby
- podnikatelské činnosti (středisko hospodářské činnosti)
- smluvně u jiných subjektů.

Při zaměstnávání a vzdělávání odsouzených věznice zajišťuje :

- zařazování odsouzených do práce odpovídající jejich zdravotní způsobilosti a s přihlédnutím k jejich odborným znalostem a dovednostem
- odměňování odsouzených za práci
- vytváření podmínek pro to, aby odsouzení mohli získat a zvyšovat si svoji pracovní kvalifikaci a rozšiřovat si svoji všeobecnou informovanost.

Odsouzení, vykonávající pracovní činnost u právnických či fyzických osob, tj. smluvně u cizích subjektů, jsou do práce u nich zařazeni na základě „Smlouvy o zařazení odsouzených do práce“, uzavřené mezi příslušnou věznicí či vazební věznicí a cizím subjektem. Tato smlouva stanoví podrobnější podmínky, za nichž budou odsouzení pracovat, případně i postup při zaškolování odsouzených k výkonu určených prací. Při vytváření podmínek k bezpečnosti a ochraně při práci a dodržování protipožárních a hygienických předpisů má jiný subjekt stejné povinnosti, jaké by měl podle zvláštních předpisů vůči svým zaměstnancům v pracovním poměru.

Odsouzený musí písemnou formou předem souhlasit s pracovním zařazením u jiného subjektu, jehož zřizovatelem či většinovým vlastníkem není stát. Případné odvolání tohoto souhlasu odsouzených nelze považovat za odmítání práce.

Subjekt, který zaměstnává odsouzené ve věznici či mimo ni se současně ve smlouvě zavazuje nejen k odbornému dohledu, ale také k zamezení nepovoleného styku odsouzených se třetími osobami.

Ve smlouvě je stanovena úhrada za práci odsouzených a termíny, ve kterých podnikatelský subjekt poskytuje věznicí finanční plnění.

Odměňování odsouzených zařazených do práce se řídí základními právními předpisy pro odměňování odsouzených, kterými je zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, a nařízení vlády č. 365/1999 Sb., v platném znění, které stanoví základní složky odměny, odměnu za práci přesčas, příplatky a ohodnocení pracovního výkonu. Pokud není stanoveno jinak, přísluší odsouzenému podle druhu práce základní složka odměny:

a/ v I. skupině, jedná-li se o práci, pro jejíž výkon není potřebná odborná kvalifikace

- b/ ve II. skupině, jedná-li se o práci, pro jejíž výkon je potřebné vyučení v oboru nebo jiná odborná kvalifikace
- c/ ve III. skupině, jedná-li se o samostatný výkon zvláště náročných a specializovaných prací, vyžadujících vyšší než úplné střední vzdělání nebo vyšší než úplné střední odborné vzdělání.

Výše základní složky odměny činí :

- a/ v I. skupině částku 4.500.-Kč
- b/ ve II. skupině částku o polovinu vyšší než v I. skupině
- c/ ve III. skupině částku ve výši dvojnásobku základní složky odměny v I. skupině.

Odměnu za práci vyplácí odsouzenému věznice. Kalkulované výdaje věznice spojené se zařazováním odsouzených do práce u jiných podnikatelských subjektů jsou přenášeny formou fakturace na tyto subjekty se zabezpečením podmínek stanovených Vězeňskou službou ČR (§ 10 NGR č. 48/2000, v platném znění, o odměňování odsouzených osob zařazených do práce ve výkonu trestu odnětí svobody).

Odsouzenému, zařazenému do práce v rámci vlastní výroby nebo podnikatelské činnosti věznice nebo na základě smlouvy mezi věznicí a jiným subjektem, vykonávajícím podnikatelskou činnost, může věznice přiznat základní složku odměny vyšší, než by mu jinak náležela. Pokud odsouzený vykonává práci, pro kterou jsou stanoveny normy spotřeby práce, může mu věznice přiznat základní složku odměny v závislosti na míře plnění těchto norem.

Za vyšší pracovní výkon v požadované kvalitě nebo za řízení určitého svěřeného úseku práce nebo osob lze odsouzenému

- a/ kterému byla stanovena základní složka odměny v I. nebo II. skupině, přiznat měsíčně ohodnocení pracovního výkonu až do výše 20 % základní složky odměny a odsouzenému, kterému byla stanovena základní složka odměny ve III. skupině, až do výše 50 % základní složky odměny,
- b/ odměňovanému podle § 2 odst. 5 (viz předchozí odstavec) přiznat ohodnocení pracovního výkonu až do výše 50 % základní složky odměny.

Pracovní podmínky, pracovní doba a podmínky pro uložení přesčasové práce se řídí obecnými předpisy, vztahujícími se na zaměstnance v pracovním poměru (zákoník práce).

Odsouzeným přísluší odměna podle vykonané práce. Pracovní odměna se pro účely srážek daní a pojistného na sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti. Srážky z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, výkon rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a úhrada dalších nákladů jsou blíže upraveny vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., v platném znění.

Odsouzený odpovídá za škodu, kterou způsobil Vězeňské službě nebo jinému subjektu, u něhož byl zařazen do práce, zaviněným porušením povinností, při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s tím v rozsahu a za podmínek, stanovených zvláštními předpisy, vztahujícími se na zaměstnance v pracovním poměru (zákoník práce).

Článek 1, odstavec 3

„Aby zajistily účinný výkon práva na práci, smluvní strany se zavazují:

že zřídí nebo budou udržovat bezplatné služby zaměstnanosti pro všechny pracovníky;“

Otázka A

Popište fungování bezplatných služeb zaměstnanosti, které jsou ve Vaší zemi k dispozici, s uvedením údajů podle věku pohlaví a charakteru povolání osob, které byly těmito službami umístěny do zaměstnání, a osob hledajících zaměstnání.

Uveďte pokud možno počet volných míst, míru umístění uchazečů o zaměstnání a délku nezaměstnanosti umístěných osob.

Beze změn (aktualizované údaje – viz. tabulky k čl. 1).

Otázka B

Popište organizaci veřejných služeb zaměstnanosti ve Vaší zemi s uvedením doprovodných opatření ve prospěch nezaměstnaných, a tam, kde je to vhodné, kroky učiněné k revizi geografického rozložení místních a regionálních služeb zaměstnanosti a rozmístění zdrojů, pokud dochází k změnám v rozložení ekonomické aktivity jakož i demografickým změnám.

Veřejné služby zaměstnanosti řídí Ministerstvo práce a sociálních věcí prostřednictvím svého odborného útvaru Správy služeb zaměstnanosti organizačně začleněného do Ministerstva práce a sociálních věcí.

Správa služeb zaměstnanosti řídí 77 úřadů práce. V souvislosti s ustanovením krajských orgánů územní samosprávy pověřil ministr práce a sociálních věcí 13 úřadů práce výkonem činnosti krajských koordinátorů pro realizaci státní politiky zaměstnanosti v územním obvodu kraje. Dostupnost služeb zaměstnanosti zabezpečuje 182 dislokovaných pracovišť zřízených úřady práce ve spádových obcích. Z toho Úřad práce hl. města Prahy zřídil 10 dislokovaných pracovišť v obvodech hl. m. Prahy. V naléhavých případech jsou zřizována přechodná detašovaná pracoviště.

Úřady práce poskytují služby uchazečům a zájemcům o zaměstnání každý pracovní den. Zaměstnavatelé mohou nahlásit volná pracovní místa osobně a telefonicky po celou pracovní dobu úřadu práce a nebo kdykoliv pomocí elektronické pošty.

U každého úřadu práce a u některých dislokovaných pracovišť je zřízeno Informační a poradenské středisko přístupné všem zájemcům a uchazečům o zaměstnání. Tato střediska poskytují zejména poradenství pro volbu a změnu povolání a podávají informace o možnostech a podmínkách vzdělávání.

Pomoc při výběru a zprostředkování zaměstnání poskytuje také 30 odborných pracovníků psychologů v rámci sítě bilančně diagnostických služeb, které tak rozšiřují nabídku poradenských služeb úřadů práce.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě žádá, aby příští zpráva obsahovala informace o počtu zaměstnanců úřadů práce a o jejich kvalifikaci.

Na 77 Úřadech práce v České republice je zaměstnáno celkem 4 996 zaměstnanců, z toho ve všech vedoucích pozicích pracuje 917 osob. Odborné a administrativní profese zastává 4 900 zaměstnanců, dělnické 96 osob.

Nejvíce zaměstnanců pracuje v oblasti zprostředkování (45%). 10% se zabývá oblastí trhu práce, 8% se věnuje kontrolně-právní problematice, 5% pracuje v ekonomických

odděleních, 4% zabezpečují administrativní zázemí ÚP, 4% ICT zázemí, 2% se zabývají rekvalifikacemi a 2% poradenstvím a vzděláváním. 18% z celkového počtu zaměstnanců ÚP tvoří vedoucí pracovníci, zbývající 2% pracují v dělnických profesích.

U zaměstnanců ve vedoucích pozicích převládá vysokoškolské vzdělání ekonomického, právního nebo ICT směru. Zprostředkovatelé práce, kteří tvoří hlavní část zaměstnanců ÚP a u kterých VŠ vzdělání není vyžadováno, má převahu vzdělání středoškolské.

Otázka C

Jestliže ve Vaší zemi existují veřejné i soukromé služby zaměstnanosti, popište prosím opatření přijatá ke koordinaci činnosti těchto služeb a ke stanovení podmínek pro provoz soukromých zprostředkovatelen práce.

Beze změn.

Výbor se ve svých závěrech k předchozí zprávě táže, kolika soukromým agenturám byla udělena licence, ve kterých sektorech působí a jaký počet lidí umístily (v případě nezbytnosti odhad).

K 30. 6. 2003 působí na základě platné licence **430 soukromých zprostředkovatelen práce**. Zprostředkovávají zaměstnání do všech odvětví. Převládají profese administrativní a dělnické.

Vzhledem k tomu, že není zákonem o zaměstnanosti uložena těmto subjektům povinnost hlásit počty zprostředkovaných zaměstnání (umístěných zájemců), nemá resort Ministerstva práce a sociálních věcí objektivní čísla o jejich počtech.

V novém zákoně o zaměstnanosti je uloženo soukromým zprostředkovatelnám hlásit Ministerstvu práce a sociálních věcí počty umístěných klientů a to jednou v roce. Odhadem to je ročně 100 realizovaných nástupů do zaměstnání na jednu zprostředkovatelnou práce.

Otázka D

Uvedte prosím, zda a jak je stanovena účast představitelů zaměstnavatelů a pracovníků v organizaci a fungování služeb zaměstnanosti a při vypracování politiky služeb zaměstnanosti.

Za účelem řádného fungování služeb zaměstnanosti stanoví předpisy o zaměstnanosti zaměstnavatelům při zaměstnávání občanů ve vztahu k úřadům práce celou řadu povinností jako je např. oznamování volných pracovních míst a jejich obsazování, postupy při získávání zaměstnanců ze zahraničí a při jejich zaměstnávání (§ 19 a 19a zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů).

Zákon o zaměstnanosti v samostatné části (části čtvrtá) stanoví povinnosti zaměstnavatelů v souvislosti se zaměstnáváním občanů se změněnou pracovní schopností a to ve vztahu k úřadům práce, státnímu rozpočtu a při vlastním zaměstnávání těchto občanů.

Úřady práce při zpracování koncepcí vývoje zaměstnanosti ve svých územních obvodech si mohou vyžadovat od zaměstnavatelů informace o jejich záměrech ve vývoji zaměstnanosti.

Při realizaci aktivní politiky zaměstnanosti (definice APZ je obsažena v § 3 odst. 3 zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů) spolupracují úřady práce

se zaměstnavatelskými subjekty, kterým současně doporučují k přijetí uchazeče o zaměstnání na nová pracovní místa, zřízená za pomoci hmotné podpory státu.

Úřady práce projednávají se zaměstnavateli na základě jejich informací umístování uvolněných zaměstnanců při strukturálních změnách, racionalizačních a jiných opatřeních a spolupracují s nimi při stanovení programu opatření pro umístování uvolňovaných zaměstnanců.

Zaměstnavatelé jsou jedním ze subjektů, s kterými úřady práce spolupracují při tvorbě a realizaci opatření souvisejících s rozvojem trhu práce a zaměstnaností (§ 12 zákona č. 9/1991 Sb., o zaměstnanosti a působnosti orgánů České republiky na úseku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů).

Ve svých závěrech k předchozí zprávě se Výbor dotazuje na složení a mandát poradních sborů a dále na to, zda konzultace mezi sociálními partnery o službách zaměstnanosti probíhají také na celostátní úrovni.

K výše uvedenému doplňujeme, že k zabezpečení spolupráce na trhu práce úřady práce zřizují poradní sbory složené zejména ze zástupců odborových svazů, zaměstnavatelů, družstevních orgánů, organizací zdravotně postižených a úřadů práce. Jejich účelem je koordinace při realizaci státní politiky zaměstnanosti v příslušné územní oblasti (§ 7 zákona č. 9/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Na celostátní úrovni působí Rada hospodářské a sociální dohody České republiky (RHSD ČR), která je společným dobrovolným dohadovacím a iniciativním orgánem odborů, zaměstnavatelů a vlády ČR pro tripartitní vyjednávání s cílem dosáhnout shody v zásadních otázkách hospodářského a sociálního rozvoje. RHSD ČR projednává vybrané problémy, které jsou předmětem společného zájmu mimo jiné v oblasti pracovněprávních vztahů, kolektivního vyjednávání a zaměstnanosti, veřejných služeb a veřejné správy. Příloha č. 1 a 2 Statutu RHSD ČR stanoví kritéria reprezentativnosti zaměstnavatelů a odborů v RHSD ČR.

Otázka E

Uveďte, jaké právní a administrativní záruky jsou stanoveny, aby se zajistilo, že tyto služby budou k dispozici všem.

Uveďte počet uchazečů umístěných přes služby zaměstnanosti, počet oznámených volných míst a také uveďte údaje, jaký podíl na trhu mají státní služby zaměstnanosti.

Zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů stanoví, kdo je považován za účastníka právních vztahů vznikajících podle tohoto zákona (§ 2). Jsou za ně považováni občané, zaměstnavatelé a právnické a fyzické osoby, které vykonávají činnosti podle tohoto zákona, zejména při zprostředkování zaměstnání, rekvalifikaci a pracovní rehabilitaci. Stejně právní postavení mají cizinci a osoby bez státní příslušnosti, kteří mohou být přijati do zaměstnání a zaměstnání na území České republiky vykonávat jen tehdy, jestliže jim bylo uděleno povolení k zaměstnání a povolení k pobytu, pokud zákon nestanoví jinak. Vzhledem k okolnosti, že platnost povolení k pobytu je vázána na trvání povolení k zaměstnání², nemůže být cizí státní příslušník uchazečem o zaměstnání ve smyslu § 7 zákona o zaměstnanosti. Pokud jde o právo na zprostředkování zaměstnání, není rovné zacházení s cizinci výslovně zajištěno.

Úřady práce zprostředkovávají zaměstnání bezplatně na celém území České republiky; v případech stanovených mezinárodní smlouvou, jíž je Česká republika vázána a která byla

²) Ke zrušení pobytu dojde může dojít v případech, kdy cizinci byl pobyt povolen pouze za účelem zaměstnání u konkrétního zaměstnavatele a cizinci nebylo vydáno povolení za účelem zaměstnání ve vztahu k jinému zaměstnavateli. Zrušení platnosti oprávnění k pobytu je předmětem správního řízení.

vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv, mohou zprostředkovávat zaměstnání z území České republiky do zahraničí a ze zahraničí na území České republiky (§ 4 odst. 3).

O zprostředkování zaměstnání se občan uchází u toho úřadu práce, v jehož obvodu má trvalý pobyt; informace o možnostech zaměstnání a o volných pracovních místech, jakož i poradenskou činnost týkající se zaměstnání, může požadovat u kteréhokoliv úřadu práce. Za tím účelem vedou úřady práce evidenci volných pracovních míst (§ 6 odst. 2).

Výbor žádá, aby příští zpráva obsahovala informace o průměrném počtu uchazečů o zaměstnání za rok, pokud možno s rozpisem podle jednotlivých kategorií (podle pohlaví, věku, vzdělání, zaměstnaný/ nezaměstnaný).

V odpověď na tuto otázku odkazujeme na tabulky k článku 1 (viz. dále).

Výbor dále požaduje, aby byl informován o vývoji výdajů na veřejné služby zaměstnanosti a správu jako podíl HDP.

Ukazatele o výdajích na veřejné služby zaměstnanosti a správu jsou konstruovány jako součet číselných údajů MPSV-SSZ (Ministerstva práce a sociálních věcí – Správy služeb zaměstnanosti) o výdajích na státní politiku zaměstnanosti, kapitálových (investičních) výdajů a provozních zdrojů (věcných včetně mzdových prostředků).

Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti v období 1999 až 2001 postupně rostly na více než 4 mld. Kč, v roce 2002 se opět snížily na necelé 3,5 mld. Kč. **Výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti** se mezi lety 1999 až 2001 naopak mírně snižovaly až na 5,2 mld. Kč, v roce 2002 pak ale dosáhly výše 6,2 mld. Kč. Podíl výdajů na PPZ se na celkových výdajích na SPZ pohybuje v posledních třech letech okolo 60%. Celkové výdaje na SPZ se postupně zvyšují a v roce 2002 dosahovaly výše téměř 9,9 mld. Kč. Částka kapitálových investičních výdajů poklesla na 51,3 mil. Kč v roce 2002, naopak částka věcných provozních zdrojů (včetně mzdových prostředků) dosáhla v roce 2002 výše 1,6 mld. Kč. Celkové výdaje na veřejné služby zaměstnanosti a správu zaznamenávají neustálý meziroční nárůst, v roce 2002 činily 11,5 mld. Kč. Podíl těchto výdajů na HDP se pohybuje okolo 0,5%, tj. v roce 2002 činil 0,51 %. Přesto od roku 2000 se podíl těchto výdajů na HDP mírně snižuje.

K údajům připojujeme následující tabulku.

tabulka 1: Výdaje a veřejné služby zaměstnanosti a správu

	1999	2000	2001	2002
	v mil.			
Výdaje na APZ	1 921,75	3 406,15	4 063,28	3 483,25
Výdaje na PPZ	5 709,47	5 680,47	5 228,95	6 209,75
Výdaje na SPZ	7 631,22	9 086,62	9 522,34	9 879,09
Kapitálové investiční výdaje	392,30	265,80	126,40	51,30
Provozní zdroje (věcné mzdových prostředků) včetně	1 344,00	1 355,60	1 493,10	1 600,00
Celkem	9 367,52	10 708,02	11 141,84	11 530,39
HDP (mld) b.c.	1 902,30	1 984,80	2 157,80	2 275,61
HDP (mld) s.c. 1995	1 421,04	1 467,29	1 512,63	1 542,22

podíl na HDP b.c.   **0,49%**   **0,54%**   **0,52%**   **0,51%**

Zdroj: MPSV- SSZ, ČSÚ, vlastní výpočty

Tabulky k článku 1

Použití finančních prostředků ze státního rozpočtu na APZ k 31.12.2002

	SÚPM ³	VPP ⁴	Rekvalifikace	Odb. praxe absolv.	Chrán. dílny, zřiz.	Chrán. dílny, provoz	Invest. pobídky	Podp. zaměst. ZPS*)	Ostatní	Celkem
Výdaje k 31.12.2002 (v tis. Kč)	616 819	713 953	370 431	347 996	45 904	131 671	685 131	524 109	43 637	3 483 250
Podíl na celkovém čerpání prostř. APZ k 31.12.2002 (v %)	17,7	20,5	10,6	10,0	1,3	3,8	19,7	15,0	1,4	100,0
Počet zařazených do APZ k 31.12.2002	14 123	16 573	36 015	7 945	1 063	4 679	X	X	X	80 398
Průměrné výdaje na 1 zařaz. do APZ (v tis.Kč)	43,7	43,1	10,3	43,8	43,2	28,1	X	X	X	27,9**)

*) dotace zaměstnavatelům zaměstnávající nejméně 50% osob se ZPS má dvě části – neinvestiční dotace (vyčerpáno 410 937 tis. Kč) a investiční dotace (program 313410) (vyčerpáno 113 172 tis. Kč).

***) Průměrné výdaje celkem vycházejí z výdajů na vlastní nástroje APZ realizovaných úřady práce (tj. z 2 235 481 tis. Kč).

Struktura použitých nástrojů APZ k 31.12.2001 a k 31.12.2002

	SÚPM	VPP	Odb. praxe absolventů škol	Chd. a prac. pro ZPS – zřízení	Rekvalifikace
Počty vytvořených míst					
2001	21 398	18 962	9 872	1 032	X
2002	13 454	16 448	8 131	976	X
Počty umístěných na vytvoř. místa a zařazených do rekvalifikace					
2001	21 767	19 977	9 645	1 043	35 145
2002	14 123	16 573	7 945	1 063	36 015
Čerpání finančních prostředků (v tisíc Kč)					
2001	1 042 504	924 451	388 336	46 380	382 652
2002	616 819	713 953	347 996	45 904	370 431

³) Společensky účelná pracovní místa

⁴) Veřejně prospěšné práce

Počty vytvořených míst a umístěných uchazečů v rámci SÚPM

	k 31.12.2000	k 31.12.2001	k 31.12.2002
Počet SÚPM celkem	36 111	35 698	26 487
Počet umístěných uchazečů celkem	34 615	34 250	25 819
Počet vytvořených SÚPM od počátku roku	27 240	21 398	13 454
Počet umístěných uchazečů od počátku roku	26 721	21 767	14 123

Počet vytvořených míst a umístěných uchazečů v rámci VPP

	k 31.12.2000	k 31.12.2001	k 31.12.2002
Počet vytvořených míst celkem	10 593	8 496	5 670
Počet umístěných uchazečů celkem	8 556	7 020	5 010
Počet vytvořených míst od počátku roku	19 714	18 962	16 448
Počet umístěných uchazečů od počátku roku	20 034	19 977	16 573

Počet vytvořených míst a umístěných uchazečů na zabezpečení odborné praxe absolventů škol a získání kvalifikace mladistvých

	k 31.12.2000	k 31.12.2001	k 31.12.2002
Počet míst celkem	10 539	9 856	7 746
Počet umístěných uchazečů celkem	10 391	9 613	7 592
Počet míst od počátku roku	11 478	9 872	8 131
Počet umístěných uchazečů od počátku roku	11 316	9 645	7 945

Počet uchazečů zařazených a vyřazených z rekvalifikace

	k 31.12.2000	k 31.12.2001	k 31.12.2002
Zařazení do rekvalifikací v průběhu roku	33 331	35 145	36 015
Ukončili Rekvalifikace v průběhu roku	32 260	34 771	34 896

Vytvořená pracovní místa v jednotlivých krajích v roce 2002

Kraj	VPP	SÚPM	Absol.praxe	Chráněné dílny	Celkem
Praha	144	82	30	46	302
Středočeský	1353	968	571	43	2935
Jihočeský	999	654	427	77	2157
Plzeňský	449	466	215	41	1171
Karlovarský	295	234	198	1	728
Ústecký	5337	1965	1449	242	8993
Liberecký	638	317	222	166	1343
Královéhradecký	479	300	220	41	1040
Pardubický	769	607	438	22	1836
Vysočina	1132	1197	596	4	2929
Jihomoravský	1282	1753	902	89	4026
Olomoucký	1066	1519	719	60	3364
Zlínský	456	882	470	54	1862
Moravskoslezský	2049	2510	1674	90	6323
Celkem ČR	16448	13454	8131	976	39009

Uchazeči umístění na vytvořená místa a zařazení do rekvalifikace v jednotlivých krajích v roce 2002

Kraj	VPP	SÚPM	Absol.praxe	Chráněné dílny	Rekvalifikace	Celkem
Praha	161	82	30	81	515	869
Středočeský	1294	1029	552	48	1963	4886
Jihočeský	1066	675	422	80	1395	3638
Plzeňský	471	467	215	41	1208	2402
Karlovarský	303	241	198	13	1508	2263
Ústecký	5349	2272	1304	256	4773	13954
Liberecký	744	319	222	151	1190	2626
Královéhradecký	445	272	213	41	2095	3066
Pardubický	729	620	438	48	1298	3133
Vysočina	992	1198	596	3	1621	4410
Jihomoravský	1244	1861	884	100	3561	7650
Olomoucký	1002	1516	719	56	2681	5974
Zlínský	420	878	470	55	2288	4111
Moravskoslezský	2353	2693	1682	90	9919	16737
Celkem ČR	16573	14123	7945	1063	36015	75719

Průměrný počet	1998	1999	2000	2001	2002
Uchazeči - celkem	311677	443171	469967	443822	477466
Ženy	173895	231369	240159	226191	241733
Absolventi a mladiství	50860	69405	63537	54798	59005
ZPS	43953	53595	58468	59327	63759
Uchazeči na příspěvku	151949	193682	176264	155006	173123

Struktura uchazečů o zaměstnání celkem k 31.12.2002

	Praha	Středočeský	Jihočeský	Pardubice	Jihomoravský	Ústecký	Liberecký	Královohradecký
Uchazeči - celkem	23691	41761	21118	21865	63777	74135	19334	20497
Věková struktura	23691	41761	21118	21865	63777	74135	19334	20497
do 19 let	1152	3416	1745	1481	4378	5784	1611	1705
z toho do 18 let	173	639	292	223	523	1411	340	285
20-24 let	4278	7387	3988	3748	12413	12809	3484	3940
do 25 let	5430	10803	5733	5229	16791	18593	5095	5645
25-29 let	3368	5596	2966	3081	8976	10703	2551	2879
30-34 let	2487	4645	2334	2502	6676	8583	2102	2082
35-39 let	2224	4060	2103	2209	6327	7896	1951	1932
40-44 let	1923	3523	1846	1928	5751	6679	1690	1765
45-49 let	2617	4649	2249	2477	7185	8268	2147	2182
50-54 let	3317	5313	2476	2875	7635	8922	2486	2493
55-59 let	2155	2931	1302	1480	4192	4209	1241	1415
nad 60 let	170	241	109	84	244	282	71	104
Vzdělanostní struktura	23691	41761	21118	21865	63777	74135	19334	20497
bez vzdělání	41	393	67	37	45	124	59	18
neúplné zákl. vzdělání	71	261	55	33	39	248	101	36
základní vzdělání	4660	13297	5907	5949	17523	31742	6573	5994
nižší střední vzdělání	99	29	22	21	28	58	12	20
nižší střední odborné vzdělání	353	935	373	434	997	1660	490	433
střední odb. vzděl. s vyuč.list.	7717	16178	8383	9723	26756	27319	7510	8348
stř.nebo SO bez mat.i vyuč.l.	408	549	348	234	634	545	281	228
ÚSV	1118	1177	611	607	2109	1491	451	721
ÚSO s vyučením i maturitou	1169	1569	1016	854	2752	2078	527	872
ÚSO s maturitou (bez vyuč.)	5440	5924	3358	3219	9889	7718	2708	3113
vyšší odborné vzdělání	328	339	205	159	389	218	103	165

bakalářské vzdělání	129	114	61	52	153	153	49	68
vysokoškolské vzdělání	2100	958	698	526	2380	765	455	472
doktorské vzdělání	58	38	14	17	83	16	15	9
Doba evidence uchaz. celkem	23691	41761	21118	21865	63777	74135	19334	20497
do 3 měsíců	7707	11328	7031	6483	15463	13619	5324	6128
3 - 6 měsíců	5795	8992	5130	4448	13130	11608	4421	4972
6 - 9 měsíců	2699	4813	2167	2442	7320	7689	2207	2434
9 - 12 měsíců	1975	3206	1502	1576	5205	6110	1557	1673
12 - 24 měsíců	3070	6253	2793	2930	10495	13150	2908	2782
nad 24 měsíce	2445	7169	2495	3986	12164	21959	2917	2508
prům. délka evid. uchaz. v evid. (dny)	286	418	327	427	440	627	396	339
Vyřazení uchazeči za čtvrtletí	11645	14149	7793	7173	15394	14713	6046	6966
prům. délka evid. umístěných uchaz. (dny)	151	191	157	182	229	296	174	168
Doba evidence uchazečů s HZ	11506	17794	10804	9698	24991	20522	8455	9747
do 3 měsíců	5275	8251	5207	4939	11367	9043	3873	4475
3 - 6 měsíců	4577	7001	4105	3512	10251	8302	3478	3963
6 - 9 měsíců	912	1643	828	905	2371	2175	615	874
9 - 12 měsíců	329	370	279	187	465	426	197	203
12 - 24 měsíců	407	521	383	153	532	540	287	228
nad 24 měsíce	6	8	2	2	5	36	5	4

	Karlovarský	Zlínský	Olomoucký	Plzeňský	Vysočina	Moravskoslezský
Uchazeči - celkem	16115	29759	39395	20226	21548	101214
Věková struktura	16115	29759	39395	20226	21548	101214
do 19 let	1521	1962	2594	1559	1780	7162
z toho do 18 let	419	199	353	357	169	1085
20-24 let	2678	5534	7303	3151	4247	17466
do 25 let	4199	7496	9897	4710	6027	24628
25-29 let	2108	3961	5395	2643	2967	13023
30-34 let	1752	3120	4216	2197	2430	10908
35-39 let	1602	3034	3922	2153	2142	10881
40-44 let	1478	2696	3783	1837	1903	10282
45-49 let	1965	3530	4438	2375	2253	12151
50-54 let	1997	3763	4973	2674	2464	12479
55-59 let	935	2004	2597	1515	1266	6159
nad 60 let	79	155	174	122	96	703
Vzdělanostní struktura	16115	29759	39395	20226	21548	101214
bez vzdělání	93	19	152	28	4	162
neúplné zákl. vzdělání	931	36	69	78	18	71
základní vzdělání	6846	6582	10781	6592	4480	31910
nižší střední vzdělání	22	11	45	11	10	69
nižší střední odborné vzdělání	469	486	763	288	312	2443
střední odb. vzděl. s výuč.list.	5027	13589	16801	7752	10147	42838
stř.nebo SO bez mat.i výuč.l.	111	301	429	237	207	753
ÚSV	272	962	1185	570	672	3121
ÚSO s vyučením i maturitou	316	1451	1779	642	1051	4497
ÚSO s maturitou (bez vyuč.)	1792	5104	5776	3233	3723	12042
vyšší odborné vzdělání	31	233	295	107	230	443
bakalářské vzdělání	37	105	135	75	78	264
vysokoškolské vzdělání	163	856	1154	597	597	2554
doktorské vzdělání	5	24	31	16	19	47

Doba evidence uchaz. celkem	16115	29759	39395	20226	21548	101214
do 3 měsíců	4014	7040	9432	5951	6246	17479
3 - 6 měsíců	2914	6338	7315	4341	4911	16823
6 - 9 měsíců	1651	3745	4373	2058	2476	11218
9 - 12 měsíců	1404	2770	2998	1445	1487	8525
12 - 24 měsíců	2956	4499	6215	2629	2905	18078
nad 24 měsíce	3176	5367	9062	3802	3523	29091
prům. délka evid. uchaz. v evid. (dny)	452	430	518	428	409	609
Vyřazení uchazeči za čtvrtletí	4196	7632	9497	7071	6317	18376
prům. délka evid. umístěných uchaz. (dny)	191	209	252	188	187	301
Doba evidence uchazečů s HZ	5037	12115	14454	8931	10439	28122
do 3 měsíců	2536	5108	6723	4317	4893	11240
3 - 6 měsíců	1954	5102	5560	3481	4132	12026
6 - 9 měsíců	369	1359	1416	715	951	3309
9 - 12 měsíců	62	330	325	220	173	684
12 - 24 měsíců	116	212	425	198	284	847
nad 24 měsíce	0	4	5	0	6	16

Struktura uchazečů o zaměstnání celkem - ženy k 31.12.2002

	Praha	Středočeský	Jihočeský	Pardubice	Jihomoravský	Ústecký	Liberecký
Uchazeči - celkem	12472	22134	11269	11191	31819	37044	9832
Věková struktura	12472	22134	11269	11191	31819	37044	9832
do 19 let	501	1469	763	636	1916	2490	721
z toho do 18 let	75	319	135	120	264	645	172
20-24 let	1718	3024	1700	1600	5149	4969	1328
do 25 let	2219	4493	2463	2236	7065	7459	2049
25-29 let	1805	3234	1733	1621	4526	5341	1312
30-34 let	1551	3006	1560	1547	3983	5010	1286
35-39 let	1363	2478	1292	1338	3658	4515	1190
40-44 let	1154	2032	1089	1090	3194	3663	925
45-49 let	1566	2646	1251	1303	3934	4525	1240
50-54 let	2019	3200	1475	1619	4271	5183	1454
55-59 let	774	994	384	427	1147	1263	362
nad 60 let	21	51	22	10	41	85	14
Vzdělanostní struktura	12472	22134	11269	11191	31819	37044	9832
bez vzdělání	22	182	35	11	18	78	36
neúplné zákł. vzdělání	26	100	28	17	14	100	37
základní vzdělání	2474	7301	3212	3067	9365	15953	3386
nižší střední vzdělání	55	23	13	13	26	31	7
nižší střední odborné vzdělání	172	347	147	174	377	588	171
střední odb. vzd. s výuč.listem	3616	7713	4060	4411	11354	12530	3472
stř.nebo stř.odb. bez mat.i výuč.l.	318	464	243	181	469	438	224
ÚSV	706	832	417	426	1381	1018	280
ÚSO s vyučením i maturitou	527	707	486	411	1231	988	237
ÚSO s maturitou (bez vyučení)	3351	3786	2203	2100	6360	4844	1702
vyšší odborné vzdělání	176	188	108	102	225	130	59
bakalářské vzdělání	76	63	30	30	71	64	28

vysokoškolské vzdělání	931	410	283	239	909	277	184
doktorské vzdělání	22	18	4	9	19	5	9
Doba evidence uchazečů celkem	12472	22134	11269	11191	31819	37044	9832
do 3 měsíců	3701	5385	3158	2665	6682	5934	2342
3 - 6 měsíců	3196	4826	2881	2298	6684	5818	2323
6 - 9 měsíců	1483	2646	1302	1367	3852	3937	1219
9 - 12 měsíců	1117	1796	876	902	2737	3171	814
12 - 24 měsíců	1580	3342	1519	1631	5337	6548	1502
nad 24 měsíce	1395	4139	1533	2328	6527	11636	1632
prům. délka evid. uchaz. v evid. (dny)	300	443	361	473	467	667	426
Vyřazení uchazeči za čtvrtletí	5949	7256	3884	3544	7722	6946	2977
prům. délka evid. umístěných uchaz. (dny)	160	207	173	212	248	323	191
Doba evidence uchazečů s HZ	6120	9060	5622	4675	12253	10220	4299
do 3 měsíců	2724	4057	2476	2054	5138	4247	1818
3 - 6 měsíců	2605	3879	2403	1917	5477	4441	1929
6 - 9 měsíců	519	882	520	540	1267	1199	363
9 - 12 měsíců	171	172	138	107	256	217	99
12 - 24 měsíců	98	67	83	55	113	101	88
nad 24 měsíce	3	3	2	2	2	15	2

	Královehradecký	Karlovarský	Zlínský	Olomoucký	Plzeňský	Vysočina	Moravskoslezský
Uchazeči - celkem	10470	7285	14863	19055	10362	11254	48388
Věková struktura	10470	7285	14863	19055	10362	11254	48388
do 19 let	734	624	869	1101	674	767	2988
z toho do 18 let	133	213	81	175	164	83	503
20-24 let	1613	905	2428	2878	1308	1786	6810

do 25 let	2347	1529	3297	3979	1982	2553	9798
25-29 let	1495	1000	2092	2614	1475	1626	6450
30-34 let	1255	901	1908	2430	1356	1573	6228
35-39 let	1145	854	1711	2175	1271	1296	5868
40-44 let	1038	749	1457	2013	1051	1069	5153
45-49 let	1254	948	1832	2322	1274	1262	5968
50-54 let	1434	1052	2006	2787	1488	1461	6870
55-59 let	491	235	535	710	443	398	1909
nad 60 let	11	17	25	25	22	16	144
Vzdělanostní struktura	10470	7285	14863	19055	10362	11254	48388
bez vzdělání	11	53	15	60	18	3	85
neúplné zákł. vzdělání	17	393	17	28	35	6	38
základní vzdělání	3061	3155	3515	5539	3368	2471	16030
nižší střední vzdělání	12	14	8	32	6	4	31
nižší střední odborné vzdělání	179	131	202	309	116	118	918
střední odb. vzd. s výuč.listem	3798	2009	5598	6824	3479	4655	17871
stř.nebo stř.odb. bez mat.i výuč.l.	195	89	235	307	198	159	611
ÚSV	466	169	684	760	391	459	2106
ÚSO s vyučením i maturitou	438	130	660	775	284	493	1878
ÚSO s maturitou (bez vyučení)	1949	1038	3370	3688	2114	2471	7357
vyšší odborné vzdělání	90	19	162	177	67	145	290
bakalářské vzdělání	45	14	57	67	50	41	127
vysokoškolské vzdělání	204	69	328	474	233	223	1028
doktorské vzdělání	5	2	12	15	3	6	18
Doba evidence uchazečů celkem	10470	7285	14863	19055	10362	11254	48388
do 3 měsíců	2655	1784	2901	3790	2642	2767	7298
3 - 6 měsíců	2639	1341	3320	3619	2274	2586	8377
6 - 9 měsíců	1346	786	1977	2275	1148	1407	5541
9 - 12 měsíců	950	625	1462	1544	796	870	4269
12 - 24 měsíců	1458	1257	2351	3020	1419	1571	8779
nad 24 měsíce	1422	1492	2852	4807	2083	2053	14124
prům. délka evid. uchaz. v evid. (dny)	365	465	456	560	456	444	614
Vyřazení uchazeči za čtvrtletí	3580	2004	3734	4634	3483	3274	9000

prům. délka evid. umístěných uchaz. (dny)	179	203	241	262	207	188	319
Doba evidence uchazečů s HZ	4997	2475	6065	6633	4526	5164	13636
do 3 měsíců	2054	1241	2221	2778	2034	2256	5027
3 - 6 měsíců	2230	990	2809	2892	1895	2238	6426
6 - 9 měsíců	539	193	765	748	413	539	1700
9 - 12 měsíců	112	26	183	141	119	89	328
12 - 24 měsíců	59	25	83	71	65	40	148
nad 24 měsíce	3	0	4	3	0	2	7

Struktura uchazečů o zaměstnání celkem - MUŽI k 31.12.2002

	Praha	Středočeský	Jihočeský	Pardubice	Jihomoravský	Ústecký	Liberecký	Královehradecký
Uchazeči - celkem	11219	19627	9849	10674	31958	37091	9502	10027
Věková struktura	11219	19627	9849	10674	31958	37091	9502	10027
do 19 let	651	1947	982	845	2462	3294	890	971
z toho do 18 let	98	320	157	103	259	766	168	152
20-24 let	2560	4363	2288	2148	7264	7840	2156	2327
do 25 let	3211	6310	3270	2993	9726	11134	3046	3298
25-29 let	1563	2362	1233	1460	4450	5362	1239	1384
30-34 let	936	1639	774	955	2693	3573	816	827
35-39 let	861	1582	811	871	2669	3381	761	787
40-44 let	769	1491	757	838	2557	3016	765	727
45-49 let	1051	2003	998	1174	3251	3743	907	928
50-54 let	1298	2113	1001	1256	3364	3739	1032	1059
55-59 let	1381	1937	918	1053	3045	2946	879	924
nad 60 let	149	190	87	74	203	197	57	93
Vzdělanostní struktura	11219	19627	9849	10674	31958	37091	9502	10027
bez vzdělání	19	211	32	26	27	46	23	7
neúplné zákł. vzdělání	45	161	27	16	25	148	64	19
základní vzdělání	2186	5996	2695	2882	8158	15789	3187	2933
nižší střední vzdělání	44	6	9	8	2	27	5	8
nižší střední odborné vzdělání	181	588	226	260	620	1072	319	254
střední odb. vzd. s výuč.listem	4101	8465	4323	5312	15402	14789	4038	4550
stř.nebo stř.odb. bez mat.i výuč.l.	90	85	105	53	165	107	57	33
ÚSV	412	345	194	181	728	473	171	255
ÚSO s vyučením i maturitou	642	862	530	443	1521	1090	290	434
ÚSO s maturitou (bez vyučení)	2089	2138	1155	1119	3529	2874	1006	1164
vyšší odborné vzdělání	152	151	97	57	164	88	44	75
bakalářské vzdělání	53	51	31	22	82	89	21	23

vysokoškolské vzdělání	1169	548	415	287	1471	488	271	268
doktorské vzdělání	36	20	10	8	64	11	6	4
Doba evidence uchazečů celkem	11219	19627	9849	10674	31958	37091	9502	10027
do 3 měsíců	4006	5943	3873	3818	8781	7685	2982	3473
3 - 6 měsíců	2599	4166	2249	2150	6446	5790	2098	2333
6 - 9 měsíců	1216	2167	865	1075	3468	3752	988	1088
9 - 12 měsíců	858	1410	626	674	2468	2939	743	723
12 - 24 měsíců	1490	2911	1274	1299	5158	6602	1406	1324
nad 24 měsíce	1050	3030	962	1658	5637	10323	1285	1086
prům. délka evid. uchaz. v evid. (dny)	272	389	288	378	414	587	364	311
Vyřazení uchazeči za čtvrtletí	5696	6893	3909	3629	7672	7767	3069	3386
prům. délka evid. umístěných uchaz. (dny)	142	174	142	153	210	272	157	156
Doba evidence uchazečů s HZ	5386	8734	5182	5023	12738	10302	4156	4750
do 3 měsíců	2551	4194	2731	2885	6229	4796	2055	2421
3 - 6 měsíců	1972	3122	1702	1595	4774	3861	1549	1733
6 - 9 měsíců	393	761	308	365	1104	976	252	335
9 - 12 měsíců	158	198	141	80	209	209	98	91
12 - 24 měsíců	309	454	300	98	419	439	199	169
nad 24 měsíce	3	5	0	0	3	21	3	1

	Karlovarský	Zlínský	Olomoucký	Plzeňský	Vysočina	Moravskoslezský
Uchazeči - celkem	8830	14896	20340	9864	10294	52826
Věková struktura	8830	14896	20340	9864	10294	52826
do 19 let	897	1093	1493	885	1013	4174
z toho do 18 let	206	118	178	193	86	582
20-24 let	1773	3106	4425	1843	2461	10656
do 25 let	2670	4199	5918	2728	3474	14830
25-29 let	1108	1869	2781	1168	1341	6573
30-34 let	851	1212	1786	841	857	4680
35-39 let	748	1323	1747	882	846	5013
40-44 let	729	1239	1770	786	834	5129
45-49 let	1017	1698	2116	1101	991	6183
50-54 let	945	1757	2186	1186	1003	5609
55-59 let	700	1469	1887	1072	868	4250
nad 60 let	62	130	149	100	80	559
Vzdělanostní struktura	8830	14896	20340	9864	10294	52826
bez vzdělání	40	4	92	10	1	77
neúplné zákl. vzdělání	538	19	41	43	12	33
základní vzdělání	3691	3067	5242	3224	2009	15880
nižší střední vzdělání	8	3	13	5	6	38
nižší střední odborné vzdělání	338	284	454	172	194	1525
střední odb. vzd. s výuč.listem	3018	7991	9977	4273	5492	24967
stř.nebo stř.odb. bez mat.i výuč.l.	22	66	122	39	48	142
ÚSV	103	278	425	179	213	1015
ÚSO s vyučením i maturitou	186	791	1004	358	558	2619
ÚSO s maturitou (bez vyučení)	754	1734	2088	1119	1252	4685
vyšší odborné vzdělání	12	71	118	40	85	153
bakalářské vzdělání	23	48	68	25	37	137
vysokoškolské vzdělání	94	528	680	364	374	1526
doktorské vzdělání	3	12	16	13	13	29
Doba evidence uchazečů celkem	8830	14896	20340	9864	10294	52826

do 3 měsíců	2230	4139	5642	3309	3479	10181
3 - 6 měsíců	1573	3018	3696	2067	2325	8446
6 - 9 měsíců	865	1768	2098	910	1069	5677
9 - 12 měsíců	779	1308	1454	649	617	4256
12 - 24 měsíců	1699	2148	3195	1210	1334	9299
nad 24 měsíce	1684	2515	4255	1719	1470	14967
prům. délka evid. uchaz. v evid. (dny)	441	405	479	398	371	604
Vyřazení uchazeči za čtvrtletí	2192	3898	4863	3588	3043	9376
prům. délka evid. umístěných uchaz. (dny)	181	178	243	170	187	284
Doba evidence uchazečů s HZ	2562	6050	7821	4405	5275	14486
do 3 měsíců	1295	2887	3945	2283	2637	6213
3 - 6 měsíců	964	2293	2668	1586	1894	5600
6 - 9 měsíců	176	594	668	302	412	1609
9 - 12 měsíců	36	147	184	101	84	356
12 - 24 měsíců	91	129	354	133	244	699
nad 24 měsíce	0	0	2	0	4	9

Uchazeči	31.12.94	31.12.95	31.12.96	31.12.97	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02
Uchazeči - osoby	166480	153041	186339	268902	386918	487623	457369	461923	514435
Věková struktura	166480	153041	186339	268902	386918	487623	457369	461923	514435
do 19 let	22431	20399	24139	33418	32566	23551	16167	36180	37850
20-24 let	24613	22353	27721	46469	95294	120233	103808	83324	92426
do 25 let	47044	42752	51860	79887	127860	143784	119975	119504	130276
25-29 let	23644	19310	22243	32769	47535	63563	61788	63512	70217
30-34 let	20117	18128	21453	30215	41911	54072	51991	51374	56034
35-39 let	19154	16822	19060	25184	35229	47836	47435	48302	52436
40-44 let	19126	18429	22035	30168	39623	50280	47285	45442	47084
45-49 let	17371	17946	22835	31567	42178	56299	54783	54701	58486
50-54 let	14591	14301	19273	28301	38901	53294	54286	56066	63867
55-59 let	5175	5097	7186	10294	12906	17563	18510	21377	33401
nad 60 let	258	256	394	517	775	932	1316	1645	2634
Kvalifikační struktura	166480	153041	186339	268902	386918	487623	457369	461923	514435
bez vzdělání	1869	1919	2043	2706	2521	3071	3195	3200	3289
zákl. vzdělání	62650	59934	68492	86977	114667	143212	141397	145243	158836
vyučen	66049	57774	71081	105893	160449	198212	187464	185560	208088
středoškol.(bez mat.)	3065	2743	3111	4050	4103	11482	11781	14064	16158
vyučen s mat.	3701	3410	5187	9179	17682	26848	21125	17669	20573
ÚSV (gymn. s mat.)	5710	5104	6454	9944	13711	16410	14310	14358	15067
ÚSO (SOš s mat.)	19850	18693	25506	42405	62109	72020	62503	64621	73039
vyšší vzdělání	163	186	282	620	1399	1958	2226	2760	3245
vysokoškolské	3423	3278	4183	7128	10277	14410	13368	14448	16140
Délka nezaměstnanosti	166480	153041	186339	268902	386918	487623	457369	461923	514435
do 3 měsíců	67275	59674	77452	99564	133892	130533	116960	120721	123245
3 - 6 měsíců	36979	32899	42821	68427	98505	103684	83339	87755	101138

6 - 9 měsíců	16505	14490	18009	30311	41049	61785	47138	47202	57292
9 - 12 měsíců	11043	9760	10495	18012	26700	46895	34369	35042	41433
nad 12 měsíců	34678	36218	37562	52588	86772	144726	175563	171203	191327
Uchazeči celkem	166480	153041	186339	268902	386918	487623	457369	461923	514435

Ženy	31.12.94	31.12.95	31.12.96	31.12.97	31.12.98	31.12.99	30.12.00	31.12.01	31.12.02
Uchazeči - ženy	96632	88113	87569	151772	205401	248120	229804	231870	257438
Věková struktura	96632	88113	87569	151772	205401	248120	229804	231870	257438
do 19 let	10643	10057	12044	17082	14340	10888	6756	15588	16253
20-24 let	13015	11607	13843	23619	44548	51147	41960	33542	37216
do 25 let	23658	21664	25887	40701	58888	62035	48716	49130	53469
25-29 let	15962	12525	14223	21105	28696	35451	34103	33990	36324
30-34 let	13268	11889	13711	19759	26200	32546	31422	31142	33594
35-39 let	11849	10306	11350	15171	20572	27053	27196	27693	30154
40-44 let	11038	10752	12683	17312	22017	26971	25548	24537	25677
45-49 let	10265	10623	13467	18474	23893	30911	29627	29398	31325
50-54 let	9504	9240	12068	17028	22669	30156	29795	31264	36319
55-59 let	931	967	1566	2031	2190	2686	2994	4280	10072
nad 60 let	157	147	145	191	276	311	403	436	504
Kvalifikační struktura	96632	88113	105100	151772	205401	248120	229804	231870	257438
bez vzdělání	1094	1116	1121	1381	1195	1394	1440	1433	1483
zákl. vzdělání	37252	35399	39475	49435	62418	76104	73820	75297	81897
vyučen	34086	29479	34885	51599	72593	85725	81497	81498	91390
středoškol.(bez mat.)	2462	2176	2442	3208	3607	6881	6679	7494	8355
vyučen s mat.	1997	1921	2892	5231	8477	12327	9354	7708	9245
ÚSV (gymn. s mat.)	4168	3528	4687	7362	9783	11402	9825	9675	10095

ÚSO (SOš s mat.)	13750	12773	17459	29626	41681	46758	40335	41377	46333
vyšší vzdělání	107	127	178	407	925	1157	1368	1607	1938
vysokoškolské	1716	1594	1961	3523	4722	6372	5486	5781	6702
Délka nezaměstnanosti	96632	88113	105100	151772	205401	248120	229804	231870	257438
do 3 měsíců	34830	29830	38377	48311	60470	56423	50426	52071	53704
3 - 6 měsíců	23233	20394	26379	41969	54395	54762	42525	45243	52182
6 - 9 měsíců	10776	9447	11428	19092	23836	32816	25315	25484	30286
9 - 12 měsíců	7078	6292	6537	11283	15871	24688	18149	18977	21929
nad 12 měsíců	20715	22150	22379	31117	50829	79431	93389	90095	99337

Míra nezaměstnanosti	31.12.94	31.12.95	31.12.96	31.12.97	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02
Praha	0,3	0,3	0,4	0,9	2,3	3,5	3,4	3,4	3,7
Benešov	1,8	1,7	1,9	2,5	3,5	4,1	3,5	3,5	3,9
Beroun	2,1	1,9	2,2	3,4	4,4	5,6	5,0	4,8	5,6
Kladno	4,9	4,6	5,1	9,2	8,7	10,2	9,8	9,5	10,2
Kolín	4,1	3,8	4,4	6,1	8,5	10,9	9,8	9,7	9,9
Kutná Hora	3,2	3,0	4,0	6,6	9,3	11,3	11,3	11,3	12,6
Mělník	2,9	2,3	2,9	3,9	5,9	8,5	7,4	7,0	7,8
Mladá Boleslav	1,6	1,3	1,4	2,1	2,8	4,5	3,2	4,0	4,6
Nymburk	4,3	3,4	4,0	5,8	8,4	9,7	8,9	9,0	9,2
Praha-východ	0,7	0,6	0,5	0,7	1,6	2,5	3,0	2,9	3,6
Praha-západ	0,6	0,4	0,6	1,1	2,2	3,1	2,8	2,5	2,8
Příbram	4,1	3,8	4,3	6,1	8,6	9,0	8,3	8,7	8,5
Rakovník	2,6	2,8	3,3	5,1	7,5	8,9	8,6	7,5	7,7

Středočeský kraj	2,9	2,6	3,0	4,6	6,1	7,5	6,8	6,8	7,2
České Budějovice	1,5	1,4	1,7	2,8	4,2	4,9	4,4	4,6	4,7
Český Krumlov	3,5	3,1	3,6	6,3	8,5	9,5	8,7	8,7	10,4
Jindřichův Hradec	1,8	1,1	1,5	2,7	4,8	5,9	4,9	5,6	6,7
Písek	2,8	2,8	3,3	5,2	7,3	7,9	7,6	7,6	8,4
Prachatice	2,5	3,1	4,0	5,5	6,9	7,7	6,0	6,8	7,3
Strakonice	3,7	2,6	3,6		6,6	7,7	6,6	6,8	7,4
Tábor	1,7	1,5	2,1	3,2	5,5	6,7	5,6	5,3	5,7
Budějovický kraj	2,2	2,0	2,6	3,9	5,7	6,7	5,8	6,0	6,7
Domažlice	1,3	1,1	1,2	2,7	4,6	5,8	4,2	4,6	6,1
Klatovy	2,9	2,5	2,7	3,9	5,9	6,5	6,2	6,4	7,4
Plzeň-město	2,9	2,6	3,1	4,9	6,7	8,3	7,3	7,2	7,4
Plzeň-jih	1,0	0,7	1,3	2,5	4,6	6,1	4,8	4,9	5,2
Plzeň-sever	1,8	1,6	2,0	3,7	5,6	7,0	5,7	5,7	6,4
Rokycany	3,6	2,8	3,6	5,0	6,3	9,0	7,9	7,5	7,5
Tachov	4,1	3,5	4,2	6,5	8,2	8,7	8,5	8,8	9,2
Plzeňský kraj	2,6	2,2	2,7	4,2	6,1	7,4	6,5	6,5	7,1
Cheb	1,1	1,8	2,7	4,2	5,7	7,3	5,7	5,4	7,2
Karlovy Vary	0,9	1,4	2,0	3,9	6,4	9,1	8,2	9,3	10,2
Sokolov	3,4	3,4	3,7	6,0	8,6	10,5	9,9	10,9	12,5
Karlovarský kraj	1,7	2,1	2,8	4,6	6,9	9,0	8,0	8,7	10,1
Děčín	5,5	5,7	7,6	9,3	11,9	14,1	13,6	13,5	15,2
Chomutov	6,1	6,4	7,7	12,1	14,8	17,9	16,9	16,4	17,7
Litoměřice	3,8	4,5	5,4	8,9	11,8	13,4	13,6	12,4	13,2
Louny	6,9	7,1	8,2	11,3	15,5	17,5	17,1	17,2	18,6
Most	5,4	7,3	9,4	12,4	15,6	20,0	21,5	21,3	21,7
Teplice	6,1	6,5	7,1	10,0	13,2	15,7	17,0	16,6	18,2
Ústí nad Labem	3,1	3,3	4,5	6,8	10,5	13,7	14,1	14,1	15,3
Ústecký kraj	5,2	5,8	7,6	10,0	13,2	15,9	16,1	15,8	17,1
Česká Lípa	3,1	2,8	3,2	5,1	7,1	8,2	6,7	7,6	9,2
Jablonec nad Nisou	0,9	1,0	1,2	3,2	5,1	5,9	4,9	6,2	8,2

Liberec	3,0	3,3	4,3	6,8	8,4	8,6	7,3	8,3	9,2
Semily	1,7	1,9	2,3	4,2	6,0	7,5	6,1	6,5	7,4
Liberecký kraj	2,4	2,5	3,1	5,2	7,0	7,8	6,4	7,4	8,7
Hradec Králové	1,9	1,7	2,5	4,1	6,4	8,6	6,5	6,1	6,5
Jičín	2,7	2,3	2,9	4,8	6,7	7,7	5,8	6,0	8,0
Náchod	2,2	1,8	2,3	3,3	5,2	6,5	5,3	5,8	6,7
Rychnov nad Kněžnou	2,1	1,8	2,4	4,1	6,2	6,8	5,0	5,6	6,0
Trutnov	2,6	2,5	3,0	4,1	5,8	7,5	6,1	7,6	9,3
Královéhradecký kraj	2,2	2,0	2,7	4,0	6,1	7,5	5,9	6,3	7,3
Chrudim	3,2	2,8	3,8	5,3	7,4	10,6	9,4	8,8	10,0
Pardubice	1,6	1,5	1,8	2,9	4,9	6,6	5,5	5,6	6,2
Svitavy	4,3	4,8	5,4	7,2	8,9	11,6	10,8	11,3	12,4
Ústí nad Orlicí	2,9	2,5	3,5	4,6	6,4	8,9	7,3	7,6	7,7
Pardubický kraj	2,8	2,7	3,5	4,7	6,6	9,0	7,9	7,9	8,7
Havlíčkův Brod	2,6	2,4	2,9	4,6	6,1	7,9	6,2	5,4	6,7
Jihlava	4,4	3,4	4,0	6,0	7,3	8,6	6,3	5,8	6,9
Pelhřimov	2,5	2,4	2,6	3,5	4,3	4,9	4,0	3,7	4,5
Třebíč	5,3	4,8	5,7	7,7	10,7	13,4	11,8	11,5	13,5
Žďár nad Sázavou	3,9	3,5	4,1	5,6	7,8	9,3	7,5	7,2	8,5
Jihlavský kraj	3,9	3,4	4,2	5,7	7,5	9,2	7,5	7,0	8,3
Blansko	2,9	2,5	3,6	5,4	7,4	9,1	7,0	7,4	8,9
Brno-město	1,6	1,6	2,0	3,4	6,0	8,1	7,9	8,6	10,0
Brno-venkov	2,0	1,9	2,4	3,5	5,6	7,2	6,7	7,2	8,7
Břeclav	5,0	4,7	5,0	7,4	9,6	10,7	10,1	10,4	11,8
Hodonín	4,7	3,7	4,5	7,1	11,0	13,5	14,1	13,8	15,4
Vyškov	4,0	3,8	4,5	6,5	8,7	10,8	9,4	8,9	9,6
Znojmo	6,3	5,7	5,7	9,4	11,9	13,9	13,0	13,5	15,5
Brněnský kraj	3,2	2,9	3,5	5,4	7,9	9,9	9,3	9,7	11,2
Jeseník			7,0	9,3	10,3	13,0	13,2	14,8	16,9
Olomouc	3,8	3,8	4,8	7,1	9,9	12,1	11,4	11,0	11,6
Prostějov	4,1	3,5	4,5	6,8	9,2	10,7	10,4	10,1	10,0

Přerov	6,1	5,4	5,7	9,0	12,5	14,5	14,2	12,5	12,8
Šumperk	5,3	4,7	5,9	7,0	9,4	12,1	11,3	12,8	13,1
Olomoucký kraj	4,7	4,3	5,6	7,6	10,2	12,4	11,9	11,8	12,2
Kroměříž	4,3	3,2	3,5	5,7	8,6	10,7	9,8	9,8	11,0
Uherské Hradiště	1,6	1,3	1,9	3,2	5,1	6,9	7,2	7,3	8,7
Vsetín	5,0	4,0	5,6	6,9	9,3	10,5	9,5	10,2	11,8
Zlín	1,9	1,6	2,3	3,5	5,6	7,6	6,9	7,5	9,7
Zlínský kraj	3,0	2,4	3,3	4,7	7,0	8,7	8,1	8,5	10,2
Bruntál	6,9	5,8	6,5	8,7	11,4	15,6	17,2	16,5	16,7
Frýdek-Místek	5,5	4,1	4,7	7,2	11,4	14,8	14,1	13,8	14,4
Karviná	6,7	6,6	7,7	10,4	13,8	18,2	18,0	18,0	19,6
Nový Jičín	7,5	5,9	5,6	6,9	9,5	12,2	12,4	12,8	13,4
Opava	4,1	3,3	3,7	5,8	8,8	10,8	10,7	11,3	11,7
Ostrava-město	5,6	4,8	5,4	7,5	12,0	15,9	16,6	16,2	17,2
Ostravský kraj	6,0	5,1	6,0	7,8	11,4	14,9	15,1	15,1	15,9
Celkem ČR	3,2	2,9	3,5	5,2	7,5	9,4	8,8	8,9	9,8

Volná pracovní místa	31.12.94	31.12.95	31.12.96	31.12.97	31.12.98	31.12.99	30.12.00	31.12.01	31.12.02
Praha	14587	14432	12017	7546	5370	3883	4906	7658	7685
Benešov	261	351	686	534	307	467	715	980	354
Beroun	508	904	657	462	256	380	483	413	370
Kladno	1606	1303	1436	882	416	663	771	933	426
Kolín	567	758	735	545	446	285	556	492	338
Kutná Hora	670	631	823	750	665	208	189	233	136
Mělník	1166	892	884	672	299	193	369	450	440
Mladá Boleslav	1026	1694	1905	1332	915	606	1009	1566	650

Nymburk	967	642	1133	687	518	523	765	1005	322
Praha-východ	624	631	792	628	825	984	1682	909	819
Praha-západ	708	612	685	338	568	540	753	926	565
Příbram	481	768	908	632	412	439	777	1325	589
Rakovník	468	706	749	465	129	97	172	128	222
Středočeský kraj	9052	9892	11393	7927	5756	5385	8241	9360	5231
České Budějovice	1294	1946	1413	1162	449	382	500	348	442
Český Krumlov	420	528	326	361	174	149	265	350	332
Jindřichův Hradec	980	1532	1589	1124	425	375	501	302	287
Písek	374	492	669	511	365	231	415	436	453
Prachatice	671	1033	949	841	555	427	347	292	276
Strakonice	778	1100	982		448	383	456	480	630
Tábor	557	520	482	499	304	277	684	752	268
Budějovický kraj	5074	7151	6410	5684	2720	2224	3168	2960	2688
Domažlice	672	686	648	400	400	395	533	463	305
Klatovy	633	1027	1053	903	676	556	695	718	499
Plzeň-město	1357	1996	1322	934	475	436	1065	1155	905
Plzeň-jih	750	701	526	370	239	228	264	324	277
Plzeň-sever	449	810	679	317	180	204	271	383	260
Rokycany	458	451	365	435	143	175	109	105	104
Tachov	366	606	422	340	371	314	494	386	301
Plzeňský kraj	4685	6277	5015	3699	2484	2308	3431	3534	2651
Cheb	740	621	588	298	336	593	641	554	468
Karlovy Vary	674	947	926	760	331	197	378	476	397
Sokolov	914	770	912	594	603	469	523	371	361
Karlovarský kraj	2328	2338	2426	1652	1270	1259	1542	1401	1226
Děčín	876	1301	1177	1177	264	431	784	1092	702
Chomutov	746	767	817	401	356	266	348	429	291
Litoměřice	647	962	943	783	253	404	314	473	323
Louny	182	355	110	76	335	258	344	337	324
Most	677	952	1276	531	294	421	301	259	250

Teplice	536	941	631	503	150	167	221	242	181
Ústí nad Labem	917	653	489	426	467	576	486	463	510
Ústecký kraj	4581	5931	5443	3897	2119	2523	2798	3295	2581
Česká Lípa	810	881	1178	777	779	755	704	579	469
Jablonec nad Nisou	645	583	625	370	275	515	556	368	315
Liberec	1764	1328	1226	1174	970	841	1426	769	740
Semily	915	1213	1386	865	423	510	963	961	384
Liberecký kraj	4134	4005	4415	3186	2447	2621	3649	2677	1908
Hradec Králové	2376	2008	1651	1162	583	656	1948	1486	1077
Jičín	467	696	900	545	313	293	534	495	367
Náchod	1233	1331	1245	941	879	686	1069	733	492
Rychnov nad Kněžnou	645	741	729	662	294	305	330	286	193
Trutnov	1091	1088	1008	852	640	786	1150	950	635
Královéhradecký kraj	5812	5864	5533	4162	2709	2726	5031	3950	2764
Chrudim	603	725	699	741	432	197	394	510	312
Pardubice	1369	1365	1331	1050	572	443	1481	959	679
Svitavy	690	703	1003	1066	622	452	706	695	528
Ústí nad Orlicí	1588	1701	1321	1190	918	725	1080	565	461
Pardubický kraj	4250	4494	4354	4047	2544	1817	3661	2729	1980
Havlíčkův Brod	637	806	1200	765	318	258	404	253	179
Jihlava	484	701	1172	727	493	734	612	941	606
Pelhřimov	778	878	776	455	274	210	303	420	432
Třebíč	711	966	835	595	315	273	663	525	601
Žďár nad Sázavou	645	556	1077	605	374	402	656	658	449
Jihlavský kraj	3255	3907	5060	3147	1774	1877	2638	2797	2267
Blansko	419	647	401	637	424	495	1155	534	476
Brno-město	2674	2369	2290	1560	475	559	1278	1421	782
Brno-venkov	716	974	872	674	435	291	364	394	615
Břeclav	481	748	927	558	167	240	395	302	174
Hodonín	635	953	1173	666	436	340	341	529	452
Vyškov	220	230	330	247	206	260	590	205	125

Znojmo	478	659	772	257	229	353	273	335	281
Brněnský kraj	5623	6580	6765	4599	2372	2538	4396	3720	2905
Jeseník	0	0	306	289	221	130	180	231	44
Olomouc	1049	1298	800	1091	256	480	656	899	1189
Prostějov	628	1280	923	768	801	762	1061	1322	1051
Přerov	816	981	840	652	360	259	1099	409	298
Šumperk	1205	1351	902	895	500	306	688	403	324
Olomoucký kraj	3698	4910	3771	3695	2138	1937	3684	3264	2906
Kroměříž	595	576	794	716	475	348	460	607	323
Uherské Hradiště	802	1089	1531	1393	411	230	323	387	376
Vsetín	988	1366	1152	685	420	364	619	735	441
Zlín	765	634	654	850	500	1377	540	444	418
Zlínský kraj	3150	3665	4131	3644	1806	2319	1942	2173	1558
Bruntál	720	678	492	421	255	188	196	253	208
Frydek-Místek	849	1026	1195	928	350	337	580	437	490
Karviná	1429	1981	1873	1464	453	410	445	515	248
Nový Jičín	819	1301	1093	645	291	212	320	351	372
Opava	376	842	782	557	301	241	419	297	320
Ostrava-město	2159	2773	1808	1384	482	312	1013	713	663
Ostravský kraj	6352	8601	7243	5399	2132	1700	2973	2566	2301
Celkem ČR	76581	88047	83976	62284	37641	35117	52060	52084	40651

Délka evidence uchazečů	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02
Vyřazení uchazeči za čtvrtletí	124 957	151 720	158 307	141 112	136 968
prům. délka evid. umístěných uchaz. (dny)	142	178	211	213	219

Rok	Nově hlášení uchazeči	Uchazeči vyřazení z evidence ÚP						Míra umístění (umístění ÚP/ vyřazení) v %
		celkem vyřazení	umístění pomocí ÚP	jinak umístění	celkem umístění	vyřazení pro nespolupráci s ÚP	ostatní	
1994 celkem	386 974	405 710	128 771	172 168	300 939	37 170	67 601	31,7
měs.průměr	32 248	33 809	10 731	14 347	25 078	3 098	5 633	
1995 celkem	352 221	365 660	109 708	153 757	263 465	31 507	70 678	30,0
měs.průměr	29 352	30 472	9 142	12 813	21 955	2 626	5 890	
1996 celkem	376 763	343 465	102 007	150 150	252 157	29 316	61 992	29,7
měs.průměr	31 397	28 622	8 501	12 513	21 013	2 443	5 166	
1997 celkem	498 546	415 983	111 166	193 211	304 377	32 259	79 272	26,7
měs.průměr	41 546	34 665	9 264	16 101	25 365	2 688	6 606	
1998 celkem	638 583	520 567	105 134	257 924	363 058	52 101	105 408	20,2
měs.průměr	53 215	43 381	8 761	21 494	30 255	4 342	8 784	
1999 celkem	721 126	620 421	120 104	314 083	434 187	61 434	124 800	19,4
měs.průměr	60 094	51 702	10 009	26 174	36 183	5 120	10 400	
2000 celkem	668 158	698 412	148 217	350 450	496 667	68 911	132 834	21,2
měs.průměr	55 680	58 201	12 351	29 204	41 389	5 743	11 070	
2001 celkem	653 585	649 031	137 044	324 360	461 404	68 150	119 477	21,1
měs.průměr	54 465	54 086	11 420	27 030	38 450	5 679	9 956	
2002 celkem	677 374	624 862	116 900	329 617	446 517	62 687	115 658	18,7
měs.průměr	56 448	52 072	9 742	27 468	37 210	5 224	9 638	
celkem 1993 - 2002	6 071 320	5 721 927	1 359 564	2 744 916	4 100 480	550 955	1 070 407	23,8
měs.průměr	50 594	47 683	11 330	22 874	34 171	4 591	8 920	

Zaměstnanost v NH podle krajů

ZAMĚSTNANÍ V NH			2000	2001	2002
Česká republika celkem			4 731,6	4 750,2	4796,0
		NUTS1 CZ0			
		NUTS2 NUTS3			
	Praha, hl. m. Praha	CZ01 CZ011	613,4	614,5	615,2
	Střední Čechy, Středočeský kraj	CZ02 CZ021	520,7	525,8	545,7
	Jihozápad	CZ03	566,0	566,5	568,4
	Jihočeský kraj	CZ031	299,7	300,0	299,5
	Plzeňský kraj	CZ032	266,4	266,4	268,9
	Severozápad	CZ04	499,2	512,7	508,1
	Karlovarský kraj	CZ041	150,8	147,5	145,9
	Ústecký kraj	CZ042	348,5	365,2	362,2
	Severovýchod	CZ05	694,3	696,5	705,7
	Liberecký kraj	CZ051	201,9	203,1	206,9
	Královéhradecký kraj	CZ052	263,5	260,7	264,3
	Pardubický kraj	CZ053	228,9	232,8	234,5
	Jihovýchod	CZ06	760,5	753,4	756,5
	Vysočina	CZ061	239,3	240,4	241,0

	Jihomoravský kraj	CZ062	521,3	512,9	515,5
	Střední Morava	CZ07	546,9	547,9	554,7
	Olomoucký kraj	CZ071	278,6	280,6	288,9
	Zlínský kraj	CZ072	268,3	267,3	265,8
	Moravskoslezský kraj, Moravskoslezsko	CZ08 CZ081	530,5	532,9	541,5
Muži			2675,7	2 686,8	2719,5
		NUTS2 NUTS3			
	Praha, hl. m. Praha	CZ01 CZ011	326,3	326,3	329,6
	Střední Čechy, Středočeský kraj	CZ02 CZ021	299,9	303,5	317
	Jihozápad	CZ03	322,9	322,9	323,2
	Jihočeský kraj	CZ031	172,5	171,1	171,5
	Plzeňský kraj	CZ032	150,4	151,8	151,7
	Severozápad	CZ04	287,0	293,7	290,7
	Karlovarský kraj	CZ041	82,2	81,8	82,3
	Ústecký kraj	CZ042	204,8	212,0	208,4
	Severovýchod	CZ05	391,4	394,6	401,9
	Liberecký kraj	CZ051	111,8	113,1	117,3
	Královéhradecký kraj	CZ052	148,3	148,4	149,3
	Pardubický kraj	CZ053	131,3	133,0	135,3
	Jihovýchod	CZ06	431,2	425,3	431,5
	Vysočina	CZ061	137,7	137,1	140,4
	Jihomoravský kraj	CZ062	293,5	288,2	291,1
	Střední Morava	CZ07	315,8	315,6	316,6
	Olomoucký kraj	CZ071	162,2	161,6	163,9
	Zlínský kraj	CZ072	153,6	154,0	152,7
	Moravskoslezský kraj, Moravskoslezsko	CZ08 CZ081	301,2	304,8	308,9

Ženy		2055,9	2 063,4	2076,4
	NUTS2 NUTS3			
Praha, hl. m. Praha	CZ01 CZ011	287,1	288,1	285,6
Střední Čechy, Středočeský kraj	CZ02 CZ021	220,8	222,3	228,7
Jihozápad	CZ03	243,1	243,6	245,1
Jihočeský kraj	CZ031	127,1	129,0	127,9
Plzeňský kraj	CZ032	116,0	114,6	117,2
Severozápad	CZ04	212,2	219,0	217,4
Karlovarský kraj	CZ041	68,6	65,8	63,6
Ústecký kraj	CZ042	143,7	153,2	153,8
Severovýchod	CZ05	302,9	302,0	303,8
Liberecký kraj	CZ051	90,1	89,9	89,6
Královéhradecký kraj	CZ052	115,2	112,3	115,0
Pardubický kraj	CZ053	97,7	99,8	99,2
Jihovýchod	CZ06	329,3	328,1	325,0
Vysočina	CZ061	101,6	103,4	100,6
Jihomoravský kraj	CZ062	227,7	224,7	224,4
Střední Morava	CZ07	231,1	232,3	238,0
Olomoucký kraj	CZ071	116,4	119,0	125,0
Zlínský kraj	CZ072	114,7	113,3	113,0
Moravskoslezský kraj, Moravskoslezsko	CZ08 CZ081	229,4	228,1	232,6

Zdroj: ČSÚ, Trh práce v ČR

Věk a vzdělání v NH

ZAMĚSTNANÍ V NH		v tis.			
		1999	2000	2001	2002
Celkem		4 764,1	4731,6	4 750,2	4796,0
Věková skupina :	15 až 19 let	99,9	68,6	49,1	42,6
	20 až 24 let	550,2	529,2	495,1	448,8
	25 až 29 let	580,2	616,0	638,9	672,4
	30 až 34 let	546,4	544,2	558,7	571,4
	35 až 39 let	556,6	582,5	593,4	609,3
	40 až 44 let	644,5	607,6	589,1	567,0
	45 až 49 let	695,7	689,3	687,6	677,8
	50 až 54 let	633,9	642,2	661,4	660,2
	55 až 59 let	310,1	317,5	339,7	391,2
	60 až 64 let	85,1	78,1	83,0	100,7
	65 a více let	61,6	56,5	54,1	54,7
Vybrané kódy ISCED 97	úroveň				
Základní vzdělání	1,2	396,5	416,2	409,2	350,2

	Střední bez maturity	část 3	2 140,2	2056,6	2 010,1	2081,1
	Střední s maturitou	část 3,4	1 659,5	1 660,3	1 739,4	1727,1
	Vysokoškolské	5,6	552,1	597,7	586,1	635,0
	Muži		2 694,4	2675,7	2 686,8	2719,5
Věková skupina :	15 až 19 let		58,9	39,4	30,0	27,0
	20 až 24 let		318,7	301,9	282,0	256,4
	25 až 29 let		364,8	383,5	399,2	415,8
	30 až 34 let		322,6	321,5	330,1	340,0
	35 až 39 let		303,8	318,9	325,4	334,0
	40 až 44 let		334,9	319,0	307,3	297,4
	45 až 49 let		357,7	355,0	349,9	346,4
	50 až 54 let		329,1	332,9	343,0	339,8
	55 až 59 let		212,0	216,7	231,9	259,1
	60 až 64 let		54,3	50,3	51,8	68,4
	65 a více let		37,7	36,6	36,1	35,2
	Vybrané kódy ISCED 97	úroveň				
	Základní vzdělání	1,2	162,8	168,5	175,1	136,9
	Střední bez maturity	část 3	1 393,5	1 364,0	1 339,9	1377,3
	Střední s maturitou	část 3,4	788,8	777,8	813,9	818,2
	Vysokoškolské	5,6	341,0	365,0	355,5	385,3
	Ženy		2 069,7	2055,9	2 063,4	2076,4
Věková skupina :	15 až 19 let		41,0	29,2	19,0	15,6

	20 až 24 let		231,5	227,3	213,1	192,3
	25 až 29 let		215,4	232,4	239,7	256,6
	30 až 34 let		223,7	222,7	228,6	231,4
	35 až 39 let		252,9	263,5	268,0	275,3
	40 až 44 let		309,5	288,6	281,8	269,6
	45 až 49 let		338,0	334,3	337,7	331,4
	50 až 54 let		304,8	309,3	318,4	320,4
	55 až 59 let		98,1	100,8	107,8	132,0
	60 až 64 let		30,8	27,8	31,2	32,3
	65 a více let		23,9	19,9	18,0	19,5
Vybrané kódy ISCED 97		úroveň				
Základní vzdělání		1,2	233,6	247,6	234,2	213,3
Střední bez maturity		část 3	746,7	692,6	670,1	703,9
Střední s maturitou		část 3, 4	870,6	882,5	925,5	908,9
Vysokoškolské		5,6	211,1	232,7	230,5	249,7

Zdroj: ČSÚ, Trh práce v ČR

Odvětví činnosti zaměstnaných v NH

ZAMĚSTNANÍ V NH			2000	2001	2002
Celkem			4 731,6	4 750,2	4796,0
	O K E Č	kategorie			
Zemědělství, myslivost a související činnosti		A 01	190,2	177,9	184,4
Lesní hospodářství, rybolov, chov ryb		A 02, B	50,5	47,5	43,9
Dobývání nerostných surovin		C	70,4	67,7	61,7
Zpracovatelský průmysl		D	1 281,5	1 315,2	1 326,2
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody		E	77,5	87,8	84,4
Stavebnictví		F	439,0	429,8	428,5
Obchod, opr. motor. vozidel a spotřebního zboží		G	612,9	608,3	624,1
Pohostinství a ubytování		H	156,3	159,4	171,7
Doprava, skladování, pošty a telekomunikace		I	373,2	364,2	370,1
Peněžnictví a pojišťovnictví		J	99,6	102,0	96,0
Nemovitosti, pronáj., služ. pro podniky, výzkum a vývoj		K	266,0	257,8	271,4
Veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení		L	342,9	341,0	327,5
Školství		M	298,9	301,6	311,1
Zdravotnictví, veter. a sociální činnosti		N	290,7	306,0	306,2
Ost. veřejné, sociální a osobní služby		O	175,8	179,2	180,7
Soukromé domácnosti s domácím personálem		P	1,7	1,3	3,3

Exteritoriální organizace a spolky		Q	2,0	0,8	1,1
Nezjištěno			2,4	2,6	3,8
Muži			2 675,7	2 686,8	2719,5
	O K E Č	kategorie			
Zemědělství, myslivost a související činnosti		A 01	124,1	119,0	121,5
Lesní hospodářství, rybolov, chov ryb		A 02, B	40,2	38,8	35,8
Dobývání nerostných surovin		C	60,1	54,6	53,0
Zpracovatelský průmysl		D	780,7	809,0	821,8
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody		E	60,0	65,8	63,7
Stavebnictví		F	402,5	388,1	391,5
Obchod, opr. motor. vozidel a spotřebního zboží		G	284,9	279,0	290,8
Pohostinství a ubytování		H	66,4	70,0	76,9
Doprava, skladování, pošty a telekomunikace		I	255,8	251,9	259,7
Peněžnictví a pojišťovnictví		J	33,9	41,8	39,8
Nemovitosti, pronáj., služ. pro podniky, výzkum a vývoj		K	146,8	147,7	148,6
Veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení		L	206,1	201,1	186,8
Školství		M	70,3	74,2	77,4
Zdravotnictví, veter. a sociální činnosti		N	58,5	63,6	64,7
Ost. veřejné, sociální a osobní služby		O	83,2	79,7	83,8
Soukromé domácnosti s domácím personálem		P	.	.	0,2
Exteritoriální organizace a spolky		Q	0,9	.	0,6
Nezjištěno			1,3	1,7	2,8
Ženy			2 055,9	2 063,4	2076,4
	O K E Č	kategorie			
Zemědělství, myslivost a související činnosti		A 01	66,2	58,9	62,9

Lesní hospodářství, rybolov, chov ryb	A 02, B	10,3	8,7	8,0
Dobývání nerostných surovin	C	10,4	13,1	8,7
Zpracovatelský průmysl	D	500,8	506,2	504,4
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	E	17,5	22,0	20,7
Stavebnictví	F	36,5	41,7	37,0
Obchod, opr. motor. vozidel a spotřebního zboží	G	328,0	329,3	333,2
Pohostinství a ubytování	H	89,9	89,5	94,8
Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	I	117,4	112,2	110,4
Peněžnictví a pojišťovnictví	J	65,7	60,2	56,2
Nemovitosti, pronáj., služ. pro podniky, výzkum a vývoj	K	119,2	110,1	122,8
Veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	L	136,8	140,0	140,6
Školství	M	228,7	227,3	233,7
Zdravotnictví, veter. a sociální činnosti	N	232,1	242,4	241,5
Ost. veřejné, sociální a osobní služby	O	92,6	99,5	96,9
Soukromé domácnosti s domácím personálem	P	1,6	1,1	3,1
Exteritoriální organizace a spolky	Q	1,1	.	0,4
Nezjištěno		1,1	0,9	1,0

Zdroj: ČSÚ, Trh práce v ČR

Klasifikace zaměstnání a postavení zaměstnaných v NH

v tis.

ZAMĚSTNANÍ V NH		1998	1999	2000	2001	2002
Celkem		4 865,7	4 764,1	4 731,6	4 750,2	4 796,0
C Z - I C S E	skupina					
Zaměstnanci	1	4 138,4	4 024,1	3 971,7	3 988,8	3 992,3
Zaměstnavatelé	2	202,5	195,7	196,2	187,0	194,0
Pracující na vlastní účet	3	437,5	464,0	486,1	502,2	544,2
Členové produkčních družstev	4	64,5	55,1	50,8	43,8	35,7
Pomáhající rodinní příslušníci	5	22,6	25,1	26,6	27,8	29,1
K Z A M	hlavní třída					
Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	1	324,9	313,0	290,7	302,8	305,7
Vědečtí a odborní duševní pracovníci	2	468,6	478,3	504,8	509,8	491,0
Techn., zdravot. a pedagog. prac. (vč. příbuz. oborů)	3	872,6	878,4	883,0	902,0	919,1
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	4	394,0	367,8	364,7	383,3	409,1
Provozní pracovníci ve službách a obchodě	5	597,3	576,7	567,8	581,8	600,7
Kvalifik. dělníci v zem. a les. (vč. příbuz. oborů)	6	104,7	98,2	95,8	91,2	91,2
Řemeslníci a kvalifik. výrobci, zpracovatelé, opraváři	7	1 025,7	994,1	965,6	940,3	940,9

Obsluha strojů a zařízení	8	613,3	608,8	606,6	620,3	632,7
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9	415,2	392,1	393,3	373,5	367,9
Příslušníci armády	0	48,0	55,2	56,1	43,4	35,0
Nezjištěno		1,3	1,5	3,3	1,8	2,8
Muži		2 756,9	2 694,4	2 675,7	2 686,8	2 719,5
C Z - I C S E	skupina					
Zaměstnanci	1	2 246,8	2 173,0	2 143,3	2 150,7	2 149,0
Zaměstnavatelé	2	155,5	151,2	150,8	144,3	150,0
Pracující na vlastní účet	3	309,8	329,1	343,2	356,0	391,5
Členové produkčních družstev	4	40,0	35,6	32,4	29,5	24,5
Pomáhající rodinní příslušníci	5	4,6	5,4	5,6	6,0	4,2
K Z A M	hlavní třída					
Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	1	243,5	235,9	218,5	222,6	226,7
Vědečtí a odborní duševní pracovníci	2	220,0	225,0	241,1	241,9	239,3
Techn., zdravot. a pedagog. prac. (vč. příbuz. oborů)	3	399,5	403,2	405,2	424,6	441,4
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	4	80,4	74,0	75,1	79,7	93,1
Provozní pracovníci ve službách a obchodě	5	195,8	193,4	194,5	206,8	207,3
Kvalifik. dělníci v zem. a les. (vč. příbuz. oborů)	6	57,6	55,0	56,5	53,6	53,5
Řemeslníci a kvalifik. výrobci, zpracovatelé, opraváři	7	866,6	836,3	815,3	796,7	806,1
Obsluha strojů a zařízení	8	472,4	462,6	452,6	463,7	474,6
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9	172,5	153,9	159,9	153,6	141,5
Příslušníci armády	0	47,6	54,0	55,2	42,4	34,0
Nezjištěno		1,0	1,1	1,9	1,2	2,1

Ženy		2 108,8	2 069,7	2 055,9	2 063,4	2 076,4
C Z - I C S E	skupina					
Zaměstnanci	1	1 891,6	1 851,1	1 828,3	1 838,2	1 843,3
Zaměstnavatelé	2	47,0	44,5	45,4	42,8	44,0
Pracující na vlastní účet	3	127,7	134,9	142,9	146,2	152,7
Členové produkčních družstev	4	24,5	19,6	18,3	14,3	11,3
Pomáhající rodinní příslušníci	5	18,0	19,6	20,9	21,8	24,9
K Z A M	hlavní třída					
Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	1	81,4	77,1	72,3	80,2	79,0
Vědečtí a odborní duševní pracovníci	2	248,5	253,3	263,7	268,0	251,7
Techn., zdravot. a pedagog. prac. (vč. příbuz. oborů)	3	473,1	475,2	477,7	477,4	477,7
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	4	313,7	293,8	289,7	303,6	316,0
Provozní pracovníci ve službách a obchodě	5	401,5	383,3	373,3	375,0	393,4
Kvalifik. dělníci v zem. a les. (vč. příbuz. oborů)	6	47,1	43,2	39,3	37,6	37,7
Řemeslníci a kvalifik. výrobci, zpracovatelé, opraváři	7	159,1	157,8	150,3	143,5	134,8
Obsluha strojů a zařízení	8	141,0	146,1	154,1	156,6	158,1
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9	242,8	238,3	233,4	219,9	226,3
Příslušníci armády	0	.	1,2	0,9	1,0	1,0
Nezjištěno		.	.	1,3	.	0,7

Zdroj: ČSÚ, Trh práce v ČR

Zaměstnanost	VŠPS - roční průměr, v tis.	2000	2001	2002
Celkem		4731,6	4750,2	4796,0
Ženy	celkem	2055,9	2063,4	2076,4
	podíl v %	43,5	43,4	43,3
Muži	celkem	2675,7	2686,8	2719,6
Míra ekonomické aktivity	prac. síla/ obyv. 15+	60,4	60,0	59,9
Míra zaměstnanosti	zaměstnaní 15-64let/obyv. 15-64 let	65,2	65,3	65,7

Zdroj: ČSÚ, Trh práce v ČR

Zaměstnanost - typ úvazku, rozsah úvazku, podzaměstnanost, změněná pracovní schopnost

v tis.

ZAMĚSTNANÍ V NH	2001			2002		
	Celkem	Muž	Žena	Celkem	Muž	Žena
Celkem	4 750,2	2 686,8	2 063,4	4 796,0	2 719,5	2 076,4
Typ úvazku						
Na dobu neurčitou nebo jako podnikatel	4 380,2	2 486,9	1 893,3	4 435,8	2 534,0	1 901,8
Na dobu určitou (včetně práce dočasné a	349,9	188,6	161,3	338,7	172,7	166,0
Na smlouvu uzavřenou do konce vzdělání	5,4	3,7	1,7	3,6	2,9	0,7
Ve smlouvě pouze na zkušební dobu	13,7	7,0	6,7	13,3	6,9	6,4
Odmítá	-	-	-	0,5	0,5	0,1
Neví	0,9	0,5	0,4	3,3	2,1	1,3
Důvody práce na dobu určitou						
Jste nemohl(a) najít stálou práci, nebo	138,1	66,5	71,6	213,8	100,8	113,1
Vám tento typ práce vyhovuje, či	64,2	28,4	35,8	114,6	56,9	57,7
Máte ještě jiné důvody?	147,6	93,6	53,9	-	-	-
Odmítá	0,1	0,1	-	0,1	0,1	-
Neví	-	-	-	27,0	24,7	2,3
Rozsah úvazku						
Na plnou pracovní dobu, nebo	4 452,0	2 609,2	1 842,9	4 561,9	2 659,2	1 902,7
Na zkrácenou pracovní dobu, nebo	226,9	56,5	170,3	231,4	58,8	172,6
Déle než 4 týdny nepracujete (nemoc, MD	69,7	19,7	50,0	-	-	-
Odmítá	0,9	0,8	0,1	0,9	0,9	0,1
Neví	0,6	0,5	0,1	1,8	0,7	1,1

Důvody zkrácené pracovní doby						
Nemohu najít vhodnou práci na plnou prac	22,3	2,7	19,6	25,3	2,6	22,7
Z iniciativy zaměstnavatele (nedostatek	40,2	5,4	34,8	-	-	-
Ze zdravotních důvodů (např. změněná pra	37,7	16,6	21,1	43,8	18,0	25,8
Péče o děti	31,2	1,0	30,2	34,3	0,3	34,0
Návštěva školy nebo odborných kurzů	12,7	7,1	5,6	12,1	7,2	4,9
Mám ještě jinou práci (druhé zaměstnání)	2,1	0,7	1,3	-	-	-
Práce na kratší úvazek mi vyhovuje	48,4	12,8	35,6	58,0	16,3	41,7
Jiné důvody	32,3	10,1	22,1	56,6	13,9	42,7
Odmítá	-	-	-	1,3	0,4	0,8
Neví	0,0	0,0	-	-	-	-
Změněná pracovní schopnost	83,9	45,1	38,8	95,1	52,7	42,4

Zdroj: ČSÚ, Trh práce v ČR

Struktura volných míst	31.12.93	31.12.94	31.12.95	31.12.96	31.12.97	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02
Volná místa celkem	53938	76581	88047	83976	62284	37641	35117	52060	52084	40651
z toho:										
podle KZAM* celkem	33993	76581	88047	83976	62284	37641	35117	52060	52084	40651
tř. 1	413	571	576	606	350	326	427	561	823	790
tř. 2	2204	4669	4450	3747	2121	1787	2154	3075	3234	3093
tř. 3	3934	8508	8705	6877	5075	3915	3687	5455	5423	5174
tř. 4	1001	1512	1603	1218	617	455	680	1369	1371	1104
tř. 5	3710	7898	8390	8631	5923	3769	3968	6215	5439	4296
tř. 6	908	1680	2268	2070	1283	817	793	1038	1433	781
tř. 7	15506	35207	41001	38780	30789	17258	14440	21081	21347	14741
tř. 8	3353	9051	10893	10850	8488	5535	6156		7527	5815
tř. 9	2939	7377	10114	11098	7566	3735	2799	4350	5480	4727
tř. 0	25	108	47	99	72	44	13	25	7	130
Kvalifikační struktura	54967	77851	89481	85594	63825	37641	35117	52060	52084	40651
bez vzdělání	535	613	984	1322	522	305	405	595	603	471
zákl. vzdělání	8267	13666	18422	19459	14097	9556	8750	12555	14136	11710
vyučen	33127	46192	53183	50482	39442	20429	18142	27981	26547	18724
středoškol.(bez mat.)	854	945	1072	893	462	308	920	908	686	605
vyučen s mat.	1598	1884	2082	1672	1367	694	953	1155	945	856
ÚSV (gymn. s mat.)	787	903	775	511	428	229	291	454	676	535
ÚSO (SOš s mat.)	5857	8656	8409	7677	5120	4125	3529	5366	5086	4792
vyšší vzdělání	81	62	102	34	30	36	145	136	132	112
vysokoškolské	3845	4822	4445	3536	2355	1959	1958	2873	3233	2813
vědecká výchova	16	108	7	8	2	0	10	21	24	22
neuvedeno	0	0	0	0	0	0	14	16	16	11
*) KZAm odpovídá ISCO 98 - mezinárodní klasifikace zaměstnání										

ČLÁNEK 5: PRÁVO ORGANIZOVAT SE

„Aby zajistily nebo podpořily svobodu pracovníků a zaměstnavatelů vytvářet místní, národní nebo mezinárodní organizace k ochraně svých ekonomických a sociálních zájmů a svobodný přístup pracovníků a zaměstnavatelů k těmto organizacím, smluvní strany se zavazují, že jejich národní zákonodárství nebude narušovat tuto svobodu ani nebude prováděno tak, aby tuto svobodu narušilo. Národní zákony a předpisy určí v jakém rozsahu budou záruky stanovené tímto článkem platit pro policii. Národní zákony a předpisy rovněž určí zásadu pro aplikaci těchto záruk na příslušníky ozbrojených sil a rozsah, v jakém budou platit pro tuto kategorii osob.

Otázka A

- a) Sdělte, zda vůbec a jestliže ano, kterým kategoriím pracovníků a zaměstnavatelů zákon zakazuje nebo které omezuje v právu organizovat se. Uveďte prosím, zejména:
- zda existují některé zvláštní zákony a nařízení, které platí pro zakládání odborových organizací státních úředníků a jiných osob zaměstnaných ústředními nebo místními veřejnými orgány;
  - do jaké míry platí práva poskytnutá tímto článkem pro příslušníky ozbrojených sil a policie, spolu s vysvětlením povahy a funkcí případných sdružení pracovníků, které jim mohou být k dispozici;
  - zda státní příslušníci ostatních smluvních stran, kteří legálně bydlí nebo řádně pracují na území Vaší země mohou vstupovat do odborových organizací nebo se stát jejich zakládajícími členy; uveďte zvláště, zda mohou zastávat funkce v řízení nebo vedení odborů;
  - zda mohou být pracovníci, státní příslušníci jiných smluvních stran Charty, voleni do poradních orgánů na podnikové úrovni, jako jsou například podnikové rady.
- b) Uveďte prosím všechny podmínky týkající se registrace, nebo jiné podmínky, které musí organizace zaměstnavatelů a pracovníků splnit při svém založení, a ustanovení, která musí dodržovat po dobu své existence.
- c) Uveďte prosím opatření, která mají zaručit výkon svobody organizovat se a zejména opatření na ochranu organizací pracovníků před zasahováním ze strany zaměstnavatelů a státu. Uveďte prosím, jak se tato ochrana proti zasahování zvenčí uplatňuje vůči organizacím zaměstnavatelů.
- d) Uveďte prosím, pokud to přichází v úvahu, jakákoliv zákonná ustanovení týkající se přidružení organizací zaměstnavatelů a pracovníků k národním federacím a organizacím a k mezinárodním organizacím stejného typu.

V právní úpravě práva organizovat se nedošlo oproti stavu popsanému v předchozí zprávě o plnění Evropské sociální charty k žádným podstatným změnám.

Dnem 1.4.2002 nabyl účinnosti nový zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ke změně situace oproti stavu popsanému v předchozí zprávě však nedošlo, tj. pro tuto kategorii pracovníků nadále neexistuje omezení práva organizovat se.

Otázka B

- a) *Popište, jak je právo vstupovat do odborových organizací chráněno zákonem a v praxi a uveďte zda pro některé, a pokud ano pro které, kategorie pracovníků platí zákaz nebo omezení vstupu do odborových organizací.*
- b) *Uveďte, zda a jak je zákonem nebo v praxi chráněno právo pracovníků nevstupovat do odborových organizací. Uveďte prosím zejména zda v praxi existují příklady povinnosti být členem odborové organizace (doložky typu 'closed shop' = členství je podmínkou zaměstnání, atd.) a jaká jsou v tomto ohledu přijímána opatření.*

Výbor se ve svých závěrech k předchozí zprávě táže, zda v České republice existuje nějaká forma praxe na ochranu odborů.

Právo zaměstnanců a zaměstnavatelů organizovat se je v právu České republiky zaručeno Listinou základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.) v článku 27, který v odst. 1 stanoví: „Každý má právo svobodně se sdružovat s jinými na ochranu svých hospodářských a sociálních zájmů.“ Toto právo dále konkretizuje zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, v § 1, který stanoví: „Občané mají právo se svobodně sdružovat. K výkonu tohoto práva není třeba povolení státního orgánu.“ A dále v § 2 a § 3 uvádí: „Občané mohou zakládat spolky, společnosti, svazy, hnutí, kluby a jiná občanská sdružení, jakož i odborové organizace a sdružovat se v nich. Do jejich postavení a činnosti mohou státní orgány zasahovat jen v mezích zákona. Nikdo nesmí být nucen ke sdružování, k členství ve sdruženích ani k účasti na jejich činnosti. Ze sdružení může každý svobodně vystoupit.“ Zákoník práce zakazuje v § 1 odst. 4 jakoukoli diskriminaci, mimo jiné z důvodu členství nebo činnosti v odborových organizacích, přičemž je zakázáno i takové jednání zaměstnavatele, které diskriminuje nikoliv přímo, ale až ve svých důsledcích. Ustanovení stejného znění je obsaženo rovněž v zákoně o zaměstnanosti (§ 1 zákona č. 1/1991 Sb.).

Pokud jde o právo organizovat se **v pozitivním smyslu**, je možné se ochrany tohoto práva domáhat prostřednictvím soudního řízení občanskoprávního a popř. i trestněprávního (zákon č. 140/1961 Sb., trestního zákona, v platném znění, § 238a odst. 1: „Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy omezuje ve výkonu jeho sdružovacího nebo shromažďovacího práva, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.“).

V praxi se spíše než soudního řízení využívá oprávnění úřadů práce, které kontrolují dodržování pracovněprávních předpisů, to znamená i plnění zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích, plnění povinností vůči odborovým orgánům v oblasti informování, projednávání, kolektivního vyjednávání a vytváření podmínek pro řádný výkon činnosti jako zástupců zaměstnanců.

V praxi došlo rovněž k případu, kdy Českomoravská konfederace odborových svazů (ČMKOS) podala stížnost k Národnímu kontaktnímu místu OECD na zaměstnavatele, kteří porušovali právo organizovat se v odborové organizaci; v průběhu projednávání bylo dosaženo řešení, s nímž se pak ČMKOS spokojila a stížnost stáhla. Projednávání v tomto orgánu se projevilo jako účinné a kdyby nastaly obdobné případy znovu, mohl by tento postup být opět použit.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě dále žádá, aby zpráva uvedla, zda se příslušníci bezpečnostních a zpravodajských služeb mohou sdružovat za účelem ochrany svých ekonomických a sociálních zájmů nějakou jinou formou.

Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, v platném znění, stanoví, že v České republice působí tyto zpravodajské služby:

- a) Bezpečnostní informační služba, jako ozbrojená zpravodajská služba České republiky
- b) Úřad pro zahraniční styky a informace

c) Vojenské zpravodajství, jako součást Ministerstva obrany, tvořené Vojenskou zpravodajskou službou a Vojenským obranným zpravodajstvím. V souladu s § 7 cit. zákona odpovídá za činnost zpravodajských služeb a koordinuje ji vláda.

Zpravodajské služby tak mají zcela specifické postavení, nelze je zaměňovat s policií (v jejímž případě nelze podle ustáleného case-law právo organizovat se zcela odepřít). Z tohoto důvodu se domníváme, že je možné v souladu s článkem 5 Charty omezit, resp. zcela odepřít této kategorii osob právo organizovat se (§ 49 zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, v platném znění, stanoví, že příslušníci BIS nesmějí být členy politických stran nebo politických hnutí a odborových organizací).

Příslušníci Policie ČR se mohou sdružovat v odborových organizacích bez jakéhokoliv omezení.

Otázka C

podmínek, které musí odborová organizace splnit, aby byla považována za reprezentativní.
b) Pokud taková kritéria existují, uveďte prosím také informace o existenci a typu možnosti odvolání proti rozhodnutí státního orgánu nebo orgánů odpovědných za určení, zda odborová organizace je nebo není reprezentativní. Uveďte prosím funkce, které jsou vyhrazeny reprezentativním odborovým organizacím ve vztahu k projednávání a uzavírání kolektivních smluv, účasti na jmenování zástupců pracovníků různého typu a účasti v poradních orgánech.
c) Odpovězte prosím na otázky uvedené v bodech a. a b. pokud jde o reprezentativnost organizací zaměstnavatelů, s výjimkou otázek vyjednávání na podnikové úrovni.

Beze změn.

Otázka D

Uveďte prosím, za jakých okolností a za jakých podmínek mají zástupci odborů přístup na pracoviště. Uveďte prosím rovněž, zda jsou odborové organizace oprávněny pořádat schůze v prostorách podniku.

Beze změn.

Otázka E

Poskytněte prosím informace o opatřeních přijatých s cílem zajistit ochranu proti postihu pracovníků z důvodu jejich odborářské činnosti.

Beze změn.

ČLÁNEK 6: PRÁVO KOLEKTIVNĚ VYJEDNÁVAT

Článek 6, odstavec 1

„Aby zajistily účinný výkon práva na kolektivní vyjednávání, smluvní strany se zavazují: že budou podporovat společné konzultace pracovníků a zaměstnavatelů;“

Otázka

Uvedte jaká legislativní nebo jiná opatření byla přijata k povzbuzení společných konzultací mezi zaměstnavateli a zaměstnanci ve Vaší zemi. Jakým způsobem podporují veřejné orgány takové konzultace nebo se jich účastní? Uvedte prosím podrobnosti o orgánech odpovědných za takové konzultace na celostátní, regionální nebo případně místní úrovni a o postupech s tím spojených, spolu s informacemi o projednávané problematice (finanční otázky, sociální otázky, pracovní podmínky, atd.) a o sektorech ekonomiky, na něž se tyto postupy vztahují.

Beze změn.

Článek 6, odstavec 2

„Aby zajistily účinný výkon práva na kolektivní vyjednávání, smluvní strany se zavazují:

že budou podporovat, tam kde je to nutné a vhodné, mechanismus pro dobrovolná vyjednávání mezi organizacemi zaměstnavatelů a organizacemi pracovníků s cílem upravit podmínky zaměstnávání pomocí kolektivních smluv;“

Otázka A

Popište prosím existující mechanismus pro kolektivní vyjednávání a dosažené výsledky v soukromém i veřejném sektoru (s udáním počtu vyjednávání a uzavřených kolektivních smluv a jiných ukazatelů nebo kritérií pro hodnocení).

V závěrech k předchozí zprávě Výbor konstatuje, že v případě veřejné služby neexistuje možnost uzavírání kolektivních smluv se státem jako zaměstnavatelem a táže se, zda existuje nějaký specifický mechanismus, který umožňuje zástupcům zaměstnanců účastnit se na určování odměny za práci a pracovních podmínek.

V tomto bodě zřejmě došlo k nedorozumění. Kolektivní smlouvu lze uzavřít s každým zaměstnavatelem. Zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, v platném znění, stanoví v § 3 odst. 2, že zaměstnavatelskou organizací se rozumí též stát, za který jedná organizační složka státu; uzavírat kolektivní smlouvu může vedoucí organizační složky státu nebo jiný oprávněný zástupce. Kolektivní smlouvy podnikové jsou také v praxi uzavírány a plněny.

Kolektivní vyjednávání ve státní službě umožňuje i služební zákon č. 218/2002 Sb. (nabude úplně účinnosti 1. ledna 2005), v rozsahu přiměřeném podmínkám této služby. Služební zákon poskytuje odborovým orgánům přiměřené možnosti ingerence do služebních vztahů režimem informování a projednání. Příslušný odborový orgán může jménem státních zaměstnanců uzavřít kolektivní dohodu se služebním úřadem.

V některých oblastech neexistuje partner pro vyjednávání na vyšší, odvětvové úrovni. Ale postupně se i tato situace mění, například ve zdravotnictví vznikají na straně zaměstnavatelů asociace nemocnic a začíná probíhat kolektivní vyjednávání i na této úrovni.

Pokud jde o vyjednávání o úrovni platů stanovených právními předpisy, např. ve státní správě, školství, zdravotnictví, probíhá vyjednávání, ale nejde o uzavírání kolektivní smlouvy. Zákoník práce stanoví, že návrhy zákonů a ostatních právních předpisů týkajících se důležitých zájmů zaměstnance, se projednávají s příslušnými ústředními odborovými orgány a příslušnými organizacemi zaměstnavatelů; ústřední orgány, které vydávají pracovní právní předpisy na základě zákona, tak činí po projednání s organizacemi zaměstnavatelů a příslušných odborových orgánů.

Otázka B

Uveďte prosím, zda a jak právní předpisy povzbuzují nebo zavazují zaměstnavatele nebo jejich organizace, aby kolektivně vyjednávali s organizacemi pracovníků, a zda a jakým způsobem povzbuzují nebo zavazují organizace pracovníků, aby vyjednávaly se zaměstnavateli nebo jejich organizacemi. Uveďte prosím také, jak byla vyřešena otázka uznávání odborových organizací.

Beze změn.

Otázka C

Uvedte prosím, do jaké míry a za jakých podmínek, podle jakých postupů, v jakých typech projednávané problematiky může stát zasahovat do procesu svobodného kolektivního vyjednávání. Sdělte prosím, zda v referenčním období došlo k státní intervenci.

Beze změn.

Článek 6, odstavec 3

„Aby zajistily účinný výkon práva na kolektivní vyjednávání, smluvní strany se zavazují: že podpoří zřízení a používání vhodného mechanismu pro smírčí řízení a dobrovolnou arbitráž pro řešení kolektivních pracovních sporů;“

Otázka A

Popište prosím mechanismus existující na základě zákona, kolektivních smluv nebo praxe pro řešení sporů:

- a. smírčím řízením;*
- c. jinými metodami řešení sporů.*

V závěrech k předchozí zprávě se Výbor táže, zda je jmenování arbitra v kolektivním vyjednávání (v případě, že se strany sporu na osobě arbitra nedohodnou) spojeno s konzultacemi s oběma stranami sporu a zda existují mechanismy omezující volbu Ministerstva, například seznam příslušných arbitrů. Dále se táže, zda Ministerstvo může jmenovat arbitra, kterého už jedna strana odmítla.

Smluvní strany se na řízení před rozhodcem musí dohodnout. Žádost o řešení sporu rozhodcem se předkládá písemně. V žádosti musí být přesně vymezen předmět sporu a uveden předchozí postup při jeho řešení, doložený písemnými materiály; k žádosti musí být též připojeno písemné stanovisko druhé smluvní strany. Všechny písemné materiály se předávají rozhodci ve dvojím vyhotovení. Smluvní strany jsou povinny si poskytovat při rozhodování sporu potřebnou součinnost.

Bez výše uvedené dohody nemůže být rozhodčí řízení zahájeno. Pouze v případě, že se strany nedohodnou a jde-li o spor o uzavření kolektivní smlouvy na pracovišti, kde je zakázáno stávkovat, nebo o spor o plnění závazků z kolektivní smlouvy, může Ministerstvo práce a sociálních věcí na žádost kterékoli strany sporu určit rozhodce. V jiných sporech určit rozhodce nemůže. Pokud jde o výběr rozhodce, zákon stanoví, že stejná osoba nesmí být zprostředkovatelem a rozhodcem v tomtéž kolektivním sporu. Ministerstvo práce a sociálních věcí však neurčuje rozhodcem osobu, pokud je mu známo, že si ji některá ze stran sporu nepřeje, i když to není zákonem výslovně stanoveno.

Rozhodcem může být osoba zapsaná v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem práce a sociálních věcí. Předpokladem pro zapsání je, že se jedná o plnoletého občana, který je způsobilý k právním úkonům je bezúhonný, má ukončené vysokoškolské vzdělání zpravidla právnického nebo ekonomického směru a má osobní vlastnosti, které dávají předpoklady pro řádné a nestranné vykonávání činnosti rozhodce. Fyzická osoba může být zapsána do seznamu rozhodců jen tehdy, jestliže se úspěšně podrobila ověření svých odborných znalostí, zejména z pracovněprávní, mzdové a sociální oblasti. Odborné znalosti fyzických osob pro činnost rozhodce ověřuje ministerstvo; za tímto účelem zřizuje ministr jako svůj poradní orgán komisi. Zápis do seznamu rozhodců schvaluje na základě návrhu komise ministr. Ověření odborných znalostí fyzických osob pro činnost rozhodce se opakuje po třech letech.

Otázka B

Pokud jsou některé mechanismy povinné, popište prosím

- sankce uložené zákonem nebo kolektivními smlouvami používané k jejich vynucení;
- jejich význam v praxi.

Beze změn.

Otázka C

Popište prosím postupy pro řešení sporů mezi zaměstnanci veřejného sektoru a státní správou, ať již jsou stanoveny zákonem, pracovním řádem nebo zvyklostmi, a prokažte, nakolik jsou existující postupy pro zaměstnance přístupné.

Beze změn.

Článek 6, odstavec 4

„Aby zajistily účinný výkon práva na kolektivní vyjednávání, smluvní strany uznávají:

právo pracovníků a zaměstnavatelů na kolektivní akci v případech konfliktu zájmů, včetně práva na stávku, s výhradou povinností, které mohou vyplývat z dříve uzavřených kolektivních smluv.

/Příloha Charty stanoví, že každá smluvní strana může, pokud jde o ni samotnou, upravit právo na stávku zákonem, za předpokladu, že jakékoli další omezení, jež tato úprava může přinést tomuto právu, lze ospravedlnit na základě článku 31./

Otázka A

Vysvětlete prosím význam pojmu kolektivní akce ve Vaší zemi a specifikujte, které formy kolektivních akcí jsou uznány (stávka, výlučka, jiné formy), jaké jsou povolené cíle kolektivní akce a jak je zaručeno právo na kolektivní akci.

Beze změn.

Otázka B

Uveďte prosím, kdo má právo ke kolektivní akci (jednotlivci, skupiny/sdružení pracovníků, odbory, zaměstnavatelé nebo zaměstnavatelské organizace, atd.).

Právo na stávku je podle čl. 27 odst. 4 Listiny základních práv a svobod zaručeno za podmínek stanovených zákonem. Toto právo nepřísluší soudcům, státním zástupcům, příslušníkům ozbrojených sil a příslušníkům bezpečnostních sborů. Ke změně v této oblasti došlo pouze v tom směru, že předchozí zákon o soudech a soudcích – zákon č. 335/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, v ustanovení § 54 odst. 2 přímo zakotvoval, že soudci nejsou oprávněni ke stávce ani k jinému znemožňování činnosti v soudnictví. V novém zákoně č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, který nabyl účinnosti dne 1.4.2002, takové ustanovení není obsaženo (a stejně tak není obsaženo ani v zákoně o státním zastupitelství). Platí pouze obecná úprava obsažená v Listině základních práv a svobod.

Ve svých závěrech k předchozí zprávě požaduje Výbor doplnění informací, jakým způsobem je interpretováno omezení práva na stávku v případě zaměstnanců zdravotnických zařízení nebo zařízení sociální péče, pokud by stávkou došlo k ohrožení života nebo zdraví občanů, a zaměstnanců zabezpečujících telekomunikační provoz, pokud by stávkou došlo k ohrožení života nebo zdraví občanů, popřípadě majetku. K tomuto dotazu uvádíme, že soudy se doposud nemusely zabývat interpretací ustanovení § 20 zákona o kolektivním vyjednávání s ohledem na výše uvedené kategorie osob a proto nelze v současné době poskytnout relevantní informace o příslušné judikatuře a interpretaci citovaného omezení práva na stávku.

Otázka C

Jestliže je toto právo omezeno, sdělte prosím jaký je obsah těchto omezení a zda se tato omezení týkají účelu, který kolektivní akce sledují, nebo metod, které uplatňují ti, kteří akci organizují nebo obojího a které orgány mohou omezení uložit.

Oznamte prosím rovněž všechny procedurální požadavky související s kolektivní akcí (například pravidla o oznámení, období k přezkoumání stanovisek, smírčí a rozhodčí řízení, požadavky na tajné hlasování, kvóra, atd.).

Ve svých závěrech k předchozí zprávě Výbor konstatoval, že není dostatečně zaručena ochrana práva pracovníků na stávku, neboť zákony upravují pouze právo na stávku v souvislosti s kolektivním vyjednáváním.

Ve vnitrostátním právním řádu je právo na stávku zakotveno v čl. 27 **Listiny základních práv a svobod**. Právo na stávku je spolu s výlukou podrobněji upraveno pouze v zákoně č. 2/1991 Sb., **o kolektivním vyjednávání**. Listina základních práv a svobod však konkrétně nespécifikuje, jaké všechny stávky na ochranu hospodářských a sociálních zájmů jsou považovány za legální. Judikaturou soudů (viz. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.11.2002 sp. zn. 21 Cdo 2104/2001) bylo dovozeno, že vykonávat právo na stávku lze i mimo kolektivní vyjednávání, jde-li o ochranu hospodářských a sociálních zájmů, a že výkon tohoto práva není omezen tím, čím jinak zákon omezuje výkon práva na stávku ve sporu o uzavření kolektivní smlouvy.

V polovině 90. let byl vypracován návrh zákona, který měl blíže upravit právo na stávku; tento návrh byl však striktně odmítnut ze strany odborů, které se obávají, že jakákoli bližší zákonná úprava toto právo omezí a bude překážkou výkonu odborových aktivit a práv. Sociální partneři považují současný stav právní úpravy za vyhovující.

V praxi doposud nedocházelo k závažnějším problémům. Judikatura se ustálila. Stávek je v porovnání s jinými státy málo; k tomu přispívá i existence relativně podrobné právní úpravy i těch otázek, které jsou v jiných státech předmětem kolektivního vyjednávání.

S účinností od 1. června 2002 došlo k zásadní změně oproti stavu popsanému v předchozí zprávě. Novela Ústavy (ústavní zákon č. 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů) zakotvuje, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána (tj. i Evropská sociální charta), jsou součástí právního řádu; **stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.**

Právo na stávku zaručuje také Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, zveřejněný vyhláškou Ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., podle jehož článku 8 odst. 1 písm. d) státy smluvní strany Paktu se zavazují zajistit právo na stávku za předpokladu, že je vykonáváno v souladu se zákony příslušné země. Právo na stávku lze dovodit rovněž z Úmluvy o svobodě sdružování a ochraně práva odborově se organizovat přijaté Mezinárodní organizací práce dne 9. 7. 1948 pod č. 87, uveřejněné sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 489/1990 Sb., a Úmluvy o provádění zásad práva organizovat se a kolektivně vyjednat přijaté dne 1. 7. 1949 pod č. 98, uveřejněné sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 470/1990 Sb.

Pokud jde o stávku upravenou zákonem o kolektivním vyjednávání, § 17 stanoví, že stávku ve sporu o uzavření podnikové kolektivní smlouvy vyhláší a o jejím zahájení rozhoduje příslušný odborový orgán, jestliže s ní **souhlasí nejméně polovina zaměstnanců**, jichž se má tato smlouva týkat. Při této právní úpravě bylo bráno v úvahu, že stávka jakožto extrémní forma vyjednávání a poslední možný prostředek obrany může mít ekonomické

dopady a následné nepříznivé důsledky i pro zaměstnance (nejen bezprostřední, ale i následné, vyvolané ekonomickým poškozením zaměstnavatele), a proto byla považována podmínka souhlasu nejméně poloviny zaměstnanců, jichž se má týkat kolektivní smlouva, za jejíž uzavření se stávkuje, za demokratickou a stanovená kvóta za přiměřenou. Česká republika si je vědoma tohoto problému, na který upozorňují i kontrolní orgány MOP. Přípravovaná novela zákona o kolektivním vyjednávání by měla nově upravit i tuto problematiku.

S ohledem na závěry Výboru pro sociální práva k předchozí zprávě doplňujeme informace k řízení před zprostředkovatelem.

Řízení před zprostředkovatelem je upraveno v § 11 a násl. zákona o kolektivním vyjednávání. Řízení před zprostředkovatelem je taková forma řízení, kdy zprostředkovatel nabízí a doporučuje možná řešení konfliktu, působí jako třetí, nezaujatá osoba, která může smířit strany ke společnému kompromisu, kterého samy nedokážou z různých důvodů dosáhnout.

Smluvní strany si po dohodě mohou ve sporu zvolit zprostředkovatele; v tomto případě neexistuje časové omezení, kdy tak mohou učinit. Zprostředkovatelem může být plnoletý občan způsobilý k právním úkonům nebo právnická osoba, pokud souhlasí s výkonem této funkce.

V případě, že se smluvní strany na zprostředkovateli nedohodnou, určí zprostředkovatele na návrh kterékoliv ze smluvních stran Ministerstvo práce a sociálních věcí. Ve sporu o uzavření kolektivní smlouvy může být takový návrh podán nejdříve po uplynutí 60 dnů od předložení písemného návrhu na uzavření této smlouvy. V tomto případě bude zprostředkovatelem určena osoba zapsaná v seznamu zprostředkovatelů vedeném Ministerstvem práce a sociálních věcí. Vyhláška č. 16/1991 Sb., o zprostředkovatelích, rozhodcích a ukládání kolektivních smluv vyššího stupně, upřesňuje, že do seznamu zprostředkovatelů může být zapsána fyzická osoba, která splňuje podmínky stanovené v zákoně o kolektivním vyjednávání a která je bezúhonná, má ukončené vysokoškolské vzdělání zpravidla právnického nebo ekonomického směru a má osobní vlastnosti, které dávají předpoklady pro řádné a nestranné vykonávání činnosti zprostředkovatele. Do seznamu zprostředkovatelů může být zapsána právnická osoba, jestliže předmětem její činnosti je výzkumná, poradenská nebo organizátorská činnost, zejména v pracovněprávních, mzdových nebo sociálních věcech, a jestliže má pracovníky vhodné pro činnost zprostředkovatele, kteří splňují výše uvedené podmínky a s výkonem činnosti zprostředkovatele souhlasí. Zápis do seznamu zprostředkovatelů se provádí na dobu tří let.

Náklady řízení před zprostředkovatelem hradí každá ze smluvních stran jednou polovinou. Součástí nákladů zprostředkovatele je zejména jeho odměna. Nedohodnou-li se smluvní strany se zprostředkovatelem o odměně, náleží mu odměna podle prováděcího předpisu (vyhláška č. 114/1991 Sb., o odměně zprostředkovateli a rozhodci, výši poplatku za stejnopis kolektivní smlouvy vyššího stupně a výši a způsobu úhrady nákladů řízení před rozhodcem).

Zprostředkovatel písemně sdělí smluvním stranám **návrh na řešení sporu** do 15 dnů ode dne, kdy byl seznámen s předmětem sporu, nedohodnou-li se smluvní strany jinak. Řízení před zprostředkovatelem se považuje za neúspěšné, jestliže spor není vyřešen do 30 dnů ode dne, kdy byl zprostředkovatel seznámen s předmětem sporu, nedohodnou-li se smluvní strany na jiné době. **Zdůrazňujeme, že zprostředkovatel nemůže vydávat závazné rozhodnutí ve sporu, je pouze oprávněn předkládat návrhy řešení, a záleží pouze na stranách sporu, zda budou s návrhem souhlasit a dospějí k dohodě.**

Při neúspěšnosti řízení před zprostředkovatelem smluvní strany mohou **po dohodě písemně požádat rozhodce o rozhodnutí ve sporu**. Přijetím žádosti rozhodcem je

řízení před rozhodcem zahájeno. Bez této dohody, tj. na základě návrhu jedné smluvní strany na určení rozhodce ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí, lze zahájit řízení před rozhodcem pouze v případě, že jde o spor o uzavření kolektivní smlouvy vzniklý na pracovišti, kde je zakázáno stávkovat, nebo o spor o plnění závazků z kolektivní smlouvy.

Nedojde-li k uzavření kolektivní smlouvy ani po řízení před zprostředkovatelem a smluvní strany nepožádají o řešení sporu rozhodce, může být jako krajní prostředek ve sporu o uzavření kolektivní smlouvy vyhlášena stávka. Výrazem „**krajní prostředek**“ je míněno, že před stávkou má přednost vyjednávání, resp. řízení před zprostředkovatelem.

S ohledem na výše uvedené jsme přesvědčeni, že podmínka předchozího řízení před zprostředkovatelem pro možnost vyhlášení stávky za uzavření kolektivní smlouvy neomezuje nadměrně právo na kolektivní akci a je „vhodným mechanismem pro smířčí a dobrovolné rozhodčí řízení pro urovnání pracovních sporů“ (článek 6 odst. 3 Charty). Lhůta 60 dnů od předložení písemného návrhu na uzavření kolektivní smlouvy je určena pouze pro návrh jedné strany Ministerstvu práce a sociálních věcí na jmenování zprostředkovatele. Cílem tohoto ustanovení je motivovat strany, aby dosáhly dohody na osobě zprostředkovatele, což zvyšuje i pravděpodobnost, že jeho návrh na řešení sporu bude přijat. Nebude-li mít strana zájem o dohodu, může se dohodnout na osobě zprostředkovatele s druhou stranou (neboť pro ni s ohledem na nezávazný charakter návrhu zprostředkovatele na urovnání sporu nevyplývají žádná rizika), následně s návrhem zprostředkovatele na řešení sporu nesouhlasit a přikročit ke stávce.

Z výše uvedeného lze usoudit, že i když právní úprava preferuje smírné řešení sporu - dohodu stran sporu, právo na stávku není nijak dotčeno a v žádném případě není restriktivnější než „cooling-off period“, které je dle výkladu Výboru pro sociální práva v souladu s Chartou.

Dále se Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě dotazuje, jak se uplatňuje ustanovení zákona o kolektivním vyjednávání, podle kterého má odborová organizace povinnost poskytnout zaměstnavateli nezbytnou součinnost po celou dobu trvání stávky při zabezpečení nezbytné činnosti a provozu zařízení, u nichž to vyžaduje jejich charakter nebo účel s ohledem na bezpečnost a ochranu zdraví nebo možnost vzniku škody na těchto zařízeních, když se strany nedokážou dohodnout na způsobu, jakým by měla být vykonávána taková práce.

Ustanovení § 19 zákona o kolektivním vyjednávání stanoví, že příslušný odborový orgán, který rozhodl o zahájení stávky, je povinen poskytnout zaměstnavateli nezbytnou součinnost po celou dobu trvání stávky při zabezpečení nezbytné činnosti a provozu zařízení, u nichž to vyžaduje jejich charakter nebo účel s ohledem na bezpečnost a ochranu zdraví nebo možnost vzniku škody na těchto zařízeních. Zaměstnanci, kteří vykonávají práce při zabezpečování těchto činností, se řídí pokyny zaměstnavatele.

Za škodu, k níž došlo při zabezpečování činnosti podle § 19, odpovídá účastník stávky zaměstnavateli nebo zaměstnavatel účastníkovi stávky podle zákoníku práce (§ 170 a násl.). Odborová organizace, jejíž orgán rozhodl o zahájení stávky, odpovídá podle občanského zákoníku zaměstnavateli za škodu, k níž došlo z důvodů neposkytnutí nezbytné součinnosti podle § 19 odst. 1.

K výše uvedenému uvádíme, že nevíme o případu, že by odborové orgány či stávkující zaměstnanci neuznali, že i při stávce je nutné určitá zařízení chránit nebo zabezpečit minimální nutný provoz a odmítli součinnost.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě požaduje informace, zda může být odepřena jen peněžitá dávka nebo též jiná forma služby či pomoci.

Stávkující pracovník nemá nárok na odměnu za práci. Po dobu trvání stávky nenáleží jejím účastníkům nemocenské a podpora při ošetřování člena rodiny, pokud se podmínky, stanovené předpisy o nemocenském zabezpečení pro poskytování těchto dávek splnily v době účasti na stávce. Ustanovení § 24 zákona o kolektivním vyjednávání taxativně stanoví, že po dobu trvání stávky nenáleží jejím účastníkům nemocenské a podpora při ošetřování člena rodiny (tzn. nejedná se o ztrátu nároku na uvedené dávky, ale že v daném případě se stávkujícím pracovníkům neposkytují tyto dvě dávky za dobu, po kterou stávka trvá). Jde jen o tyto v zákoně výslovně určené peněžité nároky. Pro odepření jiné formy služby nebo pomoci z důvodu stávky není právní podklad.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě konstatoval, že česká právní úprava není v souladu s požadavkem Charty, neboť protest formou stávky může být v kontextu kolektivního vyjednávání zvolen odborovou organizací jen jako součást sporu o uzavření kolektivní smlouvy.

Stávka v rámci zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání může být vyhlášena pouze příslušným odborovým orgánem (§ 17 odst. 1).

Vznik odborové organizace je založen na **principu evidenčním**, tj. na principu ve srovnání se vznikem ostatních sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, méně formálním. Ke vzniku odborové organizace dojde (automaticky) dnem následujícím poté, kdy byl Ministerstvu vnitra doručen návrh na její evidenci. Návrh na evidenci je obsahově shodný s návrhem na registraci ostatních sdružení zakládaných podle uvedeného zákona (viz. § 9a odst. 2 cit. zákona).

S ohledem na výše uvedené, tj. že odborová organizace může být založena velice snadno, bez velkých formalit, se domníváme, že požadavek, aby stávka byla vyhlášena odborovou organizací, neznamená omezení práva a je v souladu s case law Výboru pro sociální práva.

Ustanovení § 1 zákona o kolektivním vyjednávání stanoví, že zákon o kolektivním vyjednávání **upravuje kolektivní vyjednávání** mezi příslušnými orgány odborových organizací a zaměstnavateli, za případné součinnosti státu, **jehož cílem je uzavření kolektivní smlouvy**. Protest formou stávky, **který není zaměřen na uzavření kolektivní smlouvy**, tak nespadá pod režim zákona o kolektivním vyjednávání a uplatňuje se výše uvedená obecná úprava.

Závěrem pro úplnost informací týkajících se kolektivního vyjednávání uvádíme, že Ústavní soud se zabýval návrhem na zrušení ustanovení § 7 zákona o kolektivním vyjednávání (PI.ÚS 40/02). Toto ustanovení umožňuje, aby Ministerstvo práce a sociálních věcí stanovilo právním předpisem, že kolektivní smlouva vyššího stupně je závazná i pro zaměstnavatele, kteří nejsou členy organizace zaměstnavatelů, která tuto smlouvu uzavřela. Rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 11.6.2003 (publikováno pod č. 199/2003 Sb.), bylo ustanovení § 7 zákona o kolektivním vyjednávání s účinností od 1.4.2004 zrušeno pro rozpor s čl. 11 odst. 1, čl. 26 ve spojení s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 1, čl. 81 a čl. 90 Ústavy.

Otázka D

Uved'te prosím, zda jsou stávající omezení práva na kolektivní akci „předepsána zákonem a jsou nutná v demokratické společnosti k ochraně práv a svobod jiných nebo ochraně veřejného zájmu, národní bezpečnosti, veřejného zdraví nebo morálky“ (článek 31 Charty).

Beze změn.

Otázka E

Uved'te prosím, jaké jsou účinky stávek nebo výluk na zachování platnosti pracovní smlouvy a všechny další důsledky, například na srážky ze mzdy, záruky, atd.

Beze změn.

Otázka F

Poskytněte prosím dostupné statistiky o stávkách a výlukách.

Uved'te prosím tyto doplňující informace

- *přípustné cíle kolektivní akce; kdy a do jakého rozsahu je kolektivní akce zaručená,*
- *důsledky kolektivních akcí.*

Statistiky stávek a výluk nejsou ústředně vedeny. Stávky a zejména výluky jsou využívány jen výjimečně.

ČLÁNEK 12: PRÁVO NA SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Článek 12, odstavec 1

„Aby zajistily účinný výkon práva na sociální zabezpečení, smluvní strany se zavazují, že zřídí a budou udržovat systém sociálního zabezpečení.“

Uvedte prosím opatření přijatá k naplnění tohoto závazku a popište přitom charakter existujícího systému, zejména soustavu financování, s uvedením procenta krytého obyvatelstva a informací o tom, jak se stanoví výše dávek.

Doplňte prosím informace ohledně odvětví systému sociálního zabezpečení a způsob jeho fungování.

K zásadním změnám právní úpravy nemocenského pojištění a pojistného na sociální zabezpečení od roku 2001 nedošlo. V důchodovém pojištění došlo ke změně v právní úpravě valorizace důchodů, a to zákonem č. 264/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Podle § 67 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, je vláda zmocněna zvýšit nařízením vyplácené důchody v pravidelném termínu, tj. v lednu příslušného kalendářního roku, pokud zvýšení důchodu podle zákonem stanovených pravidel činí aspoň 2%. Zvýšení se stanoví tak, aby u průměrného starobního důchodu činilo částku odpovídající nejméně 100% růstu cen zjištěného za stanovené období a dále též částku odpovídající nejméně jedné třetině růstu reálné mzdy zjištěného rovněž za příslušné období. Tato právní úprava byla přijata zákonem č. 264/2002 Sb., který novelizoval zákon o důchodovém pojištění s účinností od 1. července 2002. Zvýšení od ledna 2003 (*tj. mimo referenční období*) je tedy prvním zvýšením podle nové právní úpravy. Za první měsíc období pro zjišťování růstu cen se v tomto případě považuje prosinec 2001, tedy měsíc, ve kterém došlo k poslednímu zvýšení vyplácených důchodů přede dnem účinnosti zákona č. 264/2002 Sb. Posledním měsícem rozhodného období, za které se zjišťuje růst cen při zvýšení důchodů v pravidelném termínu je vždy červenec příslušného kalendářního roku.

Oproti stavu popsanému v předchozí zprávě došlo ke změně valorizačního mechanismu životního minima (§ 7 zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu) a změnám částek životního minima (§ 3 zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu).

Konstrukce životního minima je založena na skladebním principu, který umožňuje rozlišovat jakýkoli typ domácnosti. Celkové životní minimum je součtem všech částek na zabezpečení výživy a ostatních základních osobních potřeb jednotlivých členů domácnosti a jedné částky k zajištění nezbytných nákladů na domácnost. U životního minima je uplatňován princip jednotnosti výše částek na celém území České republiky. Částky životního minima vláda zvyšuje nařízením v pravidelném termínu od 1. ledna, a to podle skutečného růstu nákladů na výživu a na ostatní základní osobní potřeby a nákladů na domácnost vyjádřeného růstem příslušných indexů spotřebitelských cen za domácnosti celkem ve stanoveném rozhodném období; zvýšení částek životního minima v uvedeném termínu nemusí vláda stanovit, pokud úhrnný index spotřebitelských cen za domácnosti celkem vzroste od prvního měsíce rozhodného období o méně než 2 %. Vláda může nařízením

částky životního minima zvýšit též v mimořádném termínu, pokud úhrnný index spotřebitelských cen za domácnosti celkem vzroste od počátku rozhodného období aspoň o 10 %. Růst úhrnného indexu spotřebitelských cen za domácnosti celkem a růst příslušných indexů spotřebitelských cen za domácnosti celkem, které vyjadřují zvýšení nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby a nákladů na domácnost, se zjišťuje z údajů Českého statistického úřadu.

Za částku potřebnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb občana se považuje

- a) 1 690 Kč, jde-li o dítě do 6 let věku,
- b) 1 890 Kč, jde-li o dítě od 6 do 10 let věku,
- c) 2 230 Kč, jde-li o dítě od 10 do 15 let věku,
- d) 2 450 Kč, jde-li o nezaopatřené dítě od 15 do 26 let věku,
- e) 2 320 Kč u ostatních občanů.

Za částku potřebnou k zajištění nezbytných nákladů na domácnost se považuje

- a) 1 780 Kč, jde-li o jednotlivce,
- b) 2 320 Kč, žijí-li v domácnosti 2 osoby,
- c) 2 880 Kč, žijí-li v domácnosti 3 nebo 4 osoby,
- d) 3 230 Kč, žije-li v domácnosti 5 nebo více osob.

Částky platné od 1. října 2001.

Ve svých závěrech k článku 12 odst. 1 se Výbor táže, jaká opatření jsou přijímána s cílem zabránit zaměstnavatelům ve zpoždování odvodů nebo odmítání odvádět příspěvky na sociální pojištění. Požaduje dále informace o rozsahu neohlašované práce a opatřeních přijatých k boji proti takové formě práce.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, v platném znění, který mimo jiné upravuje v jaké výši, kdy a kam se odvádí pojistné na sociální zabezpečení, upravuje též sankce pro zaměstnavatele, kteří neplní své povinnosti v odvodu tohoto pojistného. Okresní správy sociálního zabezpečení (tj. státní orgány, které vybírají pojistné na sociální zabezpečení a kontrolují správnost a včasnost tohoto odvodu) mají právní nástroje k předepisování dlužných částek i k jejich vymáhání cestou správní nebo soudní exekuce. Kdo ve větším rozsahu zkrátí pojistné na sociální zabezpečení, vystavuje se nebezpečí postihu podle trestního zákona (§ 148 zákona č. 140/1961 Sb., v platném znění); citované ustanovení tak nepochybně plní v tomto ohledu preventivní funkci.

Přijatá opatřeními v boji proti zpoždování odvodů pojistného na sociální zabezpečení, odmítání odvádět pojistné a proti neohlašované práci lze shrnout takto:

- pokuty (až ve výši 20 000 Kč na jednoho nepřihlášeného zaměstnance),
- penále (činí 0,1 % z dlužné částky pojistného za každý den prodlení),
- trestní postih; ve specifických případech nenahlášení pojistného může být posouzeno jako trestný čin (např. nebylo-li úmyslně přiznáno pojistné, které mělo být zapláceno).

Neohlášená práce, která zakládá účast na pojištění, je zjišťována jen sporadicky z důvodu obtížné prokazatelnosti. Statistické údaje o rozsahu neohlašované práce, která zakládá účast na pojištění neexistují.

Úřady práce v rámci výkonu kontrolní činnosti postihují sankcí případy, kdy zaměstnanci u zaměstnavatele pracují, aniž by byla uzavřena řádná pracovní smlouva. Z této skutečnosti však nelze přímo dovodit, že zaměstnavatel ze mzdy, vyplácené zaměstnanci, neprovádí

příslušné odvody na zdravotní a sociální pojištění. Povinnost zaměstnavatele provádět ze mzdy vyplácené zaměstnanci za vykonanou práci příslušné srážky – daň z příjmu, odvody na pojistné na sociální a zdravotní pojištění nespadá do kontrolní pravomoci úřadů práce.

Podle sdělení České správy sociálního zabezpečení má úspěšnost ve výběru plateb pojistného na sociální zabezpečení k předepsanému pojistnému na sociální zabezpečení stoupající tendenci; v roce 2001 podíl těchto plateb k předepsanému pojistnému dosáhl 99,4%.

Statistické údaje o úspěšnosti výběru pojistného jsou uvedeny v následující tabulce:

Rok	2000	2001	2002
Podíl plateb k celkovým předpisům (vč. pokut a penále)	97,1	98,4	99,6
Podíl plateb k předpisům pojistného	99,7	100,5	100,7

Nelegální zaměstnávání cizinců:

Opatření zabraňující nelegální práci cizinců lze rozdělit do několika skupin:

- 1/ opatření v oblasti prevence – snaha o co nejširší informovanost cizinců o rizicích nelegální práce a možnostech legálního zaměstnávání v ČR, a to jak prostřednictvím médií (včetně internetu), tak prostřednictvím informačních brožur, rozesílaných do zemí s vysokým migračním potenciálem ve vztahu k ČR.
- 2/ opatření v oblasti kontroly a represe – kontrola povolení k zaměstnání cizince a povolení k pobytu, spolupráce s CPP, v průběhu r. 2003 projekt intenzivní spolupráce s CPP na úrovni krajů a projekt masivních kontrolních akcí za účasti dalších orgánů (ÚP, CPP, živnostenské úřady, finanční úřady, celní úřady) s cílem monitorovat rozsah tohoto jevu a možnosti ukládání sankcí ve spolupráci uvedených orgánů.
- 3/ legislativní opatření – připravovaný zákon o zaměstnanosti přímo definuje nelegální práci – jednou z jejích forem bude i výkon práce cizincem bez povolení k zaměstnání nebo v rozporu s ním. Za nelegální práci možno uložit cizinci pokutu.

Článek 12, odstavec 2

„Aby zajistily účinný výkon práva na sociální zabezpečení, smluvní strany se zavazují:

že budou udržovat systém sociálního zabezpečení na uspokojivé úrovni, nejméně na úrovni požadované pro ratifikaci Úmluvy Mezinárodní organizace práce (č. 102) o minimálních standardech sociálního zabezpečení.“

Otázka A

nebo překračuje požadavky Úmluvy 102.

Nemocenské

Aktualizované údaje:

Výše dávky ve vztahu k předchozímu výdělku

Plnění Evropského zákoníku sociálního zabezpečení (dále jen „zákoník“) se posuzuje podle relace nemocenského zvýšeného o přídavky na děti k čistému výdělku rovněž zvýšenému o přídavky na děti u typického příjemce.

V ČR tato relace činila :

- (a) 81,7 % pro soustružníka ve strojírenství. To znamená, že úroveň dávky byla o 36,7 procentních bodů vyšší než minimum stanovené zákoníkem.
- (b) 78,2 % pro osobu se mzdou rovnající se 1,25 násobku průměrné mzdy v národním hospodářství. To znamená, že úroveň dávky byla o 33,2 procentních bodů vyšší než minimální úroveň stanovená zákoníkem.

Výpočet byl proveden za následujících předpokladů:

- ◆ Nemocenské bylo stanoveno podle předpisů platných k 1.1. 2002 (za první měsíc nemoci).
- ◆ Za typického příjemce nemocenské dávky je možné považovat:
  - (a) soustružníka ve strojírenství,
  - (b) osobu s výdělkem rovným 125 procentům průměrné mzdy v národním hospodářství (dále jen NH).
- ◆ Hrubý výdělek soustružníka (7. třída) byl stanoven na základě výsledků šetření prováděného agenturou TREXIMA, s.r.o.x) za rok 2001.
- ◆ Příjemce dávky je muž se závislou manželkou a dvěma dětmi. Přídavky na děti byly stanoveny pro děti ve věku 9 a 14 let. Přídavek na dítě závisí na příjmu rodiny, proto pro osobu s výdělkem rovnajícím se 1,25 násobku průměrné mzdy v NH jsou přídavky nižší.

Základní informace o výpočtu obsahuje následující tabulka:

- a) stanovení podílu pro soustružníka (v Kč/měsíc)

---

x) Agentura TREXIMA, s.r.o. provádí pravidelná čtvrtletní šetření vývoje mezd ČR. Výsledky těchto šetření jsou přebírány i ČSÚ.

Mzda		Výše nemocenského	Přídavky na 2 děti	Příjmy před vznikem nároku na dávku ³⁾	Příjmy po vzniku nároku na dávku ⁴⁾	Podíl příjmů po vzniku nároku/ příjmy před vznikem nároku (%)
Hrubá	Čistá ¹⁾					
		Čistá ²⁾		Čisté	Čisté	Čisté
14881	12390	9888	1319	13709	11207	81,7

b) stanovení podílu pro osobu s výdělkem rovným 125 % průměrné mzdy v NH (v Kč/měsíc)

Mzda		Výše nemocenského	Přídavky na 2 děti ke mzdě (k nemocenskému)	Příjmy před vznikem nároku na dávku ³⁾	Příjmy po vzniku nároku na dávku ⁴⁾	Podíl příjmů po vzniku nároku/ před vznikem nároku (%)
Hrubá	Čistá ¹⁾					
		Čistá ²⁾		Čisté	Čisté	Čisté
18300	14932	11259	1155	16087	12578	78,2

1) Pro výpočet čisté mzdy jsou zohledněny odpočitatelné položky za poplatníka, závislou manželku a dvě děti.

2) Dávky se nezdaňují.

3) Mzda + přídavky na děti (platné od 1. 10.2001 ve výši 1319Kč u soustružníka, ve výši 1155 Kč pro osobu s příjmem 1,25 nás. prům. v NH) .

4) Dávka + přídavky na děti

Poznámka: Pro porovnání: výše průměrné mzdy v NH v roce 2001 činila 14640 Kč.

Dávky v mateřství

Výše dávky ve vztahu k předchozímu výdělků
(výpočet podle článku 65 Evropského zákoníku)

Plnění úmluvy se posuzuje podle relace peněžité pomoci v mateřství k čistému výdělků u typického příjemce.

✓ V ČR tato relace činila :

(a) 88,5% pro osobu se mzdou odpovídající mzdě soustružníka ve strojírenství. To znamená, že úroveň dávky byla cca o 43,5 procentního bodu vyšší než je minimální úroveň stanovená zákoníkem.

(b) 83,4 % pro osobu se mzdou rovnající se 1,25 násobku průměrné mzdy v národním hospodářství. To znamená, že úroveň dávky byla cca o 38,4 procentního bodu vyšší než je minimální úroveň stanovená zákoníkem.

Výpočet byl proveden za následujících předpokladů:

- ◆ Peněžité pomoci v mateřství byla stanovena podle předpisů platných k 1.1. 2002.
- ◆ Za typického příjemce peněžité pomoci v mateřství je možné považovat:
  - (a) osobu se mzdou odpovídající mzdě soustružníka ve strojírenství,
  - (b) osobu s výdělkem rovným 125 procentům průměrné mzdy v NH.

- ◆ *Hrubý výdělek soustružníka (7. třída zaměstnání KZAM-R) byl stanoven na základě výsledků šetření prováděného agenturou TREXIMA, s.r.o.x) za rok 2001.*
- ◆ *Příjemce dávky je žena (ve zvláštních případech muž) bez závislých osob.*

Základní informace o výpočtu obsahuje následující tabulka:

a) *stanovení podílu pro osobu se mzdou odpovídající mzdě soustružníka*

Mzda (Kč/měs.)		Výše peněžité pomoci v mateřství ²⁾ (Kč/ měs.)	Podíl dávky/ čistá mzda (%)
<i>Hrubá</i>	<i>Čistá¹⁾</i>		
14881	11495	10170	88,5

a) *stanovení podílu pro osobu se mzdou rovnou 1,25 násobku průměrné mzdy v národním hospodářství*

Mzda (Kč/měs.)		Výše peněžité pomoci v mateřství ²⁾ (Kč/ měs.)	Podíl dávky/ čistá mzda (%)
<i>Hrubá</i>	<i>Čistá¹⁾</i>		
18300	13887	11580	83,4

- ◆ *Pro účely zdanění jsou odpočitatelné položky pouze za poplatníka. Dávky se nezdaňují.*
- ◆ *Poznámka :Pro porovnání: výše průměrné mzdy v NH v roce 2001 činila 14640 Kč.*

Dávky v nezaměstnanosti

Pro případ nezaměstnanosti jsou chráněny všechny osoby, které splnily kvalifikační dobu (viz dále) a nezpůsobily si nezaměstnanost vlastní vinou (tzn. v posledních 6 měsících opětovně neukončily zaměstnání samy bez vážných důvodů, nebo s nimi nebylo zaměstnání v této době ukončeno pro neuspokojivé pracovní výsledky nebo pro porušování povinností vyplývajících ze zaměstnání).

Zákon stanoví **kvalifikační dobu**, která činí 12 měsíců zaměstnání v posledních třech letech, nebo minimálně 12 měsíců náhradních dob, které jsou stanovené zákonem. Podpůrčí doba je podle zákona o zaměstnanosti maximálně 6 měsíců. V případě, že se uchazeč o zaměstnání rekvalifikuje, potom je mu hmotné zabezpečení poskytováno po celou dobu rekvalifikace, což odpovídá minimálním dobám stanoveným odstavcem 1 písm. a). Zákon výslovně nestanoví pro hmotné zabezpečení čekací dobu (rozumí se jí doba po vzniku nároku na dávku, za kterou není dávka vyplácena, nikoli doba kvalifikační potřebná ke vzniku nároku na dávku). V praxi má úřad práce 7 kalendářních dnů na to, aby uchazeči našel vhodné zaměstnání. Pokud v této době nalezeno není, je vyplaceno hmotné zabezpečení i za dobu těchto prvních 7 dnů.

x) Agentura TREXIMA, s.r.o. provádí pravidelná čtvrtletní šetření vývoje mezd v ČR. Výsledky těchto šetření jsou přebírány i ČSÚ.

Ustanovení § 17 zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, v platném znění, stanoví, že výše hmotného zabezpečení se stanoví na základě průměrného měsíčního čistého výdělku, kterého uchazeč o zaměstnání dosáhl ve svém posledním zaměstnání, a to ve výši 50 % tohoto výdělku po dobu prvních tří měsíců a po zbývající dobu ve výši 40 % tohoto výdělku. Uchazeči o zaměstnání, který nastoupil rekvalifikaci, se stanoví po dobu rekvalifikace hmotné zabezpečení ve výši 60 % průměrného měsíčního čistého výdělku, kterého dosáhl ve svém posledním zaměstnání.

Pokud uchazeč o zaměstnání, kterému hmotné zabezpečení nenáleží (§ 14 odst. 1 písm. f)), nastoupil rekvalifikaci, poskytne se mu po dobu rekvalifikace hmotné zabezpečení ve výši 60 % průměrného měsíčního čistého výdělku, kterého dosáhl ve svém posledním zaměstnání.

Při stanovení výše hmotného zabezpečení se vychází z průměrného měsíčního čistého výdělku uchazeče o zaměstnání, který u něho byl zjištěn a naposled používán pro pracovněprávní účely v jeho posledním zaměstnání podle pracovněprávních předpisů o zjišťování a používání průměrného výdělku.

Pro výši dávek v nezaměstnanosti je stanovena maximální možná horní hranice, která činí částku 2,5 násobku životního minima, platného pro jednotlivého občana staršího 26 let ke dni vzniku nároku na dávku v nezaměstnanosti. V současné době toto maximum činí 10 250,- Kč měsíčně.

*výše dávky typického kvalifikovaného dělníka (uažována mzda kvalifikovaného dělníka ve výši 15 989 Kč) **při prvních třech měsících nezaměstnanosti***

Výše podpory (50% prům. předch. příjmu) /z čisté mzdy/	Přídavky na děti	Příjem celkem	% z původního výdělku zvýšeného o přídavky na děti
6 612	1319	7 931	54,53 %

*výše dávky typického kvalifikovaného dělníka **v následujících třech měsících nezaměstnanosti***

Výše podpory (40% prům. předch. příjmu)	Přídavky na děti	Příjem celkem	% z původního výdělku zvýšeného o přídavky na děti
5 290	1319	6 609	45,44%

Rodinné dávky

Podpora péče o dítě je v České republice zajišťována mimo jiné systémem státní sociální podpory. Státní sociální podpora je tvořena systémem dávek, kterými se stát podílí na krytí životních nákladů zejména rodin s dětmi. Dávky státní sociální podpory nejsou hrazeny z pojištění, jde o nepříspěvkové dávky hrazené ze státního rozpočtu. Základním právním předpisem je *zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů*. Zákon o státní sociální podpoře stanoví podmínky pro vyplacení dávek státní sociální podpory.

Základní rodinnou dávkou je přídavek na dítě, na který má nárok cca 84 % nezaopatřených dětí. Výdaje na přídavek na dítě v rámci státní sociální podpory činily v roce 2001 12 799 m. Kč. Na základě Sčítání lidu, domů a bytů žilo v České republice v roce 2001 2 431 tisíc nezaopatřených dětí.

Starobní důchod

Důchodový věk nepřesahuje 65 let; v roce 2002 byl u mužů 61 let a 4 měsíce a u žen v závislosti na počtu vychovaných dětí 55 let a 4 měsíce – 59 let a 4 měsíce. Věk pro odchod do důchodu se zvyšuje každý rok a 2 měsíce u mužů a o 4 měsíce u žen tak, aby od 1.1.2006 činil u mužů 62 let a u žen v závislosti na počtu vychovaných dětí 57 – 61 let.

Vnitrostátní úprava odnímá výplatu starobního důchodu v měsících, v nichž příjem z výdělečné činnosti přesáhl dvojnásobek životního minima a to jen po dobu dvou let po nároku na starobní důchod. Výplata starobního důchodu náleží osobám vykonávajícím výdělečnou činnost na základě pracovněprávního vztahu, jen pokud byl tento vztah sjednán na dobu určitou, výjimky stanoví zákon.

Chráněnými osobami jsou osoby, které jsou nebo byly účastny důchodového pojištění. Účast na důchodovém pojištění je povinná. Povinně pojištěny jsou osoby ekonomicky činné, a to jak osoby v závislé činnosti, tak osoby samostatně výdělečně činné. Ze zákona jsou bez placení pojistného pojištěny a tudíž chráněny i další skupiny obyvatelstva, např. studenti, vojáci v základní službě, ženy pečující o dítě do 4 let věku.

Výše dávky ve vztahu k předchozímu výdělku příjemce

Plnění úmluvy se posuzuje podle relace výše starobního důchodu k předchozímu čistému výdělku u typického příjemce.

V ČR činila v roce 2002 tato relace 47,1 %. To znamená, že dosažená úroveň této dávky byla o 7,1 procentních bodů vyšší než minimum, které požaduje Úmluva č.102 MOP a Evropský zákoník.

Výpočet byl proveden za následujících předpokladů:

- ◆ *Starobní důchod byl stanoven podle předpisů platných k 1.1.2002*
- ◆ *Za typického příjemce dávky byl zvolen soustružník ve strojírenství se závislou manželkou.*

- ♦ *Vyměřovací základ soustružníka (7. třída zaměstnání KZAM-R) byl stanoven na základě výsledků šetření o mzdách prováděného agenturou TREXIMA, s.r.o.X za rok 2001.*
- ♦ *Ve výpočtu starobního důchodu byla zohledněna v souladu s Úmluvou č. 102 MOP a Evropským zákoníkem doba pojištění 30 let (průměrná doba pojištění pro starobní důchod činí v ČR zhruba 40 let).*

Pro pojištěnce s nižšími příjmy, než činí příjem referenční osoby a stejnou dobou pojištění, je sledovaná relace “důchod/mzda” v ČR vždy vyšší, což je zajištěno konstrukcí starobního důchodu.

Základní informace o výpočtu obsahuje následující tabulka:

Mzda (Kč/měs.)		Výše důchodu (Kč/měs.) ²⁾	Podíl důchod/mzda (%)	
Hrubá	Čistá ¹⁾		Hrubá	Čistá
14881	11805	5556	37,3	47,1

- 1) *Pro výpočet čisté mzdy jsou zohledněny odpočitatelné položky za poplatníka a závislou manželku.*
- 2) *Důchody do výše 12 000 Kč měsíčně se nezdaňují.*

Poznámka : Pro porovnání - průměrná hrubá mzda v národním hospodářství v roce 2001 činila 14640 Kč a průměrná výše starobního důchodu vypláceného k 31.12.2002 činila 6841Kč.

Invalidní důchod

U invalidního důchodu se k době pojištění přičítá i doba od vzniku nároku na invalidní důchod do dosažení věku pro nárok na starobní důchod, proto nedochází k procentnímu snížení z důvodu kratší příspěvkové doby. Plný invalidní důchod náleží ve snížené výměře, jestliže plná invalidita vznikla následkem úmyslného sebepoškození nebo jako následek úmyslného trestného činu.

Výpočet podle článku 65 Evropského zákoníku a Úmluvy č. 102 MOP :

Plnění úmluvy se posuzuje podle relace výše invalidního důchodu zvýšeného o přídavky na děti k předchozímu čistému výdělku zvýšenému o přídavky na děti u typického příjemce.

- ✓ *V ČR činí tato relace 50,1 %. To znamená, že dosažená úroveň této dávky je o 10,1 procentních bodů vyšší než minimální úroveň, kterou požaduje Úmluva č.102 MOP a Evropský zákoník.*

Výpočet byl proveden za následujících předpokladů:

- ♦ Plný invalidní důchod byl stanoven podle předpisů platných k 1.1. 2002.
- ♦ Za typického příjemce dávky byl zvolen soustružník ve strojírenství se závislou manželkou a dvěma dětmi ve věku do 15 let. Hrubý výdělek soustružníka (7. třída zaměstnání KZAM-R) byl stanoven na základě výsledků šetření prováděného agenturou TREXIMA, s.r.o.X za rok 2001.

X Agentura TREXIMA, s.r.o. provádí pravidelná čtvrtletní šetření vývoje mezd v ČR. Výsledky těchto šetření jsou přebírány i ČSÚ.

X Agentura TREXIMA, s.r.o. provádí pravidelná čtvrtletní šetření vývoje mezd v ČR. Výsledky těchto šetření jsou přebírány i ČSÚ.

- ◆ Podle ustanovení Úmluvy MOP a Evropského zákoníku se pro posouzení úrovně příjmu chráněné osoby zvyšuje přiznaná důchodová dávka o přídavky na děti. Pro výpočet byly zohledněny částky odpovídající výši přídavků pro děti ve věku 9 a 14 let (výše přídavků je diferencovaná podle věku dítěte a příjmu domácnosti).
- ◆ Ve výpočtu invalidního důchodu má být zohledněna v souladu s Evropským zákoníkem a úmluvou MOP doba pojištění 15 let. Podle českých právních předpisů se u invalidního důchodu se k době pojištění přičítá i doba od vzniku nároku na invalidní důchod do dosažení věku pro nárok na starobní důchod, proto se pro výpočty zohledňuje doba pojištění 30 let. (průměrná doba pojištění činí v ČR zhruba 40 let).

Základní informace o výpočtu obsahuje následující tabulka (v Kč/měsíc):

Mzda		Výše invalidního důchodu ²⁾	Přídavky na 2 děti	Příjmy před vznikem nároku na důchod ³⁾		Příjmy po vzniku nároku na důchod ⁴⁾	Podíl příjmů po a před vznikem nároku (%)	
Hrubá	Čistá ¹⁾			Hrubé	Čisté ¹⁾		Hrubé	Čisté
14881	12390	5556	1319	16200	13709	6875	42,4	50,1

- 1) Pro výpočet čisté mzdy jsou zohledněny odpočitatelné položky na poplatníka, závislou manželku a dvě děti.
  - 2) Důchody se do výše 12 000Kč nezdaňují.
  - 3) Mzda v roce 2001 + přídavky na děti platné od 1.10.2001.
  - 4) Důchod přiznaný v roce 2002 + přídavky na děti (platné od 1. 10. 2001).
- Poznámka : Pro porovnání - průměrná mzda v národním hospodářství v roce 2001 činila 14640 Kč, průměrná výše invalidního důchodu vypláceného k 31.12.2001 byla 6666 Kč.

Pozůstalostní důchody

Krytou sociální událostí je úmrtí živitele. Pozůstalostní dávky se nekrátí ani neodnímají pro souběh s příjmem z výdělečné činnosti.

Okruh chráněných osob je obdobný jako v případě starobních důchodů. Dávkou je pravidelná platba. Pozůstalostní dávka náleží chráněné osobě, jejíž živel byl poživitelem starobního, plného invalidního nebo starobního důchodu nebo splnil ke dni smrti podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na plný invalidní nebo starobní důchod nebo zemřel následkem pracovního úrazu.

Vdovský a vdovecký důchod náleží jeden rok po úmrtí živitele, poté za podmínek uvedených v § 50 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění. Podmínkou nároku na sirotčí důchod je nezaopatřenost dítěte. Nezaopatřenost definuje zákon v § 20 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění a uznává ji nejvýše do dosažení věku 26 let. Nárok na vdovský nebo vdovecký důchod zaniká dnem právní moci rozhodnutí soudu o tom, že vdova nebo vdovec úmyslně způsobili smrt manžela jako pachatelé, spolupachatelé nebo účastníci trestného činu. Nárok na vdovský nebo vdovecký důchod zaniká uzavřením nového manželství. Nárok na sirotčí důchod zaniká osvojením dítěte.

Výše dávek ve vztahu k předchozímu výdělku:

(výpočet podle článku 65 Evropského zákoníku a Úmluvy č. 102 MOP)

Plnění úmluvy se posuzuje podle relace výše vdovského (vdoveckého) důchodu, dvou sirotčích důchodů a přídavků na děti k předchozímu čistému výdělku zvýšenému o přídavky na děti u typického příjemce.

- ✓ V ČR činí tato relace 78,6 %. To znamená, že dosažená úroveň příjmu pozůstalých je o 38,6 procentních bodů vyšší než minimální úroveň, kterou požaduje Úmluva č.102 MOP a Evropský zákoník.

Výpočet byl proveden za následujících předpokladů:

- ◆ Výše pozůstalostních důchodů (vdovského důchodu a dvou důchodů jednostranně osiřelých sirotků) byla stanovena podle předpisů platných k 1.1.2002. V souladu s ustanovením Evropského zákoníku a Úmluvy MOP byl za základ výpočtu pozůstalostních důchodů uvažován invalidní důchod zemřelého, který dosáhl předepsaných 15 let pojištění (při výpočtu výše dávky bylo zohledněno navíc a dalších 15 let dopočetné doby). Za typické příjemce dávky byla zvolena pozůstalá rodina po soustružníkovi (závislá manželka a dvě děti ve věku do 15 let. Hrubý výdělek soustružníka (7. třída zaměstnání KZAM-R) byl stanoven na základě výsledků šetření prováděného agenturou TREXIMA, s.r.o.X za rok 2001.
- ◆ Podle ustanovení Evropského zákoníku a úmluvy MOP se pro posouzení úrovně příjmu chráněné osoby zvyšuje přiznaná důchodová dávka o přídavky na děti. Pro výpočet byly zohledněny částky odpovídající výši přídavků pro děti ve věku 9 a 14 let (výše přídavků je diferencovaná podle věku dítěte a příjmu domácnosti).

Základní informace o výpočtu obsahuje následující tabulka:

Mzda		Výše vdovského a 2 sirotčích důchodů ²⁾	Přídavky na 2 děti	Příjmy před vznikem nároku na důchod ³⁾		Příjmy po vzniku nároku na důchod ⁴⁾	Podíl příjmů po a před vznikem nároku (%)	
				Hrubé	Čisté		Hrubé	Čisté
Hrubá	Čistá ¹⁾			Hrubé	Čisté	Čisté	Hrubé	Čisté
14881	12390	9451	1319	16200	13709	10770	66,5	78,6

- 1) Pro výpočet čisté mzdy jsou zohledněny odpočitatelné položky na poplatníka, závislou manželku a dvě děti.
- 2) Důchody se do výše 12 000 Kč nezdaňují.
- 3) Mzda v roce 2001 + přídavky na dvě děti platné od 1.10.2001
- 4) Důchody přiznané v roce 2002 + přídavky na dvě děti Poznámka: Pro porovnání: průměrná mzda v národním hospodářství v roce 2001 činila 14640 Kč, průměrná výše vdovského resp. vdoveckého důchodu vypláceného k 31.12.202 byla 4739 Kč a sirotčího důchodu 3327 Kč.

Otázka B

V těch oblastech platného systému sociálního zabezpečení, kde se nedosahuje stanovené úrovně podle zmíněné úmluvy, popište rozdíly mezi úrovní v zemi a úrovní stanovenou v úmluvě.

Beze změn.

X Agentura TREXIMA, s.r.o. provádí pravidelná čtvrtletní šetření vývoje mezd v ČR. Výsledky těchto šetření jsou přebírány i ČSÚ.

Článek 12, odstavec 3

Aby zajistily účinný výkon práva na sociální zabezpečení, smluvní strany se zavazují: že budou usilovat o postupné zvýšení úrovně sociálního zabezpečení.“

Otázka A

Popište prosím, jaká opatření byla učiněna ve Vaší zemi k dosažení vyšší úrovně standardů sociálního zabezpečení, zejména opatření, kterými bylo v systému dosaženo vyšší úrovně, než stanoví mezinárodní úmluva č. 102 (sociální zabezpečení - minimální standardy).

Poskytněte rovněž informace ve vztahu ke standardům Evropského zákoníku sociálního zabezpečení a Protokolu k němu.

Zašlete kopie zpráv týkajících se aplikace úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 102, dalších úmluv MOP týkajících se sociálního zabezpečení a také zprávu o aplikaci Evropského zákoníku sociálního zabezpečení.

V referenčním období došlo ke změně úpravy stanovení částek životního minima (od kterého se odvíjí dávky státní sociální podpory). V souladu s § 7 zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu, v platném znění, zvyšuje částky životního minima vláda nařízením v pravidelném termínu od 1. ledna, a to podle skutečného růstu nákladů na výživu a na ostatní základní osobní potřeby a nákladů na domácnost vyjádřeného růstem příslušných indexů spotřebitelských cen za domácnosti celkem ve stanoveném rozhodném období; zvýšení částek životního minima v uvedeném termínu nemusí vláda stanovit, pokud úhrnný index spotřebitelských cen za domácnosti celkem vzroste od prvního měsíce rozhodného období o méně než 2 %. Vláda může nařízením částky životního minima zvýšit též v mimořádném termínu, pokud úhrnný index spotřebitelských cen za domácnosti celkem vzroste od počátku rozhodného období aspoň o 10 %. Růst úhrnného indexu spotřebitelských cen za domácnosti celkem a růst příslušných indexů spotřebitelských cen za domácnosti celkem, které vyjadřují zvýšení nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby a nákladů na domácnost, se zjišťuje z údajů Českého statistického úřadu.

V referenčním období došlo rovněž ke změnám v zákoně o státní sociální podpoře. Jako příklad úprav lze uvést prodloužení doby, po kterou nezaopatřené dítě může být umístěno v zařízení pro předškolní děti pro zachování nároku na rodičovský příspěvek. Další změny byly přijaty v důsledku reformy veřejné správy, která přinesla přesuny v kompetencích jednotlivých úřadů.

V oblasti dávek sociální péče došlo k změnám u příspěvku při péči o blízkou nebo jinou osobu (blíže viz. čl. 13). V zásadě dojde k zvýšení výše dávky, umožnění souběhu příspěvku s výdělkem omezené pracovní aktivity a rozšíření situací, kdy se podmínka osobní, celodenní a řádné péče považuje za splněnou.

Otázka B

U dalších změn v oblasti sociálního zabezpečení uveďte:

- *povahu změn (oblast provádění, podmínky pro přiznávání dávek, výši dávek, lhůty, atd.)*
- *důvody pro tyto změny, z jakého rámce sociální a ekonomické politiky vyplývají a jejich přiměřenost situaci, která vedla k jejich přijetí)*
- *rozsah přijatých změn (kategorie a počty lidí, jichž se změny týkají, úrovně dávek před a po změně)*
- *existenci opatření pro osoby, které se dostanou do situace nouze v důsledku provedených změn)*
- *výsledky dosažené těmito změnami.*

V závěrech k předchozí zprávě Výbor požaduje podrobnější informace o úpravách dávek sociálního zabezpečení; o skutečné částce zvýšení ve srovnání se zvýšením indexu spotřebitelských cest a růstem mezd.

Zvýšení se stanoví tak, aby u průměrného starobního důchodu činilo částku odpovídající nejméně 100% růstu cen zjištěného za stanovené období a dále též částku odpovídající nejméně jedné třetině růstu reálné mzdy zjištěného rovněž za příslušné období. Tato právní úprava byla přijata zákonem č. 264/2002 Sb., který novelizoval zákon o důchodovém pojištění s účinností od 1. července 2002. Zvýšení od ledna 2003 je tedy prvním zvýšením podle nové právní úpravy. Za první měsíc období pro zjišťování růstu cen se v tomto případě považuje prosinec 2001, tedy měsíc, ve kterém došlo k poslednímu zvýšení vyplácených důchodů přede dnem účinnosti zákona č. 264/2002 Sb. Posledním měsícem rozhodného období, za které se zjišťuje růst cen při zvýšení důchodů v pravidelném termínu je vždy červenec příslušného kalendářního roku.

V případě zvýšení důchodů od ledna 2003 tedy bylo rozhodné období, ve kterém se zjišťoval růst cen, určeno měsíci prosinec 2001 až červenec 2002. Za toto období dosáhl růst cen 1,7% a důchody je tedy třeba zvýšit minimálně o 1,7%. Vzhledem k tomu, že k růstu reálných mezd bylo naposledy přihlédnuto při zvýšení důchodů od prosince 2001, kdy byl zohledněn růst do roku 2000, bylo nutné při valorizaci důchodů v roce 2003 zohlednit růst reálných mezd za rok 2001. V tomto roce dosáhl růst reálné mzdy vypočtený podle § 67 odst. 9 zákona o důchodovém pojištění 3,8%. Z tohoto růstu bylo nutné pro valorizaci zohlednit jednu třetinu, tj. 1,3% ($3,8 : 3 = 1,2667$). Zvýšení průměrného starobního důchodu vypláceného samostatně má tedy činit nejméně 3,1% ($1,017 \times 1,013 = 1,030221$).

Zákon o důchodovém pojištění stanoví pouze výši minimálního zvýšení a umožňuje tedy vládě zohlednit při rozhodování o zvýšení důchodů řadu dalších okolností, mj. i ekonomické možnosti. Původní záměr byl valorizovat důchody tak, aby v roce 2003 dosáhla reálná hodnota průměrného starobního důchodu reálné hodnoty z roku 1989 a dále, aby byl vyrovnán rozdíl v úrovni důchodů „starodůchodců“ a „novodůchodců“.

---

5) Termín „novodůchodci“ je používán pro důchody přiznané podle „nových předpisů“, tj. podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který nabyl účinnosti od 1. ledna 1996. Termín „starodůchodci“ je používán pro obecné vymezení důchodů přiznaných podle „starých předpisů“, tj. podle předpisů platných před 1. lednem 1996 a nesouvisí tedy se stářím důchodců.

K rozdílu mezi důchody starodůchodců a novodůchodců došlo v důsledku odlišného způsobu výpočtu důchodů přiznávaných po roce 1995 podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Nový zákon přinesl řadu změn v hodnocení doby pojištění, ve stanovení délky období pro určení rozhodných výdělků, v indexaci těchto výdělků podle vývoje průměrných mezd a v jejich redukci, odstranil maximální výši důchodu, aj. Reagoval tak na rychle se měnící situaci v odměňování a možnostech pracovního uplatnění a na potřebu umožnit zohlednění těchto změn v důchodových nárocích. Důsledkem všech těchto změn je skutečnost, že důchody přiznávané podle

Vzhledem k důsledkům povodní, ke kterým došlo v srpnu 2002, však musel být původní záměr o výši valorizace důchodů přehodnocen. Výsledkem velmi pečlivého zvažování bylo rozhodnutí valorizovat od splátky důchodů splatné v lednu 2003 důchody „starodůchodců“ o 4 % a „novodůchodců“ o 3,8 % procentní výměry vypláceného důchodu (základní výměra důchodu 1 310 Kč měsíčně zůstává beze změny). I když je toto zvýšení nižší než byl původní záměr, je plně v souladu s platnou právní úpravou, protože minimální zvýšení důchodů stanovené zákonem o důchodovém pojištění by činilo 3,1%, zatímco na základě schváleného nařízení vlády bude činit 3,2%. V roce 2003 dosáhne reálná hodnota průměrného vypláceného starobního důchodu 99,5% reálné hodnoty takového důchodu v roce 1989.

V souvislosti s valorizací důchodů od ledna 2003 je třeba dále uvést, že pokud by nedošlo ke změně právní úpravy valorizace důchodů, která byla v letošním roce přijata, nebylo by možné o valorizaci důchodů do současné doby rozhodnout, protože dosud nebyly splněny podmínky stanovené dřívější právní úpravou. Ty stanovily, že vyplácené důchody se zvýší, jestliže od měsíce předcházejícího poslednímu zvýšení důchodů dojde k růstu cen aspoň o 5%. Do září 2002, kdy vláda o zvýšení rozhodovala, vzrostl v rozhodném období index spotřebitelských cen pouze o 1% a do ledna 2003, kdy budou důchody zvýšeny se očekává jeho růst pouze o 1,6%. K dosažení 5% hranice růstu cen, umožňující zvýšení důchodů podle dřívějších podmínek by podle odhadu mělo dojít až v lednu 2004. Dřívější právní úprava stanovila, že minimální zvýšení musí činit pouze 70% tohoto růstu, zatímco současná právní úprava stanovuje zohlednit nejméně 100% růstu cen.

Pro období roku 2003 (*tj. mimo referenční období*) došlo ke změně v právní úpravě nemocenského pojištění.

Zjištěný denní průměrný hrubý příjem pro výpočet dávek nemocenského pojištění podléhá tzv. redukci. Pro účely provedení této redukce jsou stanoveny částky dvou redukčních hranic, jejichž výše – v závislosti na růstu průměrné měsíční mzdy – byla pravidelně zvyšována vždy od 1. ledna příslušného kalendářního roku nařízením vlády (zmocnění na základě § 40 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů). Podle nařízení vlády č. 413/2000 Sb. se částky pro stanovení denního vyměřovacího základu (pro rok 2001) mění takto:

- a) částky 400 Kč se zvyšují na 430 Kč,
- b) částky 590 Kč se zvyšují na 630 Kč.

Podle nařízení vlády č. 347/2001 Sb. se částky pro stanovení denního vyměřovacího základu (pro rok 2002) mění takto:

- a) částky 430 Kč se zvyšují na 480 Kč,
- b) částky 630 Kč se zvyšují na 690 Kč.

Z důvodu nezbytné potřeby finančních úspor v souvislosti s povodněmi v roce 2002 bylo přistoupeno zákonem č. 420/2002 Sb., ke zmrazení těchto redukčních hranic pro rok 2003; znamená to, že od 1. ledna 2003 k jejich zvýšení nedošlo.

---

nového zákona (důchody novodůchodců) jsou vesměs vyšší. Při přijetí zákona se předpokládalo, že k odstranění rozdílů dojde postupně při valorizacích vyplácených důchodů. S ohledem na ekonomické možnosti však bylo s diferencovanými valorizacemi započato až červenci 1998 a ekonomické možnosti omezovaly i tempo snižování rozdílů. V současné době činí rozdíl mezi průměrnou výší starobních důchodů starodůchodců a novodůchodců cca 2%.

Článek 12, odstavec 4

Aby zajistily účinný výkon práva na sociální zabezpečení, smluvní strany se zavazují:

že učiní kroky, uzavřením odpovídajících dvoustranných a mnohostranných smluv nebo jinými prostředky, a s výhradou podmínek stanovených takovými smlouvami, s cílem zajistit:

- a. rovné zacházení jako s vlastními státními příslušníky se státními příslušníky ostatních smluvních stran ve věci práv ze sociálního zabezpečení, včetně zachování dávek vyplývajících z právních předpisů sociálního zabezpečení, bez ohledu na pohyb chráněných osob po územích smluvních stran;*
- b. přiznání, zachování a obnovení práv ze sociálního zabezpečení takovým způsobem, jako je načítání dob pojištění a zaměstnání splněných podle právních předpisů kterékoli ze smluvních stran.“*

/V Příloze Charty se uvádí, že slova: „... a s výhradou podmínek stanovených takovými smlouvami...“ v úvodu tohoto odstavce je třeba vykládat mj. tak, že pokud jde o dávky, které se poskytují nezávisle na jakýchkoli pojistných příspěvcích, může smluvní strana požadovat splnění stanovené doby pobytu před jejich přiznáním státním příslušníkům jiných smluvních stran./

Otázka A

Poskytněte seznam dvoustranných a mnohostranných smluv, o kterých se toto ustanovení zmiňuje a uveďte, jak umožňují z hlediska různých dávek sociálního zabezpečení provádět zásady uvedené v bodech a) a b).

Oproti stavu popsanému v předchozí zprávě došlo ke změně v počtu platných dvoustranných smluv se smluvními státy. Nově byly uzavřeny následující smlouvy:

Smlouva mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o sociálním zabezpečení

(vstoupila v platnost dne 1. září 2002)

Smlouva se vztahuje na následující odvětví sociálního pojištění

- Nemocenské a zdravotní pojištění
(Peněžité dávky v nemoci a mateřství, nezbytná zdravotní péče)
- Věcné a peněžité dávky při pracovních úrazech a nemocech z povolání
- Důchodové pojištění

Smlouva se vztahuje na osoby, které podléhají nebo podléhaly předpisům smluvních stran, týká se jich přímo, a jejich rodinné příslušníky, týká se jich nepřímo.

Smlouva stanoví rovnost nakládání s občany ve vztahu k používání právních předpisů sociálního zabezpečení (čl. 4). Zásada exportu dávek je obsažena v článku 5. Zásada sčítání dob je obsažena v čl. 24 a čl. 12.

Smlouva mezi Českou republikou a Lucemburským velkovévodstvím o sociálním zabezpečení

(vstoupila v platnost dne 1. března 2002)

Smlouva se vztahuje na následující odvětví sociálního pojištění

- Věcné dávky zdravotní péče v nemoci a mateřství
- Peněžité dávky v nemoci a mateřství
- Důchody invalidní, starobní a pozůstalostní
- Přídavky na děti
- Věcné a peněžité dávky v případě pracovního úrazu nebo nemoci z povolání
- Pohřebné
- Dávky v nezaměstnanosti

Smlouva se vztahuje na všechny osoby, které podléhají nebo podléhaly předpisům smluvních stran jakož i na jejich rodinné příslušníky a pozůstalé.

Smlouva stanoví rovnost nakládání s občany ve vztahu k používání právních předpisů sociálního zabezpečení (čl. 4). Zásada exportu dávek je obsažena v článku 6. V ustanoveních týkajících se jednotlivých sociálních událostí je obsažena rovněž zásada sčítání dob.

Smlouva mezi Českou republikou a Nizozemským královstvím o exportu dávek sociálního zabezpečení

(vstoupila v platnost dne 1. září 2002)

Smlouva se vztahuje pouze na zakotvení zásady exportu dávek a upravuje režim ověřování žádostí o dávku a ověřování dalších nezbytných informací v souvislosti s poskytnutím dávky.

Smlouva se vztahuje na poživatele dávek a jejich rodinné příslušníky.

Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o sociálním zabezpečení

(vstoupila v platnost dne 1. dubna 2003)

Smlouva se vztahuje na následující odvětví sociálního pojištění

- Peněžité dávky v nemoci a mateřství
- Důchody invalidní, starobní a pozůstalostní
- Peněžité dávky při pracovních úrazech a nemocech z povolání
- Pohřebné
- Dávky v nezaměstnanosti
- Přídavky na děti

Smlouva se vztahuje na občany, kteří podléhají nebo podléhali právním předpisům smluvních stran a jejich rodinné příslušníky.

Smlouva stanoví rovnost nakládání s občany ve vztahu k používání právních předpisů sociálního zabezpečení (čl. 4). Zásada exportu dávek je obsažena v článku 5, s výjimkami

stanovenými smlouvou (např. dávky v nezaměstnanosti). V ustanoveních týkajících se jednotlivých sociálních událostí je obsažena zásada sčítání dob.

V porovnání s předchozí zprávou došlo rovněž k posunu ve výčtu smluvních států, směrem ke kterým byly provedeny další kroky k rozšíření smluvní základny v oblasti koordinace sociálního zabezpečení:

- SRN, Lucemburské velkovévodství, Nizozemské království – smlouvy jsou v platnosti
- Španělské království – v nejbližší době je očekáváno ukončení ratifikačního řízení, smlouva by měla vstoupit v platnost do konce roku 2003
- Italská republika – smlouva byla podepsána 11. 10. 2001, probíhá ratifikační řízení u smluvního partnera
- Rumunská republika – nová smlouva byla podepsána 24. 9. 2002, probíhá ratifikační řízení a jednání o správním ujednání ke smlouvě, vstup v platnost je očekáván do konce roku 2003
- Turecko, Makedonie - probíhají expertní jednání.

Otázka B

Uveďte zda v případech, ve kterých neexistují dvoustranné nebo mnohostranné smlouvy jsou ohledně cizinců z ostatních smluvních stran na Vašem území prováděny zásady vedené v bodech a) a b) pro různé dávky sociálního zabezpečení.

Ve svých závěrech k předchozí zprávě Výbor požaduje vyjasnění, zda existuje kvalifikační doba pokud jde o poskytování dávek nemocenského pojištění.

V odpověď na tuto otázku upřesňujeme, že kvalifikační doba se neuplatňuje v případě nemocenského pojištění. Naopak, v případě dávek v mateřství, se kvalifikační doba pro vznik nároku na dávku uplatňuje.

Ustanovení § 6 zákona č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavicích na děti z nemocenského pojištění, stanoví podmínky nároku na dávky v mateřství. Peněžitá pomoc v mateřství náleží zaměstnankyni, jestliže byla v posledních dvou letech před porodem účastna aspoň 270 dnů nemocenského pojištění (podle zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů).

Do doby 270 dnů se započítávají také dřívější období, v nichž zaměstnankyně v posledních dvou letech před porodem

- a) byla účastna nemocenské péče v ozbrojených silách,
- b) byla poživatelkou důchodu ze sociálního zabezpečení,
- c) byla účastna zabezpečení podle předpisů o zabezpečení družstevních rolníků v nemoci a o zabezpečení matky a dítěte, anebo nemocenského pojištění osob samostatně výdělečně činných,
- d) pobírala po zániku pojištění, popřípadě jiného zabezpečení (péče) nemocenské nebo peněžitou pomoc v mateřství,
- e) byla vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání,

Peněžitá pomoc v mateřství náleží také ženě, která byla v posledních dvou letech před porodem účastna aspoň 270 dnů pojištění (péče, zabezpečení), jestliže jí trvá ochranná lhůta z jejího dřívějšího nemocenského pojištění ještě počátkem šestého týdne před očekávaným nebo skutečným dnem porodu, nebo jestliže až do počátku tohoto týdne pobírá nemocenské z dřívějšího nemocenského pojištění.

Ustanovení § 42 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců stanoví, že ochranná lhůta činí 42 dnů od skončení zaměstnání; jestliže však zaměstnanec byl naposledy zaměstnán po kratší dobu, činí ochranná lhůta jen tolik dnů, kolik dnů byl naposledy zaměstnán. U žen, jejichž zaměstnání skončilo v době těhotenství, činí ochranná lhůta vždy šest měsíců. Vznikne-li v ochranné lhůtě znovu pojištění, staví se běh ochranné lhůty po dobu trvání tohoto pojištění. Ochranná lhůta získaná novým pojištěním se připočítává k nevyčerpanému zbytku dřívější ochranné lhůty až do nejvyšší výměry 42 dnů.

Ve svých závěrech k předchozí zprávě se Výbor dotazuje, zda – v případě nároku na rodinné dávky (přídavek na dítě) - se požadavek na trvalý pobyt vztahuje na nezaopatřené děti, z jejichž titulu jsou tyto přídavky vypláceny.

Ustanovení § 3 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, stanoví, že dávky státní sociální podpory náleží pouze fyzické osobě, jestliže osoba a osoby společně s ní posuzované jsou na území České republiky hlášeny k trvalému pobytu. Za trvalý pobyt se podle tohoto zákona považuje též pobyt cizince na území České republiky hlášeného k pobytu podle zvláštních právních předpisů upravujících pobyt cizinců na území České republiky, a to ode dne, kterým uplynulo 365 dnů ode dne hlášení. Podmínka uplynutí 365 dnů ode dne hlášení se nezkoumá u dětí cizinců hlášených k pobytu na území České republiky a narozených na území České republiky, do jednoho roku jejich věku.

U nezletilých dětí svěřených na území České republiky do péče nahrazující péči rodičů nebo do ústavní péče se podmínka přihlášení k trvalému pobytu nebo dlouhodobému pobytu pro vznik nároku na dávku nevyžaduje.

Orgán kraje v přenesené působnosti, příslušný podle místa pobytu osoby, může v odůvodněných případech prominout podmínku trvalého pobytu.

Přídavek na dítě je upraven v § 17 a násl. citovaného zákona. Dávka je nárokem nezaopatřeného dítěte, vyplácí se přímo (zletilému) nezaopatřenému dítěti. V případě nezletilého dítěte se přídavek na dítě vyplácí osobě, která má dítě v přímém zaopatření, a to do konce kalendářního měsíce, v němž nezaopatřené dítě dovršilo zletilosti

Výbor se v závěrech k předchozí zprávě táže na rozsah omezení možnosti exportu starobního důchodu, invalidního důchodu a důchodu pozůstalých. K tomu uvádíme, že v případě důchodů mohou jejich příjemci tyto dávky na které mají nárok exportovat v plném rozsahu, tzn. neexistují zde žádné limity ani srážky, export dávky není podmíněn bydlištěm ani občanstvím příjemce.

Omezení se vztahuje pouze na případy, kdy o nároku na důchod a jeho výši bylo rozhodnuto před účinností zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Podle dříve platných předpisů byla započítána i doba zaměstnání v cizině, ačkoliv na území České republiky za ni nebylo zapláceno pojistné. Vyplácí se proto důchod pouze ve výši odpovídající době pojištění a náhradní době pojištění získaným na

území České republiky. Mezinárodní smlouva však může stanovit něco jiného, pokud vznikl nárok na dávku důchodového pojištění s přihlédnutím k této smlouvě.

V závěrech k předchozí zprávě dospěl Výbor k závěru, že situace v České republice není v souladu s článkem 12 odst. 4 Charty, protože při neexistenci dvoustranných smluv, které by se mohly aplikovat, nemohou státní příslušníci smluvních stran Charty nebo smluvních stran Revidované charty exportovat svá práva, která nabyli v rámci českého systému sociálního zabezpečení a nemají právo sčítat doby svého pojištění nebo zaměstnání.

Sčítání dob pojištění je /vedle principu jednoho pojištění, rovnosti nakládání a vývozu dávek/ jedním ze základních principů mezinárodní koordinace sociálního zabezpečení – realizovaným zásadně a výhradně prostřednictvím přesné dvou či mnohostranné úpravy mezi dotčenými státy. S ohledem na rozdílnosti a specifika jednotlivých systémů je nezhledná třeba vytvořit převodní mechanismus, pomocí něhož lze doby pojištění, zaměstnání či bydlení sečíst ve stejných jednotkách (dny, měsíce, roky apod.).

Jednostranné opatření (sčítání dob pro vznik nároku a např. pro určení teoretické výše starobního důchodu) by bylo realizované pouze za předpokladu, že všechny členské státy ESCh budou ve svých systémech používat stejný vzorec pro získávání dob pojištění. To by nicméně přesahovalo smysl koordinace (která je cílem ustanovení čl. 12 odst. 4), a nasvědčovalo by spíše směřování k harmonizaci jednotlivých sociálních systémů, k čemuž v současné době nepřistupuje ani EU.

Nezávisle na výše uvedeném poznamenáváme, že ČR z hlediska sčítání dob pojištění (zaměstnání) vyvíjí snahu o to, zajistit občanům členských států Charty (Revidované Charty) tuto možnost, a to jak stálým důrazem na sjednávání dvoustranných smluv, tak aktivním přístupem k mnohostranným instrumentům.

ČR uzavřela dvoustranné mezinárodní smlouvy s řadou států – signatářů Charty (Rakousko, Bulharsko, Kypr, Francie, Německo, Maďarsko, Litva, Lucembursko, Moldávie, Polsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, jednání probíhají s Tureckem). V minulosti byla snaha zahájit jednání o uzavření mezinárodních smluv rovněž s některými dalšími státy (severské státy), členy EU, která však nebyla (s ohledem na předpokládaný vstup ČR do EU, který bude automaticky znamenat aplikaci práva ES /*Regulation (EEC) No 1408/71 of the Council of 14 June 1971 on the application of social security schemes to employed persons and their families moving within the Community a prováděcího nařízení EEC 57472/*) ze strany těchto států akceptována. Vstup ČR do EU bude znamenat zajištění rovného zacházení ve vztahu k 24 členským státům Evropské unie.

Pro ilustraci uvádíme, že v posledních 10 letech byly sjednány dvoustranné smlouvy o sociálním zabezpečení zajišťující rovnost nakládání, export dávek i sčítání dob s následujícími státy: Bulharsko, Chorvatsko, Izrael, Kypr, Litva, Lucembursko, Německo, Rakousko, Slovensko, Švýcarsko (celkem 10). Řada dalších expertních jednání byla uzavřena a u smluv probíhá ratifikační proces (Itálie, Španělsko, Kanada, Québec, Turecko, Ukrajina).

Otázka C

Uved'te délku stanovené doby pobytu, která je nutná před tím, než státní příslušníci ostatních smluvních stran Charty získají nárok na dávky, které nejsou závislé na placení příspěvků.

Beze změn.

ČLÁNEK 13: PRÁVO NA SOCIÁLNÍ A LÉKAŘSKOU POMOC

Článek 13, odstavec 1

„Aby zajistily účinný výkon práva na sociální a lékařskou pomoc, smluvní strany se zavazují:

že všem osobám, které nemají dostatečné zdroje a nejsou schopny si je opatřit vlastním úsilím nebo z jiných pramenů zajistí, že jim bude poskytnuta, zejména pomocí dávek sociálního zabezpečení, postačující pomoc a v případě nemoci péče odpovídající jejich stavu;“

Otázka A

Popište prosím všeobecnou organizaci stávajících soustav veřejné a sociální lékařské pomoci

Občané České republiky jsou v případě potřeby zabezpečení (chránění) třemi systémy sociálního zabezpečení, a to sociálním pojištěním, státní sociální podporou a sociální péčí. **Systém sociálního pojištění** řeší takové sociální situace, na které je možné se dopředu připravit ve smyslu odkladu části finančních prostředků k řešení budoucí sociální situace. Do systému patří pojištění v nezaměstnanosti, pojištění nemocenské a pojištění důchodové. Sociální pojištění je financováno z příspěvků zaměstnanců, zaměstnavatelů a z příspěvků státu. Tento systém dále doplňuje pojištění zdravotní. Prostřednictvím **státní sociální podpory** stát přispívá především rodinám s nezaopatřenými dětmi v případě uznané sociální situace, na jejíž řešení rodina vlastními silami a vlastními prostředky nestačí. Systém uplatňuje princip solidarity mezi vysoko-příjmovými rodinami a rodinami s nízkými příjmy a solidarity bezdětných s rodinami s dětmi. Při posuzování nároků na dávky se netestuje majetek rodiny, u některých dávek se však zkoumá příjem. V současné době se příjem zkoumá pro nárok na přídavek na dítě, sociální příplatek, příspěvek na bydlení a příspěvek na dopravu. V případě rodičovského příspěvku, zaopatřovacího příspěvku, dávek péčovské péče, porodného a pohřebného se příjem nezjišťuje. **Sociální péčí** (český právní řád nepoužívá pojem sociální pomoc) zajišťuje stát pomoc občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny příjmy z pracovní činnosti, dávkami důchodového nebo nemocenského zabezpečení, popř. jinými příjmy, a občanům, kteří ji potřebují vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nebo věku, anebo kteří bez pomoci společnosti nemohou překonat obtížnou životní situaci nebo nepříznivé životní poměry. Sociální péče zahrnuje oblast sociálních služeb a dávek sociální péče. Cílem poskytnutí všech forem sociální péče je podpoření popř. obnovení sociální nezávislosti osoby, ochrana osob, které to potřebují, zabezpečení základních životních potřeb, prevence sociální patologie a ochrana před ní a pod. Cílem je dále zabránit sociálnímu vyloučení a podpora sociálně handicapovaných osob.

Samostatně je řešena sociálně-právní ochrana dětí, která byla v důsledku přijetí samostatného zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vyjmuta z rámce sociální péče podle zákona č. 100/1988 Sb. s účinností od 1. 4. 2000. Sociálně-právní ochranu lze definovat jako státem garantovanou ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu a ochranu oprávněných zájmů dítěte.

Sociální péče (resp. dávky sociální péče) je financována ze státního rozpočtu, a to i když je vyplácení samosprávné orgány obcí, na něž byla tato činnost většinou delegována. V takovém případě přispívá stát obcím na krytí nákladů spojených s administrací těchto dávek včetně osobních nákladů na příslušný personál. Subjekt poskytující sociální péči je různý

v závislosti na typu dávek. Dávky určené k řešení hmotné nouze jsou vypláceny úřady samosprávných obcí, které tuto činnost vykonávají za stát, který ji na ně delegoval – pověřené obecní úřady. Dávky určené k řešení specifických důsledků zdravotně postižených vyplácel do 31. prosince 2002 okresní úřad, po 1. lednu 2003 samosprávný orgán, obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Do této části sociálního zabezpečení (platí zejména pro oblast sociálních služeb) vstupuje množství nestátních subjektů (nadace, charitativní organizace, Armáda spásy, občanské iniciativy, fondy, církevní organizace atd.).

V průběhu roku 2000 se začala v České republice realizovat **reforma územní veřejné správy**, která byla časově rozvržena do tří fází. První fáze spočívala ve vytvoření krajů jako vyšších územně samosprávných celků, a to na základě voleb do krajských zastupitelstev dne 12. listopadu 2000. V rámci první fáze reformy veřejné správy byly přijaty nové zákony o územně-správním členění, tj. zákon o obcích, zákon o krajích, zákon o okresních úřadech a zákon o hlavním městě Praze. Současně byly přijaty zákony upravující majetkové a finanční vztahy (rozpočtová pravidla) jak na úrovni státu, tak i na úrovni obcí a krajů.

Kraje a krajské úřady převzaly s účinností od 1.1.2001 některé působnosti státní správy a nově získaly i působnosti samosprávy také v oblasti sociální péče. Krajský úřad v přenesené působnosti (výkon státní správy) řídí a kontroluje výkon státní správy v sociálním zabezpečení a plní funkci dozoru nad poskytováním sociálních služeb organizacemi a občany a ukládá opatření k odstranění zjištěných závad. Krajský úřad může povolovat výjimky z podmínky trvalého pobytu, jde-li o poskytování sociálních služeb. Kraj v samostatné působnosti (výkon samosprávy):

- a) zřizuje a spravuje zařízení sociální péče a ústavy sociální péče, které vykonávají diagnostickou službu,
- b) rozhoduje o přijetí do ústavů sociální péče, které spravuje, o ukončení pobytu v nich, o přemístění do jiných ústavů, které spravuje, o úhradě za služby v ústavech poskytované a o případné úhradě za služby poskytované v ostatních zařízeních sociální péče, pokud je spravuje,
- c) rozhoduje o poskytování pečovatelské služby, kterou zabezpečuje, a o úhradě za ni.

V průběhu roku 2002 byla připravována druhá fáze reformy územní veřejné správy. Jejím záměrem bylo zrušení okresních úřadů, jako orgánů státní správy a územně-správního mezičlánku mezi obcemi a kraji, a převod jejich kompetencí na jiné úřady veřejné správy, převážně na obce a obecní úřady a kraje a krajské úřady. Cílem druhé fáze reformy veřejné správy, která začala být realizována od 1.1.2003, je přiblížení výkonu veřejné správy občanům.

Právní úprava:

- zákon č. 2/1993 Sb., **Listina základních práv a svobod**, ve znění pozdějších předpisů, stanoví v čl. 30 odst. 2 právo každého, kdo je v hmotné nouzi, na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek,
- zákon č. 100/1988 Sb., **o sociálním zabezpečení**, ve znění pozdějších předpisů (obsahuje základní ustanovení týkající se sociální péče - stanoví její rozsah a formy, ustanovení o řízení ve věcech sociální péče, upravuje rovněž některé dávky - příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu),
- zákon č. 359/1999 Sb., **o sociálně-právní ochraně dětí**, v platném znění

- zákon č. 114/1988 Sb., **o působnosti orgánů ČSR v sociálním zabezpečení**, ve znění pozdějších předpisů (upravuje organizaci a působnost jednotlivých orgánů státní správy i samosprávy při poskytování sociální péče),
- zákon č. 582/1991 Sb., **o organizaci a provádění sociálního zabezpečení**, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 463/1991 Sb., **o životním minimu**, ve znění pozdějších předpisů (definuje životní minimum jako společensky uznanou minimální hranici příjmu, pod kterou již nastává stav hmotné nouze jedince. Životní minimum je koncipováno dvousložkově a jeho výše závisí jednak na věku osoby a jednak na počtu členů domácnosti, ve které žije. Nedosahuje-li příjem životního minima a splňuje-li osoba zároveň podmínky sociální potřeby, jsou občanům poskytovány dávky sociální péče z titulu sociální potřeby („dávky sociální potřeby“). Konkrétní výši částek životního minima stanoví vláda nařízením v závislosti na vybraných makroekonomických ukazatelích. Poslední úprava byla provedena nařízením vlády č. 333/2001 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima.
- zákon č. 482/1991 Sb., **o sociální potřebnosti**, ve znění pozdějších předpisů (upravuje poskytování dávek sociální péče osobám, jejichž příjmy zpravidla nedosahují výše životního minima a nemohou si příjem vlastním přičiněním zvýšit – tj. sociálně potřebným osobám),
- vyhláška č. 182/1991 Sb., **kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení**, ve znění pozdějších předpisů (stanoví konkrétní podmínky u jednotlivých kategorií oprávněných osob pro vznik nároku na sociální péči a její jednotlivé formy),
- vyhláška č. 82/1993 Sb., **o úhradách za pobyt v zařízeních sociální péče**, ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláška č. 83/1993 Sb., **o stravování v zařízeních sociální péče**, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 117/1995 Sb., **o státní sociální podpoře**, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 71/1967 Sb., **o správním řízení**, ve znění pozdějších předpisů.

Otázka B

Poskytněte podrobné informace o různých typech sociální a lékařské pomoci a uveďte pro každý typ pomoci:

- její formu (peněžité, věcné dávky),
- kategorie chráněných osob a počty osob, které měly prospěch z pomoci v referenčním období,
- podmínky pro přiznání pomoci a kritéria používaná k posouzení stavu potřeby, procedura k určení, zda je osoba bez dostatečných prostředků a orgán, který rozhoduje o přiznání pomoci,
- pokud možno informace prokazující dostatečnost pomoci ve vztahu k životním nákladům.

Sociální péče

Druhy dávek:

Dávky sociální péče (dávky řešící hmotnou nouzi, tzv. dávky sociální potřeby)

Výbor ve svých závěrech požaduje doplňující informace o posuzování sociální potřeby. Dávky sociální potřeby poskytuje pověřená obec osobě, která splňuje podmínky dané zákonem č. 482/1991 Sb., o sociální potřeby, tj. je sociálně potřebná. Osoba se považuje za sociálně potřebnou, jestliže její příjem (a příjem osob, které s ní žijí v domácnosti, které se posuzují společně – „společně posuzované osoby“) nedosahuje částek životního minima a nemůže si tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním, zejména vlastní prací. Osoby se považují za sociálně potřebné pouze pokud podmínku sociální potřeby plní všechny společně posuzované osoby. Možnost zvýšit si příjem vlastní prací se u některých skupin osob nezkoumá (poživatel starobního důchodu, plného invalidního důchodu, občan starší 65 let, rodič celodenně osobně a řádně pečující alespoň o jedno dítě do čtyř let věku nebo dítě starší, které nemůže být umístěno v předškolním zařízení, nezaopatřené dítě apod.).

Osoby, které nepatří do skupiny osob, které si nemusejí zvyšovat příjem vlastní prací, se nepovažují za sociálně potřebné (i když jejich příjem nedosahuje životního minima), pokud:

- nejsou v pracovním nebo obdobném poměru, nevykonávají samostatnou výdělečnou činnost nebo nejsou vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání u úřadu práce (pozn. pouhá evidence u úřadu práce není dostatečným dokladem a občan má prokazovat i vlastní aktivní kroky k získání zaměstnání)
- po dobu, po kterou nemá nárok na hmotné zabezpečení uchazeče o zaměstnání z tzv. sankčních důvodů
- v době výkonu vojenské základní (náhradní) služby, civilní služby, výkonu trestu odnětí svobody nebo vzetí do vazby
- jde o osobu samostatně výdělečně činnou, která má příjem nižší než životní minimum pouze z důvodu, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění těchto osob a nevznikl jí tak nárok na dávky nemocenského pojištění.

Podmínka příjmu nedosahující životního minima neznamená automatické uznání osoby za sociálně potřebnou. Osoba, jejíž příjem nedosahuje životního minima, se nepovažuje za sociálně potřebnou, jestliže její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí mohou plně zaručit dostatečné zajištění její výživy a ostatních základních osobních potřeb a nezbytných nákladů na domácnost a toto zajištění lze na ní spravedlivě žádat. Na osobě nelze požadovat prodej nebo pronájem nemovitosti nebo bytu, který je užíván k přiměřenému trvalému bydlení. Při hodnocení využitelnosti „sociálních a majetkových poměrů“ se přihlíží nejen k ceně takového majetku, zejména však k hodnotě, která by prodejem, pronájmem mohla být získána a jaký vliv by takové využití mělo na další „pobírání dávek“. Na druhou stranu může být za sociálně potřebného uznána i osoba, jejíž příjem je vyšší než životní minimum, a to se zřetelem na její celkové sociální a majetkové poměry, jsou-li nezbytné náklady na zajištění její výživy a ostatních základních osobních potřeb a nezbytné náklady na domácnost odůvodněně vyšší a osoba si tyto náklady nemůže uhradit vlastním přičiněním (např. vyšší nájemné a byt nelze vyměnit ani prodat, zvýšená spotřeba elektrické energie např. u uživatelů kyslíkových koncentrátorů apod.).

Životní minimum, se kterým se porovnává příjem občana a které má vliv i na výši dávky, se u některých osob zvyšuje. Vyžaduje-li zdravotní stav osoby podle doporučení odborného lékaře zvýšené náklady na dietní stravování, částka životního minima na výživu a ostatní osobní potřeby se zvyšuje o 600 Kč.

Příklad: životní minimum takové osoby, která žije samostatně: 2 320 + 600 + 1 780 Kč = 4 700 Kč (150 Euro) měsíčně.

V případě osob, kterým byly přiznány mimořádné výhody pro občany těžce zdravotně postižené III. stupně (průkaz ZTP/P), se částka životního minima potřebná k zajištění nezbytných nákladů na domácnost zvyšuje o 600 Kč.

Příklad zjištění životního minima osoby, která žije samostatně, které byly přiznány mimořádné výhody III. stupně a podle vyjádření odborného lékaře její zdravotní stav vyžaduje nákladné dietní stravování: $2\ 320 + 600 + 1\ 780 + 600 = 5\ 300$ Kč (169 Euro). V případě společně posuzovaných osob se zvýšení z důvodu přiznání mimořádných výhod III. stupně přizná nejvíce dvakrát.

Osobám, které splnily podmínky dané zákonem o sociální potřebnosti, se poskytují jednorázové nebo opakující se peněžité nebo věcné dávky sociální péče (§ 4 zákona o sociální potřebnosti). Dávka se poskytuje jen jedné ze společně posuzovaných osob. Při rozhodování o výši dávky se přihlíží k částkám životního minima (v případě společně posuzovaných osob k úhrnné částce), příjmům společně posuzovaných osob, majetkovým poměrům, výši odůvodněných nákladů popř. k tomu, zda osoba uplatnila nároky na dávky důchodového nebo nemocenského pojištění, opakující se dávky státní sociální podpory, výživné a příspěvek na výživu podle zákona o rodině.

Ve svých závěrech k předchozí zprávě se Výbor dotazuje, jak (za stavu, kdy v případě, že nárok na sociální pomoc má více než jeden člen domácnosti, je dávka vyplácena jen jednomu žadateli) české orgány zaručí, že dávka sociální pomoci bude přiměřená potřebám celé rodiny a že umožní všem jejím členům vést důstojný život, což je cílem pomoci.

K výše uvedenému uvádíme, že přiměřenost dávky potřebám rodiny je dána skladebním systémem životního minima rodiny (společně posuzovaných osob) a tím, že jsou brány v potaz skutečné odůvodněné náklady. Při stanovení výše dávek se přihlíží k částkám životního minima všech společně posuzovaných osob, ke skutečným odůvodněným nákladům na uspokojení základních životních potřeb a k celkovým majetkovým a sociálním poměrům posuzovaných osob. Přihlíží se též k tomu, jestli občan uplatnil své zákonné nároky na nemocenské a důchodové dávky, na rodičovský příspěvek, resp. další dávky státní sociální podpory (§ 4 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti).

Otázku přiměřenosti potřebám celé rodiny lze tedy vnímat ve dvou rovinách. První je ustanovena v § 3 odst. 1 zákona o sociální potřebnosti. V souladu s tímto ustanovením se občan, jehož příjem je vyšší než částky životního minima dané zákonem o životním minimu, považuje se zřetelem na jeho celkové sociální a majetkové poměry za sociálně potřebného, jsou-li nezbytné náklady na zajištění jeho výživy a ostatních základních odůvodněných potřeb a nezbytných nákladů na domácnost odůvodněně vyšší a občan nemůže tyto náklady uhradit vlastním přičiněním. S ohledem na princip společně posuzovaných osob jsou zjišťovány „náklady“ všech takových osob (všech členů „rodiny“). Při rozhodování o výši dávky sociální péče se vychází z životního minima rodiny (= součet životních minim jednotlivých společně posuzovaných osob), příjmů těchto osob a jejich skutečných odůvodněných nákladů. Tím je zaručena přiměřenost pomoci, neboť nejde pouze o dorovnání příjmu do určité společensky dohodnuté hranice, ale o individuální zohlednění skutečných odůvodněných potřeb s tím, aby mohl být, tak jak uvádí Výbor, umožněn důstojný život rodiny. Přiměřenost pomoci je dána rovněž konstrukcí životního minima.

Přiměřenost pomoci je dána tedy jak tím, že pomoc může být přiznána i osobám, které mají příjem nad hranicí životního minima, ale mají zvýšené odůvodněné náklady, které si nemohou uhradit vlastním přičiněním, ale i konstrukcí dávky. To, že je dávka fakticky vyplácena jedné ze společně posuzovaných osob neznamená, že jsou zabezpečeny pouze její potřeby, dávka zabezpečuje potřeby celé rodiny. Skutečnost, že příjemcem dávky je jeden člen rodiny (jedna ze společně posuzovaných osob) je především administrativně-správní záležitost (bylo by velmi nákladné a problematické poskytovat dávku každému členu rodiny jednotlivě).

Výbor se ve svých závěrech k předchozí zprávě dále dotazuje, zda jsou dlouhodobé pobyty považovány za ekvivalentní trvalému pobytu.

Výše uvedené pravidlo platí v případě zákona o státní sociální podpoře (zákon č. 117/1995 Sb.). Ustanovení § 3 stanoví, že dávky státní sociální podpory náleží fyzické osobě, jestliže osoba a osoby společně s ní posuzované jsou na území České republiky hlášeny k trvalému pobytu; za trvalý pobyt se podle tohoto zákona považuje též pobyt cizince na území České republiky hlášeného k pobytu podle zvláštních právních předpisů upravujících pobyt cizinců na území České republiky, a to ode dne, kterým uplynulo 365 dnů ode dne hlášení. Podmínka uplynutí 365 dnů ode dne hlášení se nezkoumá u dětí cizinců hlášených k pobytu na území České republiky a narozených na území České republiky, do jednoho roku jejich věku. U nezletilých dětí svěřených na území České republiky do péče nahrazující péči rodičů nebo do ústavní péče se podmínka přihlášení k trvalému pobytu nebo dlouhodobému pobytu pro vznik nároku na dávku nevyžaduje. Orgán kraje může v odůvodněných případech prominout podmínku trvalého pobytu.

Naproti tomu zákon č. 100/1988 Sb. v ustanovení § 103 stanoví, že na dávky a služby nemají nárok občané, kteří nemají trvalý pobyt na území České republiky. Zároveň však § 3 zákona č. 114/1988 Sb. stanoví, že krajský úřad může povolovat výjimky z podmínky trvalého pobytu, jde-li o poskytování sociálních služeb.

Sociálně potřební občané a rodiny s nezaopatřenými dětmi v ČR

	1999	2000	2001
Rodiny s nezaopatřenými dětmi x)	154532	161226	158405
Rodiny jednotlivců x)	336036	359488	311574
Celkem:	490598	520714	469979

x) počet rodin s nezaopatřenými dětmi nebo občanů, kterým byla poskytnuta dávka sociální péče podle zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti (rodina nebo občan, kteří obdrželi více dávek jsou uvedeni jen jednou)

Dávky sociální péče pro těžce zdravotně postižené a staré občany

Příspěvek na individuální dopravu

Tento příspěvek poskytuje obec občanům s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí a úplně nebo prakticky nevidomým nebo rodičům nezaopatřeného dítěte s nádorovým onemocněním nebo hemoblastosou (v době léčení akutní fáze onemocnění ve fakultní nemocnici), kteří nejsou držiteli motorového vozidla a nepobírají příspěvek na provoz motorového ani nejsou dopravováni vozidlem, na jehož provoz pobírá osoba blízká příspěvek na provoz motorového vozidla. Příspěvek na individuální dopravu se poskytuje na období kalendářního roku ve výši 6000 Kč (192 Euro); v případě, že jsou podmínky plněny pouze po část kalendářního roku ve výši poměrné částky.

Jednorázové peněžité a věcné dávky

Peněžité dávky mohou obce poskytovat sociálně potřebným těžce zdravotně postiženým a starým občanům na úhradu mimořádných nákladů, které nemohou uhradit ze svých běžných příjmů. Věcné dávky může obec poskytovat k uspokojování běžných potřeb, které si těžce zdravotně postižení nebo staří občané nemohou zabezpečit pro svůj věk nebo zdravotní stav sami. Za věcné dávky se považuje zabezpečení namáhavějších úkonů nutných k provozu a údržbě domácnosti nebo jejich úhrada, popřípadě poskytnutí předmětů k uspokojení životních potřeb uvedených občanů.

Příspěvek na zvýšené životní náklady

Občanům používajícím trvale ortopedické, kompenzační nebo jiné pomůcky mohou pověřené obecní úřady poskytovat příspěvek na zvýšené životní náklady související s používáním takových pomůcek, a to až do výše 200 Kč měsíčně. Úplně nebo prakticky nevidomým občanům, kteří jsou soustavně pracovní činní nebo se připravují na budoucí povolání soustavným výcvikem nebo studiem nebo kteří jsou poživateli sirotčího důchodu může pověřený obecní úřad poskytovat příspěvek na zvýšené výdaje ve výši 200 Kč měsíčně. Tento příspěvek se neposkytuje občanům – poživatelům invalidního důchodu.

Příspěvek úplně nebo prakticky nevidomým občanům

Příspěvek úplně nebo prakticky nevidomým občanům může být poskytován pověřeným obecním úřadem úplně nebo prakticky nevidomým vlastníkům vodícího psa na krmivo pro tohoto psa. Výše příspěvku činí 800 Kč měsíčně.

Příspěvek na úhradu za užívání bezbariérového bytu

Příspěvek na úhradu za užívání bezbariérového bytu poskytuje pověřený obecní úřad občanům s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí nebo nevidomým občanům, kteří používají bezbariérový byt. Výše příspěvku činí 400 Kč měsíčně.

Příspěvek na úhradu za užívání garáže

Příspěvek na úhradu za užívání garáže může být pověřeným obecním úřadem poskytován občanům s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí nebo občanům nevidomým, pokud tyto osoby užívají bezbariérový byt. Výše příspěvku činí až 200 Kč měsíčně.

Příspěvek na zřízení účastnické telefonní stanice, příspěvek na změnu připojení telefonní účastnické stanice

Sociálně potřebným těžce zdravotně postiženým občanům, kterým byly přiznány mimořádné výhody III. stupně nebo poživatelům zvýšení důchodu pro bezmocnost může obec poskytnout příspěvek na zřízení/změnu připojení telefonní účastnické stanice až do výše 1 000 Kč.

Příspěvek na provoz telefonní účastnické stanice

Tento příspěvek může pověřený obecní úřad poskytovat sociálně potřebným těžce zdravotně postiženým občanům nebo občanům starším 70 let, kteří žijí osaměle, a to až do výše plné úhrady základní měsíční sazby za používání telefonní stanice.

Příspěvek při odchodu z ústavu

Obec (v jejímž obvodu se nachází zařízení) může poskytnout při odchodu svěřence z ústavu pro tělesně postiženou mládež, tělesně postiženou mládež s přidruženým mentálním postižením, ústavů pro tělesně postiženou mládež s více vadami a občanům se změněnou

pracovní schopností jednorázový peněžitý příspěvek nebo věcnou dávku na nákup věci každodenní potřeby a k vybavení domácnosti. Příspěvek při odchodu z ústavu se poskytne za podmínky, že úspory svěřence nepřesahují 7000 Kč a nikdo k němu nemá vyživovací povinnost nebo ji neplní. Příspěvek se poskytne jednorázově ve výši 7 000 Kč, ve výjimečných případech může být tento příspěvek poskytnut až do výše 15 000 Kč.

Příspěvek na topnou naftu, příspěvek na zakoupení topných těles

Sociálně potřebným těžce zdravotně postiženým občanům a sociálně potřebným starým občanům, kteří vytápějí byt topnou naftou a pro svůj věk nebo zdravotní stav si nemohou obstarat jiný způsob vytápění bytu, může obec poskytnout příspěvek na topnou naftu. Příspěvek se poskytuje do výše 3 000 Kč ročně. Jestliže těmto občanům věk a zdravotní stav umožňuje obstarat si jiný způsob vytápění bytu než topnou naftou, může obec poskytnout jednorázový příspěvek na zakoupení topných těles, a to až do výše 2 500 Kč.

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla poskytoval okresní úřad (po 1. lednu 2003 poskytuje obecní úřad obce s rozšířenou působností) občanům s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí, kteří jsou odkázáni na individuální dopravu a nejsou umístěni k celoročnímu pobytu v ústavu sociální péče, popř. ve zdravotnickém nebo obdobném zařízení (§ 35 vyhlášky č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení). Příspěvek se poskytuje i rodičům nezaopatřeného dítěte staršího tří let s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí, úplně nebo prakticky nevidomého nebo s mentálním postižením, které odůvodňuje přiznání mimořádných výhod III. stupně. Výše příspěvku se určí zejména s ohledem na majetkové poměry žadatele a osob považovaných podle zákona o důchodovém pojištění (155/1995 Sb.) za osoby jemu blízké, které s ním žijí v domácnosti. Maximální výše příspěvku činí 100 000 Kč (3 200 Euro). Příspěvek na zakoupení motorového vozidla lze až na výjimky opětovně přiznat nejdříve po uplynutí 5 let. Podmínkou pro poskytnutí příspěvku je, že se žadatel předem písemně zaváže, že ve stanovených případech (např. pokud vozidlo před uplynutím pěti let ode dne vyplacení příspěvku prodá, přestane jej užívat k pravidelné dopravě apod.) vrátí vyplacený příspěvek nebo jeho poměrnou část

Příspěvek na celkovou opravu motorového vozidla

Příspěvek na celkovou opravu motorového vozidla mohl okresní úřad (po 1. lednu 2003 obecní úřad obce s rozšířenou působností) poskytnout stejnému okruhu osob jako u příspěvku na zakoupení motorového vozidla, a to místo příspěvku na zakoupení motorového vozidla. Podmínkou je, že od poskytnutí příspěvku na zakoupení motorového vozidla uplynulo více jak 5 let. Výše příspěvku činí nejvýše 60 000 Kč (1 920 Euro). Součet příspěvků na zakoupení, celkovou opravu a zvláštní úpravu motorového vozidla nesmí v období 10 let přesáhnout 200 000 Kč (6 400 Euro). Podmínkou pro poskytnutí příspěvku na celkovou opravu motorového vozidla je stejně jako u příspěvku na zakoupení motorového vozidla písemný závazek k vrácení příspěvku ve stanovených případech.

Příspěvek na zvláštní úpravu motorového vozidla

Příspěvek na zvláštní úpravu motorového vozidla poskytoval okresní úřad (po 1. lednu 2003 obecní úřad obce s rozšířenou působností) občanům s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí, pokud sami řídí vozidlo a pro své trvalé postižení potřebují zvláštní úpravu vozidla. Příspěvek se poskytuje v plné výši ceny takové úpravy, přitom stále platí, že součet všech příspěvků, tj. na zakoupení, celkovou opravu a zvláštní úpravu motorového vozidla, nesmí v období 10 let přesáhnout 200 000 Kč.

Příspěvek na provoz motorového vozidla

Příspěvek na provoz motorového vozidla poskytoval okresní úřad (po 1. lednu 2003 obecní úřad obce s rozšířenou působností) držitelu motorového vozidla, jehož zdravotní postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod II. nebo III. stupně (s výjimkou postižených úplnou nebo praktickou hluchotou), který vozidlo používá pro svoji pravidelnou dopravu. Příspěvek je poskytován i držitelům motorového vozidla, kteří pravidelně dopravují manžela/ku, dítě nebo jinou *osobu blízkou*, pokud jejich zdravotní postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod pro občany zdravotně postižené II. (s výjimkou postižených úplnou nebo praktickou hluchotou) nebo III. stupně. Poslední skupinou oprávněných osob jsou rodiče nezaopatřeného dítěte v nádorovém onemocnění nebo hemoblastosou (nezbytné léčení akutní fáze). Výše příspěvku se liší podle závažnosti zdravotního postižení a druhu motorového vozidla (jedno- nebo dvoustopé vozidlo). Nejvyšší příspěvek je 9 124 Kč ročně (dvoustopé vozidlo u občanů, jejichž zdravotní postižení odůvodňuje přiznání mimořádných výhod III. stupně nebo u dětí s onkologickým onemocněním). V případě ujetí (ze závažných důvodů) více než 9 000 km v kalendářním roce se výše příspěvku zvyšuje o 400, resp. 200 Kč, opět v závislosti na zdravotním stavu, a to za každých započatých 500 km. *Osoba blízká* – za osoby blízké se považují manželé, příbuzní v řadě přímé, děti uvedené v § 20 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, sourozenci, zeť a snacha, a to kteréhokoli z manželů.

Příspěvek na úpravu bytu

Příspěvek na úpravu bytu poskytoval okresní úřad (po 1. lednu 2003 obecní úřad obce s rozšířenou působností) občanům s těžkými vadami nosného nebo pohybového ústrojí a občanům nevidomým, který užívají tento byt k trvalému bydlení. Příspěvek se poskytuje i rodičům nezaopatřeného dítěte staršího 3 let, které má těžké vady nosného nebo pohybového ústrojí nebo úplně nebo prakticky nevidomé; v případě úpravy spojené s instalací signalizace i občanům neslyšícím. Příspěvek na úpravu bytu lze přiznat např. na úpravu přístupu do domu, rozšíření a úpravu dveří, odstranění prahů, přizpůsobení koupelny, vybavení vhodným sanitárním vybavením, zavedení vhodného vytápění apod. Výše příspěvku na úpravu bytu se určuje se zřetelem na majetkové poměry občana a jeho rodiny a poskytuje se až do výše 70% prokázaných nákladů, nejvýše však 50 000 Kč (1 600 Euro) nebo 100 000 Kč (3 200 Euro) v případě stavebních úprav spojených s instalací výtahu. Podmínkou pro poskytnutí příspěvku je písemný závazek osoby, v němž je vázána vrátit příspěvek nebo jeho poměrnou část v určitých případech.

Jednorázový příspěvek na opatření zvláštních pomůcek

Jednorázový příspěvek na opatření zvláštních pomůcek se může poskytnout občanům těžce zdravotně postiženým k opatření pomůcek, které potřebují k odstranění, zmírnění nebo překonání následků svého postižení. Příspěvek se poskytuje pouze v tom případě, že příslušnou pomůcku nepropůjčuje nebo plně nehradí zdravotní pojišťovna. Příspěvek se poskytuje ve výši, která umožňuje opatření pomůcky v základním provedení. Seznam rehabilitačních a kompenzačních pomůcek, na které se poskytuje příspěvek, je uveden ve vyhlášce v příloze č. 4 k vyhlášce č.182/1991 Sb. Příspěvek lze poskytnout i na pomůcku, která je s pomůckami uvedenými v příloze č. 4 srovnatelná. Kompetentním orgánem byl okresní úřad (od 1. ledna 2003 obecní úřad obce s rozšířenou působností).

Příspěvek na úhradu nákladů spojených s výcvikem a odevzdáním vodícího psa

Okresní úřady (po 1. lednu 2003 obecní úřady obcí s rozšířenou působností) mohou poskytovat příspěvek na úhradu nákladů spojených s výcvikem a odevzdáním vodícího psa, a to až do výše obvyklých nákladů, které jsou s výcvikem a odevzdáním psa spojeny.

Příspěvek na rekreaci, příspěvek na lázeňskou péči

Příspěvek na úhradu na rekreaci a příspěvek na lázeňskou péči může poskytnout pověřený obecní úřad nepracujícím důchodcům, kteří hradí poukazy na rekreaci a na lázeňskou péči z vlastních prostředků. Příspěvek může být poskytnut důchodcům, jejichž důchod nepřesáhl částku 2720 Kč u jednotlivce nebo 4880 Kč u manželské dvojice až do výše plné ceny poukazu. Ostatním důchodcům, pokud výše jejich důchodu nepřesáhla částku 4000 Kč u jednotlivce nebo 6000 Kč u manželské dvojice, až do výše 60 % ceny poukazu. Sociálně potřebným účastníkům rekreace a lázeňské péče může být přiznán příspěvek na výdaje na dopravu hromadnými dopravními prostředky až do výše skutečných nákladů.

Příspěvek na společné stravování

Sociálně potřebným těžce zdravotně postiženým občanům a sociálně potřebným starým občanům mohou obce poskytovat příspěvek na společné stravování až do výše 12 Kč na jeden oběd. V mimořádných případech může být příspěvek zvýšen až o 15 %.

Ostatní dávky

Příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu

Od 1. července 2002 došlo k změnám v poskytování příspěvku při péči o blízkou nebo jinou osobu. Kompetentním orgánem je i nadále pověřený obecní úřad. Oprávněnou osobu pro poskytování příspěvku při péči o blízkou nebo jinou osobu je občan pečující osobně, celodenně a řádně o osobu blízkou (v případě, že nejde o osobu blízkou musí být splněna podmínka žití ve společné domácnosti), která je převážně nebo úplně bezmocná nebo starší 80 let a částečně bezmocná. Tam, kde byl před 1. červencem 2002 přiznán příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu z důvodu péče o osobu starší 80 let, která podle vyjádření ošetřujícího lékaře potřebuje péči jiné osoby, zůstává nárok zachován. Oprávněnou osobou i nadále zůstává rodič, prarodič, popř. občan, který převzal dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, který pečuje osobně, celodenně a řádně o nezletilé dítě starší 1 roku, které je dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči. Z okruhu oprávněných osob jsou vyloučeni poživatelé plného invalidního důchodu, starobního důchodu, vdovského nebo vdoveckého důchodu (s výjimkou, pokud by příjem z těchto důchodů byl nižší než výše příspěvku). Přiznáním příspěvku zaniká nárok na poskytování rodičovského příspěvku a odměny pěstouna (jde o dávky státní sociální podpory). Podmínka osobní celodenní a řádné péče je v řadě situací považována za splněnou. Jde např. o dobu nepřevyšující 4 hodiny denně, kdy je dítě umístěno v mateřské škole nebo obdobném zařízení, plní povinnou školní docházku apod.. Podmínka osobní, celodenní a řádné péče se považuje za splněnou rovněž v době, kdy oprávněná osoba (osoba pečující) vyřizuje své nezbytné osobní záležitosti nebo vykonává vymezenou výdělečnou činnost; v této době musí být péče zabezpečena jinou zletilou osobou. Zákon o sociálním zabezpečení umožňuje souběžně s pobíráním příspěvku výdělkem omezenou pracovní aktivitu. Příspěvek náleží, pokud příjem (čistý) z výdělečné činnosti, která zakládá účast na nemocenském

pojištění, nepřesáhne 1,5násobek částky životního minima na osobní potřeby občana – tj. 3 480 Kč = 111 Euro. V případě výdělečné činnosti jako osoba samostatně výdělečně činná platí stejný násobek, s tím, že příspěvek se vyplácí zpravidla zálohově. Souběh výdělečné činnosti, která zakládá účast na nemocenském pojištění (závislá výdělečná činnost) a samostatné výdělečné činnosti není možný. Stejně tak není možný souběh výdělečné činnosti (závislé i samostatně výdělečné) s výplatou důchodu z důchodového pojištění (starobní důchod, plný nebo částečný invalidní důchod, vdovský, vdovecký nebo sirotčí důchod).

Výše příspěvku činí 1,6násobek částky životního minima na zabezpečení výživy a základních osobních potřeb v případě péče o jednu osobu, tj. 3 712 Kč = 119 Euro; a 2,75násobku této částky v případě péče o dvě nebo více osob, tj. 6 380 Kč = 204 Euro. V případě poživatelů plného invalidního důchodu, starobního důchodu, vdovského nebo vdoveckého důchodu, jejichž důchod (souběh důchodů) je nižší než výše uvedená výše příspěvku, činí výši příspěvku rozdíl mezi výší důchodu (souběhu důchodů) a výší danou koeficienty podle typu péče.

Peněžité a věcné dávky rodičům nezaopatřených dětí, těhotným ženám a nezaopatřeným dětem

Jednorázové peněžité nebo věcné dávky mohou pověřené obecní úřady poskytnout výše uvedeným osobám k úhradě jednorázových mimořádných výdajů (které nejsou schopné tyto osoby uhradit z vlastních příjmů). Výše peněžitých dávek činí až 15 000 Kč (480 Euro). Výše věcných dávek činí až 8 000 Kč (256 Euro); ve výjimečných případech až 15 000 Kč).

Dávky občanům, kteří se přechodně ocitli v mimořádně obtížných poměrech

Tyto dávky může poskytnout v peněžité nebo věcné formě občanům, kteří se přechodně ocitli v mimořádně obtížných poměrech nebo v nich žijí, k překonání nepříznivé situace, splňují-li podmínku sociální potřebnosti. Občanům, kteří se ocitli v mimořádně obtížných poměrech z důvodu živelné pohromy nebo požáru může být poskytnuta peněžitá dávka, až do výše 30 000 Kč (960 Euro) podle majetkových poměrů občana a jeho rodiny. V tomto případě se sociální potřebnost nezkoumá.

Jednorázový peněžitý příspěvek

Tento příspěvek občanům, kteří se ocitli v mimořádně nepříznivých sociálních podmínkách, může každá obec poskytnout v rámci své samostatné působnosti. O poskytnutí tohoto příspěvku musí obec informovat pověřenou obec nebo okresní úřad.

Příspěvek na výživu

Příspěvek na výživu poskytoval okresní úřad (po 1. lednu 2003 obecní úřad obce s rozšířenou působností) sociálně potřebnému nezaopatřenému dítěti, na které povinná osoba, která s ním nežije ve společné domácnosti, neplatí soudem stanovené výživné. Příspěvek se poskytuje ve výši výživného, nejvýše však ve výši rozdílu mezi příjmem dítěte a jeho životním minimem. Příspěvek na výživu má přednost před poskytnutím obecné dávky sociální péče podle § 4 zákona o sociální potřebnosti.

Příspěvek na pořízení základního vybavení dítěte

Občanům, kteří se ujali se souhlasem příslušných orgánů dítěte, které jim má být svěřeno do pěstounské péče, může být poskytnut jednorázový peněžitý příspěvek na pořízení základního vybavení dítěte. Tento příspěvek může být poskytnut rovněž občanovi, kterému bylo dítě svěřeno předběžným opatřením a který má být ustanoven jeho opatrovníkem. Příspěvek se poskytne vždy, pokud dítě žilo v zařízení pro výkon ústavní výchovy. Výše dávky se liší podle věku dítěte, u dětí předškolního věku činí až 4 500 Kč a u dětí ostatních až 6 000 Kč.

Príspevek pri uzavrení manželstvá

Díteti, ktoré do uzavrení manželstvá žilo v pěstounské péči, mohl okresní úřad (po 1. lednu 2003 obecní úřad obce s rozšířenou působností), poskytnout jednorázový peněžitý příspěvek až do výše 10 000 Kč (a to k úhradě výdajů spojených s vybavením domácnosti).

Peněžitý příspěvek na úhradu za užívání bytu nezaopatřeného osiřelého dítěte

Nezaopatřenému osiřelému dítěti žijícímu v náhradní péči, popř. zletilému nezaopatřenému osiřelému dítěti, které se připravuje na povolání, na které přešlo právo osobního užívání bytu, mohl okresní úřad (po 1. lednu 2003 obecní úřad obce s rozšířenou působností) poskytnout opakující se příspěvek na úhradu za užívání bytu a služby s tím spojené, nemá-li dítě vlastní postačující příjem. Tuto dávku lze poskytnout ve výši úhrady za užívání bytu a služby s tím spojené snížené o částku, o kterou příjem dítěte převyšuje částku potřebnou k zajištění výživy a ostatních osobních potřeb a podíl spojených nákladů na domácnost.

Príspevek na rekreaci dětí důchodce

Důchodci, který je sociálně potřebný, může poskytnout pověřený obecní úřad na vlastní (osvojené) dítě a dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů ve věku do skončení povinné školní docházky příspěvek na rekreaci, pokud nelze takový příspěvek poskytnout ze zaměstnání důchodce nebo druhého rodiče dítěte. Příspěvek na rekreaci dítěte může být poskytnut i tehdy, nesplňuje-li důchodce podmínky sociální potřebnosti, jestliže jeho rodina má zvýšené životní náklady v důsledku déletrvající nemoci nebo invalidity některého z členů rodiny nebo jestliže důchodce je účastníkem odboje, popřípadě z jiných vážných důvodů. Příspěvek na rekreaci dítěte činí 80 % celkových nákladů za rekreaci dítěte; výjimečně může být přiznán až do výše celkových nákladů na rekreaci dítěte.

Peněžité a věcné dávky pro občany společensky nepřízpůsobené

Tyto dávky mohl okresní úřad (po 1. lednu 2003 obecní úřady obcí s rozšířenou působností) poskytnout občanům, kteří splňují podmínku sociální potřebnosti, k zabezpečení životních potřeb až do výše 1000 Kč. Jde zejména o občany propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody, občany závislé na alkoholu a jiných toxických látkách, občany žijící nedůstojným způsobem života či občany propuštěné ze školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy po dosažení zletilosti a pod.

Další pomoc

Bezúročná půjčka

Okresní úřad (po 1. lednu 2003 obecní úřad obce s rozšířenou působností) mohl poskytnout bezúročnou půjčku, a to občanům, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci, kterou mohou překonat pomocí půjčky a nemohou půjčku získat jinak. Výše bezúročné půjčky je limitována 20 000 Kč (640 Euro); v případě občanů, kteří splňují podmínky pro přiznání příspěvku na zakoupení motorového vozidla je výše limitována 40 000 Kč, tj. 1 280 Euro (pokud důvodem pro poskytnutí půjčky je zakoupení vozidla). Doba splatnosti je 5 let.

Mimořádné výhody

Občanům starším jednoho roku s těžkým zdravotním postižením, které podstatně omezuje jejich pohybovou nebo orientační schopnost (demonstrativní výčet postižení je

uveden v příloze č. 2 k vyhlášce č. 182/1991 Sb.), se podle druhu postižení poskytují mimořádné výhody I. (průkaz TP), II. (průkaz ZTP) nebo III. stupně (průkaz ZTP/P). Držení průkazů přináší řadu zvýhodnění. Některé výhody jsou uvedeny v příloze č. 3 k vyhlášce č. 182/1991 Sb. Jde např. o nárok na vyhrazené místo k sezení, bezplatnou dopravu městskou hromadnou dopravou, slevy na autobusové nebo vlakové hromadné dopravě apod. Další výhody vyplývají z právních předpisů ostatních resortů, týkají se zejména držitelů průkazu ZTP nebo ZTP/P a jde např. o daňová zvýhodnění, osvobození od některých správních poplatků, vyhrazené parkování a bezplatné používání dálnic a rychlostních silnic.

Výbor žádá o poskytnutí informací o výši průměrné a minimální mzdy tak, aby mohl posoudit výši poskytnuté dávky pomoci.

Průměrná mzda v národním hospodářství činila v roce 2001 14 640 Kč, v roce 2002 činila 15 710 Kč (oba údaje zaokrouhleny na celé koruny nahoru). V roce 2001 činila výše minimální mzdy 5 000 Kč, v roce 2002 5 700 Kč.

Pro ilustraci uvádíme následující příklad týkající se příspěvku na zakoupení motorového vozidla. Maximální výše příspěvku činí 100 000 Kč. Tato výše je 20násobkem měsíční minimální mzdy (2001) a 6,8násobkem průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství. V roce 2002 jde o 17,5násobek minimální mzdy a 6,4násobek průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství.

Výbor požaduje od českých orgánů další informace o této možnosti českých orgánů požadovat náhradu nákladů na sociální pomoc.

Dávky a služby sociální péče se poskytují bez úhrady nákladů nebo za plnou nebo částečnou úhradu. O povinnosti příjemce uhradit náklady za poskytnutou dávku nebo službu sociální péče rozhoduje příslušný státní orgán, který dávku nebo službu sociální péče poskytl.

Právní předpis (zákon o sociálním zabezpečení) definuje dávky a služby, za něž úhradu nelze vyžadovat. Jsou to:

- a) mimořádné výhody a peněžité dávky pro některé skupiny občanů těžce zdravotně postižených a některé nezbytné úkony pečovatelské služby,
- b) výchovná a poradenská péče,
- c) sociálněprávní ochrana,
- d) další služby a dávky stanovené prováděcím předpisem.

Za sociálně potřebné občany hradí náklady na ostatní dávky a služby sociální péče plně nebo částečně stát. V těchto případech však může příslušný státní orgán požadovat od osob povinných výživou vůči tomuto občanovi úhradu nákladů za dávku nebo službu, a to postupně od manžela (manželky), dětí nebo rodičů občana, jemuž dávka nebo služba byla poskytnuta; od dětí lze úhradu nákladů požadovat jen tehdy, pokud nevznikl rodiči nárok na starobní nebo invalidní důchod nebo na důchod za výsluhu let, a od rodičů jen tehdy, pokud byla dávka nebo služba poskytnuta nezaopatřenému dítěti. Nedojde-li mezi příslušným státním orgánem a uvedenými osobami k dohodě o úhradě nákladů za poskytnuté dávky nebo služby, rozhodne o povinnosti těchto osob uhradit náklady a o výši této úhrady soud na návrh příslušného státního orgánu. O úhradě nákladů ústavní sociální péče poskytované nezaopatřeným dětem, které mají hradit jejich rodiče, však rozhoduje příslušný státní orgán.

Při stanovení výše úhrady se vychází z příjmů a rodinných a majetkových poměrů občana, od něhož se úhrada požaduje; při změně těchto poměrů se může výše úhrady upravit znovu ode dne jejich změny. Jde-li o opětující se plnění, lze uložit též povinnost uhrazovat částky, které se stanou splatnými teprve v budoucnu. Částky dlužné za poskytnutí dávky nebo služby se neúrokují.

Otázka C

Uved'te prostředky, jimiž je zajištěno právo na sociální pomoc s udáním, zda se lidé mohou domáhat svého práva u nezávislého orgánu.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě žádá o další informace o možnostech odvolání proti rozhodnutí správního orgánu; rovněž se dotazuje, zda je dostupná bezplatná právní pomoc.

V řízení o poskytnutí dávky sociální péče se postupuje podle *zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení*, s odchylkami obsaženými v *zákoně č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení* a v *zákoně č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČSR v sociálním zabezpečení*. Proti rozhodnutí správního orgánu má účastník řízení právo podat odvolání. Odvolání se podává u orgánu, které napadené rozhodnutí vydal. Tento orgán může o odvolání sám rozhodnout, jestliže odvolání v plném rozsahu vyhoví. Nerozhodne-li, věc je postoupena a řešena odvolacím orgánem, kterým je správní orgán nejbližší vyššího stupně nadřízený správnímu orgánu, který rozhodnutí vydal. Dále má občan možnost podat mimořádné opravné prostředky – přezkoumání rozhodnutí mimo odvolací řízení, obnova řízení.

Rozhodnutí ve věcech sociální péče nebyla přezkoumatelná soudem, neboť občanský soudní řád takové přezkoumání vylučoval. Přijetím zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, došlo ke změně.

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, upravuje pravomoc a příslušnost soudů jednajících a rozhodujících ve správním soudnictví a některé otázky organizace soudů a postavení soudců, a dále postup soudů, účastníků řízení a dalších osob ve správním soudnictví.

Ve správním soudnictví poskytují soudy ochranu veřejným subjektivním právům fyzických i právnických osob způsobem stanoveným tímto zákonem a za podmínek stanovených tímto nebo zvláštním zákonem a rozhodují v dalších věcech, v nichž tak stanoví tento zákon.

Ve správním soudnictví jednají a rozhodují krajské soudy a Nejvyšší správní soud. Nejvyšší správní soud jako vrcholný soudní orgán ve věcech patřících do pravomoci soudů ve správním soudnictví zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování tím, že rozhoduje o kasačních stížnostech v případech stanovených tímto zákonem, a dále rozhoduje v dalších případech stanovených tímto nebo zvláštním zákonem. Nejvyšší správní soud sleduje a vyhodnocuje pravomocná rozhodnutí soudů ve správním soudnictví a na jejich základě v zájmu jednotného rozhodování soudů přijímá stanoviska k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu. V zájmu zákonného a jednotného rozhodování správních orgánů se Nejvyšší správní soud v případech a postupem v tomto zákoně stanoveným může při své rozhodovací činnosti usnést na zásadním usnesení. K řízení je zpravidla věcně příslušný krajský soud a místně příslušný soud, v jehož obvodu je sídlo správního orgánu, který ve věci vydal rozhodnutí v posledním stupni nebo jinak zasáhl do práv toho, kdo se u soudu domáhá ochrany. U krajských soudů vykonávají správní soudnictví specializované senáty a specializovaní samosoudci. Z rozhodování soudů ve správním soudnictví jsou vyloučeny věci, o nichž to stanoví SRS nebo zvláštní zákon.

Ze zákona jsou vyloučeny možnosti přezkoumávat rozhodnutí o mimořádných výhodách pro občany těžce zdravotně postižené, rozhodnutí o odstranění tvrdosti zákona a všechna rozhodnutí, kde bylo vyhověno žádosti občanů o poskytnutí služby sociální péče a rozhodnutí ve věcech dávek sociální péče – příspěvku na opatření zvláštních pomůcek, příspěvku na zakoupení motorového vozidla, celkovou opravu nebo zvláštní úpravu motorového vozidla, příspěvku na úpravu bytu a příspěvku na provoz motorového vozidla.

Pokud jde o bezplatnou právní pomoc, ustanovení § 35 odst. 7 soudního řádu správního stanoví, že navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce platí v takovém případě stát. Požádá-li navrhovatel o osvobození od soudních poplatků nebo o ustanovení zástupce, po dobu od podání takové žádosti do právní moci rozhodnutí o ní neběží lhůta stanovená pro podání návrhu na zahájení řízení.

Ustanovení § 36 odst. 3 soudního řádu správního dále stanoví, že účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků.

Výbor se dále ve svých závěrech k předchozí zprávě táže, zda česká legislativa počítá s právem na odvolání se k nezávislému orgánu, tj. proti rozhodnutí stran zdravotní pomoci a zda je pak k dispozici bezplatná právní pomoc.

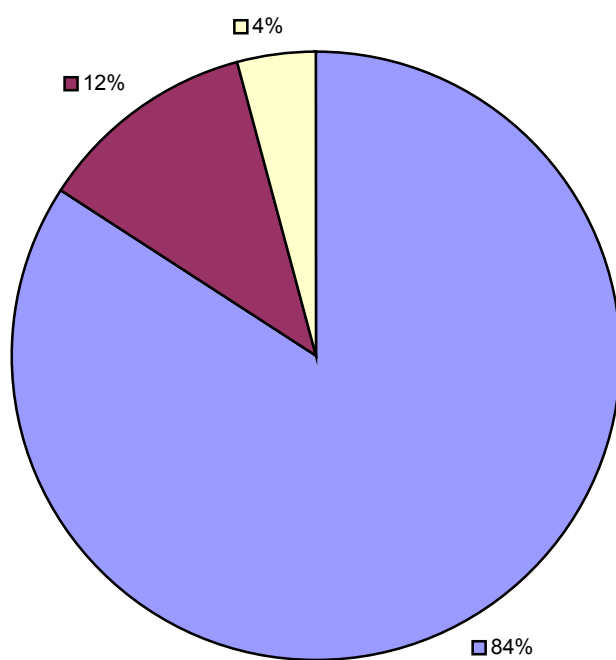
Proti rozhodnutí stran zdravotní péče je možno se obrátit na příslušný soud.

Co se týče bezplatní právní pomoci, existuje možnost požádat příslušný soud, který může v rámci své pravomoci ustanovit právního zástupce se zřetelem na prokázanou sociální nouzi.

Otázka D

Uved'te částku z veřejných rozpočtů (ústřední vlády a místních orgánů) určenou na sociální a lékařskou pomoc, jakož i procento z HDP, které představuje, a pokud možno i odhad soukromých peněz věnovaných na tuto pomoc.

Podíl systémů na výdajích v roce 2001

■ 231,6 mld.Kč sociální pojištění
■ 31,9 mld.Kč státní sociální podpora
■ 11,7 mld.Kč sociální péče

Dávky sociální péče v České republice

<i>V mil.Kč:</i>	1998	1999	2000	2001
Dávky sociální péče celkem	6644	9268	11276	11650
z toho:				
I. Dávky sociální péče z titulu sociální potřeby	4243	6527	8311	8393
z toho:				
Dávky sociální péče pro rodiny nezaopatřenými dětmi	2087	2774	3362	3 374
II. Příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu	882	1000	1096	1168
III. Dávky sociální péče pro zdravotně postižené občany z titulu zdravotního postižení	1519	1741	1869	2 089

Občané těžce zdravotně postižení držitelé mimořádných výhod

	1998	1999	2000	2001
Celkem držitelů průkazů	340960	356942	349682	315220
z toho ve věku do 18 let	21048	23503	23092	18822
z toho:				
TZ - mimořádné výhody I. stupně	77086	77151	71353	48015
z toho ve věku do 18 let	1149	1242	1040	801
ZTP - mimořádné výhody II. stupně	189440	200518	199539	196467
z toho ve věku do 18 let	7008	7960	7685	5061
ZTP/P – mimořádné výhody III. stupně	74434	79273	78790	70738
z toho ve věku do 18 let	12891	14301	14367	12960

Zdravotní pomoc osobám bez přiměřených prostředků

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě požaduje, aby příští zpráva přinesla statistické údaje o celkových výdajích na zdravotní pomoc za vykazované období a za období následující.

Stát je plátcem pojistného prostřednictvím státního rozpočtu za tyto pojištěnce (§ 7 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, v platném znění):

- a) nezaopatřené děti;
- b) poživatele důchodů z důchodového pojištění, kterým byl přiznán důchod před 1. lednem 1993 podle předpisů České a Slovenské Federativní Republiky a po 31. prosinci 1992 podle předpisů České republiky;
- d) ženy na mateřské a rodičovské dovolené, ženy pobírající peněžitou pomoc v mateřství a muže po dobu jejich nepřítomnosti v práci, po kterou se jim poskytuje peněžitá pomoc podle předpisů o nemocenském pojištění;

- e) uchazeče o zaměstnání včetně uchazečů o zaměstnání, kteří přijali krátkodobé zaměstnání;
- f) osoby pobírající dávky sociální péče z důvodu sociální potřeby;
- g) osoby převážně nebo úplně bezmocné, osoby pečující o převážně nebo úplně bezmocnou osobu nebo o dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči a osoby pobírající příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu starší 80 let, která je částečně bezmocná, nebo o osobu starší 80 let, která podle vyjádření ošetřujícího lékaře potřebuje péči jiné osoby;
- h) osoby konající základní (náhradní) službu v ozbrojených silách, další službu nebo civilní službu a osoby povolané k vojenskému cvičení;
- i) osoby ve vazbě nebo osoby ve výkonu trestu odnětí svobody;
- j) osoby uvedené v § 5 písm. c) zákona o veřejném zdravotním pojištění, které jsou příjemci dávek nemocenského pojištění;
- k) osoby, které dosáhly věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňují další podmínky pro jeho přiznání a nemají příjmy ze zaměstnání, ze samostatné výdělečné činnosti a nepožívají žádný důchod z ciziny, nebo tento důchod nepřesahuje měsíčně částku ve výši minimální mzdy;
- l) osoby celodenně osobně a řádně pečující alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku, nejde-li o osoby uvedené v písmenu c) nebo d);
- m) mladistvé umístěné ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy;
- n) osoby vykonávající dlouhodobou dobrovolnickou službu na základě smlouvy s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra, v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu, pokud není dobrovolník plátcem pojistného podle § 5 zákona o veřejném zdravotním pojištění nebo za něj není plátcem pojistného stát podle předchozích písmen a) až m).

Pojistné hrazené státem, na jehož základě hradí zdravotní pojišťovny zdravotnickým zařízením zdravotní péči, činilo:

- v r. 2000 27,5 mld. Kč, tj. 1,39 % HDP
- v r. 2001 29,0 mld. Kč, tj. 1,34 % HDP
- v r. 2002 je očekáváno ve výši 30,8 mld. Kč.

Výdaje, realizované ze soukromé sféry na skupinu nemocných, která je specifikována Chartou, nejsou známy s tím, že tato specifická skupina výdajů fyzických osob je součástí výdajů z rodinných účtů.

Článek 13, odstavec 2

„Aby zajistily účinný výkon práva na sociální a lékařskou pomoc, smluvní strany se zavazují:

že zajistí, že nebudou ohrožena politická nebo sociální práva osob dostávajících tuto pomoc;“

Otázka

Uved'te jak se tento článek provádí, jaká opatření se používají k zajištění zejména toho, aby nedošlo k jakémukoli přímému nebo nepřímému omezení politických nebo sociálních práv.

Beze změn.

Článek 13, odstavec 3

„Aby zajistily účinný výkon práva na sociální a lékařskou pomoc, smluvní strany se zavazují:

že stanoví, aby příslušné veřejné nebo soukromé služby poskytovaly každému potřebnou radu a osobní pomoc s cílem předcházet osobním a rodinným neshodám, nebo je odstranit či snížit;“

Otázka

Popište hlavní služby, na něž se vztahuje toto ustanovení, zejména způsob jejich organizace a práce, včetně jejich geografického rozdělení. Podejte informace o počtu pracovníků, kteří odpovídají za poskytování rad a osobní pomoci, jakož i údaje o jejich kvalifikaci a pracovní náplni, informace o opatřeních zajišťujících odpovídající reakci na potřeby jednotlivců a jejich rodin.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě žádá, aby příští zpráva poskytla další informace, týkající se poskytování sociálních služeb.

Poradenské služby a služby krizové pomoci vymezené v první zprávě o plnění Evropské sociální charty byly zřizovány okresními nebo městskými úřady a vedle toho byly mnohé z nich poskytovány nestátními neziskovými organizacemi.

V souvislosti s reformou veřejné správy a zánikem okresních úřadů došlo v závěru roku 2002, resp. od ledna 2003 k převodu zřizovatelských funkcí k většině zařízení sociálních služeb z okresních úřadů na kraje. Co se týče výhradně poradenských služeb, na základě dostupných údajů došlo k převodu zřizovatelských funkcí z okresních úřadů na kraje u tří poraden v Jihomoravském kraji, u dvou poraden v Jihočeském kraji, u tří poraden v kraji Vysočina, u tří poraden v Karlovarském kraji, u tří poraden a jedné linky důvěry v Libereckém kraji, u pěti poraden v Olomouckém kraji, u čtyř poraden v Moravskoslezském kraji, u dvou poraden v Pardubickém kraji, u dvou poraden v Plzeňském kraji, u devíti poraden ve Středočeském kraji, u dvou poraden v Ústeckém kraji, u čtyř poraden ve Zlínském kraji.

Také města jsou zřizovateli poradenských nebo krizových služeb. V tomto případě ovšem nejsou k dispozici souhrnné údaje.

Velkou část výše zmíněných služeb rovněž poskytují nestátní neziskové organizace, které Ministerstvo práce a sociálních věcí podporuje v rámci své dotační politiky. V roce 2001 tak bylo rozděleno na poradenské služby a služby krizové pomoci 91.306.620 Kč (kromě třetího kola dotací) a v roce následujícím 88.648.650 Kč.

Údaje o počtu pracovníků, kteří odpovídají za poskytování rad a osobní pomoci, jakož i údaje o jejich kvalifikaci a pracovní náplni Ministerstvo práce a sociálních věcí neshromažďuje.

Výbor se ve svých závěrech k předchozí zprávě táže, kdo má prospěch z poskytovaných služeb a zda nárok na radu a pomoc mají i státní příslušníci ostatních smluvních stran.

K otázce Výboru, kdo má prospěch z poskytovaných služeb (poradenství a podpora), lze uvést, že okruh příjemců služeb je vymezen zákonem č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 73 odst. 1 výše uvedeného zákona stanoví, že sociální péči zajišťuje stát pomoc občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny příjmy z pracovní činnosti, dávkami důchodového nebo nemocenského zabezpečení, popřípadě jinými příjmy, a občanům, kteří ji potřebují vzhledem

ke svému zdravotnímu stavu nebo věku, anebo kteří bez pomoci společnosti nemohou překonat obtížnou životní situaci nebo nepříznivé životní poměry. Odstavec 5 citovaného paragrafu stanoví, že sociální péče zahrnuje zejména péči o

- rodiny s dětmi
- osoby těžce zdravotně postižené
- staré občany
- občany společensky nepřizpůsobené
- občany, kteří potřebují zvláštní pomoc

Výchovná a poradenská péče v rodinných, manželských, partnerských i jiných mezilidských vztazích podle vyhlášky č. 182/1991 Sb. se poskytuje zejména prostřednictvím manželských a předmanželských poraden a zaměřuje se zejména na manželství ohrožená rozvratem, na úpravu vzájemných vztahů rozvedených rodičů a jejich dětí, na péči rodičů o děti zdravotně postižené i na mezigenerační vztahy v rodinách a na nezaměstnané občany, kteří tuto pomoc potřebují.

Poradenství je součástí i mnoha dalších sociálních služeb pro výše uvedené okruhy příjemců.

Príslušníci ostatních smluvních stran, stejně jako občané jiných států, mají nárok na poradenství a pomoc, mají-li trvalý pobyt v ČR.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě požaduje podrobné informace o hlavních opatřeních a programech na podporu integrace mládeže.

V otázce integrace mládeže poskytují radu a pomoc také kurátoři pro mládež a sociální asistenti.

Kurátor pro mládež je specializovaný sociální pracovník pro práci s:

- delikventní mládeží,
- trestně neodpovědnými dětmi páchajícími činností jinak trestnou (tzn., že pokud by byly trestně odpovědné, šlo by o trestný čin – trestně odpovědné jsou od 15 let),
- jejich rodinami.

V ČR pracovalo v letech 2001-2002 cca 350 kurátorů pro mládež na okresních úřadech nebo městských úřadech. V rámci reformy veřejné správy přešla funkce kurátora pro mládež do přenesené působnosti obcí.

Sociální asistent je sociální pracovník orientovaný na děti a mládež „na ulici“. Sociální asistenti působili v rámci okresních úřadů od roku 1994, přičemž zřízení funkce sociálního asistenta bylo pro okresní úřady dobrovolné. Paralelně tuto funkci zřizovaly městské úřady i nevládní neziskové organizace. Agenda sociálních asistentů okresních úřadů přešla v rámci reformy veřejné správy od 1.1.2003 na krajské úřady.

Oblast sociálně-právní ochrany dětí

Poradenské služby garantované státem jsou od 1.1. 2003 zajišťovány pracovníky oddělení sociálně-právní ochrany na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností. Na těchto oddělení působí sociální pracovníci, do jejichž náplně činnosti mimo jiné patří:

- pomoc rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě,
- poskytování nebo zprostředkování rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené
- pořádání v rámci poradenské činnosti přednášek a kurzů zaměřených na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou.

V odůvodněných případech, kdy rodič nebo osoba odpovědná za výchovu dítěte odmítá s dítětem navštěvovat odborné poradenské služby a je evidentní, že dítě takovou pomoc potřebuje, může obecní úřad obce s rozšířenou působností uložit rodiči nebo osobě odpovědné za výchovu povinnost využít pomoci odborného poradenského zařízení. Nedodržení této povinnosti je finančně sankcionováno, a to uložením pokuty až do výše 20 000 Kč.

Zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, je dáno rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte právo obracet se s žádostí o pomoc na oddělení sociálně-právní ochrany, která mají tímto zákonem danou povinnost poskytnout odpovídající pomoc v rozsahu své působnosti.

Do pracovní náplně sociálních pracovníků dále patří:

- vyhledávání ohrožených dětí
- provádění sociálních šetření
- přijímání žádostí o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče
- podávání podnětů a návrhů k soudu směřujících k řádnému výkonu rodičovské zodpovědnosti
- zastupování zájmů dítěte při soudních jednáních, podávání zpráv soudu
- zastupování poškozeného dítěte v trestním řízení
- výkon poručenství
- prevence sociálně patologických jevů
- sociální práce s dětmi a mladistvými, kteří páchají trestnou činnost; účast v trestním řízení vedeném proti mladistvému
- sledování výkonu ústavní a ochranné výchovy; sledování výchovy dětí, které byly svěřeny do péče jiných osob než rodičů
- zajišťování návratu dětí nacházejících se v cizině bez doprovodu.

Pokud jde o územní rozdělení poskytování veřejných poradenských služeb, je tato činnost zabezpečována 205 obcemi s rozšířenou působností, které nahradily od 1.1. 2003 činnost 73 zrušených okresních úřadů. Na oddělení sociálně-právní ochrany dětí okresních úřadů pracovalo v roce 2001 1456 sociálních pracovníků.

Přehled o jejich vzdělání je uveden v následující tabulce.

Dosažené vzdělání	2001
Základní	12
Středoškolské sociálně právní	597
Jiné středoškolské	486
Vyšší odborné sociálně právní	177
Jiné vyšší odborné	8
Vysokoškolské sociálně právní	65
Jiné vysokoškolské	111
Celkem	1 456

Všichni sociální pracovníci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností vyjma pracovníků s vysokoškolským vzděláním v sociální oblasti jsou povinni prokázat tzv. odbornou způsobilost v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Zvláštní odborná způsobilost zahrnuje souhrn znalostí a dovedností nezbytných pro výkon činností sociálně-právní ochrany a ověřuje se složením zkoušky a prokazuje se osvědčením.

Článek 13, odstavec 4

„Aby zajistily účinný výkon práva na sociální a lékařskou pomoc, smluvní strany se zavazují:

že budou provádět ustanovení uvedená v odstavcích 1, 2 a 3 tohoto článku stejným způsobem jako vůči vlastním státním příslušníkům ostatních smluvních stran Charty, kteří řádně bydlí a pracují na jejich území v souladu s jejich závazky vyplývajícími z Evropské úmluvy o sociální a lékařské pomoci podepsané v Paříži 11. prosince 1993.“

Otázka

Uvedte prosím záruky zajišťující soulad s tímto ustanovením. Popište prosím konkrétně ustanovení, která zajišťují, že repatriace státních příslušníků jiných smluvních stran, kteří se legálně zdržují na území z jediného důvodu, že potřebují pomoc, bude provedena za podmínek stanovených články 6 až 10 Evropské úmluvy o sociální a lékařské pomoci.

Beze změn.

Výbor se ve svých závěrech k předchozí zprávě táže, kolik státních příslušníků smluvních stran, kteří nemají v České republice trvalé bydliště, obdrželo sociální a lékařskou pomoc. Dále se táže, zda žadatelé, kterým je pomoc odmítnuta, mají možnost domáhat se nápravy soudní žalobou a zda žádosti o zdravotní nebo sociální pomoc automaticky vedou k repatriaci žadatelů.

Požadované údaje o počtu osob nejsou k dispozici. Statistika Ministerstva práce a sociálních věcí nesleduje počet poskytnutých dávek sociální péče podle § 8a odst. 3 zákona o sociální potřebnosti, který umožňuje poskytnutí pomoci nezletilému dítěti, které nemá trvalý pobyt na území ČR.

Při poskytování sociálních služeb státním příslušníkům smluvních stran, stejně jako občanům jiných států, je nutné vycházet z toho, že nárok na dávky a služby a jejich poskytování vzniká tehdy, pokud mají žadatelé trvalý pobyt v ČR (viz. zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení, § 103). Rozhodnutí o přijetí do zařízení (např. o umístění do ústavu sociální péče) se řídí obecně platnými předpisy (zákon č. 71/1967 Sb. o správním řízení); v tomto zákoně je také zakotvena možnost přezkoumání rozhodnutí a odvolání se proti němu. Důležité je nicméně upozornit, že výše zmíněné rozhodnutí se vydává v závislosti na charakteru služby jen v případě některých typů sociálních služeb (zpravidla jedná-li se o pobytové služby), v ostatních případech se vychází z dohody obou stran, která může být uzavřena písemně nebo ústně. Žádost o sociální pomoc nevede k repatriaci žadatelů.

Statistický údaj týkající se státních příslušníků smluvních stran, kteří nemají v České republice trvalé bydliště a obdrželi lékařskou pomoc není k dispozici.

Žadatelé, kterým byla zdravotní pomoc odmítnuta mají možnost se domáhat nápravy soudní žalobou, avšak případ odmítnutí zdravotní pomoci se dosud nevyskytl.

Vzhledem k bilaterálním smlouvám, kterými je Česká republika vázána, se jednotlivé případy posuzují individuálně ve smyslu již existujících bilaterálních smluv.

ČLÁNEK 16: PRÁVO RODINY NA SOCIÁLNÍ, PRÁVNÍ A EKONOMICKOU OCHRANU

„Aby zajistily potřebné podmínky pro plný rozvoj rodiny, která je základní jednotkou společnosti, smluvní strany se zavazují, že budou podporovat ekonomickou, právní a sociální ochranu rodinného života takovými prostředky, jako jsou sociální a rodinné dávky, fiskální uspořádání, nabídka rodinného bydlení, podpora novomanželů a jiné vhodné prostředky.“

Otázka A

Uveďte prosím, zda právní předpisy Vaší země stanoví konkrétní právní ochranu rodiny týkající se zejména rovnosti manželů před zákonem, rodinných vztahů a konfliktů v manželství a jakákoli jiná zvláštní opatření k usnadnění jiných řešení konfliktů než je rozvod. Popište prosím režim vlastnictví manželů ve Vaší zemi.

Úprava rodinně právních vztahů (vztahů mezi manžely, mezi rodiči a dětmi, mezi dalšími příbuznými, osvojení, poručenství a opatrovnictví) je obsažena v zákoně o rodině. V manželství jsou v tomto právním předpisu oběma manželům stanovena stejná práva a povinnosti.

Soud rozhoduje podle zákona o rodině nejen o rozvodu, ale i o záležitostech, jež jsou mezi manžely (popř. rodiči) sporné a na nichž se nejsou schopni sami dohodnout, aniž je takovým rozhodováním ohroženo trvání manželství (např. § 19 odst. 3 zákona o rodině - platí, že neplní-li jeden z manželů svoji povinnost hradit náklady společné domácnosti, rozhodne ve věci na návrh druhého manžela soud, podle § 38 odst. 3 zákona platí, že nedohodnou-li se rodiče o jméno nebo příjmení dítěte, určí jméno nebo příjmení soud).

Režim vlastnictví manželů

Společné jmění manželů upravuje občanský zákoník. Společné jmění manželů tvoří s výjimkami, stanovenými v zákoně, majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství a závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství.

Manželé mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu rozšířit nebo zúžit stanovený rozsah společného jmění manželů. Manželé mohou dále smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu vyhradit zcela nebo zčásti vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství.

Muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství, mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu upravit své budoucí majetkové vztahy v manželství obdobně.

Soud může ze závažných důvodů na návrh některého z manželů zúžit společné jmění manželů až na věci, tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti.

Majetek, který tvoří společné jmění manželů, užívají a udržují oba manželé společně. Obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů může vykonávat každý z manželů. V ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou manželů, jinak je právní úkon neplatný. Závazky, které tvoří společné jmění manželů, plní oba manželé společně a nerozdílně. Z právních úkonů, týkajících se společného jmění, jsou oprávněni a povinni oba manželé společně a nerozdílně.

Majetek ve společném jmění manželů nebo jeho část může jeden z manželů použít k podnikání se souhlasem druhého manžela.

Společné jmění manželů zaniká zánikem manželství. V takovém případě lze provést vypořádání, při němž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku, patřícím do jejich společného jmění, jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Stejně tak se vychází z toho, že závazky obou manželů, vzniklé za trvání manželství, jsou povinni manželé splnit rovným dílem.

Při vypořádání se přihlídně především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a dále k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti.

Vláda ČR se systematicky věnuje problematice sladování rodinného a pracovního života od roku 1998, kdy přijala národní akční plán pro prosazování rovnosti mužů a žen „Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen“ (dále jen „Priority a postupy vlády“).

Z hlediska vyrovnávání sociálního postavení žen a mužů pečujících o děti a potřebné členy rodiny mají rozhodující význam následující opatření Priorit a postupů vlády ve znění vyplývajícím z poslední aktualizace tohoto dokumentu provedené usnesením vlády č. 486 ze dne 15. května 2002:

- Prosazovat, aby byl nezbytný **výkon osobní péče o děti a potřebné členy rodiny zohledňován při stanovení podmínek a výše nároků na sociální dávky, sociální pojištění, dávky v nezaměstnanosti** apod.; současně dbát, aby toto zohlednění důsledně směřovalo vůči pečujícím občanům bez ohledu na jejich pohlaví.
- Budoucí právní úpravou pracovních vztahů umožnit vytváření **variabilních pracovních režimů**, které by zaměstnancům **pečujícím o děti a rodinu usnadnily sladit výkon zaměstnání s výkonem rodinných povinností**.
- V rámci svých zákonných kompetencí podporovat **zřizování a provoz zařízení pro péči o děti a potřebné členy rodiny**, zejména pak doplňují-li, či nahrazují péči poskytovanou zaměstnanými občany.
- Podpořit rozvoj možností **azylových pobytů** pro občany pečující o děti v obtížných životních situacích.
- Podpořit **zřizování bytů** obcemi **pro osoby se zvláštními potřebami**, a to včetně ohrožených osob, **zejména osob s nezaopatřenými dětmi v tíživé sociální situaci a oběti domácího násilí**.
- **Do systému metodického řízení sociálních pracovníků** orgánů sociálně-právní ochrany dětí **zařadit problematiku rovných příležitostí obou rodičů v péči o děti** s cílem vyrovnat nerovné postavení mužů ve vztahu k dětem.
- Zaměřit sociální práci na pomoc obětem násilných trestných činů, na rodiny, kde je ohrožen zdravý vývoj a výchova dětí. V rámci této pomoci podpořit rozšiřování sítě azylových domů pro ženy – oběti násilí. Podpořit **vznik azylových domů s utajenou adresou** a podpořit nevládní organizace žen zabývajících se těmito aktivitami.

Otázka B

Popište prosím jaká opatření ekonomického rázu učinila Vaše země ve prospěch rodiny:

- *poskytováním peněžitých dávek¹ (například rodinných přídatků.), které trvale alespoň částečně zajišťují finanční kompenzaci rodinných nákladů, s uvedením podmínek na poskytnutí takových dávek a jejich výše (s příslušnými statistickými údaji), jakož i počtu oprávněných osob (procento obyvatelstva);*
- *poskytováním příležitostných dávek (peněžních nebo věcných), které nejsou dávkami sociální nebo lékařské pomoci, jejichž účelem je poskytnout materiální pomoc rodinám za určitých specifických okolností (svatba, zařizování nebo pronájem bytu přiměřené velikosti rodiny, atd.). Poskytněte pro tyto případy pokud možno statistické údaje;*
- *snížením rodinných výdajů (např. daňové úlevy rodinám a dětem, zavedení speciálních rodinných dopravních tarifů). Při daňových úlevách upřesněte, zda se mění v závislosti na počtu dětí. Jestliže ano, do jaké míry;*
- *poskytnutím pomoci novomanželům.*

¹ Pokud Vaše země přijala článek 12, odstavec 4, není nutné zde popisovat přijatá opatření zajišťující rovnost zacházení při poskytování rodinných dávek, které jsou součástí sociálního zabezpečení.

Aby mohl posoudit, zda rodinné přídatky jsou přiměřené účelu článku 16, žádá Výbor, aby příští zpráva poskytla informace o příjmech a výdajích typické rodiny v České republice.

Čisté peněžní příjmy a výdaje domácností v roce 2002 podle statistiky rodinných účtů

Zpracováno z předběžných dat ČSÚ	Příjmy		Výdaje	
	na 1 člena domácnosti	na celou domácnost	na 1 člena domácnosti	na celou domácnost
Zaměstnanci celkem	8 013	22 276	7 345	20 419
Zaměstnanci bez dětí	11 479	20 088	10 204	17 857
Zaměstnanci s dětmi	6 767	23 988	6 316	22 295
Zemědělci	6 973	21 268	6 491	19 798
Samostatně výdělečně činní	7 950	25 043	7 656	24 116
Důchodci celkem	7 172	10 543	7 129	10 480
Dom. s dětmi s min. příjmy	3 577	12 627	3 661	12 923
Odhad pro průměrnou domácnost	7 762	19 172	7 240	17 883

Počty osob pobírajících dávky:

(v tis.)	1999	2000	2001
Přídavek na dítě - počet dětí koncem roku	1894	1910	2079
Sociální příplatek koncem roku	452	445	503
Počet dětí, na které náleží SP z titulu zdrav. post.	25,4	25,7	25,6
Porodné za rok	87	65	90
Rodičovský příspěvek koncem roku	266	262	260
Pěstounská péče (počet dětí koncem roku)*	5,6	5,8	6,4
Zaopatřovací příspěvek koncem roku	0,9	0,8	0,8
Příspěvek na dopravu koncem roku	390	407	459
Příspěvek na bydlení koncem roku	290	308	371

* počet dětí pobírající příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Náklady na dávky:

	2000		2001	
	náklady (tis Kč)	% HDP	náklady (tis Kč)	% HDP
HDP b.c. (mld Kč)	1910,6		2 157,8	
přídavek na dítě	12 747 677	0,67	12 798 629	0,59
sociální příplatek	6 198 589	0,32	6 041 115	0,28
porodné	581 468	0,03	615 677	0,03
rodičovský příspěvek	7 691 060	0,40	7 701 348	0,36
zaopatřovací příspěvek	15 183	0,00	14 356	0,00
dávky pěstounské péče	339 292	0,02	365 732	0,02
příspěvek na dopravu	1 044 691	0,05	1 173 704	0,05
celkem	28 617 960	1,49	28 709 563	1,33

Financování dávek

Za období let 2001 – 2002 se nic nezměnilo na tom, že dávky státní sociální podpory vyplácel stát. Do konce roku 2002 byly dávky státní sociální podpory finančně zajištěny ve státním rozpočtu a vypláceny okresními úřady, jako organizační složkou státu.

Ke změně dochází až od 1. ledna 2003 vzhledem ke zrušení okresních úřadů a převodu působnosti v poskytování státní sociální podpory na obecní úřady obcí s rozšířenou působností (v hl. městě Praze zůstává vše beze změny). V příslušné novele zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, je také uveden přechodný postup v zajištění státní sociální podpory do 1.4.2004, a to jen vybranými obecními úřady obcí s rozšířenou působností ve městech, které byly sídly zrušených okresních úřadů (jsou vyjmenovány v zákoně).

K disponování s prostředky státního rozpočtu na výplatu dávek státní sociální podpory ministr financí písemně zmocňuje notářsky ověřeným dekretem jednotlivé obce s rozšířenou působností a v Praze jednotlivé městské části.

Vyšší objem čerpaných finančních prostředků v roce 2002 na přiznané dávky státní sociální podpory závislé na výši příjmů (přídavek na dítě, sociální příspěvek, příspěvek na dopravu a příspěvek na bydlení) byl způsoben zejména výraznou valorizací životního minima od 1. 10. 2001, které se s časovým zpožděním plně promítlo až v roce 2002. Zvýšení nezaměstnanosti, spolu s nízkou úrovní nominálních příjmů obyvatelstva, zvláště v některých regionech, nezpůsobil ani tak nárůst počtu příjemců dávek, jako zvýšení hladiny výše dávky nebo novou kombinaci více dávek, na které již dříve jednotlivci, nebo společně posuzované osoby, měly nárok.

Přehled o čerpání dávek státní sociální podpory 2000 až 2002

Paragraf	čerpání k 31. 12. 00	čerpání k 31.12.01	index 01/00	čerpání k 31.12.02	index 02/01
a					
4131 - Přídavek na dítě	12 747 676 593	12 801 302 938	100,42	13 353 008 216,00	104,31
4132 - Sociální příplatek	6 198 589 052	6 042 888 750	97,49	6 271 405 595,00	103,78
4133 - Porodné	581 468 680	624 953 395	107,48	791 043 833,00	126,58
4134 - Rodičovský příspěvek	7 691 060 866	7 702 933 690	100,15	8 021 712 137,00	104,14
4135 - Zaopatřovací příspěvek	15 183 222	14 367 586	94,63	14 088 233,00	98,06
4136 - Dávky péstounské péče	339 290 641	367 636 618	108,35	394 690 271,00	107,36
v tom:					
a) přísp.na úhradu potřeb dítěte	252 799 909	271 081 350	107,23	294 463 114,00	108,63
b) odměna péstouna	79 062 568	85 208 731	107,77	90 958 681,00	106,75
c) příspěvek při převzetí dítěte	6 271 520	6 783 389	108,16	6 419 291,00	94,63
d) přísp.na zakoup.mot. vozidla	1 156 644	4 563 148	394,52	2 849 505,00	62,45
4137 - Příspěvek na dopravu	1 044 690 476	1 171 607 689	112,15	1 297 555 554,00	110,75
4138 - Pohřebné	540 176 000	530 649 093	98,24	528 773 395,00	99,65
4141 - Příspěvek na bydlení	2 518 020 155	2 696 375 894	107,08	3 027 593 869,00	112,28
4142 -Přísp. k vyrov. zvýš. cen en.	105 541 387	- 438 178	-0,42	- 105 827,00	24,15
4143-Příspěvek na nájemné	72 967 895	5 725 308	7,85	- 61 808,00	-1,08
4149 - Dávky SSP j. n.	5 219	12 041	230,71	5 169,00	42,93
CELKEM vyplacené dávky	31 854 670 186	31 958 014 824	100	33 699 707 737,00	105
rozdíl (ř. 200-ř.180)	879	- 15 262 919		33 093 033,43	
CELKEM čerpáno z účtu ČNB	31 854 671 065	31 942 751 905	100	33 732 800 770,43	106
roční plán	31 170 438 000	32 195 056 000	103	32 940 000 000	102
% plnění	102,20	100,79		102,41	
upravení předpoklád. čerpání					
% plnění k uprav. čerp.					

K otázce týkající se **daňových úlev** uvádíme, že zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů, stanoví v § 15 odst. 1 nezdanitelné části základu daně, tj. částky, které snižují základ daně pro ustanovení daně z příjmu fyzických osob. Mimo jiné upravují nárok na odpočet na vyživované dítě žijící s poplatníkem v domácnosti ve výši 23 520,- Kč ročně na každé dítě (maximálně do 26 let věku dítěte), které splňuje dané podmínky. Jedná-li se o dítě, které je zvláště těžce postižené na zdraví a jehož stav vyžaduje průvodce, zvyšuje se uvedená částka na dvojnásobek.

Dalším nárokem podle uvedeného ustanovení je odečet částky 21 720,- Kč ročně na manželku (manžela) žijícího s poplatníkem v domácnosti, pokud nemá vlastní příjmy přesahující za zdaňovací období částku 38 040,- Kč. Tento odpočet využívají převážně poplatníci, jejichž manželka (manžel) je na mateřské dovolené. Je-li manžel (manželka) zvláště těžce postižený na zdraví a jeho stav vyžaduje průvodce, pak se uvedená částka zvyšuje na dvojnásobek.

Otázka C

Uveďte prosím, zda ve Vaší zemi existují sociální a/nebo kulturní služby, o které se zajímají především rodiny, jako např. rodinné poradenství (rodinám jako celku nebo jejich jednotlivým členům - matkám, těhotným ženám, dětem různého věku), služby pomoci v domácnosti, prázdninové pobyty pro děti a rodiny, jesle, školky, atd.

Uveďte prosím, zda rodiny mají k dispozici zařízení pro péči o dítě, zejména jesle, mateřské školky a programy pro děti po skončení vyučování a o prázdninách.

Poskytněte prosím všeobecný popis o organizaci a vybavenosti těchto služeb. Rozlišujte ve své odpovědi, zda jde o veřejné nebo soukromé služby a zda jsou poskytovány zdarma nebo za úplatu. Uveďte prosím relevantní statistické údaje.

Jak již bylo zmíněno v odpovědi na otázku k článku 13 odst. 3, poradenství rodinám a dětem je garantováno státem. Základní poradenské služby v oblasti péče o děti a při řešení problémových situací v rodině zajišťují od 1.1. 2003 oddělení sociálně-právní ochrany na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností (viz předchozí odpověď).

Pokud jde o poradenská zařízení pro děti, došlo oproti stavu popsáném v První zprávě ke změně v tom směru, že střediska výchovné péče pro děti a mládež již nejsou upravena v § 31a zákona č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ale v § 17 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních (s účinností od 1. 7. 2002); vydán byl rovněž metodický pokyn MŠMT č. 24 049/2002-24 k organizaci činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež. V úkolech a zaměření činnosti středisek ke změně nedošlo.

Obce a kraje mohou zřizovat zařízení odborného poradenství pro péči o děti. Takové zařízení poskytuje zejména poradenství zaměřená na řešení vzájemných vztahů rodičů a jejich dětí a na péči rodičů o děti zdravotně postižené. V rámci odborného poradenství se poskytuje rodičům a dalším osobám poradenství ve věcech výchovy a výživy dětí a v dalších otázkách týkajících se jejich rodinných, sociálních a mezigeneračních problémů vyplývajících z péče o děti. Tato zařízení rovněž poskytují poradenství pro osoby, které mají zájem o osvojení nebo pěstounskou péči.

Mezi další zařízení pro děti patří zařízení sociálně výchovné činnosti, která jsou určena zejména dětem ohroženým. Účelem těchto zařízení je nabídnout dětem různé programy zaměřené na rozvíjení sociálních dovedností a na využívání jejich volného času.

Obce a kraje, ale také neziskové organizace mohou pořádat výchovně - rekreační tábory. Tyto tábory jsou určeny především pro děti ze sociálně potřebných rodin a pro děti s poruchami chování. Účelem pobytu na těchto akcí není pouze relaxace a vyplnění volného času dětí, ale zejména výchovné působení na děti směřující k odstranění nebo potlačení poruch chování a k získání potřebných společenských a hygienických návyků.

Obce zřizují poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, které poskytují poradenskou a psychoterapeutickou péči a napomáhají utvářet příznivé rodinné, manželské, partnerské a mezilidské vztahy a odstraňovat jejich narušování. Zaměřují se zvláště na manželství ohrožené rozvratem, na úpravu vzájemných vztahů rozvedených rodičů a jejich dětí, na mezigenerační vztahy v rodinách a na pomoc osobám v krizových situacích. V roce 2001 existovalo v ČR 77 takových zařízení.

V oblasti poradenství má své nezastupitelné místo neziskový sektor. Neziskové organizace zakládají specializované poradny zaměřených na pomoc lidem nejrůznějších životních situacích. Jde především o různé rodinné, psychologické, občanské nebo viktimologické poradny. Stát taková zařízení podporuje v rámci své dotační politiky.

Předškolní a školská výchovná zařízení pro děti – aktualizace statistických údajů k 30.9.2001 (pro školní rok 2001/2002):

Celkový počet předškolních zařízení v ČR je 5 861, z toho 8 zřízeno MŠMT, 5 594 obcemi, 178 kraji, 81 soukromým zřizovatelem a 20 církví. Zařazeno v nich bylo celkem 282 642 dětí.

Celkem 5 642 **mateřských škol** (5 561 zřízeno obcemi, 65 soukromým zřizovatelem a 16 církví), navštěvovalo celkem 276 438 dětí. Z celkového počtu mateřských škol poskytuje 13 internátní péči, 5 594 celodenní péči a 35 polodenní péči.

Celkem 239 **speciálních mateřských škol** (8 zřizovaných MŠMT, 33 obcemi, 178 kraji, 16 soukromým zřizovatelem a 4 církví), navštěvovalo celkem 6 204 dětí.

Služby pro rodiny v Praze (v jiných městech situace odpovídá zhruba přímé úměře: čím menší město, tím menší nabídka a menší možnosti):

Jesle

Mateřské školky (státní, církevní, soukromé)

Školní družiny (při státních, církevních, soukromých školách)

Základní umělecké školy (státní, církevní, soukromé)

Domy dětí a mládeže (státní)

Nízkoprahová zařízení (většinou občanská sdružení)

YMCA

YWCA

Junák

Craftwood

Sokol

Tělovýchovné jednoty

Pionýr

a další nejrůznější zařízení buď jako občanské sdružení nebo na soukromé bázi.

Všechny tyto služby jsou placené. Finančně dostupných služeb pro sociálně slabé je stále nedostatek.

Z výše uvedeného seznamu vybočují mateřská centra:

- jsou přístupná všem věkovým kategoriím
- nabízejí programy sportovní, vzdělávací i kreativní
- poskytují poradenské služby v oblasti výchovy dětí, rodinné problematiky, přípravy na porod a rodičovství apod.
- organizují také víkendové a prázdninové pobyty
- jsou dostupná a otevřená všem sociálním vrstvám.

Vybraná dětská zdravotnická zařízení v ČR k 30.12.2001

Počet dětí ve věku do 3 let v ČR .....269 610 dětí
(poslední dostupný údaj ČSÚ k 31.12.2001)

Děti, které trpí zdravotním postižením, které nevyžaduje hospitalizaci, ale dlouhodobou zdravotní péči, a děti, které nemají zajištěnou řádnou péči ve vlastní či náhradní rodině, mají k dispozici následující zdravotnická zařízení:

Druh zařízení	Počet zařízení	Počet míst
Kojenecké ústavy	13	746
Dětské domovy pro děti 0 – 3 leté	11	784
Dětské domovy pro děti 1 – 3 leté	15	530

Tato zařízení jsou jen státní (hrazeny ze státních prostředků).

(Dětské domovy pro děti starší 3 let nejsou v registru zdravotnických zařízení vedeny, protože nejsou zařízení zdravotnická, ale zařízení sociální péče.)

Kojenecké ústavy a dětské domovy jsou určeny pro děti do tří let věku, kterým jejich rodiče nemohou nebo nechtějí poskytnout řádnou rodičovskou péči, nebo kterým nelze zajistit náhradní rodinnou péči. Těmto dětem poskytují zdravotní péči, včetně léčebné rehabilitace a zaopatření.

Druh zařízení	Počet zařízení	Počet míst
Dětské centrum	2	171
Dětský stacionář	50	1 562

Dětská centra jsou určena pro poskytování diagnostické, léčebné, preventivní a poradenské péče dětem týraným, zanedbávaným, zneužívaným a ohroženým ve vývoji nevhodným sociálním prostředím, nebo dětem zdravotně postiženým. Rodinám těchto dětí poskytují dětská centra poradenskou péči.

Dětský stacionář je zařízení určené k zajištění diagnostické a léčebné péče, včetně léčebné rehabilitace dětem, jejichž zdravotní stav vyžaduje pravidelnou zdravotní péči bez nutnosti přijetí do lůžkové péče.

Druh zařízení	Počet zařízení	Počet míst
Jesle	57	1 625

Registr zdravotnických zařízení vykazuje jen jesle, které skutečně spravuje (ošetřující personál má zdravotnické vzdělání). Ostatní existující jesle jsou sociální zařízení (spravovaná Ministerstvem práce a sociálních věcí).

Jesle jsou zařízení poskytující péči zdravým dětem, s důrazem na všestranný rozvoj dětí, zpravidla do věku 3 let. Péče v jeslích navazuje na péči v rodině.

Zařízení jsou státní i nestátní, rodiče i u státních zařízení přispívají na provoz a podle sociálního postavení hradí stravu a kulturní vyžití dětí.

V referenčním období působilo v České republice celkem 73 tzv. „státních“ Poraden pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy; některé z nich mají svá detašovaná pracoviště i ve větších obcích daného regionu. Tyto poradny jsou zřizovány podle zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, v platném znění, a podle zákona č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení v platném znění. Konkrétní činnost poraden je vymezena vyhláškou č. 182/1991 Sb., kterou se provádí uvedené zákony, takto: *„Výchovnou a poradenskou péči v rodinných, manželských a jiných mezilidských vztazích poskytují obce a okresní úřady také prostřednictvím svých zařízení, zejména manželských a předmanželských poraden. Zaměřují se zejména na manželství ohrožená rozvratem, na úpravu vzájemných vztahů rozvedených rodičů a jejich dětí, na péči rodičů o děti zdravotně postižené i na mezigenerační vztahy v rodinách a na nezaměstnané občany, kteří tuto pomoc potřebují“*.

Zřizovateli těchto poraden byly až na výjimky okresní úřady, v několika případech městské úřady či magistráty statutárních měst.

Poradenské služby jsou poskytovány ze zákona bezplatně (§ 92 zákona č. 100/1988 Sb.). Poradny patří mezi tzv. nízkoprahová zařízení, klienti nepotřebují žádné doporučení, mají právo svobodné volby poradny i poradce. V poradně mohou vystupovat i anonymně, na pracovníky poraden se vztahuje povinnost zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvědí při výkonu své činnosti.

V místě své působnosti spolupracují poradny především s orgány sociálně právní ochrany dětí, s dalšími zařízeními sociálních služeb, zdravotnickými a pedagogickými pracovišti, jakož i s příslušnými soudy.

V souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů byla v roce 2002 řešena také otázka další existence těchto poradenských zařízení. Složitá situace nastala zvláště tam, kde šlo o zařízení bez právní subjektivity, fungující často přímo jako součást okresního úřadu. Společným úsilím odborné obce (reprezentované Asociací manželských a rodinných poradů) a orgánů státní správy se podařilo činnost těchto zařízení převést pod správu krajských úřadů, případně některých obcí. Jsou vytvořeny předpoklady, aby i nadále byla pro klienty zabezpečena kvalifikovaná, teritoriálně i finančně dostupná služba.

Poradenské služby pro rodinu poskytovaly i soukromé subjekty. Buď na základě smlouvy s okresním úřadem, případně na komerční bázi (vázaná živnost „psychologické poradenství a diagnostika“). Dosavadní zkušenosti však prokazují, že v prvním případě se zpravidla zvyšují vynaložené náklady a snižuje možnost okresních úřadů ovlivňovat činnost poradny v souvislosti s potřebami daného regionu. Tam, kde jsou tyto služby poskytovány na komerční bázi, stávají se pro řadu klientů těžko dostupnými. Navíc je zde ještě etický problém: iniciátorem kontaktu bývá zpravidla spíše „oběť“ než „nositel“ problematického chování. Ta je pak navíc vystavena další „sankci“ – nutnosti hrazení finančních nároků této služby.

Rodinné poradenství je službou, která je pro stát relativně levná. Průměrné náklady na jednoho obyvatele dané spádové oblasti za rok nepřevyšují 10,- Kč. Celkový rozpočet všech poraden v ČR představuje ročně částku cca 85 – 90 miliónů korun.

Personální zabezpečení rodinného poradenství

Základní tým poradny tvoří psycholog a sociální pracovník. S poradnami alespoň formou externího úvazku spolupracují i další odborníci – psychiatři, sexuologové, gynekologové, pediatři, právníci a pedagogové.

Od roku 1990 je ve spolupráci s MPSV ČR garantem odbornosti poskytovaných služeb občanské sdružení „Asociace manželských a rodinných poradců“. Sdružuje téměř 300 kvalifikovaných manželských a rodinných poradců a sociálních pracovníků. Vedle rozvoje a reprezentace oboru je hlavním cílem ochrana klientů před nekvalifikovaným působením a zároveň i rozvoj profesionálních kompetencí pracovníků poraden.

Asociace má zpracovány vlastní kvalifikační požadavky, připravuje a realizuje systém kvalifikačního a průběžného vzdělávání i supervize. V souladu s evropskými standardy zpracovala i „Standardy oboru“.

V tzv. „státních“ poradnách pracuje cca 300-350 interních zaměstnanců a řada externistů. Poradenské služby rodině na komerční bázi poskytuje s plnou kvalifikovaností maximálně 15-20 psychologů.

Klientela poraden

Klientem poradny se může stát kterýkoli občan ČR, jakož i cizí státní příslušník s dlouhodobým či trvalým pobytem na území ČR.

Každoročně vyhledá poradenskou pomoc zhruba 30 – 35 tisíc klientů. Klientem může být v tomto případě jak jedinec, tak pár či celá rodina. Poradny tak poskytují přímou pomoc ročně cca 60 000 osob, nepřímo pak i řadě dalších, které jsou s klienty propojeny rodinnými, příbuzenskými či dalšími typy vztahů.

Celkový počet realizovaných konzultací se blíží 150 000 ročně.

Formy poradenské pomoci

Základní formou pomoci je poradenství (edukativní či psychologické), dle potřeby pak i některé z forem psychoterapie – individuální, párová, rodinná, skupinová. Nedílnou součástí je i přímá sociální práce a základní právní či sociálně právní pomoc.

Ve spolupráci s Asociací manželských a rodinných poradců a za finanční podpory MPSV ČR rozšiřují poradny spektrum poskytovaných služeb i o psychoterapeutické prázdninové či víkendové pobyty sociálně oslabených neúplných rodin, skupinový nácvik komunikace a některých nespécifických relaxačních technik atp.

Základní typy problémů

- poradenská a psychoterapeutická pomoc manželství a rodině
- rozvodové poradenství a porozvodové vedení (především v zájmu nezletilých dětí)
- psychologická pomoc osobám osamělým
- předmanželské poradenství
- psychologická pomoc občanům v životních krizích
- osvětová, výchovná, vzdělávací a publikační činnost
- pomoc rodinám zasaženým nezaměstnaností
- pomoc rodinám s fyzicky, sociálně či jinak handicapovaným členem

Navazující služby pro rodinu a její členy

Ve spolupráci s MPSV ČR zabezpečují Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy některé další programy, které mají za cíl podporu vnitrorodinných vazeb v rodinách sociálně či jinak oslabených:

Socioterapeutické pobyty: v rámci projektů „Rozvoje a přímého poskytování sociálních služeb“ se každoročně realizuje několik pobytových akcí pro osamělé rodiče s dětmi, pro pěstounské a osvojitelské rodiny, jakož i „doléčovací“ pobyty pro rodiny klientů poradenských zařízení. Tyto projekty mají dotační podporu ze strany MPSV ČR tak, že se jich mohou zúčastnit i rodiny, které by si za jiných podmínek podobný pobyt z finančních důvodů dovolit nemohly. V letech 2001 – 2002 se jich zúčastnilo cca 100 úplných i neúplných rodin s více než 180 dětmi.

Projekt programu „Pět P“, ve světě známý spíše pod názvem „Big Brothers, Big Sisters“.
Projekt je zaměřen na pomoc dětem z problémového či málo stimulujícího prostředí orientačních rodin. Je založen především na práci dobrovolníků. Každý z nich se po celý školní rok na základě kontraktu schází pravidelně alespoň 1x týdně se svěřeným dítětem a poskytuje mu užitečnou náplň volnočasových aktivit. Na to pak navazují letní socioterapeutické tábory. Do projektu bylo ve sledovaném období zapojeno cca 200 dětí a cca 250 dobrovolníků. Poradny zabezpečují ve spolupráci s Národním dobrovolnickým centrem Hestia výcvik a průběžnou supervizi dobrovolníků. Projekt je podporován v rámci dotačního řízení MPSV ČR.

Klubové aktivity a svépomocné skupiny.

Opět zaměřeny na pomoc problémovým rodinám, rodinám neúplným, pěstounským a osvojitelským. Jedná se každoročně řádově o několik desítek rodin.

Otázka D

Uveďte, zda se v zákonodárství Vaší země počítá se zastoupením rodin v poradních nebo správních orgánech, jejichž účelem je ochrana zájmů rodiny.

Výbor se ve svých závěrech k předchozí zprávě táže, zda jsou s rodičovskými sdruženími pravidelně projednávány záležitosti, které se jich bezprostředně dotýkají.

V odpověď na tuto otázku je odkazováno na informace poskytnuté v První zprávě o plnění Evropské sociální charty; to, zda jsou s rodičovskými sdruženími pravidelně projednávány záležitosti, které se jich bezprostředně dotýkají, není sledováno.

Pro výkon sociálně-právní ochrany jsou zřizovány na obcích s rozšířenou působností komise pro sociálně-právní ochranu dětí, jejichž úkolem je mimo jiné koordinace činností v oblasti ochrany dětí na území správního obvodu obce s rozšířenou působností.

V komisích jsou zastoupeni sociální pracovníci, pedagogičtí pracovníci, lékaři, psychologové, zástupci neziskových organizací a další odborníci. K jednání komise je možno podle potřeby přizvat rodiče dítěte nebo jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte.

Otázka E

Uveďte, zda byla přijata opatření na podporu výstavby bytů pro rodiny; poskytněte statistické údaje o rozsahu takovéto výstavby.

Výbor ve svých závěrech k předchozí zprávě žádá, aby příští zpráva přinesla další informace o opatřeních na podporu výstavby bytů.

Programy podpory výstavby bytů

Probíhající programy na podporu výstavby bytů v průběhu roku 2001 a 2002 financované z kapitoly **Ministerstva pro místní rozvoj** a připravované legislativní změny:

1. Podpora výstavby bytů v domech s pečovatelskou službou

Dotace byla poskytována na vznik nových obecních nájemních bytů v domech zvláštního určení. Byty v domech s pečovatelskou službou jsou určeny především seniorům a dalším osobám se sníženou soběstačností a jsou doplněny poskytováním sociálních služeb.

Výše podpory činila 578 mil. Kč v roce 2000 (tj. cca 680 bytů), 575,7 mil. Kč v roce 2001, 584,2 mil. Kč v roce 2002.

2. Podpora výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury

Dotace je určena obcím na výstavbu nájemních bytů s limitovaným nájemným a související infrastruktury.

Výše podpory původního programu činila 2 884 mil. Kč v roce 2000, 2 011 mil. Kč v roce 2001 a 542,2 mil. Kč v roce 2002.

3. Program výstavby podporovaných bytů pro rok 2003

Podpora má formu dotace na úhradu nákladů na výstavbu nájemních bytů ve vlastnictví obcí pro osoby, které jsou znevýhodněny v přístupu k bydlení nejen příjmově, ale také z dalších důvodů, kterými mohou být např. zdravotní stav, pokročilý věk, ale také nepříznivé životní okolnosti, které jim znemožňují zajistit si adekvátní bydlení a ohrožují je tak sociálním vyloučením.

4. Podpora hypotečního úvěrování

Podpora podle nařízení vlády č. 244/1995 Sb., kterým se stanoví podmínky státní finanční podpory hypotečního úvěrování výstavby, ve znění pozdějších předpisů je poskytována formou příspěvku fyzickým osobám a dotace právnickým osobám (obcím) na úhradu části úroků z úvěru poskytnutého na novou výstavbu nebo pořízení domu nebo bytu ve vlastnictví.

Podle nařízení vlády č. 249/2002 Sb., o podmínkách poskytování příspěvků k hypotečnímu úvěru osobám mladším 36 let je poskytována úroková dotace k hypotečnímu úvěru, který bude využit na pořízení staršího (tedy levnějšího) vlastnického bydlení. Úroková dotace bude poskytována maximálně 10 let a bude financována z rozpočtové kapitoly MMR.

Výše podpory na hypoteční úvěrování podle uvedených nařízení činila 307 mil. Kč v roce 2000, 432,5 mil. Kč v roce 2001, přičemž banky poskytly v tomto roce úvěry s nárokem na

státní finanční podporu na pořízení 7 161 nových bytů. V roce 2002 činila podpora 517,8 mil. Kč.

V současné době Ministerstvo pro místní rozvoj připravuje *návrh nového nařízení vlády o podmínkách poskytování příspěvků k hypotečnímu úvěru*. Záměrem ministerstva je pokračovat v podpoře hypoték a vlastnického bydlení a orientovat tuto podporu na pořízení prvního bydlení při sjednocení podmínek, za nichž je nyní podpora hypotečního úvěrování a vlastnického bydlení realizována.

5. Podpora mladých lidí při pořizování bydlení

Podpora je orientována na pořízení nového vlastnického bydlení mladými lidmi do 36 let. Na realizaci tohoto podpůrného opatření byla v roce 2002 schválena nařízení vlády č. 97/2002 Sb., o použití prostředků Státního fondu rozvoje bydlení formou úvěru na úhradu části nákladů spojených s výstavbou bytu osobami mladšími 36 let. Jedná se o nízkouročený úvěr ve výši 200 tisíc Kč pro lidi mladší 36 let na pořízení vlastnického bydlení, se splatností maximálně 10 let.

6. Podpora družstevní bytové výstavby

Ministerstvo pro místní rozvoj předkládá do vlády věcný záměr zákona, který bude vymezovat podmínky pro poskytování státní podpory ve formě investiční dotace a návratné finanční výpomoci na výstavbu družstevního nájemního bydlení osob, které se majetkově účastní na činnosti bytového družstva i na financování výstavby družstevních bytů.

Přehled základních údajů o bytové výstavbě v České republice za rok 2002

	Skutečnost v roce		Index	Podíl z celku
	2002	2001	(2002/2001)	v %
Zahájené byty				
v rodinných domech	13 659	12 895	105,9%	44,4%
v bytových domech	10 246	6 276	163,3%	21,7%
v nástavbách, vestavbách nebo přístavbách	5 450	5 687	95,8%	19,6%
z toho: nástavby, vestavby nebo přístavby k RD	3 600	3 639	98,9%	12,5%
BD nástavby, vestavby nebo přístavby k	1 850	2 048	90,3%	7,1%
v domech s pečovatelskou službou a domovech-penzionech	1 803	1 357	132,9%	4,7%
v nebytových objektech	1 225	1 384	88,5%	4,8%
v adaptovaných nebytových prostorech	1 223	1 384	88,4%	3,6%
Počet bytů celkem	33 606	28 983	116,0%	100,0%

Dokončené byty				
v rodinných domech	11 716	10 693	109,6%	43,1%
v bytových domech	6 393	5 912	108,1%	23,4%
v nástavbách, vestavbách nebo přístavbách	4 694	4 822	91,8%	17,2%
z toho: nástavby, vestavby nebo přístavby k RD	2 957	2 948	100,3%	11,9%
nástavby, vestavby nebo přístavby k BD	1 737	1 874	92,7%	6,4%
v domech s pečovatelskou službou a domovech-penzionech	1 725	708	243,6%	6,3%
v nebytových objektech	1 070	824	129,9%	3,9%
v adaptovaných nebytových prostorech	1 693	1 799	94,1%	6,2%
Počet bytů celkem	27 291	24 759	110,2%	100,0%
Rozestavěné byty (k 31.12.2002)				
v rodinných domech	61 166	59 320	103,1%	48,7%
v bytových domech	23 535	18 734	125,6%	18,2%
v nástavbách, vestavbách nebo přístavbách	34 966	34 168	102,3%	27,0%
z toho: nástavby, vestavby nebo přístavby k RD	28 590	27 985	102,2%	22,1%
nástavby, vestavby nebo přístavby k BD	6 376	6 183	103,1%	4,9%
v domech s pečovatelskou službou a domovech-penzionech	3 315	2 728	121,5%	2,6%
v nebytových objektech	3 072	2 914	105,4%	2,4%
v adaptovaných nebytových prostorech	3 555	3 841	92,6%	2,7%
Počet bytů celkem	129 609	121 705	106,5%	100,0%
Počet bytů, u nichž byla ve sledovaném období dokončena modernizace	13 599	13 436	101,2%	x
Poměr k dokončeným bytům v procentech	49,8%	54,3%	x	x

Pramen: Bytová výstavba v České republice v roce 2002, ČSÚ, Praha

Informace o poskytovaných podporách v bytové oblasti Státním fondem rozvoje bydlení za léta 2001 a 2002

1. Dotace obcím na výstavbu nájemních bytů

Rok	Počet dotovaných bytů	Výše dotace (mil. Kč)
2001	7 780	2 736
2002	10 733	3 956

2. Dotace obcím na výstavbu bytů v DPS

<u>R</u> <u>o</u> <u>k</u>	Počet dotovaných bytů	Výše dotace (mil. Kč)
2001	1 415	960
2002	2 983	1 998

3. Úvěry mladým (jen rok 2002)

Pracoviště	uzavřené smlouvy	Objem poskytnutých úvěrů (mil.Kč)
Praha	246	49
Olomouc	195	38
SFRB celkem	441	87

4. Úvěry 850 tis. Kč (povodně v r. 2002)

Přijato žádostí	uzavřené smlouvy	Objem poskytnutých úvěrů v mil. Kč
241	20	17

5. Úroková dotace na opravy panelových bytových domů

rok	Počet akcí oprav	dotace (mil.Kč)
2001	18	35
2002	57	334

Otázka F

Uveďte prosím opatření přijatá v oblasti informací o plánovaném rodičovství.

V období let 2001 – 2002 pokračovala spolupráce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva zdravotnictví s nevládními organizacemi zabývajícími se otázkami plánovaného rodičovství, zejména se Společností pro plánování rodiny a sexuální výchovu (SPRSV). Tato společnost pracuje v České republice od roku 1991 a od roku 1994 je plnoprávným členem Mezinárodní federace plánovaného rodičovství (International Planned Parenthood Federation – IPPF – European Network).

SPRSV pomáhá při přípravě pedagogů, psychologů, lékařů a dalších odborníků v oblasti plánování rodiny a sexuální výchovy. Pro tyto pracovníky pořádá semináře a odborná symposia, provozuje internetové stránky, kde jsou v českém překladu publikovány zásadní informace týkající se plánovaného rodičovství poskytované IPPF a WHO. Společnost provozuje telefonní poradenskou linku zabývající se problémy antikoncepce a prevencí sexuálně přenosných chorob. V odborných stanoviscích důsledně vychází ze závěrů Mezinárodní konference o populaci a rozvoji v Káhiře 1994 (ICPD) a materiálů WHO.

V oblasti hlavních cílů, stanovených Mezinárodní konferencí o populaci a rozvoji došlo v České republice v letech 2001 – 2002 k dalšímu snížení počtu provedených umělých potratů, takže ČR se ukazateli potratovosti přiblížila nejvyspělejším evropským zemím. V těchto výsledcích sehrála roli především propagace účinných a spolehlivých metod antikoncepce a sexuální výchova.

Až do roku 2001 byla činnost SPRSV financována z evropských mezinárodních zdrojů. Rozhodnutím IPPF European Network bylo nutno přejít od roku 2002 na financování z domácích zdrojů; činnost SPRSV je současné době dotována Ministerstvem práce a sociálních věcí. SPRSV disponuje špičkovými odborníky v oblasti zdravotnictví, pedagogiky a práva a kromě svých zdravotně výchovných aktivit se věnuje také poradenské a konzultační činnosti v oblasti rezortních ministerstev a zákonodárského sboru ČR.

V oblasti informací o plánovaném rodičovství došlo k výraznému zkvalitnění spolupráce mezi státní výkonnou a zákonodárnou složkou a nevládním sektorem.

Otázka G

Pokud Vaše země publikuje oficiální statistiky o skladbě rodin a jejich sociálním a - ekonomickém postavení, poskytněte prosím shrnutí posledních statistických údajů. Pokud jde o ekonomické a sociální postavení, popište prosím způsob, jak jsou ve Vaší zemi klasifikovány sociálněekonomické kategorie.

Podpora rodin s dětmi se provádí především pomocí dávek státní sociální podpory a sociální péče.

Dávky státní sociální podpory

Prostřednictvím systému státní sociální podpory (zákon č.117/1995 Sb.), stát přispívá rodinám s nezaopatřenými dětmi v případě uznané sociální situace, na jejíž řešení rodina vlastními silami a vlastními prostředky nestačí. Dávky státní sociální podpory významným způsobem působí na příjmovou situaci rodin s příjmem pod úrovní životního minima, což vede k poklesu podílu rodin, kterým jsou poskytovány dávky sociální péče.

V roce 2002 základní dávky státní sociální podpory pro rodiny s nezaopatřenými dětmi dosáhly těchto hodnot:

Počet přidavků na dítě dosáhl 24 234 tisíc a výdaje činily 13 353 milionů Kč.
Počet sociálních příplatků dosáhl 5 347 tisíc a výdaje činily 6 271 milionů Kč.
Počet příspěvků na bydlení dosáhl 4 084 tisíc a výdaje činily 3 028 milionů Kč.
Počet příspěvků na dopravu dosáhl 4 438 tisíc a výdaje činily 1 298 milionů Kč.
Počet rodičovských příspěvků dosáhl 3 140 tisíc a výdaje činily 8 022 milionů Kč.

Dávky sociální péče pro rodiny s dětmi

System sociální péče je zaměřený na pomoc sociálně slabším rodinám, popřípadě rodinám, které potřebují některou ze služeb sociální péče.

Dávky sociální péče pro rodiny s nezaopatřenými dětmi:

- jedná se o opakované peněžité dávky sociální péče v případě, že rodina svými příjmy nedosahuje zákonem stanovené hranice životního minima a poskytují se ve výši rozdílu mezi příjmy všech členů rodiny a životního minima rodiny.
- dále se jedná o jednorázové peněžité či věcné dávky sociální péče v případě, že sociálně potřebná rodina není schopna uhradit mimořádné výdaje ze svých příjmů
- příspěvek na výživu dítěte - v případě, že jeden z rodičů neplní svou vyživovací povinnost uloženou mu rozsudkem soudu, dávka je poskytována pouze sociálně potřebnému dítěti a poskytuje se do výše rozdílu mezi příjmem dítěte a jeho životním minimem.

V roce 2001 dávky sociální péče pro rodiny s nezaopatřenými dětmi dosáhly těchto hodnot:

Počet opakovaných peněžitých dávek dosáhl v roce 2001 cca 150 tisíc a výdaje činily 3 665 milionů Kč.

Počet opakovaných příspěvků na výživu dítěte dosáhl v roce 2001 cca 25 tisíc a výdaje činily 95 milionů Kč.

Počet jednorázových peněžitých dávek dosáhl v roce 2001 cca 81 tisíc a výdaje činily 216 milionů Kč.

Poznámka:

Údaje sociální péče za rok 2002 nebyly dosud zpracovány.

Čisté peněžní příjmy a výdaje domácností v roce 2002 podle statistiky rodinných účtů

Zpracováno z předběžných dat ČSÚ	Příjmy		Výdaje	
	na 1 člena domácnosti	na celou domácnost	na 1 člena domácnosti	na celou domácnost
Zaměstnanci celkem	8 013	22 276	7 345	20 419
Zaměstnanci bez dětí	11 479	20 088	10 204	17 857
Zaměstnanci s dětmi	6 767	23 988	6 316	22 295
Zemědělci	6 973	21 268	6 491	19 798
Samostatně výdělečně činní	7 950	25 043	7 656	24 116
Důchodci celkem	7 172	10 543	7 129	10 480
Dom. s dětmi s min. příjmy	3 577	12 627	3 661	12 923
Odhad pro průměrnou domácnost	7 762	19 172	7 240	17 883

Tab. 1/1 Domácnosti podle sociálních skupin

Households; by social group

ROK 2002

Složení domácností, přehled příjmů a vydání - průměry na osobu v Kč za rok
Household composition, income and expenditure - annual per capita averages (CZK)

	Průměrná domácnost	Domácnosti				
		zaměstnanců	zemědělců	samostatně činných	důchodců	
	Average household	Households of				
		employees	farmers	self-employed	pensioners	
Počet domácností	3 185	1 773	292	433	687	Households
Počet členů domácnosti	7 857	4 936	890	1 363	1 011	Members
Počet ekonomicky aktivních členů	3 665	2 783	495	743	0	Economically active members
Průměrný počet na domácnost členů	2,47	2,78	3,05	3,14	1,47	Per household average members
ekonomicky aktivních	1,15	1,57	1,70	1,72	0,00	economically active
nezaopatřených dětí	0,71	0,95	1,07	1,15	0,00	children not provided for
0 - 5 let	0,16	0,21	0,20	0,26	0,00	0 - 5 years
6 - 9 let	0,14	0,19	0,17	0,19	0,00	6 - 9 years
10 - 14 let	0,19	0,26	0,30	0,30	0,00	10 - 14 years
15 - 25 let	0,22	0,29	0,40	0,40	0,00	15 - 25 years
nepracujících důchodců	0,47	0,08	0,11	0,07	1,47	pensioners not working
ostatních osob	0,14	0,18	0,17	0,20	0,00	other members
osob pobírajících důchod	0,52	0,16	0,19	0,11	1,47	persons receiving pensions
spotřebních jednotek	1,94	2,13	2,31	2,36	1,33	adult equivalents
PENĚŽNÍ PŘÍJMY						MONEY INCOME
Hrubé peněžní příjmy celkem	109 011	117 791	99 968	101 953	86 444	Gross money income, total
Příjmy ze závislé činnosti	73 480	99 411	79 025	31 183	2 522	Income from employment
Příjmy z podnikání	7 345	841	4 339	57 368	67	Income from private enterprise

Sociální příjmy	23 425	11 968	13 064	8 668	81 653	Social income
Ostatní příjmy	4 762	5 572	3 540	4 734	2 202	Other income
Čisté peněžní příjmy celkem	93 153	96 145	83 622	95 258	86 062	Net money income, total
z toho: příjmy ze závislé činnosti	57 623	77 764	62 680	24 488	2 140	including: income from employment
hlavní zaměstnání	55 405	75 363	60 546	22 971	0	from main employment
osoba v čele	36 039	51 976	38 658	103	0	head of household
manželka	17 188	20 749	19 209	20 408	0	wife
ostatní osoby	2 179	2 638	2 679	2 460	0	other members
vedlejší zaměstnání	2 216	2 401	2 133	1 517	2 140	from secondary employment
PENĚŽNÍ VYDÁNÍ						MONEY EXPENDITURE
Hrubá peněžní vydání celkem	102 732	109 731	94 185	98 059	85 926	Gross money expenditure, total
Spotřební vydání	80 397	81 490	72 036	85 212	78 499	Consumer expenditure
Vydání neklasifikovaná jako spotřební	22 334	28 241	22 149	12 847	7 427	Non-consumer expenditure
z toho: daň z příjmů	7 017	9 603	6 741	3 025	378	including: income tax
zdravotní a sociální pojištění	8 840	12 044	9 604	3 670	4	health and social insurance
Čistá peněžní vydání celkem	86 874	88 085	77 840	91 364	85 544	Net money expenditure, total
<i>podle druhu vydání:</i>						<i>by type of expenditure:</i>
potraviny, nápoje, veřejné stravování	22 675	22 117	19 897	22 330	26 289	food, beverages, public catering
průmyslové zboží	27 415	29 010	28 274	30 076	20 218	other consumer goods
služby	27 226	27 274	19 281	28 870	29 929	services
platby	9 558	9 684	10 389	10 087	9 107	payments
NATURÁLNÍ PŘÍJMY	5 496	5 653	7 172	5 472	4 610	INCOME IN KIND
NATURÁLNÍ VYDÁNÍ	3 702	3 273	4 400	2 689	6 038	EXPENDITURE IN KIND
BILANČNÍ POLOŽKY						BALANCE ITEMS
Vybrané úspory	42 812	52 522	34 851	32 542	16 977	Deposits withdrawn
Vklady	47 853	59 547	38 808	34 165	16 561	Deposits made
Přijaté půjčky, nákup na splátky	2 251	2 959	761	1 685	398	Loans received, hire purchase
Splátky půjček, splátky za zboží	3 128	3 720	2 248	3 499	718	Loan repayments, instalments

Tab. 2/4 Domácnosti podle sociálních skupin

Households; by social group

Rok 2002

Skupiny spotřebních vydání - průměry na spotřební jednotku v Kč za rok
Consumer expenditure - annual per adult equivalents averages (CZK)

	Průměrná domácnost	Domácnosti				
		zaměstnanců	zemědělců	samostatně činných	důchodců	
		Households of				
Average household	employees	farmers	self-employed	pensioners		
SPOTŘEBNÍ VYDÁNÍ (CZ-COICOP)	102 353	106 612	95 077	113 369	86 852	CONSUMER EXPENDITURE
01 Potraviny a nealkoholické nápoje	22 684	22 101	20 568	22 571	25 242	01 Food, non-alcoholic beverages
01.1 Potraviny	20 300	19 681	18 302	20 049	22 986	01.1 Food
01.1.1 Pekařenské výrobky, obiloviny	3 559	3 505	3 863	3 396	3 743	01.1.1 Bread and cereals
01.1.2 Maso	5 518	5 261	4 436	5 441	6 593	01.1.2 Meat
01.1.3 Ryby	577	546	537	605	674	01.1.3 Fish
01.1.4 Mléko, sýry, vejce	4 196	4 182	3 819	4 227	4 362	01.1.4 Milk, cheese and eggs
01.1.5 Oleje a tuky	1 024	928	1 041	870	1 420	01.1.5 Oils and fats
01.1.6 Ovoce	1 398	1 369	1 078	1 462	1 567	01.1.6 Fruit
01.1.7 Zelenina, brambory	1 594	1 538	1 034	1 732	1 860	01.1.7 Vegetables
01.1.8 Cukr, marmeláda, med, čokoláda, cukrovinky a cukrářské výrobky	1 551	1 495	1 621	1 473	1 776	01.1.8 Sugar, jam, honey, chocolate and confectionery
01.1.9 Potravinářské výrobky jinde neuvedené	883	856	872	844	991	01.1.9 Food products n.e.c.
01.2 Nealkoholické nápoje	2 384	2 420	2 266	2 522	2 256	01.2 Non-alcoholic beverages
01.2.1 Káva, čaj, kakao	822	800	719	823	932	01.2.1 Coffee, tea and cocoa
01.2.2 Minerální vody, nealko nápoje a šťávy	1 562	1 620	1 547	1 699	1 324	01.2.2 Mineral waters, soft drinks and juices
02 Alkoholické nápoje, tabák	3 195	3 286	2 744	3 531	2 740	02 Alcoholic beverages, tobacco
02.1 Alkoholické nápoje	1 754	1 696	1 662	1 942	1 870	02.1 Alcoholic beverages
02.2 Tabák	1 441	1 590	1 081	1 590	870	02.2 Tobacco
03 Odívání a obuv	6 657	7 435	6 395	8 459	3 531	03 Clothing and footwear

03.1	Odivání	4 960	5 527	4 833	6 391	2 618	03.1	Clothing
03.2	Obuv	1 697	1 908	1 562	2 068	913	03.2	Footwear
04	Bydlení, voda, energie, paliva	20 303	19 867	14 981	19 751	24 001	04	Housing, water, electricity, gas and other fuels
04.1	Nájemné z bytu	4 217	4 263	1 289	3 851	5 299	04.1	Actual rentals for housing
04.3	Běžná údržba a drobné opravy bytu	1 812	1 839	1 899	1 650	1 838	04.3	Maintenance and repair of the dwelling
04.4	Dodávka vody a ostatní služby související s bydlením	2 306	2 366	1 276	2 451	2 359	04.4	Water supply and miscellaneous services relating to the dwelling
04.5	Elektrická a tepelná energie, plyn, paliva	11 968	11 399	10 517	11 799	14 504	04.5	Electricity, gas and other fuels
05	Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy	7 066	7 447	6 898	7 894	5 772	05	Furnishings, household equipment and routine household maintenance
05.1	Nábytek, bytové zařízení a výzdoba, koberce a ostatní podlahové krytiny	2 044	2 317	1 820	2 596	1 078	05.1	Furniture and furnishings, carpets and other floor coverings
05.2	Bytový textil	632	629	600	673	642	05.2	Household textiles
05.3	Přístroje a spotřebiče pro domácnost	1 634	1 692	1 710	1 740	1 479	05.3	Household appliances
05.4	Nádobí a kuchyňské potřeby	623	653	559	641	549	05.4	Glassware, tableware and household utensils
05.5	Výrobky pro dům a zahradu	587	597	629	543	590	05.5	Tools and equipment for house and garden
05.6	Zboží a služby pro běžnou údržbu domácnosti	1 546	1 559	1 580	1 701	1 434	05.6	Goods and services for routine household maintenance
06	Zdraví	1 804	1 672	1 417	1 643	2 515	06	Health
06.1	Léčiva a zdravotnické prostředky	1 405	1 289	1 027	1 230	2 044	06.1	Medical products, appliances and equipment
06.2	Ambulantní zdravotní péče	320	327	289	377	301	06.2	Outpatient services
06.3	Ústavní zdravotní péče	79	56	101	36	170	06.3	Hospital services
07	Doprava	10 220	11 338	13 594	11 304	5 254	07	Transport
07.1	Nákup osobních dopravních prostředků	2 798	3 214	5 144	2 242	1 250	07.1	Purchase of vehicles
07.2	Provoz osobních dopravních prostředků	5 604	5 999	6 580	7 179	3 157	07.2	Operation of personal transport equipment
07.3	Dopravní služby	1 818	2 125	1 870	1 883	848	07.3	Transport services
08	Pošty a telekomunikace	4 141	4 320	3 494	5 071	3 294	08	Communication
08.1	Poštovní služby	114	91	96	92	209	08.1	Postal services
08.2	Telefonní a telefaxové přístroje	385	454	385	426	128	08.2	Telephone and telefax equipment
08.3	Telefonické a telefaxové služby	3 642	3 775	3 012	4 553	2 957	08.3	Telephone and telefax services

09	Rekreace a kultura	10 761	11 770	8 602	13 882	6 884	09	Recreation and culture
09.1	Zařízení a vybavení audiovizuální, fotografická a pro zpracování dat	1 863	2 201	1 569	2 148	735	09.1	Audio-visual, photographic and information processing equipment
09.2	Ostatní výrobky dlouhodobé spotřeby pro rekreaci a kulturu	105	117	114	166	42	09.2	Other major durables for recreation and culture
09.3	Ostatní rekreace vč. vybavení; květiny, zahrady, domácí zvířata	2 308	2 474	2 143	3 026	1 477	09.3	Other recreational items and equipment; garden and pets
09.4	Rekreační a kulturní služby	2 226	2 412	1 555	2 543	1 729	09.4	Recreational and cultural services
09.5	Noviny, knihy, papírenské zboží	1 686	1 693	1 560	1 863	1 687	09.5	Newspapers, books and stationery
09.6	Dovolená s komplexními službami	2 574	2 874	1 661	4 135	1 214	09.6	Package holidays
10	Vzdělávání	587	711	362	1 082	25	10	Education
10.1	Předškolní a základní vzdělávání	132	161	88	211	0	10.1	Pre-primary and primary education
10.2	Střední vzdělávání	67	80	50	90	17	10.2	Secondary education
10.3	Pomaturitní nástavbové vzdělávání	34	53	0	14	1	10.3	Post-secondary non-tertiary education
10.4	Vyšší a vysokoškolské vzdělávání	62	71	21	148	4	10.4	Tertiary education
10.5	Vzdělávání nedefinované podle úrovně	293	346	203	617	2	10.5	Education not definable by level
11	Stravování a ubytování	5 233	6 069	4 817	6 560	2 089	11	Restaurants and hotels
11.1	Stravovací služby	4 595	5 342	4 174	5 425	1 975	11.1	Catering services
11.2	Ubytovací služby	638	727	643	1 135	115	11.2	Accommodation services
12	Ostatní zboží a služby	9 703	10 595	11 207	11 621	5 505	12	Miscellaneous goods and services
12.1	Osobní péče	3 014	3 288	2 549	3 592	2 019	12.1	Personal care
12.3	Osobní potřeby a doplňky jinde neuvedené	848	929	840	1 035	515	12.3	Personal effects n.e.c.
12.4	Sociální péče	15	14	2	1	30	12.4	Social protection
12.5	Pojištění	5 052	5 511	7 204	6 183	2 367	12.5	Insurance
12.6	Finanční služby jinde neuvedené	432	512	354	402	217	12.6	Financial services n.e.c.
12.7	Ostatní služby jinde neuvedené	342	341	257	408	357	12.7	Other services n.e.c.

ČLÁNEK 19: PRÁVO MIGRUJÍCÍCH PRACOVNÍKŮ A JEJICH RODIN NA OCHRANU A POMOC

Článek 19, odstavec 9

„Aby zajistily účinný výkon práva migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků na ochranu a pomoc na území kterékoli jiné smluvní strany, smluvní strany se zavazují:

že dovolí v rámci legislativních omezení transferovat takovou část výdělku a úspor migrujících pracovníků, jakou si přejí.“

V rámci zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů, neexistují limity upravující nebo omezující výši dovozu a vývozu finančních prostředků. Migrující pracovníci si mohou převádět část výdělků a úspor ve výši v jaké si přejí za podmínek stanovených tímto zákonem.

EVROPSKÁ SOCIÁLNÍ CHARTA

DRUHÁ ZPRÁVA O PLNĚNÍ EVROPSKÉ SOCIÁLNÍ CHARTY

PŘEDKLÁDANÁ VLÁDOU ČESKÉ REPUBLIKY
(za období 1. 1. 2001 – 31. 12. 2002)

Druhá část

(články 2, 3, 4, 7, 8, 11, 14, 15, 17, 18; články 1, 2, 3, 4 Dodatkového
protokolu k Evropské sociální chartě)

OBSAH

ZPRÁVA O PLNĚNÍ EVROPSKÉ SOCIÁLNÍ CHARTY

ZPRÁVA O PLNĚNÍ EVROPSKÉ SOCIÁLNÍ CHARTY.....	7
ČLÁNEK 2: PRÁVO NA SPRAVEDLIVÉ PRACOVNÍ PODMÍNKY	7
Článek 2, odstavec 1.....	7
<i>Otázka A</i>	7
<i>Otázka B</i>	7
<i>Otázka C</i>	7
<i>Otázka D</i>	7
<i>Otázka E</i>	8
<i>Otázka F</i>	8
Článek 2, odstavec 2.....	11
<i>Otázka A</i>	11
<i>Otázka B</i>	11
<i>Otázka C</i>	11
Článek 2, odstavec 3.....	13
<i>Otázka A</i>	13
<i>Otázka B</i>	13
<i>Otázka C</i>	13
<i>Otázka D</i>	13
<i>Otázka E</i>	13
Článek 2, odstavec 4.....	14
<i>Otázka A</i>	14
<i>Otázka B</i>	14
<i>Otázka C</i>	14
Článek 2, odstavec 5.....	15
<i>Otázka A</i>	15
<i>Otázka B</i>	15
<i>Otázka C</i>	15
Seznam pramenů k článku 2:	17
ČLÁNEK 3: PRÁVO NA BEZPEČNÉ A ZDRAVÉ PRACOVNÍ PODMÍNKY	18
Článek 3, odstavec 1.....	18
<i>Otázka A</i>	18
<i>Otázka B</i>	19
Článek 3, odstavec 2.....	25
<i>Otázka A</i>	25
<i>Otázka B</i>	26
<i>Otázka C</i>	27
Článek 3, odstavec 3.....	36
Seznam pramenů k článku 3:	37
ČLÁNEK 4: PRÁVO NA SPRAVEDLIVOU ODMĚNU	39
Článek 4, odstavec 2.....	39

<i>Otázka A</i>	39
<i>Otázka B</i>	39
Článek 4, odstavec 3	42
<i>Otázka A</i>	42
<i>Otázka B</i>	42
<i>Otázka C</i>	43
Článek 4, odstavec 4	46
<i>Otázka A</i>	46
<i>Otázka B</i>	47
Článek 4, odstavec 5	49
<i>Otázka A</i>	49
<i>Otázka B</i>	49
Seznam pramenů k článku 4:	51
ČLÁNEK 7: PRÁVO DĚTÍ A MLADISTVÝCH NA OCHRANU	52
Článek 7, odstavec 1	52
<i>Otázka A</i>	52
<i>Otázka B</i>	53
<i>Otázka C</i>	53
Článek 7, odstavec 2	54
<i>Otázka A</i>	54
<i>Otázka B</i>	54
<i>Otázka C</i>	54
Článek 7, odstavec 3	56
<i>Otázka A</i>	56
<i>Otázka B</i>	56
<i>Otázka C</i>	57
Článek 7, odstavec 4	58
<i>Otázka A</i>	58
<i>Otázka B</i>	58
<i>Otázka C</i>	58
Článek 7, odstavec 5	59
<i>Otázka A</i>	59
<i>Otázka B</i>	60
Článek 7, odstavec 6	61
<i>Otázka A</i>	61
<i>Otázka B</i>	61
<i>Otázka C</i>	62
<i>Otázka D</i>	62
<i>Otázka E</i>	62
Článek 7, odstavec 7	63
<i>Otázka A</i>	63
<i>Otázka B</i>	63
<i>Otázka C</i>	63
<i>Otázka D</i>	63
<i>Otázka E</i>	63
Článek 7, odstavec 8	65
<i>Otázka A</i>	65
<i>Otázka B</i>	65
<i>Otázka C</i>	65

<i>Otázka D</i>	65
<i>Otázka E</i>	65
<i>Otázka F</i>	65
Článek 7, odstavec 9.....	66
<i>Otázka A</i>	66
<i>Otázka B</i>	66
<i>Otázka C</i>	66
Článek 7, odstavec 10.....	67
<i>Otázka A</i>	67
<i>Otázka B</i>	67
<i>Otázka C</i>	67
<i>Otázka D</i>	68
<i>Otázka E</i>	68
ČLÁNEK 8: PRÁVO ZAMĚSTNANÝCH ŽEN NA OCHRANU.....	77
Článek 8, odstavec 1.....	77
<i>Otázka A</i>	77
<i>Otázka B</i>	77
<i>Otázka C</i>	77
<i>Otázka D</i>	77
<i>Otázka F</i>	78
Článek 8, odstavec 2.....	80
<i>Otázka A</i>	80
<i>Otázka B</i>	80
<i>Otázka C</i>	80
<i>Otázka D</i>	80
Článek 8, odstavec 3.....	82
Článek 8, odstavec 4.....	83
<i>Otázka A</i>	83
<i>Otázka B</i>	83
<i>Otázka C</i>	83
<i>Otázka D</i>	84
ČLÁNEK 11: PRÁVO NA OCHRANU ZDRAVÍ.....	86
<i>Otázka A</i>	86
<i>Otázka B</i>	86
<i>Otázka C</i>	87
Článek 11, odstavec 1.....	89
<i>Otázka A</i>	89
<i>Otázka B</i>	89
Článek 11, odstavec 2.....	94
<i>Otázka A</i>	94
<i>Otázka B</i>	94
Článek 11, odstavec 3.....	99
<i>Otázka A</i>	99
<i>Otázka B</i>	99
Seznam pramenů k článku 11:	106
ČLÁNEK 14: PRÁVO VYUŽÍVAT SOCIÁLNÍ SLUŽBY.....	107
Článek 14, odstavec 1.....	107

<i>Otázka A</i>	107
<i>Otázka B</i>	107
<i>Otázka C</i>	108
Článek 14, odstavec 2.....	114
Seznam příloh k článku 14:.....	116
ČLÁNEK 15: PRÁVO OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM NA PŘÍPRAVU K VÝKONU POVOLÁNÍ, REHABILITACI A SOCIÁLNÍ ADAPTACI.....	117
Článek 15, odstavec 2.....	117
<i>Otázka A</i>	117
<i>Otázka B</i>	119
ČLÁNEK 17: PRÁVO MATEK A DĚTÍ NA SOCIÁLNÍ A EKONOMICKOU OCHRANU	125
<i>Otázka A</i>	125
<i>Otázka B</i>	126
<i>Otázka C</i>	126
<i>Otázka D</i>	126
<i>Otázka E</i>	127
<i>Otázka F</i>	127
<i>Otázka G</i>	129
<i>Otázka H</i>	130
<i>Otázka I</i>	130
Seznam pramenů k článku 17:	141
ČLÁNEK 18: PRÁVO NA VÝDĚLEČNOU ČINNOST NA ÚZEMÍ JINÝCH SMLUVNÍCH STRAN	142
Článek 18, odstavec 4.....	142
ZPRÁVA O PLNĚNÍ DODATKOVÉHO PROTOKOLU K EVROPSKÉ SOCIÁLNÍ CHARTĚ	143
ČLÁNEK 1 - PRÁVO NA ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI A NA ROVNÉ ZACHÁZENÍ V ZÁLEŽITOSTECH ZAMĚŠTNÁNÍ A POVOLÁNÍ BEZ DISKRIMINACE NA ZÁKLADĚ POHLAVÍ.....	143
<i>Otázka A</i>	143
<i>Otázka B</i>	144
<i>Otázka C</i>	145
<i>Otázka D</i>	145
<i>Otázka E</i>	145
<i>Otázka F</i>	146
<i>Otázka G</i>	146
<i>Otázka H</i>	146
<i>Otázka I</i>	146
ČLÁNEK 2 - PRÁVO NA INFORMACE A KONZULTACE.....	161

<i>Otázka A</i>	161
<i>Otázka B</i>	161
<i>Otázka C</i>	161
<i>Otázka D</i>	161
<i>Otázka E</i>	162
<i>Otázka F</i>	162

ČLÁNEK 3 - PRÁVO NA ÚČAST PŘI STANOVOVÁNÍ A ZLEPŠOVÁNÍ PRACOVNÍCH PODMÍNEK A PRACOVNÍHO PROSTŘEDÍ..... 164

<i>Otázka A</i>	164
<i>Otázka B</i>	164
<i>Otázka C</i>	164
<i>Otázka D</i>	165
<i>Otázka E</i>	165
<i>Otázka F</i>	165

ČLÁNEK 4 - PRÁVO STARÝCH OSOB NA SOCIÁLNÍ OCHRANU ... 167

Článek 4, odstavec 1	167
<i>Otázka A</i>	167
<i>Otázka B</i>	168
<i>Otázka C</i>	168
Článek 4, odst. 2	169
<i>Otázka A</i>	169
<i>Otázka B</i>	169
Článek 4, odst. 3	170
<i>Otázka A</i>	170
<i>Otázka B</i>	170
<i>Otázka C</i>	170

ZPRÁVA O PLNĚNÍ EVROPSKÉ SOCIÁLNÍ CHARTY

ČLÁNEK 2: PRÁVO NA SPRÁVEDLIVÉ PRACOVNÍ PODMÍNKY

Článek 2, odstavec 1

„Aby zajistily účinný výkon práva na spravedlivé pracovní podmínky, smluvní strany se zavazují:

že přijmou ustanovení týkající se přiměřené denní a týdenní pracovní doby a ustanovení k postupnému zkracování pracovního týdne v rozsahu, který odpovídá zvyšování produktivity a vývoji jiných relevantních faktorů;“

Otázka A

Uveďte prosím, jaké právní předpisy platí pro denní a týdenní pracovní dobu a délku denní doby odpočinku.

Zůstává beze změny

Otázka B

Uveďte prosím, jaká pravidla týkající se běžné pracovní doby a přesčasů jsou obvyklá v kolektivních smlouvách a jaký je rozsah aplikace těchto pravidel.

Zůstává beze změny.

Otázka C

Uveďte prosím jaká je v praxi průměrná pracovní doba pro každou hlavní kategorii pracovníků.

Tyto statistické údaje nejsou sledovány.

Otázka D

Uveďte prosím, v jakém rozsahu byla ve sledovaném období zkrácena pracovní doba právním předpisem, kolektivními smlouvami nebo praxí a zejména v jakém rozsahu to bylo důsledkem zvýšené produktivity práce.

Zůstává beze změny

Otázka E

Popište prosím, pokud to přichází v úvahu, všechna opatření povolující odchylky od právních předpisů Vaší země týkající se denní a týdenní pracovní doby a délky denní doby odpočinku (viz též článek 2, odstavce 2, 3 a 5).

Uveďte prosím stanovené období, v kterém je možné uplatnit tato opatření.

Uveďte prosím, zda kterákoli z těchto opatření se provádějí právním předpisem nebo kolektivní smlouvou, a v posléze uvedeném případě, na jaké úrovni jsou tyto kolektivní smlouvy uzavírány a zda jsou k tomuto jednání oprávněny pouze reprezentativní odbory.

Zůstává beze změny.

Otázka F

Jestliže někteří pracovníci nejsou chráněni těmito ustanoveními, ať již jsou obsažena v právních předpisech, kolektivních smlouvách nebo v jiných opatřeních, uveďte prosím, jaký podíl z celkového počtu pracovníků není takto chráněn (viz. článek 33 Charty).

Zůstává beze změny.

Ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 2 odst. 1 požadoval Výbor pro sociální práva zahrnout podrobnější informace o případech, ve kterých může být denní doba odpočinku zkrácena na 8 hodin; připomínal, že právní předpis umožňující až 16 hodin práce v jednotlivém 24 hodinovém období není v souladu s uvedeným ustanovením Charty.

Dle ustanovení § 90 odst. 1 zákoníku práce je zaměstnavatel povinen rozvrhnout pracovní dobu tak, aby zaměstnanec měl mezi koncem jedné směny a začátkem následující směny nepřetržitý odpočinek po dobu alespoň 12 hodin po sobě jdoucích během 24 hodin.

Dle ustanovení § 90 odst. 2 odpočinek podle odstavce 1 může být zkrácen až na osm hodin po sobě jdoucích během 24 hodin zaměstnanci staršímu 18 let za podmínky, že následující odpočinek bude prodloužen o dobu zkrácení tohoto odpočinku

- a) v nepřetržitých provozech, při nerovnoměrně rozvržené pracovní době a při práci přesčas,
- b) v zemědělství,
- c) ve veřejném stravování, v kulturních zařízeních a při poskytování jiných služeb obyvatelstvu,
- d) u naléhavých opravných prací, jde-li o odvrácení nebezpečí pro život nebo zdraví zaměstnanců,
- e) při živelních událostech a v jiných obdobných mimořádných případech.

Ženám pracujícím v nepřetržitých provozech může však být tento odpočinek zkrácen pouze na 11 hodin po sobě jdoucích během 24 hodin za podmínky, že následující odpočinek bude prodloužen o dobu zkrácení tohoto odpočinku.

Zkrácení denního odpočinku mezi směnami až na 8 hodin je koncipováno tak, aby mohlo být využito pouze ve výjimečných zákonem stanovených případech. Pokud by to zákoník práce neumožňoval, nebylo by možné, aby zaměstnavatel nařídil zaměstnanci např. práci přesčas, která je zákoníkem práce definována jako práce nad stanovenou týdenní pracovní dobu a mimo rozvrh směn zaměstnance.

Výbor se rovněž tázal, v jakém maximálním rozsahu je povoleno vykonávat pracovní pohotovost denně a týdně nad rámec rozvrhu pracovních směn. Dále se tázal, zda je doba pracovní pohotovosti považována za pracovní dobu, je-li strávena na pracovišti.

Zákoník práce neupravuje maximální rozsah denní a týdenní délky pohotovosti, zaměstnavatel se zaměstnancem si ji mohou dohodnout. Dle ustanovení § 95 odst. 4 ZP se pracovní pohotovost (na pracovišti, na jiném dohodnutém místě), při které k výkonu práce nedojde, do pracovní doby nezapočítává.

K pojmu „nerovnoměrného rozvržení pracovní doby“ se výbor tázal, jaká je délka referenčního období, během kterého musí průměrná délka pracovní doby splňovat stanovené týdenní maximum. Dále se táže, zda je možné v jednotlivých týdnech odpracovat až 60 hodin nebo více, je-li dodržen předepsaný průměr v referenčním období.

Délka vyrovnávacího (referenčního) období dle ustanovení § 85 odst. 1 ZP může činit nejvýše 12 měsíců po sobě jdoucích. Délku tohoto období může zaměstnavatel sjednat v kolektivní smlouvě nebo dohodnout se zaměstnancem. Je možné, aby zaměstnanec během sjednaného vyrovnávacího období v jednotlivých týdnech odpracoval až 60 hodin při respektování ustanovení ZP o nepřetržitém odpočinku mezi směnami (§ 90 ZP) a nepřetržitém odpočinku v týdnu (§ 92 ZP).

S ohledem na zvláštní ustanovení pro obor dopravy, spojů a energetiky výbor žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty podrobnosti o zákonu č. 475/2001, o pracovní době a době odpočinku zaměstnanců v dopravě, a o všech ostatních příslušných předpisech.

Požadované předpisy tvoří přílohu k tomuto článku

Výbor dále žádal, aby příští zpráva obsahovala podrobnější údaje o způsobu uplatňování článku 2 u pracovníků v atypických pracovněprávních vztazích (smlouvy na dobu určitou, částečné úvazky, náhradníci, dočasné práce apod.).

Dle § 1 odst. 3 ZP je zaměstnavatel povinen zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky včetně odměňování za práci. Zaměstnanec, který pracuje na kratší než stanovenou týdenní pracovní dobu, nebo na dobu určitou, má stejné pracovní podmínky jako zaměstnanec pracující na plný pracovní úvazek na dobu neurčitou (Viz. totéž u odpovědi na otázku C článku 2 odst. 5. zprávy).

Článek 2, odstavec 2

„Aby zajistily účinný výkon práva na spravedlivé pracovní podmínky, smluvní strany se zavazují:

že stanoví placené státní svátky;“

Otázka A

Uveďte prosím, kolik bylo v posledním kalendářním roce placených státních svátků stanovených právními předpisy, kolektivními smlouvami nebo praxí.

Zůstává beze změny.

Otázka B

Uveďte prosím, jaká pravidla platí pro placené státní svátky podle právních předpisů a svátky stanovené kolektivními smlouvami a praxí.

Popište prosím, pokud to přichází v úvahu, zda opatření povolující odchylky od právních předpisů Vaší země týkající se denní a týdenní pracovní doby mají vliv na pravidla, která platí pro placené státní svátky.

Zůstává beze změny.

Otázka C

Jestliže někteří pracovníci nejsou chráněni těmito ustanoveními, ať již jsou obsažena v právních předpisech, kolektivních smlouvách nebo v jiných opatřeních, uveďte prosím, jaký podíl z celkového počtu pracovníků není tímto způsobem chráněn (viz. článek 33 Charty).

Zůstává beze změn

Ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 2 odst. 2 požadoval Výbor pro sociální práva, aby bylo potvrzeno, že se vychází ze zaručeného jednoho dne placeného náhradního volna za každý den odpracovaný ve veřejný svátek.

Ustanovení § 6 zákona č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, stanoví, že za dobu práce ve svátek přísluší zaměstnanci dosažená mzda a náhradní volno v rozsahu práce konané ve svátek, které mu bude poskytnuto nejpozději do konce třetího kalendářního měsíce následujícího po výkonu práce ve svátek nebo v jinak dohodnuté době. Za dobu čerpání náhradního volna přísluší zaměstnanci náhrada mzdy ve výši průměrného výdělku. Zaměstnavatel se může se zaměstnancem dohodnout na poskytnutí příplatku k dosažené mzdě nejméně ve výši průměrného výdělku místo náhradního volna.

Ustanovení § 14 zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, stanoví, že za práci ve svátek

poskytne zaměstnavatel zaměstnanci náhradní volno v rozsahu práce konané ve svátek, a to nejpozději do konce třetího kalendářního měsíce následujícího po výkonu práce ve svátek nebo v jinak dohodnuté době. Za dobu čerpání náhradního volna se plat nekrátí. Zaměstnavatel se může se zaměstnancem dohodnout na poskytnutí příplatku ve výši průměrného hodinového výdělku za hodinu práce ve svátek místo náhradního volna. Zaměstnavatel poskytne zaměstnanci náhradní volno v rozsahu práce konané ve svátek, tj. tento nárok se počítá v hodinách.

Zákon o platu i zákon o mzdě akceptuje úpravu obsaženou v Evropské sociální chartě Rady Evropy a za práci ve svátek stanoví přednostně nárok zaměstnance na poskytnutí placeného náhradního volna. Zaměstnanci za práci ve svátek přísluší náhradní volno v rozsahu práce konané ve svátek, vyplývá z toho tedy, že v zásadě za každý den práce ve svátek přísluší jeden den placeného náhradního volna. Placené náhradní volno se poskytuje ke mzdě (platu) zaměstnance, který mu za práci ve svátek náleží.

Článek 2, odstavec 3

„Aby zajistily účinný výkon práva na spravedlivé pracovní podmínky, smluvní strany se zavazují:

že poskytnou alespoň dva týdny roční placené dovolené;“

Otázka A

Uveďte prosím délku roční placené dovolené stanovenou právními předpisy nebo kolektivními smlouvami; uveďte také minimální dobu zaměstnání ke vzniku nároku na dovolenou.

Uveďte prosím, pokud to přichází v úvahu, zda opatření povolující odchylky od právních předpisů Vaší země týkající se denní a týdenní pracovní doby mají vliv na pravidla, která platí pro délku roční placené dovolené.

Zůstává beze změn

Otázka B

Uveďte prosím, jaký účinek má pracovní neschopnost v důsledku nemoci nebo úrazu v průběhu celé nebo části dovolené na nárok na placenou roční dovolenou.

Zůstává beze změn.

Otázka C

Uveďte prosím, zda je možné, aby se pracovníci vzdali své roční placené dovolené.

Jako doplňující informaci k předchozí zprávě uvádíme, že v současné době probíhají legislativní práce na návrhu novelizace ust. § 110b zákoníku práce, jíž se zajišťuje soulad s požadavkem obsaženým ve Směrnici č. 93/104 EC, ve znění její novely č. 2003/88/ES, o pracovní době, která v čl. 7 stanoví, že namísto minimální doby roční placené dovolené (dle současné právní úpravy 4 týdny) nesmí být vyplacena peněžní náhrada (náhrada mzdy za nevyčerpanou dovolenou), s výjimkou skončení pracovního poměru.

Otázka D

Uveďte prosím zvykovou praxi v případech, na které se nevztahují právní předpisy nebo kolektivní smlouvy.

Zůstává beze změn.

Otázka E

Jestliže někteří pracovníci nejsou chráněni těmito ustanoveními, ať již jsou obsažena v právních předpisech, kolektivních smlouvách nebo v jiných opatřeních, uveďte prosím, jaký podíl z celkového počtu pracovníků není takto chráněn (viz článek 33 Charty).

Zůstává beze změn.

Článek 2, odstavec 4

„Aby zajistily účinný výkon práva na spravedlivé pracovní podmínky, smluvní strany se zavazují:

že poskytnou dodatkovou placenou dovolenou nebo zkrácenou pracovní dobu pracovníkům činným ve stanovených nebezpečných nebo zdraví škodlivých povoláních“.

Otázka A

Uveďte prosím, která povolání se považují za nebezpečná nebo nezdravá. Pokud existuje seznam těchto povolání, pošlete ho.

Zůstává beze změn.

Otázka B

Uveďte prosím, jaká ustanovení se aplikují podle právních předpisů, kolektivních smluv nebo jiných opatření v praxi pokud jde o zkrácenou pracovní dobu nebo dodatkovou placenou dovolenou ve vztahu k tomuto ustanovení Charty.

Zůstává beze změn.

Otázka C

Jestliže někteří pracovníci nejsou chráněni těmito ustanoveními, ať již jsou obsažena v právních předpisech, kolektivních smlouvách nebo v jiných opatřeních, uveďte prosím, jaký podíl z celkového počtu pracovníků není takto chráněn (viz článek 33 Charty).

Zůstává beze změn.

Ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 2 odst. 4 požadoval Výbor pro sociální práva - vzhledem k informaci, že pracovní doba v nebezpečných a zdraví škodlivých povoláních může být dále zkrácena kolektivními smlouvami - sdělení, do jaké míry se tak děje v praxi.

Ministerstvo práce a sociálních věcí nevede evidenci o dalším zkrácení pracovní doby kolektivními smlouvami v nebezpečných a zdraví škodlivých povoláních.

Článek 2, odstavec 5

„Aby zajistily účinný výkon práva na spravedlivé pracovní podmínky, smluvní strany se zavazují:

že zajistí týdenní odpočinek, který bude v nejvyšší možné míře připadat na den uznáný za den odpočinku podle tradic nebo zvyklostí příslušné země nebo oblasti.“

Otázka A

Sdělte prosím, jaká opatření se aplikují podle právních předpisů, kolektivních smluv nebo jinak v praxi pokud jde o pravidelnou týdenní dobu odpočinku.

Uveďte prosím, zda tato ustanovení počítají s odložením týdenního odpočinku, a pokud je tomu tak, uveďte prosím za jakých okolností a jakého období se to týká.

Uveďte prosím, pokud to přichází v úvahu, zda opatření povolující odchylky od právních předpisů Vaší země týkající se denní a týdenní pracovní doby mají vliv na pravidla, která platí pro týdenní odpočinek.

Zůstává beze změny.

Otázka B

Uveďte prosím, jaká opatření byla přijata aby se zajistilo, že pracovníci budou mít svůj týdenní odpočinek v souladu s tímto odstavcem.

Zůstává beze změny

Otázka C

Jestliže někteří pracovníci nejsou chráněni těmito ustanoveními, ať již jsou obsažena v právních předpisech, kolektivních smlouvách nebo v jiných opatřeních, uveďte prosím, jaký podíl z celkového počtu pracovníků není takto chráněn (viz článek 33 Charty).

Uveďte prosím, pro celý článek 2, pravidla, jež platí pro pracovníky s atypickým pracovním poměrem (se smlouvami na dobu určitou, s kratší pracovní dobou, náhrada za nepřítomné, dočasný pracovní poměr, atd.)

K předchozí zprávě upřesňujeme, že zaměstnavatel je povinen zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci (§ 1 odst. 3 zákoníku práce) pokud jde o jejich pracovní podmínky, včetně odměňování za práci. Zaměstnanec, který pracuje na zkrácený pracovní úvazek, nebo na dobu určitou, má stejné pracovní podmínky jako zaměstnanec pracující na plný pracovní úvazek na dobu neurčitou.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 2 odst. 5 došel k závěru, že situace v České republice není v souladu s čl. 2 odst. 5 Charty, protože pracovníci v zemědělství mohou na základě kolektivních smluv nebo individuálních dohod odkládat dobu týdenního odpočinku tak, že je umožněn nadměrný počet po sobě jdoucích pracovních dnů.

K tomu uvádíme, že důvodem odlišného stanovení týdenního odpočinku ZP v zemědělství bylo zohlednění specifík práce v zemědělství s ohledem na agrotechnické lhůty a počasí.

Domníváme se, že na dané ustanovení je aplikovatelný článek 33 Evropské sociální charty, v souladu s kterým je v tomto případě k plnění závazku přijatého smluvní stranou dostačující, vztahuje-li se dané ustanovení na velkou většinu pracovníků.

V této souvislosti uvádíme, že v roce 2001 pracovalo v zemědělství 177,8 tis. osob tj. 3,76 % z celkového počtu 4 727,7 tis. pracovníků, v roce 2002 pak 184,2 tis. osob tj. 3,87 % z celkového počtu 4 764,9 tis. pracovníků. Statistické údaje, kolika z nich se týkala odlišná úprava pracovní doby na základě kolektivních smluv, nejsou k dispozici.

Seznam pramenů k článku 2:

- ***zákon č. 475/2001 Sb. , o pracovní době a době odpočinku zaměstnanců s nerovnoměrně rozvrženou pracovní dobou v dopravě***

Článek 3, odstavec 1

„Aby zajistily účinný výkon práva na bezpečné a zdravé pracovní podmínky, smluvní strany se zavazují:

že vydají právní předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci;“

Otázka A

Poskytněte seznam nejvýznamnějších právních předpisů a administrativních ustanovení o bezpečnosti a ochraně tělesného a duševního zdraví při práci vydaných ve Vaší zemi, v nichž se uvádí:

- a) věcný rozsah jejich aplikace (krytá rizika a stanovená preventivní a ochranná opatření), a*
- b) osobní rozsah jejich aplikace (bez ohledu na právní postavení - ať již jde o zaměstnance či nikoli - a bez ohledu na sektor činnosti, včetně domácích pracovníků a pomocníků v domácnostech).*

Specifikujte prosím pravidla přijatá se záměrem, aby byla pracovníkům s atypickými pracovními smlouvami zajištěna stejná úroveň ochrany jako ostatním pracovníkům v podniku.

Aktualizujeme nejvýznamnější právní předpisy z oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a údaje uvedené v předchozí zprávě doplňujeme o:

- nařízení vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky,
- nařízení vlády č. 523/2002 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 178/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci,
- nařízení vlády č. 502/2000 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací,
- nařízení vlády č. 480/2000 Sb., o ochraně zdraví před neionizujícím zářením,
- vyhlášku č. 288/2003 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání,
- vyhlášku č. 369/2001 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace,

- vyhlášku č. 440/2000 Sb., kterou se upravují podmínky předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a hygienické požadavky na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče,
- vyhlášku č. 184/1999 Sb., kterou se stanoví postup hodnocení rizika nebezpečných chemických látek pro zdraví člověka,
- vyhlášku č. 91/1993 Sb., k zajištění bezpečnosti práce v nízkotlakých kotelnách,
- vyhlášku č. 324/1990 Sb., o bezpečnosti práce a technických zařízení při stavebních pracích.

Z návrhů nových právních předpisů v oblasti BOZP je v současné době Parlamentem České republiky projednáván vládní návrh zákona o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích a o koordinátorovi bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništích. Na základě zmocnění obsaženém v tomto návrhu zákona bude vydáno vládní nařízení, kterým se stanoví bližší minimální požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích, jež by nahradilo v celém rozsahu dosavadní vyhlášku č. 324/1990 Sb., o bezpečnosti práce a technických zařízení při stavebních pracích. Vládě byl dále předložen návrh věcného záměru zákona o inspekci práce. Připravuje se rovněž návrh nařízení vlády, kterým se stanoví minimální požadavky na pracoviště a pracovní prostředí, jímž by byly stanoveny zbývající bezpečnostní požadavky, dosud ponechané úpravě vyhláškou č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, a již tak bude možno zrušit. Většina ustanovení uvedené vyhlášky byla již dříve převzata do jiných právních předpisů.

Významným legislativním opatřením z hlediska zákazu práce dětí bylo předložení vládního návrhu nového zákona o zaměstnanosti do Parlamentu České republiky ve druhé polovině roku 2003. Současně s tímto návrhem byl předložen ke schválení rovněž vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zaměstnanosti. To se týká zejména zákoníku práce, který by stanovil výslovný zákaz práce fyzických osob ve věku do 15 let a do skončení povinné školní docházky. Tyto osoby by mohly vykonávat jen uměleckou, kulturní, reklamní nebo sportovní činnost za podmínek stanovených zákonem o zaměstnanosti, zatímco výkon jiných „prací“ by byl v tomto věku zakázán.

V posledních dnech byla Parlamentem České republiky schválena tzv. euronovela zákoníku práce, která mimo jiné podrobněji než dosud upravuje zákaz přímé i nepřímé diskriminace zaměstnanců v pracovněprávních vztazích, zpřesňuje podmínky pro uzavření tzv. „konkurenční doložky“ a významným způsobem omezuje opakované sjednávání pracovních poměrů na dobu určitou.

Otázka B

Uvedte prosím zvláštní opatření přijatá k bezpečnosti a ochraně zdraví pracovníků vykonávajících nebezpečnou nebo zdraví ohrožující práci.

Beze změny.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 3 odst. 1 uvedl, že informace obsažené ve zprávě nedostačují k tomu, aby výbor určil, zda existují předpisy k ochraně pracovníků před hlavními riziky spojenými s nebezpečnými činiteli a látkami a na pracovištích a se zařízeními uvedenými v obecném úvodu k Závěrům XIV-2 (s. 36 - 42) a k prevenci těchto rizik. Výbor však konstatoval, že podle Evropské komise dosáhly právní předpisy země obecně vysoké úrovně souladu s předpisy Společenství v oblasti ochrany zdraví a bezpečnosti. Aby mohl výbor určit, zda jsou předpisy o rizicích vyjmenovaných ve výše uvedeném obecném úvodu slučitelné s čl. 3 odst. 1 Charty, žádal o zahrnutí úplného a aktualizovaného seznamu platných právních a správních předpisů do příští zprávy.

Uvádíme požadované a odkazujeme rovněž na aktualizované právní předpisy k otázce A . (Právní předpisy, které nebyly zahrnuty v příloze k předchozí zprávě, tvoří přílohu tohoto článku).

Zákony

1. Zákon č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, ve znění pozdějších předpisů
2. Zákon ČNR č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky a o změně zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů (zákon o prevenci závažných havárií), ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 258/2000 Sb., ukládá mimo jiné zaměstnavateli podle míry výskytu faktorů, které mohou ovlivnit zdraví zaměstnanců a jejich rizikovosti pro zdraví zařadit práce do čtyř kategorií podle kritérií, faktorů a limitů pro zařazení prací do kategorií, které stanoví zvláštní právní předpis, ukládá zaměstnavateli pro účely zařazení prací do kategorií nebo změn zařazení prací do těchto kategorií provádět měření a vyšetření jen prostřednictvím držitele osvědčení o akreditaci nebo držitele autorizace, pokud není sám takto kvalifikován, ukládá zaměstnavateli na jehož pracovištích jsou vykonávány rizikové práce, kterými jsou práce, při nichž je nebezpečí vzniku nemoci z povolání nebo jiné nemoci související s prací, zabezpečit mimořádná měření, pokud o ně požádá zařízení vykonávající závodní preventivní péči nebo tak stanoví rozhodnutím příslušný orgán ochrany veřejného zdraví, ukládá zjistit příčinu překročení limitních hodnot ukazatelů biologických expozičních testů a zabezpečit její odstranění a informovat zaměstnance o těchto skutečnostech. Ukládá zaměstnavateli vést evidenci rizikových prací včetně doby a způsobu uložení, ukládá zaměstnavateli ohlásit, že budou poprvé používány biologické činitele skupin 2 až 4 a změny ve výkonu takové práce a dále práce, při nichž jsou nebo mohou být zaměstnanci exponováni azbestu včetně povinnosti zaměstnavatele nebo osoby jím určené, při stanovení rizika biologického činitele postupovat způsobem upraveným ve zvláštním právním předpisu a rovněž ukládá zaměstnavateli předem

s orgány ochrany veřejného zdraví projednat opatření k předcházení a omezení rizik souvisejících s používáním biologických činitelů při práci. Při nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými prostředky ukládá každému, kdo s nimi pracuje, chránit zdraví lidí a životní prostředí, stanoví fyzickým a právnickým osobám podmínky nakládání, prodeje, darování a jiných způsobů poskytování nebezpečné chemické látky a chemického přípravku, včetně osobám mladším 18 let.

Vyhlášky

1. Vyhláška ČÚBP č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, ve znění pozdějších předpisů
2. Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 324/1990 Sb., o bezpečnosti práce a technických zařízení při stavebních pracích
3. Vyhláška ČÚBP č. 76/1989 Sb., k zajištění bezpečnosti technických zařízení v jaderné energetice, ve znění vyhlášky č. 263/1991 Sb.
4. Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice, ve znění vyhlášky č. 98/1982 Sb.
5. Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 18/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená tlaková zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů
6. Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 19/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená zdvihací zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů
7. Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 20/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená elektrická zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů
8. Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 21/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená plynová zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů
9. Vyhláška ČÚBP č. 91/1993 Sb., k zajištění bezpečnosti práce v nízkotlakých kotelnách
10. Vyhláška ČÚBP č. 18/1987 Sb., kterou se stanoví požadavky na ochranu před výbuchy hořlavých plynů a par
11. Vyhláška ČÚBP č. 85/1978 Sb., o kontrolách, revizích a zkouškách plynových zařízení, ve znění nařízení vlády č. 352/2000 Sb.
12. Vyhláška MPSV č. 398/2001 Sb., o stanovení poplatků za činnosti organizací státního odborného dozoru při provádění dozoru nad bezpečností vyhrazených technických zařízení
13. Vyhláška MPSV č. 498/2001 Sb., kterou se zrušují některé právní předpisy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci
14. Vyhláška č. 38/2003 Sb., kterou se zrušují některé předpisy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci
15. Vyhláška č. 39/2003 Sb., kterou se zrušuje vyhláška č. 213/1991 Sb. o bezpečnosti práce a technických zařízení při provozu, údržbě a opravách vozidel
16. Vládní vyhláška č. 150/1958 Ú. 1., o vyřizování stížností, oznámení a podnětů pracujících

Nařízení vlády

1. Nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony, ve znění nařízení vlády č. 461/2000 Sb,
2. Nařízení vlády č. 352/2000 Sb., kterým se mění některé vyhlášky ministerstev a jiných správních úřadů
3. Nařízení vlády č. 178/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci, ve znění nařízení vlády č. 523/2002 Sb. Nařízení vlády stanoví rizikové faktory pracovních podmínek, jejich členění, hygienické limity, způsob jejich zjišťování a hodnocení, minimální rozsah opatření k ochraně zdraví zaměstnanců, rozsah a bližší podmínky poskytování ochranných nápojů a hygienické požadavky na pracovní prostředí a pracoviště.
4. Nařízení vlády č. 494/2001 Sb., kterým se stanoví způsob evidence, hlášení a zasílání záznamu o úrazu, vzor záznamu o úrazu a okruh orgánů a institucí, kterým se ohlašuje pracovní úraz a zasílá *záznam* o úrazu
5. Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čistících a dezinfekčních prostředků
6. Nařízení vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí
7. Nařízení vlády č. 11/2002 Sb., kterým se stanoví vzhled a umístění bezpečnostních značek a zavedení signálů
8. Nařízení vlády č. 27/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat
9. Nařízení vlády č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru
10. Nařízení vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky
11. Nařízení vlády č. 502/2000 Sb., o ochraně před nepříznivými účinky hluku a vibrací

Právní normy BOZP v oblasti hornictví

Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství, (horní zákon)

Zákon ČNR č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě

1. Výnos ČBÚ č. 12/1982 Ú. v. ČSR ze dne 12. 10. 1982, o ochraně zdraví při práci a o bezpečnosti provozu při svislé dopravě a chůzi v organizacích podléhajících dozoru státní báňské správy
2. Vyhláška ČBÚ č. 22/1989 Sb. o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a bezpečnosti provozu při hornické činnosti a při činnosti prováděné hornickým způsobem v podzemí
3. Vyhláška ČBÚ č. 26/1989 Sb., o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a bezpečnosti provozu při hornické činnosti a při činnosti prováděné hornickým způsobem na povrchu

4. Vyhláška ČBÚ č. 51/1989 Sb., o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a bezpečnosti provozu při úpravě a zušlechťování nerostů
5. Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 324/1990 Sb., o bezpečnosti práce a technických zařízení při stavebních pracích
6. Vyhláška ČBÚ č. 327/1992 Sb., kterou se stanoví požadavky k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu při výrobě a zpracování výbušnin a o odborné způsobilosti pracovníků pro tuto činnost
7. Vyhláška ČBÚ č. 102/1994 Sb., kterou se stanoví požadavky k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu v objektech určených pro výrobu a zpracování výbušnin
8. Vyhláška ČBÚ č. 55/1996 Sb., o požadavcích k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu při činnosti prováděné hornickým způsobem v podzemí
9. Vyhláška ČBÚ č. 239/1998 Sb., o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a bezpečnosti provozu při těžbě a úpravě ropy a zemního plynu a při vrtných a geofyzikálních pracích

Výbor rovněž žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty následující informace:

- **zda české právo zakazuje nebo omezuje používání azbestu nebo materiálů s jeho obsahem na pracovišti a zda jsou výše uvedené normy expozice v souladu se směrnicí Rady 83/477/EHS o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí azbestu při práci ve znění směrnice Rady 91/382/EHS ze dne 25. června 1991.**

Právní řád České republiky byl s uvedenými směrnicemi uveden do souladu vyhláškou č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli.

- **jaká byla přijata opatření k účinné ochraně pracovníků před ionizujícím zářením a zda byly maximální dávky záření stanoveny v souladu s doporučeními Mezinárodní komise pro radiační ochranu (ICRP) z roku 1990;**

V České republice je ochrana pracovníků před ionizujícím zářením regulována po mnoho let v souladu s doporučeními Mezinárodní komise pro radiační ochranu (ICRP). Poslední právní úprava, která je dána zákonem č. 18/1997 Sb. a prováděcími předpisy k němu, vychází důsledně z doporučení Mezinárodní komise pro radiační ochranu (ICRP) z roku 1990, včetně limitů ozáření stanovených shodně s tímto doporučením. Činnosti, při kterých by mohli být pracovníci vystaveni ozáření jsou kontrolovány a nejdůležitější z nich se smějí uskutečnit až po předchozím povolení Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Dávky záření jsou systematicky sledovány a pro rizikové skupiny (radiační pracovníky kategorie A, stanovené obdobně jako ve směrnici 1996/29/Euratom) jsou evidovány v celostátní databázi vedené Státním úřadem pro jadernou bezpečnost. Ve smyslu vyhlášky Státního úřadu pro jadernou bezpečnost č. 419/2002 Sb. ze dne 18. září 2002 byly zavedeny radiační průkazy pro pracovníky kategorie A.

Účinnost ochrany lze dokumentovat i tím, že limity ozáření nejsou překračovány.

- zda byla přijata opatření k tomu, aby i jiným než stálým zaměstnancům (tj. pracovníkům na jednotlivé práce a na dočasný úvazek) byly poskytovány informace, odborná příprava a lékařský dohled přizpůsobené jejich postavení v zaměstnání, a aby se tedy předešlo diskriminaci v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Výbor uvádí, že tato opatření musejí zajistit poskytnutí odpovídající ochrany těmto pracovníkům, včetně ochrany před riziky, která nastávají, je-li nebezpečným látkám vystaven zaměstnanec pracující postupně pro řadu zaměstnavatelů, a musejí obsahovat ustanovení o zákazu využívání jiných než stálých zaměstnanců při některých obzvláště nebezpečných pracích.

Podle zákoníku práce je zaměstnavatel povinen zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví při práci nejen pro své vlastní zaměstnance, ale pro všechny osoby, které se s jeho vědomím zdržují na pracovištích jeho podniku a nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával práce, jejichž výkon by neodpovídal jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti.

Dále je v této souvislosti zaměstnavatel povinen zajistit zaměstnancům v pracovním poměru na dobu určitou (§ 133 ZP) a dalším jmenovaným kategoriím podle potřeb vykonávané práce ve vhodných intervalech dostatečné a přiměřené informace a pokyny o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, zejména formou seznámení s riziky, s výsledky vyhodnocení rizik a s opatřeními na ochranu před působením těchto rizik, která se týkají jejich práce a pracoviště.

Osobní rozsah předpisů

Výbor ve své předchozí zprávě uvedl, že má za to, že předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci se vztahují na všechny pracovníky, ať již jsou zaměstnanci či nikoliv, ve veřejném i soukromém sektoru, včetně domácích pracovníků a pomocníků v domácnosti. Výbor žádal o potvrzení této informace.

Platné právní předpisy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v působnosti MPSV jsou obsažené zejména v zákoníku práce a jeho prováděcích předpisech a vztahují se na účastníky pracovně právních vztahů (zaměstnanec a zaměstnavatele). Přiměřeně dle § 137 zákoníku práce i na další subjekty zde taxativně uvedené a tzv. *domácké zaměstnance, to jsou ti, kteří vykonávají svoji činnost podle § 267 zákoníku práce, na základě pracovních smluv, ve kterých si dohodnou výkon práce na jiném místě než je pracoviště zaměstnavatele.* Na tyto osoby se vztahuje zákoník práce s odchylkami uvedenými v § 267 odst. 2 písm. a) až c) zákoníku práce.

Domáctí zaměstnanci nejsou na pracovištích inspektory inspektorátu bezpečnosti práce kontrolováni. V této souvislosti považujeme za nutné zdůraznit znění čl. 12 Listiny základních práv a svobod, který stanoví nedotknutelnost obydlí, což zahrnuje i případy, kdy domáctí zaměstnanci pracují ve svých obydlích.

Termíny domácí pracovník a pomocník v domácnosti český právní řád nezná.

Článek 3, odstavec 2

„Aby zajistily účinný výkon práva na bezpečné a zdravé pracovní podmínky, smluvní strany se zavazují:

že zajistí vynucování těchto právních předpisů opatřeními dozoru;“

Otázka A

Uveďte prosím metody, které používá inspekce práce k vynucování předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a poskytněte prosím informace, včetně statistických, o:

- a) pracovištích, včetně domáckých, podléhajících kontrolám inspekce práce, s uvedením kategorií podniků nepodléhajících této kontrole;*
- b) počtu provedených kontrolních návštěv;*
- c) podílu pracovníků krytých těmito návštěvami.*

Uvádíme doplňující a statistické informace pro báňskou oblast:

Inspekční činnost je prováděna báňskými inspektory a to individuální inspekce, specializované inspekce na konkrétní oblast činnosti, komplexní a generální prověrky v plném rozsahu činnosti organizace. Nedodržení předpisů je sankcionováno blokovými pokutami, pokutami ve správním řízení, zastavení pracoviště, odejmutí osvědčení pracovníku porušujícím předpisy BOZP.

- a) V působnosti SBS je cca 400 těžařů, cca 50 organizací provádějících geologický a hydrogeologický průzkum, cca 100 organizací zabezpečujících stavby v podzemí, cca 45 organizací vykonávajících specializované trhací práce nebo jiné činnosti v podzemí, kde je prováděna pravidelná inspekční činnost. U dalších cca 300 organizací s počtem zaměstnanců 1-5 je prováděna namátková inspekce.
- b) 2001 - bylo provedeno 7 544 inspekcí, v roce 2002 – bylo provedeno 7 759 inspekcí
- c) 2001 – byl počet pracovníků zaměstnaných při těžbě nerostů – 44 319, z toho 18 851 v podzemí. Počet dalších pracovníků při hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem – 4 570, z toho 1 500 v podzemí. Počet pracovníků zaměstnaných při výrobě výbušnin - cca 5 000.

2002 – byl počet pracovníků zaměstnaných při těžbě nerostů – 41 882, z toho 18 310 v podzemí. Počet dalších pracovníků při hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem – 4 680, z toho 1 650 v podzemí. Počet pracovníků zaměstnaných při výrobě výbušnin - cca 5 000.

V dalším viz. také odpovědi k Závěrům výboru k tomuto článku a odstavci.

Otázka B

Popište prosím systém občanskoprávních a trestních sankcí zaručujících provádění předpisů o ochraně zdraví a bezpečnosti při práci a poskytněte také informace o zjištěných porušeních:

- a) počet zjištěných porušení předpisů;*
- b) odvětví, kde byla zjištěna;*
- c) v jejich důsledku přijatá opatření, včetně soudních.*

Nedodržení předpisů je sankcionováno blokovými pokutami, pokutami ve správním řízení, zastavení pracoviště, odejmutí osvědčení pracovníku porušujícímu předpisy BOZP.

V oblasti, která podléhá kontrole Českého báňského úřadu bylo v roce:

- a) 2001 – zastaveno 187 pracovišť, za cca 1200 přestupků uděleny blokové pokuty ve výši 767 700 Kč, za závažné porušení BOZP uděleno v 73 správních řízeních pokuty ve výši 3 793 000 Kč. Počet porušení předpisů při inspekční činnosti - nesledován.

2002 – zastaveno 247 pracovišť, za cca 1200 přestupků uděleny blokové pokuty ve výši 720 950 Kč, za závažné porušení BOZP uděleno v 69 správních řízeních pokuty ve výši 3 832 000 Kč. Počet porušení předpisů při inspekční činnosti nesledován.
- b) sankcionované nedostatky byly zjištěny v organizacích dozorovaných státní báňskou správou
- c) opatření byla technického a organizačního charakteru, nebyla legislativní

V rámci kontrolní činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví se kontrola týkala v roce 2002 celkového počtu 559 zaměstnanců a počet kontrol v rámci státního zdravotního dozoru dosáhl cca 23 900.

Počet kontrol v rámci státního zdravotního dozoru zahrnuje veškerou dozorovou a kontrolní činnost včetně šetření za r. 2002 v souvislosti s povodněmi v České republice. Sankce uložené za r. 2002 byly uloženy za neplnění povinností uložených právními předpisy (kategorizace prací, nedostatečná vybavení pracovišť, nedostatky v zásobování vodou, větrání, sanitárních zařízení a nedostatečné vybavení osobními ochrannými pracovními prostředky a pod.). Celková výše uložených částek činila 1 671 000 Kč.

Otázka C

Poskytněte prosím statistické informace o pracovních úrazech, včetně smrtelných úrazů, a nemocích z povolání podle sektorů činnosti a uveďte, jakého podílu pracovních sil se statistiky týkají. Popište prosím rovněž preventivní opatření přijatá v jednotlivých sektorech.

Statistické údaje týkající se pracovních úrazů a nemocí z povolání za sledované období:

SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ		SOCIAL SECURITY					
24-1. Průměrný počet osob nemocensky pojištěných							
Average numbers of the sickness insured							
v tis. osob		Thousand persons					
Ukazatel		1995	1999	2000	2001	2002	Indicator
Celkem		4 708	4 579	4 518	4 484	4 467	Total
v tom:							
	veřejný sektor	1 650	1 647	1 593	1 548	1 556	Public sector
	soukromý sektor	1 769	2 214	2 147	2 050	1 996	Private sector
	zahraniční sektor	-	408	477	595	628	Foreign sector
	osoby samostatně výdělečně činné	423	310	301	291	287	Self-employed persons
	nezařazeno	866	-	-	-	-	Not elsewhere classified

¹⁾ vč. zahraničního sektoru

¹⁾ Incl. foreign sector

Období : leden - prosinec 2002
Rozsah souboru: Úhrn organizací (nad všemi isektory)
Území : Česká republika

Tabulka č. 1 - Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz - absolutní údaje, počet případů na 100 pojištěnců

Nem Úr 1-02	Počet závodů	Průměrný počet nemocensky pojištěných celkem	Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti pro				Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro				Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců pro			
			nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem	nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem	nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem
a	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Zaměstnanci ve veřejném sektoru	6884	1555723	1005660	19068	44864	1069592	28348962	843499	1850161	31042622	64.64	1.23	2.88	68.75
Zaměstnanci v soukromém sektoru	16168	1996397	1666029	54375	88064	1808468	51877244	2275190	3423515	57575949	83.45	2.72	4.41	90.59
Zam.v ES pod zahranič.kontrolou	3377	627950	575554	15868	23717	615139	15937394	571550	849060	17358004	91.66	2.53	3.78	97.96
Osoby samostatně výdělečně činné	77	286629	86427	1556	8498	96481	3844959	97837	491468	4434264	30.15	0.54	2.96	33.66
Ostatní zaměstnanci	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Česká republika	26506	4466699	3333670	90867	165143	3589680	100008559	3788076	6614204	110410839	74.63	2.03	3.70	80.37

Počet závodů pro OSVČ = počet sumářů Okresních správ sociálního zabezpečení

Období : leden - prosinec 2002
Rozsah souboru: Úhrn organizací (nad všemi isektory)
Území : Česká republika

Tabulka č. 2 - Pracovní neschopnost pro nemoc a úrazy - relativní údaje

Nem Úr 1-02	Průměrné procento pracovní neschopnosti pro				Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ pro				Průměrný denní stav práce neschopných pro			
	nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem	nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem	nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem
a	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Zaměstnanci ve veřejném sektoru	4.992	0.149	0.326	5.467	28.19	44.24	41.24	29.02	77668	2311	5069	85048
Zaměstnanci v soukromém sektoru	7.119	0.312	0.470	7.901	31.14	41.84	38.88	31.84	142129	6233	9379	157742
Zam.v ES pod zahranič.kontrolou	6.953	0.249	0.370	7.573	27.69	36.02	35.80	28.22	43664	1566	2326	47556
Osoby samostatně výdělečně činné	3.675	0.094	0.470	4.238	44.49	62.88	57.83	45.96	10534	268	1346	12149
Ostatní zaměstnanci	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Česká republika	6.134	0.232	0.406	6.772	30.00	41.69	40.05	30.76	273996	10378	18121	302495

Období : leden - prosinec 2002
Rozsah souboru: Úhrn organizací (nad všemi isektory)
Území : Česká republika

Tabulka č. 3 - Pracovní neschopnost pro nemoc, úrazy a nemoci z povolání žen - absolutní údaje, počet případů na 100 žen

Nem Úr 1-02	Průměrný počet žen nemocensky pojištěných	Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti žen pro				Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti žen pro				Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 žen pro				Počet ohrožení nemoci z povolání žen nově zjištěných
		nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem	nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem	nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem	
a	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Zaměstnanci ve veřejném sektoru	854210	618815	6098	16016	640929	17138390	275591	690172	18104153	72.44	0.71	1.87	75.03	2
Zaměstnanci v soukromém sektoru	856925	757391	11499	21793	790683	24892354	477516	931283	26301153	88.38	1.34	2.54	92.27	21
Zam.v ES pod zahranič.kontrolou	295637	312381	4587	7303	324271	9400156	165025	287352	9852533	105.66	1.55	2.47	109.69	10
Osoby samostatně výdělečně činné	95285	33400	116	1768	35284	1462179	7725	108803	1578707	35.05	0.12	1.86	37.03	-
Ostatní zaměstnanci	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Česká republika	2102057	1721987	22300	46880	1791167	52893079	925857	2017610	55836546	81.92	1.06	2.23	85.21	33

Období : leden - prosinec 2002
Rozsah souboru: Úhrn organizací (nad všemi isektory)
Území : Česká republika

Tabulka č. 4 - Pracovní neschopnost pro nemoc, úrazy a nemoci z povolání žen - relativní údaje

Nem Úr 1-02	Průměrné procento pracovní neschopnosti žen pro				Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti žen na 1 nově hlášený případ pro				Průměrný denní stav práce neschopných žen pro				Počet kal. dnů pracov. nesch. pro nemoc z povol. -ženy
	nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem	nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem	nemoc	pracovní úrazy	ostatní úrazy	celkem	
a	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Zaměstnanci ve veřejném sektoru	5.497	0.088	0.221	5.807	27.70	45.19	43.09	28.25	46954	755	1891	49600	7361
Zaměstnanci v soukromém sektoru	7.958	0.153	0.298	8.409	32.87	41.53	42.73	33.26	68198	1308	2551	72058	20513
Zam.v ES pod zahranič.kontrolou	8.711	0.153	0.266	9.131	30.09	35.98	39.35	30.38	25754	452	787	26993	7237
Osoby samostatně výdělečně činné	4.204	0.022	0.313	4.539	43.78	66.59	61.54	44.74	4006	21	298	4325	166
Ostatní zaměstnanci	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Česká republika	6.894	0.121	0.263	7.277	30.72	41.52	43.04	31.17	144913	2537	5528	152977	35277

Číslo sestavy : 25
 Období : leden - prosinec 2002
 Rozsah souboru: Úhrn organizací (nad všemi isektory)
 Území : Česká republika

Tabulka č. 5 - Pracovní úrazovost mladistvých

Nem Úr 1-02	Průměrný počet mladistvých nemocensky pojištěných	Procento z celk. počtu zaměstnanců nemocensky pojištěných	Pracov. úrazy mladistvých		Počet případů prac. úrazů na 100 mladistvých	Průměrné procen. prac. neschopnosti mladist. pro prac. úrazy	Počet k. dnů prac. nesch. na 1 případ pracovního úrazu	Průměrný denní stav práce nesch. pro pracov. úrazy	Počet smrtelných úrazů mladistvých
			počet nově hlášených případů	počet kal. dnů prac. neschopnosti					
a	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Zaměstnanci ve veřejném sektoru	1814	0.12	43	1765	2.37	0.267	41.05	5	-
Zaměstnanci v soukromém sektoru	4663	0.23	100	1837	2.14	0.108	18.37	5	-
Zam. v ES pod zahranič. kontrolou	2663	0.42	36	580	1.35	0.060	16.11	2	-
Osoby samostatně výdělečně činné	27	0.01	-	-	-	-	-	-	-
Ostatní zaměstnanci	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Česká republika	9167	0.21	179	4182	1.95	0.125	23.36	11	-

Číslo sestavy : 25
 Období : leden - prosinec 2002
 Rozsah souboru: Úhrn organizací (nad všemi isektory)
 Území : Česká republika

Tabulka č. 6 - Smrtelné pracovní úrazy, pracovní úrazy s pracovní neschopností nad 3 dny, pracovní úrazy bez následné pracovní neschopnosti a nemoci z povolání

Nem Úr 1-02	Smrtelné úrazy - celkem		Smrtelné úrazy - ženy		Pracovní úrazy s pracovní neschopností nad 3 dny		Počet pracovních úrazů bez následné pracovní neschopnosti		Počet nemocí z povolání nově zjištěných		Počet kal. dnů prac. nesch. pro nemoc z povolání	Počet ohrožení nemocí z povolání nově zjiš.
	absolutně	na 1000 pojištěnců	absolutně	na 1000 žen	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy		
											1	2
Zaměstnanci ve veřejném sektoru	53	0.03	5	0.01	18373	5888	5305	2001	301	148	18371	4
Zaměstnanci v soukromém sektoru	94	0.05	2	-	53168	11255	13434	2583	628	140	116100	91
Zam. v ES pod zahranič. kontrolou	27	0.04	2	0.01	15429	4477	9712	2450	113	43	14727	28
Osoby samostatně výdělečně činné	10	0.03	-	-	1553	116	-	-	5	1	419	-
Ostatní zaměstnanci	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Česká republika	184	0.04	9	-	88523	21736	28451	7034	1047	332	149617	123

Mimo sumářů OSSZ. OSSZ nevedou agendu v daném členění.

Smrtelné úrazy nedošetřené (údaje nejsou zahrnuty v tabulkách) : 21 z toho ženy -

Číslo sestavy : 25

Období : leden - prosinec 2002

Rozsah souboru: Úhrn organizací (nad všemi isektory)

Území : Česká republika

Tabulka č. 7 - Závodní preventivní péče a riziková práce, náhrady a přírážky

Nem Úr 1-02	Počet zam. zahrnutých do záv.preven. péče k poslednímu dni sled. období		Počet zaměstnanců na rizikových pracovištích k poslednímu dni sledovaného období			Počet odškodněných prac.úrazů a nemocí z povolání	Celková částka vyplaceného odškodného v Kč	Počet vzniklých náhrad podle § 195 § 199 ZP	Celk.počet příjemců náhrad podle § 195 § 199 ZP	Celk.částka náhrad v Kč vyplacených podle § 195 § 199 ZP	Počet přírážek uplatněných podle § 45 z.č. 48/97Sb	Celková částka uhrazených přírážek v Kč
	absolutně	% počtu poj.	absolutně	z toho ženy	% počtu poj.							
a	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Zaměstnanci ve veřejném sektoru	522196	33.57	69243	42916	4.45	12446	756988117	1044	5703	570195641	6	131571
Zaměstnanci v soukromém sektoru	899265	45.04	151424	36704	7.58	45409	1537315183	2870	15009	1160048935	391	4153238
Zam.v ES pod zahranič.kontrolou	399119	63.56	48522	12777	7.73	15061	223185287	1164	3373	120976916	40	370625
Osoby samostatně výdělečně činné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostatní zaměstnanci	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Česká republika	1820580	40.76	269189	92397	6.03	72916	2517488587	5078	24085	1851221492	437	4655434

□@

Tab. č. 1 Průměrný počet osob nemocensky pojištěných v roce 2002

Ukazatel	ČR	v tom kraj						
		Hl. město Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký
Celkem	4 466 699	857 827	438 369	259 647	231 747	115 207	295 831	172 335
z toho ženy	2 102 057	420 938	198 929	121 510	108 903	55 877	138 211	83 208
v tom :								
veřejný sektor	1 555 723	359 891	121 769	86 690	80 175	39 892	107 179	55 446
z toho ženy	854 210	184 468	71 004	48 298	43 542	20 268	59 895	30 965
soukromý sektor	1 996 397	284 620	190 058	119 265	93 186	51 227	134 081	81 237
z toho ženy	856 925	129 872	78 261	52 225	39 855	23 988	57 039	37 628
zahraniční sektor	627 950	176 444	87 081	33 548	45 054	16 567	37 904	22 074
z toho ženy	295 637	92 873	37 393	14 600	21 142	9 004	15 542	10 216
osoby samostatně výdělečně činné	286 629	36 872	39 461	20 144	13 332	7 521	16 667	13 578
z toho ženy	95 285	13 725	12 271	6 387	4 364	2 617	5 735	4 399

Zdroj dat: ČSÚ

V oblasti, která podléhá kontrole Českého báňského úřadu, došlo v roce 2001 k 2206 úrazům, z toho bylo 14 smrtelných, v roce 2002 došlo k 2077 úrazům, z toho bylo 11 smrtelných. Podíl počtu pracovníků je uveden v bodě 3/1 Bc.

Nemoci z povolání nejsou SBS sledovány

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 3 odst. 2 žádal o popis postupu oznamování pracovních úrazů a o zhodnocení jeho účinnosti v praxi.

Problematika oznamování pracovních úrazů je podrobně upravena v nařízení vlády č. 494/2001 Sb., kterým se stanoví způsob evidence, hlášení a zasílání záznamu o úrazu, vzor záznamu o úrazu a okruh orgánů a institucí, kterým se ohlašuje pracovní úraz a zasílá záznam o úrazu.

V ustanovení § 3 tohoto právního předpisu se uvádí, že zaměstnavatel ohlásí pracovní úraz bez zbytečného odkladu státnímu zástupci nebo Policii České republiky, pokud je podezření, že v souvislosti s pracovním úrazem byl spáchán trestný čin. Dále pracovní úraz ohlásí příslušnému odborovému orgánu, zaměstnavateli, který zaměstnance k práci u něho vyslal, organizační jednotce příslušné pojišťovny a příslušnému inspektorátu bezpečnosti práce nebo příslušnému obvodnímu báňskému úřadu.

Pokud jde o smrtelný pracovní úraz, ohlásí jej zaměstnavatel bez zbytečného odkladu vždy útvaru Policie České republiky a dále pak všem dalším subjektům, jak je uvedeno u ohlašování pracovních úrazů.

Přílohou citovaného nařízení vlády je „Záznam o úrazu“, kterým se zajišťuje jednotná evidence úrazů, se všemi náležitostmi usnadňujícími zpracování této evidence. „Záznamy o úrazech“ za uplynulý kalendářní měsíc zašle zaměstnavatel nejpozději do pátého dne následujícího měsíce příslušnému inspektorátu bezpečnosti práce nebo příslušnému obvodnímu báňskému úřadu a příslušné zdravotní pojišťovně. V případě smrtelného pracovního úrazu též útvaru Policie České republiky.

V současné době nejsme schopni posoudit účinnost tohoto předpisu s ohledem na krátkou dobu jeho účinnosti, neboť nabytím účinnosti tohoto nařízení vlády se změnil záznam o úrazu tak, že není možné srovnávat vzniklé pracovní úrazy v minulých letech s pracovními úrazy vzniklými po nabytí platnosti tohoto nařízení vlády. Z evidence byly vyňaty úrazy osob, které utrpěly na pracovištích nebo v prostorách zaměstnavatele při činnosti, která nesouvisí s plněním pracovních úkolů a nebo osob, které se s vědomím zaměstnavatele zdržovaly na pracovištích nebo prostorách, které nejsou veřejně přístupné.

Byla navržena změna úpravy dosavadního záznamu o úrazu tak, aby obsahoval požadované ukazatele; návrh nového záznamu o úrazu již plně respektuje požadavky European Statistic on Accidents at work (ESAW).

Výbor se dále tázal, kolik inspektorů IBP a ITI je přiděleno na činnosti kontroly nad dodržováním předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví.

Kontroly zajišťuje 260 inspektorů inspektorátů bezpečnosti práce.

Výbor se českých orgánů táže, jak je zajištěno dodržování pracovněprávních předpisů u domácích pracovníků a pomocníků v domácnosti.

Inspektoři inspektorátu bezpečnosti práce nejsou oprávněni provádět kontroly u domácích zaměstnanců (viz. také odpověď k Závěrům výboru k odstavci 1 tohoto článku).

Výbor v předchozí zprávě dále požadoval další informace o rozsahu pravomocí inspektorů při provádění šetření a žádal, aby bylo v příští zprávě uvedeno, zda jsou oprávněni provést jakékoliv přezkoumání, kontrolu či pátrání, které považují za nutné k zajištění řádného dodržování práva, a zejména zda jsou oprávněni vyslýchat zaměstnance nebo jiné pracovníky, ať již za přítomnosti svědků či bez ní, na jakékoliv téma související s uplatňováním právních předpisů a zda jsou oprávněni sbírat a odebírat vzorky materiálů a látek, které jsou používány nebo s nimiž je nakládáno, pro potřeby analýzy.

Působnost a oprávnění orgánů státního odborného dozoru je upraveno v § 3 až § 6c zákona č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce ve znění pozdějších předpisů. Zde se uvádí, že orgány státního odborného dozoru a jejich pověřeni pracovníci jsou mimo jiné oprávněni vstupovat do prostorů organizací a provozních prostorů podnikajících fyzických osob, vyžadovat potřebné doklady a informace, nařizovat odstranění zjištěných závad, nařizovat vyřazení strojů a zařízení z provozu, zakázat práci přesčas, pokud je vykonávána v rozporu s předpisy, ukládat jak organizacím, tak fyzickým osobám pokuty.

Pokud jde o otázku výslechu svědků a odebírání vzorků pro potřeby analýzy, pak tyto činnosti ve výše uvedeném právním předpisu nejsou uvedeny vysloveně. Nicméně v ustanovení § 4 písm. f) tohoto zákona se uvádí, že inspektoráty bezpečnosti práce se zúčastňují vyšetřování příčin pracovních úrazů, provozních nehod, poruch technických zařízení a technických příčin průmyslových otrav a nemocí z povolání, popřípadě uvedené příčiny vyšetřují. Z uvedeného je zřejmé, že při těchto šetřeních musí inspektoráty bezpečnosti práce vyslechnout svědky a zajistit důkazní materiál, a v praxi tak Český úřad bezpečnosti práce postupuje.

Absolutní počet kontrol se výboru jevil jako velmi nízký v porovnání s celkovou zaměstnaností. Aby mohl výbor zhodnotit situaci, žádal, aby byly v příští zprávě aktualizovány tyto počty a konkretizovány počty podniků (organizací i podnikajících fyzických osob) způsobilých ke kontrole IBP a ČÚBP a/nebo uveden podíl pracovníků pokrytých kontrolami.

Ze Zprávy o činnosti systému Českého úřadu bezpečnosti práce za rok 2002 vyplývá, že v roce 2002 bylo uskutečněno 16 081 kontrol (a to jak právnických osob, tak podnikajících fyzických osob) a vedle toho bylo provedeno dalších 5 239 úkonů, tj. vyjádření k projektovým dokumentacím, poradenství a podobně. Kontroly zajišťovalo 260 inspektorů příslušných inspektorátů bezpečnosti práce. V roce 2001 bylo kontrolováno 9 212 subjektů.

Absolutní částka udělených pokut připadá výboru velice nízká. Aby mohl výbor zhodnotit situaci, žádá, aby byly v příští zprávě uvedeny podmínky, za jakých jsou ukládány pokuty, a podobné údaje, jaké byly předloženy v tomto kontrolním cyklu.

Pokuty jsou ukládány při zjištění porušení předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení a předpisů stanovících pracovní podmínky. Nejčastěji byly ve sledovaném období porušovány právní předpisy zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, ve znění pozdějších předpisů.

Údaje o uložených pokutách

pokuty	2001		2002	
	počet	výše	počet	výše
organizacím a podnikajícím fyzickým osobám	441	10 521 500	473	11 450 000
zaměstnancům organizací a podnikajícím fyzickým osobám	6	22 000	28	170 500
blokové pokuty	210	107 900	265	127 000

Článek 3, odstavec 3

„Aby zajistily účinný výkon práva na bezpečné a zdravé pracovní podmínky, smluvní strany se zavazují:

že budou vhodným způsobem konzultovat s organizacemi zaměstnavatelů a pracovníků opatření zaměřená na zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.“

Uveďte prosím, zda jsou právními předpisy v této souvislosti uloženy konzultace s organizacemi pracovníků a zaměstnavatelů, zda k nim v praxi dochází a na jaké úrovni (celostátní, regionální, odvětvové nebo podnikové).

Beze změny.

Výbor se ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 3 odst. 3 tázal, jak je vynucována povinnost zaměstnavatelů umožnit zaměstnancům účast při jednáních týkajících se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Povinnost zaměstnavatelů umožnit zaměstnancům účast při jednáních týkajících se bezpečnosti práce je upravena zákoníkem práce, a to konkrétně v § 18, který upravuje právo zaměstnanců na informace a projednání. Podle § 22 a § 136 mají odborové orgány právo kontroly dodržování pracovněprávních předpisů, včetně předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Základním ustanovením s výslovně uvedenými povinnostmi zaměstnavatele je § 132, tyto povinnosti jsou rozvedené v § 133 zákoníku práce. Kontroly dodržování pracovněprávních předpisů provádí úřady práce dle zákona č. 552/1991Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů a případné sankce jsou ukládány na základě zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Uvedená problematika je dále řešena zákonem č. 61/1989 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě. Zákonem č. 315/2001 Sb. byla provedena novelizace, která vycházela z požadavků Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 176 týkající se bezpečnosti zdraví při práci v dolech. Její součástí je i právo na informace na úseku BOZP, obracet se s žádostí o pomoc na poradce a nezávislé znalce, na konzultace se státní báňskou správou apod. Zákonem č. 315/2001 Sb. bylo toto právo dáno všem organizacím a jejím zaměstnancům pod působností státní báňské správy.

Jsou podepsány dohody mezi státní báňskou správou a odborovými svazy (OSPHGN a OS STAVBA ČR) o vzájemné součinnosti v oblasti BOZP. Neopominutelnými partnery na úseku BOZP jsou i zaměstnavatelské svazy (ZS DNP ČR a Těžební unie).

Seznam pramenů k článku 3:

- *vyhláška č. 288/2003 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání,*
- *vyhláška č. 369/2001 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace,*
- *vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 324/1990 Sb., o bezpečnosti práce a technických zařízení při stavebních pracích*
- *vyhláška ČÚBP č. 76/1989 Sb., k zajištění bezpečnosti technických zařízení v jaderné energetice, ve znění vyhlášky č. 263/1991 Sb.*
- *vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice, ve znění vyhlášky č. 98/1982 Sb.*
- *vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 18/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená tlaková zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů*
- *vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 19/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená zdvihací zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů*
- *vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 20/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená elektrická zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů*
- *vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 21/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená plynová zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů*
- *vyhláška ČÚBP č. 91/1993 Sb., k zajištění bezpečnosti práce v nízkotlakých kotelnách*
- *vyhláška ČÚBP č. 18/1987 Sb., kterou se stanoví požadavky na ochranu před výbuchy hořlavých plynů a par*
- *vyhláška ČÚBP č. 85/1978 Sb., o kontrolách, revizích a zkouškách plynových zařízení, ve znění nařízení vlády č. 352/2000 Sb.*

- *vyhláška MPSV č. 498/2001 Sb., kterou se zrušují některé právní předpisy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*
- *vyhláška č. 38/2003 Sb., kterou se zrušují některé předpisy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*
- *vyhláška č. 39/2003 Sb., kterou se zrušuje vyhláška č. 213/1991 Sb., o bezpečnosti práce a technických zařízení při provozu, údržbě a opravách vozidel*
- *nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony, ve znění nařízení vlády č. 461/2000 Sb.,*
- *nařízení vlády č. 352/2000 Sb., kterým se mění některé vyhlášky ministerstev a jiných správních úřadů*
- *nařízení vlády č. 178/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci, ve znění nařízení vlády č. 523/2002 Sb.,*
- *nařízení vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky*
- *nařízení vlády č. 502/2000 Sb., o ochraně před nepříznivými účinky hluku a vibrací*
- *nařízení vlády č. 523/2002 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 178/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci,*

Článek 4, odstavec 2

„Aby zajistily účinný výkon práva na spravedlivé odměňování, smluvní strany se zavazují: že uznají právo pracovníků na vyšší sazbu odměny za práci přes čas, s výhradou výjimek v určitých případech;“

„...Výkon tohoto práva bude dosažen svobodně uzavíranými kolektivními smlouvami, statutárním mechanismem pro stanovení mezd nebo jinými prostředky odpovídajícími národním podmínkám.“

Otázka A

Uveďte prosím, jaká ustanovení se podle právních předpisů a kolektivních smluv vztahují na placení přesčasů, metody používané k výpočtu zvýšených mzdových sazeb a kategorie práce a pracovníků, na které se tato ustanovení vztahují.

Specifikujte prosím, jaká ustanovení platí ohledně přesčasů o sobotách, nedělích a jiných zvláštních dnech nebo zvláštní pracovní době (včetně noční práce).

Zůstává beze změn

Otázka B

Uveďte prosím všechny zvláštní případy, na které se vztahují výjimky.

Pokud je to vhodné, uveďte prosím, zda opatření povolující odchylky od Vašich právních předpisů týkajících se denní a týdenní pracovní doby (viz článek 2, odstavec 1) mají vliv na odměňování nebo náhrady za práci přesčas.

Zůstává beze změny.

Ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 4 odst. 2 Výbor pro sociální práva konstatoval, že zaměstnancům v soukromém sektoru lze místo příplatku nabídnout náhradní volno a tázal se, zda má být toto náhradní volno delší než doba skutečně odpracovaná přesčas.

Místo příplatku se může zaměstnanec dohodnout se zaměstnavatelem na poskytnutí náhradního volna v rozsahu práce (tedy jen v rozsahu skutečně odpracované doby) konané přesčas.

Nárok se počítá v hodinách, není delší než skutečně odpracovaná doba.

Výbor také v předchozí zprávě konstatoval, že zaměstnancům může být předem nabídnuta paušální platba za práci přesčas v rozsahu až 150 hodin ročně. A tázal se, zda se má tato paušální částka určit na základě zvýšené sazby odměny.

K dotazu výboru shrnujeme a doplňujeme:

Za dobu práce přesčas přísluší zaměstnanci tzv. podnikatelské sféry (zákon o mzdě) dosažená mzda a příplatek nejméně ve výši 25 % průměrného výdělku; **místo příplatku** se může zaměstnanec dohodnout se zaměstnavatelem na poskytnutí náhradního volna v rozsahu práce konané přesčas – zaměstnanci tedy v takovém případě náleží dosažená mzda a náhradní volno.

Se zaměstnancem odměňovaným podle zákona o platu (veřejný sektor) se zaměstnavatel může dohodnout na poskytnutí náhradního volna **místo platu** za práci přesčas (za dobu čerpání náhradního volna se plat nekrátí). Pokud zaměstnavatel v dohodnutém termínu nebo v době tří kalendářních měsíců po výkonu práce přesčas neposkytne zaměstnanci náhradní volno, přísluší zaměstnanci plat za práci přesčas. Zákon o platu stanoví v § 10 taxativní výčet složek platu, kterými je **plat za práci přesčas tvořen**. Je to část platového tarifu, osobního a zvláštního příplatku připadající na jednu hodinu práce bez práce přesčas v kalendářním měsíci, ve kterém je práce přesčas konána (vždy se vychází z konkrétního kalendářního měsíce, nikoliv z průměrného počtu pracovních hodin připadajících na kalendářní měsíc) a příplatek za práci přesčas.

Dle zákona o mzdě se lze v kolektivní nebo pracovní smlouvě dohodnout i na paušálním zohlednění práce přesčas – sjednání mzdy již s přihlédnutím k případné práci přesčas. Současně musí být sjednán nejvyšší rozsah práce přesčas, tento sjednaný limit nesmí být vyšší než 150 hodin v roce. **Takto sjednaná mzda musí být konstruována na základě zvýšené sazby odměny za práci přesčas (tedy dosažené mzdy a příplatku minimálně ve výši 25% průměrného výdělku).**

Zaměstnancům, odměňovaným podle zákona o platu, kterým náleží příplatek za vedení nebo hodnostní příplatek, je plat stanoven s přihlédnutím k případné práci přesčas v rozsahu 150 hodin v kalendářním roce, tj. v rozsahu, ve kterém může zaměstnavatel zaměstnanci práci přesčas podle § 96 zákoníku práce nařídit.

Výbor se v předchozí zprávě dále tázal, jaký typ pracovníků je podle českého práva považován za vedoucí, jaký je systém výpočtu jejich pracovní doby a jaký je přesný podíl pracovníků, kteří nespádají do působnosti zákonných ustanovení uvedených ve zprávě.

Za vedoucího zaměstnance je považován zaměstnanec, kterému přísluší příplatek za vedení dle zákona o platu.

V praxi to znamená, že zaměstnancům, kterým náleží příplatek za vedení nebo hodnostní příplatek, přísluší plat za práci přesčas až za práci přesčas konanou nad rámec 150 hodin v příslušném roce, budou-li pracovat přesčas nad uvedený rámec (na základě vlastního souhlasu). Vedoucím zaměstnancům však přísluší plat za práci přesčas vždy, když ji konají v noci, v den pracovního klidu nebo v rámci nařízené nebo dohodnuté pracovní pohotovosti. K této práci přesčas v jejich platu přihlédnuto není.

Pracovní doba je těmto zaměstnancům určena stejným způsobem jako ostatním zaměstnancům, běžným způsobem se eviduje i jejich přesčasová práce. Rozdíl je jen v tom, jakým způsobem je jejich přesčasová práce placena.

Zahrnutí případné práce přesčas do mzdy (platu) je v uvedených příkladech stanoveno zákonem, tzn. nelze dovodit, že nespádají do působnosti zákonných ustanovení uvedených ve zprávě.

Článek 4, odstavec 3

„Aby zajistily účinný výkon práva na spravedlivé odměňování, smluvní strany se zavazují: že uznají právo pracujících mužů a žen na stejnou odměnu za práci stejné hodnoty;“

„...Výkon tohoto práva bude dosažen svobodně uzavíranými kolektivními smlouvami, statutárním mechanismem pro stanovení mezd nebo jinými prostředky odpovídajícími národním podmínkám.“

Otázka A

Uved'te prosím, jak se aplikuje princip stejné odměny za práci stejné hodnoty; uved'te, zda tento princip platí pro všechny pracovníky.

Zůstává beze změny.

Otázka B

Uved'te prosím jakého pokroku bylo dosaženo při aplikaci tohoto principu.

Oproti předchozí zprávě lze uvést, že údaj o podílu průměrné mzdy žen na průměrné mzdě mužů stoupl na téměř 75 % a vzestupný trend tohoto údaje lze sledovat od roku 1998.

K této problematice však považujeme za nutné uvést i doplňující komentář týkající se vypovídací schopnosti tohoto údaje pro hodnocení pokroku v uplatňování principu stejné odměny za práci stejné hodnoty. Máme zato, že při hodnocení pokroku v uplatňování principu stejné odměny za práci stejné hodnoty je nutné brát v úvahu také skutečnost, že rozdíl mezi průměrnými pracovními příjmy mužů a žen je ovlivněn celou řadou faktorů, a to jak těmi, které mají objektivní příčiny, tak těmi, které nemají objektivní základ, ale které se ve společnosti nadále reprodukují. Jedná se např. o ochotu žen zastávat určité profese, existence feminizovaných profesí, segregace na trhu práce, zažitá zvyky, normy a očekávání společnosti. Proto není možné měřit pokrok v aplikaci principu stejné odměny za práci stejné hodnoty jen uvedeným poměrem. **I v případě stoprocentního naplnění tohoto principu se poměr průměrné mzdy žen na průměrné mzdě mužů nemusí změnit**, případně se může i snížit (tedy zhoršit), což rovněž vyplývá ze závěrů Analýzy zpracované Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, která je přílohou Zprávy.

Zajímavé výsledky k této otázce poskytla analýza zpracovaná firmou Trexima. Jedná se o analýzu průměrných hodinových výdělků dosažených ve 4. čtvrtletí roku 2002 u více než 1,2 milionů osob zaměstnaných v České republice, ke které byla využita zdrojová data ze statistického šetření Ministerstva práce a sociálních věcí (ISPV). Ze závěrů této studie vyplývá, že procento rozdílu zbývající na čistě platovou (mzdovou) diskriminaci (zaměstnanci u téhož zaměstnavatele, zařazení ve shodném tarifním stupni a vykonávající stejnou práci) je velmi podstatně nižší než statistikou uváděná celková hodnota a pohybuje se okolo 2%.

Otázka C

Popište prosím ochranu, která se pracovníkům poskytuje proti odvetným opatřením, například proti propuštění.

Uveďte prosím postupy používané pro provedení této ochrany.

Zůstává beze změny.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 4 odst. 3 konstatoval, že české právo neumožňuje pro účely určení stejné práce nebo práce stejné hodnoty srovnávání platů mimo rámec jednoho zaměstnavatele, a proto se výbor domnívá, že situace v tomto bodě není v souladu s čl. 4 odst. 3 Charty.

Doplňujeme vysvětlení k tomuto bodu (a rovněž k čl. 1 Dodatkového protokolu) takto:

Právo na stejnou mzdu (plat) za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty zakotvuje zákon č.1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, ve znění pozdějších předpisů, v § 4a, a zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, v § 3 odst. 3. Oba tyto zákony zároveň stanoví kritéria pro posouzení práce stejné hodnoty.

Zásada stejné odměny za stejnou práci a za práci stejné hodnoty platí univerzálně. Jde však o otázku definice pojmů stejná práce a práce stejné hodnoty; ta je v uvedených zákonech vymezena jako práce stejné nebo srovnatelné složitosti, odpovědnosti a namáhavosti, která se koná ve stejných nebo srovnatelných pracovních podmínkách, při stejných nebo srovnatelných pracovních schopnostech a pracovní způsobilosti zaměstnance a při stejné nebo srovnatelné pracovní výkonnosti a výsledcích práce, a to v pracovním poměru ke stejnému zaměstnavateli, tedy jen v rámci jednoho zaměstnavatele.

Dodržováním zásady stejné mzdy mezi zaměstnavateli by se, podle našeho názoru, popíralo nebo při nejmenším vážně narušilo fungování elementárních funkcí mezd a tím i ekonomických zákonitostí. Mzda vyjadřuje cenu práce; odvíjí se též od životních nákladů a z výše nabídky a poptávky po práci. Podle její výše dochází k alokování (pohybu) pracovních sil za vyššími výdělky za stejnou práci nebo za práci stejné hodnoty, stejně jako k pohybu kapitálu (investic) do míst s nižšími náklady mimo jiné též mzdovými, to znamená do oblastí, kde jsou mzdy za stejnou práci a za práci stejné hodnoty nižší. Tento pohyb by se výrazně omezil s následkem dalšího zaostávání těchto oblastí.

Prosazováním rovnosti výdělků za stejnou práci nebo za práce stejné hodnoty v nominální výši mezi zaměstnavateli v regionech s různými sociálně ekonomickými podmínkami (různá úroveň životních nákladů) by podle našeho názoru vedlo ve svých důsledcích k úplně opačnému efektu a to k reálné výdělkové nerovnosti zaměstnanců konajících stejnou práci nebo práci stejné hodnoty. Tato nerovnost se již nyní projevuje v rámci jednoho zaměstnavatele, který má pracoviště na územích s rozdílnými sociálně ekonomickými podmínkami. Zaměstnanec, který má stejnou mzdu za stejnou práci nebo práci

stejně hodnoty v regionu s nižšími životními náklady má reálnou mzdu vyšší než zaměstnanec téhož zaměstnavatele v regionu s vyššími životními náklady.

Ustanovení zákona o mzdě, omezující zásadu stejné odměny za stejnou práci a za práci stejné hodnoty na jednoho zaměstnavatele, je z hlediska praktické uplatnitelnosti maximálně možné řešení.

Závěrem uvádíme, že v roce 2002 bylo Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí dokončeno vypracování analytické studie příčin nerovného odměňování mezi muži a ženami a stala se podkladem pro další rozvoj koncepce rovného odměňování (viz. příloha k tomuto článku).

Zároveň byl v roce 2002 vypracován Metodický pokyn pro úřady práce, který obsahuje detailní způsoby hodnocení práce a jejich členění do několika stupňů (viz. příloha k tomuto článku).

Výbor v předchozí zprávě dále žádal, aby byla v příští zprávě popsána kritéria, podle kterých soudy určují výši náhrady škody, a příklady rozsudků s uvedením skutečné výše náhrady škody.

Požadavku, aby ve zprávě byla popsána kritéria, podle kterých soudy určují výši náhrady škody a příklady rozsudků s uvedením skutečné výše náhrady nelze vyhovět, a to proto, že podle statistických údajů za rok 2003 není vykázan žádný pracovně právní spor o skončení pracovního poměru v souvislosti s diskriminací na základě pohlaví, ani spor ve věci mzdové diskriminace. Z tohoto důvodu nejsou k dispozici žádné poznatky o aplikaci ustanovení § 133a odst. 1 Občanského soudního řádu. Podle tohoto ustanovení skutečnosti tvrzené o tom, že účastník byl přímo nebo nepřímo diskriminován na základě svého pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženství, víry, světového názoru, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace, má soud ve věcech pracovních za prokázané, pokud v řízení nevyšel najevo opak.

Výbor z předchozí zprávy dále usoudil, že náhradní mzda je rovna průměrné mzdě zaměstnance a vztahuje se na dobu od oznámení výpovědi do opětovného nástupu do zaměstnání. Výbor se tázal, zda je tento výklad správný, a pokud ano, jaký má právní základ.

Nárok zaměstnance na náhradu mzdy ve výši průměrného výdělku z důvodu neplatného rozvázání pracovního poměru ze strany zaměstnavatele výpovědí, okamžitým zrušením nebo zrušením ve zkušební době vzniká zaměstnanci nikoli od oznámení či doručení výpovědi, okamžitého zrušení či zrušení ve zkušební době, nýbrž ode dne, kdy oznámil zaměstnavateli, že trvá na dalším zaměstnávání, až do doby, kdy mu zaměstnavatel umožní pokračovat v práci nebo kdy dojde k platnému skončení pracovního poměru.

Přesahuje-li celková doba, za kterou by měla být zaměstnanci poskytnuta náhrada mzdy, šest měsíců, může soud na žádost zaměstnavatele jeho povinnost k náhradě mzdy za další dobu přiměřeně snížit, popřípadě náhradu mzdy zaměstnanci vůbec nepřiznat. Soud při svém rozhodování přihlédne zejména k tomu, zda byl zaměstnanec mezitím jinde zaměstnán, jakou práci tam konal, jakého výdělku dosáhl nebo z jakého důvodu se do práce nezapojil.

Rozvázal-li zaměstnavatel pracovní poměr neplatně, avšak zaměstnanec netrvá na tom, aby ho zaměstnavatel dále zaměstnával, platí, pokud se se zaměstnavatelem nedohodne písemně jinak, že jeho pracovní poměr skončil dohodou,

- a) byla-li dána neplatná výpověď, uplynutím výpovědní doby,
- b) by-li pracovní poměr neplatně zrušen okamžitě nebo ve zkušební době, dnem, kdy měl pracovní poměr tímto zrušením skončit (v těchto případech má zaměstnanec nárok na náhradu mzdy ve výši průměrného výdělku za dobu výpovědní doby)

Nárok na náhradu mzdy při neplatném rozvázání pracovního poměru je upraven v § 61 zákoníku práce.

Výbor rovněž v předchozí zprávě žádal následující informace:

**Je hodinová mzda pracovníků na částečný úvazek u stejného nebo podobného druhu práce zpravidla stejná jako hodinová mzda pracovníků na plný úvazek?
Mohou existovat výjimky z této zásady? Pokud ano, na čem jsou založeny?**

Hodinová mzda pracovníků na částečný úvazek u stejného nebo podobného druhu práce by měla být stejná jako hodinová mzda pracovníků na plný úvazek – pokud by tomu tak nebylo, jednalo by se o porušení právních předpisů.

Zvyšuje-li se plat úměrně k délce služby, jak se délka služby určuje u pracovníků na částečný úvazek?

Délka služby (resp.započitatelné praxe) se u zaměstnanců na částečný úvazek určuje stejně jako u zaměstnanců na plný úvazek. Tedy např. jeden odpracovaný rok je i zaměstnancům na částečný úvazek započítáván jako jeden rok, nekrátí se.

Jsou některé složky platu, které jsou placeny z titulu zaměstnání, například prémie, příplatky, nároky a dávky ze systémů připojištění, vyhrazeny pouze pracovníkům na plný úvazek?

Neexistují žádné složky platu, které by byly vyhrazeny pouze zaměstnancům na plný úvazek.

Upozorňujeme však, že nároky ze systémů připojištění, nejsou složkami platu.

Článek 4, odstavec 4

*„Aby zajistily účinný výkon práva na spravedlivé odměňování, smluvní strany se zavazují: že uznají právo všech pracovníků na rozumnou výpovědní lhůtu pro skončení zaměstnání;“
„...Výkon tohoto práva bude dosažen svobodně uzavíranými kolektivními smlouvami, statutárním mechanismem pro stanovení mezd nebo jinými prostředky odpovídajícími národním podmínkám.“*

Otázka A

Uvedte prosím, zda jsou výpovědní lhůty stanoveny zákonem, kolektivními smlouvami nebo praxí, a pokud je tomu tak, uveďte délku výpovědních lhůt, zejména ve vztahu k délce zaměstnání v podniku.

Uvedte prosím, zda je možné se od výpovědních lhůt stanovených právním předpisem odchýlit na základě kolektivních smluv.

Uvedte prosím, výpovědní lhůty, které platí pro pracovníky s kratší pracovní dobou a domácí pracovníky.

Uvedte prosím, ve kterých případech nelze pracovníkovi dát výpověď.

Uvedte prosím, zda existuje ustanovení o výpovědních lhůtách pro případy pracovních smluv na dobu určitou, které se neobnovují.

K části otázky, týkající se případů, v nichž nelze zaměstnanci dát výpověď z pracovního poměru, podáváme zpřesnění informací uvedených v předchozí zprávě takto:

Zaměstnavatel nemůže dát zaměstnanci výpověď z pracovního poměru v ochranné době, to je např. v době, kdy je zaměstnanec uznán dočasně práce neschopným pro nemoc nebo úraz, v době, kdy je zaměstnankyně těhotná nebo kdy čerpá mateřskou dovolenou nebo v době, kdy zaměstnankyně nebo zaměstnanec trvale pečují alespoň o jedno dítě mladší než tři roky, v době, kdy je zaměstnanec pracující v noci uznán na základě lékařského posudku dočasně nezpůsobilým pro noční práci a v dalších případech uvedených v § 48 odst. 1 zákoníku práce.

Podle § 48 odst. 2 zákoníku práce byla-li zaměstnanci dána výpověď před počátkem ochranné doby tak, že by výpovědní doba měla uplynout v této době, ochranná doba se do výpovědní doby nezapočítává; pracovní poměr skončí teprve uplynutím zbývající části výpovědní doby po skončení ochranné doby, ledaže zaměstnanec prohlásí, že na prodloužení pracovního poměru netrvá.

Uvedený zákaz výpovědi však není bezvýjimečný - viz poslední zpráva o plnění ESCH čl. 8, odstavec 2 k otázce A.

Ustanovení o výpovědních dobách obsažená v § 45 zákoníku práce se vztahují i na výpověď z pracovního poměru uzavřeného na dobu určitou.

Otázka B

Uveďte prosím, zda se mohou zaměstnanci soudně domáhat uznání neplatnosti skončení pracovního poměru.

Zůstává beze změny

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 4 odst. 4 uvedl, že se domnívá, že u pracovníků s více než patnácti roky praxe není dvouměsíční výpovědní lhůta vzhledem k Chartě přiměřená.

Proto došel k závěru, že situace v České republice není v souladu s čl. 4 odst. 4 Charty.

K tomuto bodu doplňujeme:

Zaměstnavatel, na rozdíl od zaměstnance, disponuje jen velice omezeným okruhem výpovědních důvodů taxativně stanovených v zákoníku práce pro výpověď danou zaměstnanci, přičemž všechny tyto důvody (s výjimkou organizačních důvodů – viz. níže) spočívají výlučně v osobě zaměstnance, ať již jde o objektivní nedostatek jeho způsobilosti pro výkon práce nebo o nevhodné jeho subjektivní chování spočívající v neuspokojivých pracovních výsledcích či porušování pracovní kázně. V obou případech, kdy se tak děje bez zavinění zaměstnavatele, nelze po zaměstnavateli spravedlivě požadovat, aby za těchto okolností zaměstnance zaměstnával déle, než je nezbytně nutné. Současně je třeba vzít v úvahu, že zákon stanoví k platnosti výpovědi některé další hmotněprávní podmínky, jejichž nesplnění by výpověď činilo neplatnou. Jde například o splnění nabídkové povinnosti zaměstnavatele před dáním výpovědi, o povinnost předem písemně upozornit zaměstnance na možnost výpovědi pro soustavné méně závažné porušování pracovní kázně či předem jej písemně vyzvat k odstranění nedostatků. Kromě toho zákon stanoví až na výjimky zákaz výpovědi v tzv. ochranné době.

Nyní schválená novela zákoníku práce rozšiřuje možnost sjednat v kolektivní smlouvě nebo stanovit ve vnitřním předpisu poskytnutí odstupného zaměstnanci též v případě, kdy k rozvázání jeho pracovního poměru dochází výpovědí danou zaměstnavatelem, jestliže zaměstnanec pozbyl vzhledem ke svému zdravotnímu stavu dlouhodobě způsobilost konat dosavadní práci nebo ji nesmí konat pro onemocnění nemocí z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí, anebo dosáhl-li na pracovišti určeném rozhodnutím příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví nejvyšší přípustné expozice.

V dalších případech, které v praxi jednoznačně převažují, kdy zaměstnavatel může dát zaměstnanci výpověď (tzv. organizační důvody), je výpovědní doba tříměsíční. Jedná se o tyto zákonem stanovené důvody:

- a) ruší-li se zaměstnavatel nebo jeho část,
- b) přemísťuje-li se zaměstnavatel nebo jeho část,

c) stane-li se zaměstnanec nadbytečným vzhledem k rozhodnutí zaměstnavatele nebo příslušného orgánu o změně jeho úkolů, technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo o jiných organizačních změnách,

Zaměstnavatel je v těchto případech dále povinen ve spolupráci s příslušným orgánem státní správy zaměstnanci účinně pomáhat při získání nového vhodného zaměstnání.

Článek 4, odstavec 5

„Aby zajistily účinný výkon práva na spravedlivé odměňování, smluvní strany se zavazují: že povolí srážky ze mzdy jen za podmínek a v rozsahu předepsaném národními právními předpisy, nebo stanovenými kolektivními smlouvami nebo na základě rozhodčího řízení.“

„...Výkon tohoto práva bude dosažen svobodně uzavíranými kolektivními smlouvami, statutárním mechanismem pro stanovení mezd nebo jinými prostředky odpovídajícími národním podmínkám.“

Otázka A

Popište prosím, jak a do jaké míry je zajištěno dodržování tohoto odstavce ve Vaší zemi s uvedením způsobů výkonu tohoto práva pokud jde o srážky ze mzdy prováděné zaměstnavatelem v jeho vlastní prospěch jakož i ve prospěch třetích stran.

Uveďte prosím, zda právní předpisy, nařízení nebo kolektivní smlouvy obsahují ustanovení o části mzdy nepodléhající srážkám.

Zůstává beze změny.

Otázka B

Uveďte prosím, zda se popsaná opatření vztahují na všechny kategorie zaměstnanců. Pokud tomu tak není, uveďte odhad podílu pracovníků, kteří nejsou kryti a podrobnosti o dotyčných kategoriích.

Zůstává beze změny.

Výbor se ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 4 odst. 5 tázal, zda se na případy jiných srážek, které lze sjednat dohodou mezi pracovníkem a zaměstnavatelem, vztahují nějaká omezení, a případně jaké jsou povahy.

Zákoník práce stanoví, že uspokojení nároku zaměstnavatele lze zajistit dohodou mezi ním a zaměstnancem o srážkách ze mzdy. **Srážky ze mzdy pak ale nesmějí činit více, než by činily srážky při výkonu rozhodnutí** podle § 278 zákona č. 99/1963 Sb., o občanském soudním řízení (uvedené platí i pro jiné příjmy, s nimiž se při výkonu rozhodnutí nakládá jako se mzdou). V podrobnostech k srážkám v rámci výkonu rozhodnutí viz níže následující dotaz Výboru.

Tato dohoda, o srážkách mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná.

Výbor dále v předchozí zprávě uvedl, že se domnívá, že pracovníci, kterým po srážkách ze mzdy zbude částka nižší než životní minimum, mohou být připraveni o své základní životní prostředky. Z toho důvodu došel k závěru, že situace v České republice není v souladu s čl. 4 odst. 5 Charty.

K tomu uvádíme doplňující stanovisko:

Pokud jde o srážky ze mzdy podle občanského soudního řádu, je třeba vycházet z ustanovení občanského soudního řádu a nařízení vlády č. 63/1998 Sb.

Občanský soudní řád v § 277 odst. 1 stanoví, že srážky se provádějí z čisté mzdy, která se vypočte tak, že se od mzdy odečte záloha na daň z příjmů fyzických osob srážena z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění.

Podle § 278 o.s.ř. nesmí být povinnému sražena z měsíční mzdy základní částka, která se vypočítává způsobem uvedeným v nařízení vlády č. 63/1998 Sb. Podle § 1 uvedeného nařízení vlády činí tato základní částka 62 % částky životního minima jednotlivce na osobu povinného a po 25 % částky životního minima jednotlivce na každou osobu, které je povinen poskytovat výživné. Na manžela povinného se započítává 25 % částky životního minima jednotlivce, i když má samostatný příjem.

Další postup při provádění srážek ze mzdy zakotvuje § 279 odst. 1 o.s.ř., podle nějž lze z čisté mzdy, která zbývá po odečtení základní srážky, srazit k vydobytí pohledávky oprávněného jen jednu třetinu. Pro přednostní pohledávky uvedené v zákoně se srážejí dvě třetiny. Přednostní pohledávky se uspokojují nejprve z druhé třetiny a teprve nestačí-li tato třetina k jejich úhradě, uspokojují se spolu s ostatními pohledávkami z první třetiny.

Základní částka se odečte od čisté mzdy. Částka, která po tomto odečtení přesahuje částku 150% životního minima jednotlivce, se srazí bez omezení. Ta část čisté mzdy, která zbyla po odečtení základní částky (a nedosahuje částky 150% životního minima) se rozdělí na třetiny. Jak již bylo uvedeno, obvykle lze pro pohledávky povinného srazit pouze jednu třetinu, jde-li o pohledávku přednostní, pak třetiny dvě.

Povinnému tedy ze mzdy zbývá nejen základní částka, ale obvykle ještě dvě třetiny (minimálně jedna třetina) té části čisté mzdy, která zbyla po odečtení základní částky a která nedosahuje 150% životního minima jednotlivce.

Pokud jde o dohodu o srážkách ze mzdy v oblasti občanskoprávní, lze podle § 551 odst. 1. občanského zákoníku zajistit uspokojení pohledávky písemnou dohodou mezi věřitelem a dlužníkem o srážkách ze mzdy. **Srážky ze mzdy však nesmějí činit více, než by činily srážky při výkonu rozhodnutí.**

Seznam pramenů k článku 4:

- *Analýza rozdílů ve výši pracovních příjmů mužů a žen zpracovaná Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí*
- *Metodický pokyn MPSV č. 9/2002 - Správní dozor v oblasti dodržování pracovněprávních předpisů o rovných příležitostech*

Článek 7, odstavec 1

„Aby zajistily účinný výkon práva dětí a mladistvých na ochranu, smluvní strany se zavazují:

že stanoví, že minimální věk pro vstup do zaměstnání na 15 let s výhradou výjimek pro děti zaměstnané předepsanými lehkými pracemi neohrožujícími jejich zdraví, morálku nebo výchovu;“

Otázka A

Uveďte prosím, zda minimální věk pro vstup do zaměstnání je stanoven právním předpisem. Pokud ano, poskytněte příslušné texty.

Uveďte prosím, zda minimální věk pro vstup do zaměstnání platí pro všechny kategorie prací, včetně práce v zemědělství, domáckou práci i práce konané v rodinných podnicích.

Doplňujeme údaje k projednávaným legislativním změnám, které mají zajistit soulad českého práva s čl. 7 odst. 1.

Novela zákoníku práce projednávaná nyní společně s návrhem nového zákona o zaměstnanosti práci dětí do 15 let a do skončení povinné školní docházky výslovně zakazuje a za zákonem stanovených podmínek bude těmto fyzickým osobám povolena pouze umělecká, kulturní, reklamní a sportovní činnost. Je totiž společensky žádoucí, aby některé druhy činnosti byly vykonávány fyzickými osobami ještě před dosažením jejich způsobilosti k pracovněprávním úkonům, ale jen při dodržování ochranných podmínek a výkon jiných „prací“ byl před dosažením rozhodného věku zakázán. **Vzhledem k tomu, že v této novele bude zakázána práce dětí absolutně, je možno tento zákaz posuzovat jako jeden ze způsobů ochrany dětí před výkonem práce ve věku do 15 let a do skončení povinné školní docházky. Tyto fyzické osoby tak nemohou do dosažení pracovněprávní způsobilosti vykonávat práci (pracovní činnost, zaměstnání) vůbec. To nebude možné ani na základě sjednaných smluv nebo dohod podle jiných, než pracovněprávních předpisů, zejména podle občanského zákoníku (§ 51).** Je tomu tak nejen z důvodu zákazu práce dětí podle návrhu novelizace § 11 zákoníku práce, ale i proto, že v působnosti a předmětu občanského zákoníku jsou jen majetkové vztahy fyzických a právnických osob, resp. vztahy vyplývající z práva na ochranu osob.

Dodržování tohoto zákazu by měly kontrolovat úřady práce, případně inspekce práce s možností ukládat sankce zaměstnavatelům, kteří tento zákaz porušili, např. tím, že k výkonu prací nezaměstnávali osoby v pracovněprávním vztahu, předpokladem jehož platného založení je způsobilost k právním úkonům obou účastníků tohoto právního vztahu.

Otázka B

Uveďte prosím, zda zákonodárství Vaší země týkající se minimálního věku připouští odchylky. V kladném případě uveďte, jaké odchylky vyplývají ze zákona nebo které odchylky může povolit úřední orgán.

Uveďte prosím definici „lehké práce“ a, pokud to přichází v úvahu, seznam takových prací.

Uvádíme upřesnění údajů uvedených v předchozí zprávě - jak bylo uvedeno platná pracovněprávní úprava nepřipouští odchylky od stanoveného minimálního věku. Stejně tak současná právní úprava nezná pojem "lehká práce"; ve vztahu k mladistvým zaměstnancům však zákoník práce stanoví, že mladiství mohou být zaměstnáváni jen pracemi, které jsou přiměřené jejich fyzickému a rozumovému rozvoji.

Podle vyhlášky č. 354/1991 Sb., o středních školách, je ředitel střední školy povinen přerušit studium žákyni pro těhotenství a mateřství, jestliže praktické vyučování probíhá na pracích a na pracovištích zakázaných těhotným ženám a matkám do konce devátého měsíce po porodu podle zvláštních předpisů nebo jestliže praktické vyučování podle lékařského posudku ohrožuje těhotenství žákyně. Nepřítomnost žákyně pro těhotenství a mateřství se omlouvá stejně jako nepřítomnost pro nemoc.

Otázka C

Uveďte prosím opatření, která byla přijata k potírání nelegální práce dětí a pro realizaci příslušných právních předpisů v praxi.

Upřesňujeme, že k dané problematice se vztahuje rovněž zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Např. obecní úřad je podle tohoto zákona povinen sledovat, zda je na základě kontrolních oprávnění zamezováno v přístupu dětí do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující.

Mezi další kompetence obecního úřadu obce s rozšířenou působností v ochraně dětí před nežádoucími vlivy patří povinnost tohoto orgánu sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku a činit opatření k omezení působení těchto nepříznivých vlivů.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 7 odst. 1 konstatoval, že předpisy, které platí pouze pro pracovněprávní vztahy vymezené zákoníkem práce, jsou pro účely čl. 7 odst. 1 Charty nedostatečné a dospěl k závěru, že situace v ČR není v souladu s uvedeným ustanovením Charty.

K tomuto závěru výboru upozorňujeme na plánované legislativní změny uvedené v aktualizaci odpovědi k písmenu A článku 7 odst. 1, které mají zajistit soulad situace ČR s Chartou.

Článek 7, odstavec 2

„Aby zajistily účinný výkon práva dětí a mladistvých na ochranu, smluvní strany se zavazují:

že pro předepsaná povolání, která se považují za nebezpečná nebo nezdravá, stanoví vyšší minimální věk pro vstup do zaměstnání;“

Otázka A

Uved'te prosím, pro které typy práce existuje vyšší minimální věk, než je minimální věk pro vstup do zaměstnání, a předepsaný věk pro tyto typy práce.

Aktualizujeme údaje uvedené v předchozí zprávě:

Ministerstvo zdravotnictví vydalo v roce 2003 vyhlášku č. 288/2003 Sb., kterou stanovilo práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a *mladistvým*, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání. Vyhláška řeší problematiku zákazu zaměstnávání osob mladších 18 let na nebezpečné práce. Zákaz se vztahuje obecně na výkon určených prací mladistvým. Vyhláška je v souladu se směrnicí č. 94/33/ES ze dne 22. června 1994.

Otázka B

Uved'te prosím, zda ve vztahu k těmto typům práce jsou stanoveny nějaké odchylky.

Beze změny

Otázka C

Uved'te prosím, jaká opatření byla přijata pro realizaci příslušných právních předpisů v praxi.

Beze změny.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 7 odst. 2 žádal, aby byly v příští zprávě uvedeny předpisy, které umožňují rozšíření zákazu určitých prací mladistvým i na práce konané mimo pracovní poměr.

Zákoník práce v ust. § 165 stanoví, že zaměstnavatelé smějí zaměstnávat mladistvé pouze pracemi, které jsou přiměřené jejich fyzickému a rozumovému rozvoji, a poskytují jim

při práci zvýšenou péčí; totéž platí i pro školy, popřípadě pro sdružení občanů podle zvláštního zákona. Obdobný požadavek je zakotven v § 232 odst. 2 zákoníku práce pro výkon prací konaných mladistvými na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Podle tohoto ustanovení lze s mladistvými tyto dohody uzavírat, jen pokud tím nebude ohrožen jejich zdravý vývoj nebo výchova k povolání. V § 233 odst. 3 zákoníku práce je výslovně uvedeno, že zákazy některých prací pro mladistvé platí i pro práce konané na základě těchto dohod.

Ministerstvo zdravotnictví vydalo v roce 2003 vyhlášku č. 288/2003 Sb., kterou stanovilo práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a *mladistvým*, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání; v souladu se směrnicí č. 94/33/ES ze dne 22. června 1994.

Článek 7, odstavec 3

„Aby zajistily účinný výkon práva dětí a mladistvých na ochranu, smluvní strany se zavazují:

že osoby dosud podléhající povinné školní docházce nebudou zaměstnávány takovými pracemi, které by je připravily o plný prospěch z jejich vzdělávání;“

Otázka A

Uved'te prosím, v jakém věku končí podle platných právních předpisů ve Vaší zemi povinná školní docházka.

K údajům poskytnutým v předchozí zprávě doplňujeme:

Žáci plní povinnou školní docházku zejména na devítileté základní škole (92 %), určitou variantou pro nadané žáky jsou víceletá gymnázia, případně osmiletý obor tanec na konzervatořích (9 %). Pro žáky se zdravotním a mentálním postižením je určen systém speciálního školství (speciální základní škola, zvláštní a pomocná škola – téměř 7 % všech žáků plnících povinnou školní docházku – včetně žáků ve školách při výchovných ústavech), případně mohou být integrováni do speciálních a specializovaných tříd na běžných základních školách nebo do běžných tříd základních škol.

Podle platné právní úpravy nemohou děti, na něž se vztahuje povinná školní docházka vstupovat do pracovněprávních vztahů.

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
Celkem přijatí	127,7	125,4	129,5	121,5	119,7	112,5	99,2	93,9
v tom	méně než 6letí	2,4	2,3	2,0	1,9	1,6	0,6	0,8
	6letí	102,1	99,0	103,0	93,6	91,9	84,9	69,8
	více než 6letí	23,3	24,2	24,5	26,0	26,3	26,9	23,3
Podíl přijatých do 1. ročníku ZŠ na příslušné věkové skupině								
méně než 6letí	1,9%	1,8%	1,6%	1,5%	1,5%	0,7%	0,9%	0,9%
6letí	81,1%	77,5%	80,2%	77,6%	76,4%	80,2%	72,0%	75,2%
více než 6letí	17,9%	19,2%	19,2%	20,3%	21,8%	22,4%	22,9%	23,2%

Tabulka 1: Vývoj počtu nově přijímaných žáků na základní školy (v tis.) podle věku v letech 1995/96-2002/03

Zdroj: ÚIV, ČSÚ

Otázka B

Uved'te prosím zákonná ustanovení o maximální délce práce prováděné dětmi povinnými školní docházkou před a po skončení vyučování a během víkendů a školních prázdnin.

Uved'te prosím povahu práce vykonávané těmito dětmi.

Viz. odpovědi k odstavci 1 tohoto článku.

Otázka C

Uved'te prosím, jaká opatření byla přijata pro realizaci příslušných právních předpisů v praxi.

Viz. odpovědi k odstavci 1 tohoto článku.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 7 odst. 3 dospěl k závěru, že situace v České republice není v souladu s čl. 7 odst. 3, neboť nejsou chráněny děti pracující podle jiných než pracovněprávních předpisů.

K danému závěru odkazujeme na vyjádření ČR k závěrům Výboru k čl. 7, odst. 1. - absolutní zákaz práce dětí do ukončení povinné školní docházky, s výjimkou umělecké, kulturní, reklamní nebo sportovní činnosti, je předmětem úpravy zapracované do návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zaměstnanosti, předloženého společně s vládním návrhem nového zákona o zaměstnanosti Parlamentu České republiky. Navržená právní úprava po jejím schválení bude v souladu s čl. 7 odst. 1 a 3 Charty.

Článek 7, odstavec 4

„Aby zajistily účinný výkon práva dětí a mladistvých na ochranu, smluvní strany se zavazují:

že omezí pracovní dobu osob ve věku do 16 let s ohledem na potřeby jejich vývoje a zejména s ohledem na potřebu výcviku pro povolání;“

Otázka A

Uveďte prosím rozsah tohoto omezení pracovní doby, ať již vyplývá z právních předpisů či administrativních nebo smluvních ustanovení nebo praxe.

Beze změny.

Otázka B

Uveďte prosím, zda se na některou část pracovníků nevztahují ustanovení tohoto druhu, ať již jsou obsažena v právních předpisech, kolektivních smlouvách nebo jiných opatřeních, a v takovém případě:

- a. poskytněte prosím statistické údaje osvětlující, na jakou část pracovníků se nevztahují,*
- b. uveďte prosím z jakých důvodů se nevztahují na určitou část pracovníků,*
- c. uveďte prosím, jaká zvláštní opatření byla přijata ve prospěch pracovníků do 16 let, kteří nemají výhodu omezené pracovní doby.*

Beze změny.

Otázka C

Uveďte prosím, jaká opatření byla přijata pro provádění relevantních právních předpisů v praxi.

Beze změny.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 7 odst. 4 dospěl k závěru, že situace v České republice není v souladu s čl. 7 odst. 4 Charty.

K danému závěru opět odkazujeme na vyjádření ČR k závěrům Výboru k čl. 7, odst. 1.

Článek 7, odstavec 5

„Aby zajistily účinný výkon práva dětí a mladistvých na ochranu, smluvní strany se zavazují:

že uznají právo mladistvých pracovníků a učňů na spravedlivou mzdu nebo jiné odpovídající odměňování.“

Otázka A

Uveďte prosím, jaká obecná pravidla platí pro odměňování mladistvých pracovníků a pro odpovídající odměňování učňů.

Vzhledem k odůvodnění negativního závěru Výboru k čl. 7 pro ČR uvádíme k otázce shrnutí a doplňující vysvětlení:

Obecná kritéria pro utváření mezd resp. platů jsou stanovena v zákoně o mzdě, resp. v zákoně o platu, a platí pro všechny zaměstnance odměňované podle těchto právních předpisů. Nařízení vlády o minimální mzdě stanoví pouze minimální úroveň mzdy resp. platu. Nařízení vlády č. 303/1995 Sb., o minimální mzdě, ve znění pozdějších předpisů, stanoví minimální mzdu jako **nejnižší peněžitě plnění**, které je zaměstnavatel podle § 111 odst. 3 zákoníku práce povinen poskytovat zaměstnanci za práci. Pro zaměstnance ve věku 18 až 21 činí minimální mzda z důvodů podpory zaměstnávání absolventů škol let 90 % částky stanovené měsíční nebo hodinové minimální mzdy, jde-li o první pracovní poměr nebo obdobný pracovní vztah zaměstnance, a to po dobu 6 měsíců ode dne vzniku pracovního poměru nebo obdobného pracovního vztahu. U mladistvých zaměstnanců je to z téhož důvodu 80 % uvedených částek minimální mzdy. Mladistvým zaměstnancem je podle § 274 zákoníku práce zaměstnanec mladší 18 let. Stejně podmínky pro stanovení výše sazby byly uplatněny i v minimálních mzdových tarifů, kterými se stanoví minimální výše mezd zaměstnanců tzv. podnikatelské sféry, jejichž mzdy nejsou sjednány v kolektivní smlouvě. Smyslem této úpravy je podpořit zájem zaměstnavatelů na zaměstnávání těchto osob i v případě, že lze očekávat určité problémy s plněním zaměstnavatelem požadovaného množství a tempa práce. **Je třeba zdůraznit, že účelem minimální mzdy je chránit zaměstnance před poskytováním nepřiměřeně nízkých mezd ze strany zaměstnavatelů, neomezuje však zaměstnavatele při určování mezd (platů) nad jejich úroveň. Nelze tedy dovozovat, že zaměstnanec ve věku 18 - 21 let, jde-li o první pracovní poměr, obdrží vždy a ve všech případech mzdu (plat) ve výši 90 % základní částky stanovené v § 2 odst. 1 písm. a) citovaného nařízení vlády, a to po dobu 6 měsíců ode dne vzniku pracovního poměru. Pokud zaměstnanci vykonávají stejný objem práce ve srovnatelné kvalitě, není přípustné, aby jeden z nich pobíral sníženou mzdu nebo plat jen z důvodu, že je ve věku 18 až 21 let a jedná se o jeho první pracovní poměr.**

K odměňování učňů - které upravuje vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č. 315/1991 Sb., o finančním a hmotném zabezpečení žáků

středních odborných učilišť, speciálních středních odborných učilišť, odborných učilišť a učilišť – uvádíme, že odměna poskytovaná učňům nemá charakter mzdy.

V nově připravovaném školském zákoně, který má v těchto dnech projednávat vláda České republiky, se navrhuje úprava, která stanoví, že žákům středních škol a studentům vyšších odborných škol poskytuje odměnu za produktivní činnost právnická osoba, která vykonává činnost školy, a to z prostředků získaných touto produktivní činností; výši této odměny stanoví ředitel školy podle rozsahu a kvality produktivní činnosti. Pokud žáci konají praktické vyučování nebo studenti odbornou praxi u jiné osoby, poskytuje jim odměnu za produktivní činnost tato osoba. Pro účely tohoto zákona se za produktivní činnost považuje činnost, která přináší příjem. Minimální výše měsíční odměny za produktivní činnost pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin je 30% minimální mzdy. Při jiné délce stanovené týdenní pracovní doby nebo v případě, že žák nevykonával produktivní činnost po dobu celého měsíce, se výše odměny za produktivní činnost úměrně upraví.

Otázka B

Poskytněte prosím dostupné statistické informace o úrovni mezd mladistvých pracovníků a o odpovídajícím odměňování učňů.

Požadované údaje k úrovni mezd mladistvých pracovníků nejsou statisticky zpracovávány.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 7 odst. 5 dospěl k závěru, že situace v České republice není v souladu s čl. 7 odst. 5 Charty.

Domníváme, že v tomto bodě došlo částečně k mylnému výkladu situace v ČR a proto jsme doplnili odpověď k otázce A čl. 7, odst. 5, na jejíž znění zde odkazujeme.

Zdůrazňujeme ještě, že nejnižší výše odměn mladistvých zaměstnanců byla v nedávné minulosti upravena s ohledem na výklad tohoto ustanovení ESCH na 80% minimální mzdy.

Článek 7, odstavec 6

„Aby zajistily účinný výkon práva dětí a mladistvých na ochranu, smluvní strany se zavazují:

stanovit, že doba strávená se souhlasem zaměstnavatele mladistvými osobami ve výcviku k povolání během normální pracovní doby se bude považovat za součást pracovního dne;“

Otázka A

Uved'te prosím existující právní předpisy nebo kolektivní smlouvy, které stanoví, že doba, kterou mladí lidé věnují se souhlasem zaměstnavatele výcviku k povolání v normální pracovní době, se považuje za součást pracovní doby a pokud možno upřesněte, jaká doba je mladistvým povolena k tomuto účelu.

Údaje poskytnuté v předchozí zprávě doplňujeme takto:

Pokud jde o žáky středních škol, je úprava provedena vyhláškou č. 354/1991 Sb., o středních školách, která stanoví pro praktické vyučování:

Vyučovací hodina předmětů praktického vyučování, s výjimkou odborného výcviku a odborné praxe, trvá 45 minut. Pokud se praktické vyučování uskutečňuje v organizacích, uzavře ředitel školy s organizací dohodu, v níž se stanoví mimo jiné časový rozvrh praktického vyučování, jeho délka, dále pracovní a hygienické podmínky, způsob odměňování žáků za produktivní práci a opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při praktickém vyučování.

V odborném výcviku je vyučovací jednotkou vyučovací den; v prvním ročníku nesmí být delší než šest vyučovacích hodin, ve vyšších ročnících studijních a učebních oborů nesmí být delší než sedm vyučovacích hodin. Vyučovací hodina v odborném výcviku trvá 60 minut.

Dopolední vyučování ve vyučovacím dnu začíná nejdříve v 7 hodin a odpolední vyučování ve vyučovacím dnu končí nejpozději ve 20 hodin.

Týdenní rozvrh vyučování žáků se upraví tak, aby mezi koncem jednoho vyučovacího dne a začátkem následujícího dne měli odpočinek alespoň 12 hodin. Po dvou hodinách odborného výcviku je nejméně desetiminutová přestávka anebo nejdéle po pěti hodinách je třicetiminutová přestávka. Žáci, kteří konají odborný výcvik v organizacích, mají přestávku shodně s přestávkami platnými pro pracovníky organizace. Délka přestávek se nezapočítává do doby trvání vyučovacího dne.

Otázka B

Uved'te prosím, zda doba věnovaná výcviku k povolání je placená a na jakém základě.

Beze změny

Otázka C

Uveďte prosím, zda se uvedená opatření vztahují na všechny kategorie pracujících mladistvých. Pokud ne, uveďte odhadem na jakou část z nich se tato opatření nevztahují, pokud možno s uvedením příslušných kategorií.

Beze změny.

Otázka D

Uveďte prosím, pokud to přichází v úvahu, proč nejsou některé kategorie pracovníků pokryty a zda byla přijata zvláštní opatření v jejich prospěch.

Beze změny

Otázka E

Uveďte prosím, jaká opatření byla přijata pro realizaci příslušných právních předpisů v praxi.

Beze změny.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 7 odst. 6 žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty také informace o procentu mladých pracovníků, kteří se účastní výcviku k povolání, s ohledem na to, že na čl. 7 odst. 6 se vztahuje článek 33, a proto je závazek států považován za dodržovaný, pokud je toto ustanovení pomocí kolektivních smluv účinně aplikováno na alespoň 80 % dotčených mladých lidí.

ČR nesleduje počet mladistvých zaměstnanců, kteří se účastní výcviku k povolání. Jsou k dispozici pouze údaje ČSÚ, který sledují počet zaměstnanců ve věkové kategorii 15 - 18 let. Dle údajů za období 3. čtvrtletí 2003 bylo v ČR zaměstnáno 11 700 osob v uvedené věkové kategorii.

Článek 7, odstavec 7

„Aby zajistily účinný výkon práva dětí a mladistvých na ochranu, smluvní strany se zavazují:

že pro zaměstnané osoby ve věku do 18 let stanoví nárok na alespoň tři týdny roční placené dovolené;“

Otázka A

Uveďte prosím, jaká je minimální délka roční placené dovolené pro pracovníky do 18 let.

Beze změny.

Otázka B

Uveďte prosím, jak je ve Vaší zemi toto ustanovení realizováno.

Beze změny.

Otázka C

Uveďte prosím, zda se popsaná opatření vztahují na všechny kategorie pracovníků do 18 let. Pokud ne, odhadněte, na jakou část z nich se nevztahují, pokud možno s uvedením příslušných kategorií.

Beze změny.

Otázka D

Uveďte prosím, pokud to přichází v úvahu, důvody, proč se na některé pracovníky nevztahují tato opatření a zda byla přijata zvláštní opatření v jejich prospěch.

Beze změny.

Otázka E

Uveďte prosím, jaká opatření byla přijata pro realizaci příslušných právních předpisů v praxi.

Beze změny.

Výbor se ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 7 odst. 7 tázal, zda se mohou mladí pracovníci vzdát svého práva na roční dovolenou, a pokud je tomu tak, za jakých okolností tak mohou učinit. Dále se táže, zda se roční dovolená mladých pracovníků pozastavuje v případě vzniku nemoci nebo úrazu během dovolené.

Zákoník práce nerozlišuje podmínky nároku zaměstnanců na roční dovolenou podle jejich věku nebo délky zaměstnání a stanoví je z tohoto hlediska pro všechny zaměstnance shodně. Proto se ani mladí zaměstnanci nemohou vzdát svého nároku na roční dovolenou (takový právní úkon by byl v souladu s ust. § 242 odst. 1 zákoníku práce neplatný).

Stejně tak dochází i v případě mladých zaměstnanců k přerušení dovolené v případech překážek v práci, jež nastaly v průběhu čerpání dovolené a jež jsou uvedeny v § 110 odst. 1 zákoníku práce. Mezi tyto překážky v práci patří rovněž doba, po kterou byl zaměstnanec dočasně uznán práce neschopným pro nemoc nebo úraz.

Článek 7, odstavec 8

„Aby zajistily účinný výkon práva dětí a mladistvých na ochranu, smluvní strany se zavazují:

že stanoví, že zaměstnané osoby ve věku do 18 let nesmí být zaměstnávány v noční práci s výjimkou některých povolání stanovených národními právními předpisy;“

Otázka A

Uved'te prosím dobu, kterou se rozumí termín "noční práce" v předpisech Vaší země pro účely uvedeného zákazu.

Beze změny.

Otázka B

Uved'te prosím seznam druhů noční práce, které mohou vykonávat mladiství do 18 let buď všeobecně nebo na základě zvláštního povolení.

Beze změny.

Otázka C

Popište prosím rozsah těchto výjimek, zvláště maximální délku noční práce a uved'te do jakého věku je tato odchylka nepřipustná.

Beze změny.

Otázka D

Uved'te prosím, během kterých hodin je noční práce mladistvých zakázána v každém případě.

Beze změny.

Otázka E

Uved'te prosím, zda se popsaná opatření vztahují na všechny kategorie pracovníků do 18 let. Pokud ne, uved'te odhadem, na jakou část z nich se tato opatření nevztahují, pokud možno s uvedením příslušných kategorií.

Beze změny.

Otázka F

Uved'te prosím, jaká opatření byla přijata pro provádění relevantních právních předpisů v praxi.

Beze změny.

Článek 7, odstavec 9

„Aby zajistily účinný výkon práva dětí a mladistvých na ochranu, smluvní strany se zavazují:

stanovit, že osoby ve věku do 18 let zaměstnané v povoláních předepsaných národními právními předpisy se podrobí pravidelným lékařským prohlídkám;“

Otázka A

Uved'te prosím, v jakých povoláních jsou stanoveny pravidelné lékařské prohlídky u pracovníků do 18 let.

Beze změny.

Otázka B

Uved'te prosím podmínky pro provádění těchto prohlídek a jak často se provádějí.

Beze změny.

Otázka C

Uved'te prosím, jaká opatření byla přijata pro provádění relevantních právních předpisů v praxi.

Beze změny.

Článek 7, odstavec 10

„Aby zajistily účinný výkon práva dětí a mladistvých na ochranu, smluvní strany se zavazují:

že zajistí zvláštní ochranu před tělesným a morálním ohrožením, jemuž jsou děti a mladiství vystaveni a zejména ochranu před ohroženími přímo nebo nepřímo vyplývajícími z jejich práce.“

Otázka A

Popište prosím práce, které se považují za přímo nebo nepřímo ohrožující zdraví nebo morálku mladistvých.

Uvádíme aktualizační údaje k předchozí zprávě:

Ministerstvo zdravotnictví vydalo v roce 2003 vyhlášku č. 288/2003 Sb., kterou stanovilo práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání. Touto vyhláškou byla zrušena vyhláška č. 261/1997 Sb. Zákaz se vztahuje obecně na výkon určených prací mladistvými.

Otázka B

Popište prosím, jaká ochranná opatření jste učinili ve prospěch mladistvých, kteří jsou skutečně vystaveni fyzickému nebo morálnímu ohrožení při práci.

Popište prosím zejména opatření (přerušeni práce, přeřazení na jinou práci, odborné poradenství atd.) přijatá v případech, kdy bylo zjištěno ohrožení zdraví mladistvých v průběhu jejich práce.

Uvádíme doplňující informaci:

Podle vyhlášky č. 354/1991 Sb., o středních školách, je ředitel střední školy povinen přerušit studium žákyni pro těhotenství a mateřství, jestliže praktické vyučování probíhá na pracích a na pracovištích zakázaných těhotným ženám a matkám do konce devátého měsíce po porodu podle zvláštních předpisů nebo jestliže praktické vyučování podle lékařského posudku ohrožuje těhotenství žákyně. Nepřítomnost žákyně pro těhotenství a mateřství se omlouvá stejně jako nepřítomnost pro nemoc.

Otázka C

Podejte prosím stručný přehled opatření na ochranu mladistvých mimo pracoviště.

Beze změny.

Otázka D:

Uved'te prosím opatření přijatá k ochraně dětí a mladistvých proti všem formám násilí, vykořisťování nebo špatného zacházení (včetně sexuálního zneužívání), kterým mohou být vystaveni, všeobecně i v rámci rodiny.

Uved'te prosím rozsah problému (pokud možno s údaji) a přijatá nebo plánovaná opatření, která by zajistila dětem a mladistvým ochranu, na niž mají nárok, včetně nikoli pouze preventivních, ale i dalších opatření. Popište prosím přijatá preventivní opatření proti kouření, zneužívání drog a alkoholu, včetně multiplicitní závislosti, jakož i opatření proti pohlavně přenosným nemocím.

Odkazujeme na komplexní odpovědi k dotazům Výboru k čl. 7 odst. 10 níže.

Uvádíme dále, že 28. dubna 2004 schválila vláda návrh věcného záměru zákona o regulaci prostituce.

Otázka E:

Poskytněte prosím všechny relevantní informace o orgánech pověřených kontrolou dodržování těchto ustanovení (zejména o sociálních službách a justičních orgánech) a o jejich činnosti a metodách používaných při provádění kontrol (průzkumy, šetření, atd.).

Upřesňujeme a doplňujeme údaje z předchozí zprávy takto:

Ochrana na úseku sociálně-právní ochrany dětí je svěřena zejména krajským úřadům, obecním úřadům, obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, Ministerstvu práce a sociálních věcí a Úřadu pro mezinárodní ochranu dětí. Tyto orgány tvoří hlavní článek v systému ochrany dětí, zajišťují preventivní činnosti, provádějí okamžitá opatření k ochraně dítěte, dlouhodobě sledují zajištění práv dětí a vykonávají kontrolní činnost, k níž mají zákonem vymezena oprávnění.

Pro účely kontrol je využíváno podnětů, oznámení i jiných signálů od různých subjektů, např. zdravotnických či školských zařízení, občanů, orgánů trestního řízení a dalších.

Ochranu práv dětí podle článku 3 Úmluvy o právech dítěte, jehož zájem musí být předním hlediskem, plně respektují soudy ve své rozhodovací činnosti podle zákona o rodině i dalších zákonů.

Věci, v nichž soud rozhoduje v oblasti ochrany dětí a mladistvých, upravuje mimo jiné zákon o rodině. Soud může např. ustanovit dítěti kolizního opatrovníka (§ 37) omezit rodičovskou zodpovědnost, pozastavit ji nebo rodiče této zodpovědnosti zbavit (§ 44 zákona), dále může učinit opatření k ochraně dětí stanovená zákonem (§ 43 - napomenutí vhodným způsobem nezletilého, jeho rodiče a osoby, kteří narušují jeho řádnou výchovu, stanovení dohledu nad nezletilým, uložení omezení, která zabrání škodlivým vlivům na jeho výchovu).

Soudy také soustavně sledují provádění výchovných opatření jím učiněných a hodnotí jejich účinnost. Sledováním jejich provádění může pověřit obecní úřad nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností (§ 47 zákon o rodině).

V ochraně dětí významně působí i neziskové organizace, které mohou vykonávat především poradenskou a preventivní činnost, vyhledávat ohrožené děti a zřizovat zařízení pro děti. Tyto činnosti mohou vykonávat pouze na základě pověření, které jim po splnění určitých podmínek udělí krajský úřad.

Výraznou kontrolní působnost má i veřejný ochránce práv podle zákona č. 349/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který výkonem své působnosti přispívá k ochraně základních práv a svobod.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 7 odst. 10 žádal o informaci, zda jsou nějaké plány na změnu situace (*oddíl ochrana před fyzickým a mravním ohrožením*) směrem ke zlepšení ochrany mladistvých ve věku 15 - 18 let. (Z dalšího zdroje výbor zjistil, že prostitutky ve věku od 15 do 18 let nejsou považovány za dětské prostitutky / prostitutky).

Významnou změnu v ochraně mladistvých ve věku 15 – 18 let před fyzickým a mravním ohrožením přinesl zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, který do trestního zákona zavádí nový trestný čin v ustanovení § 217a „Svádění k pohlavnímu styku“. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti za pohlavní styk, pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu nebo jinou výhodu či prospěch. Shrnuto se tedy **nově zavádí trestnost komerčního sexuálního zneužívání osob zejména ve věku 15-18 let** (v souladu s definicí dítěte jako osoby mladší 18-ti let). Podle § 217b zneužitá osoba mladší 18 let, ačkoli souhlasí s uvedeným trestným činem, není trestně odpovědná. Zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2004.

Výbor dále v předchozí zprávě konstatoval, že šíření dětské pornografie prostřednictvím tisku, videa, kompaktních disků nebo internetu je trestným činem. Výbor žádal o informaci, zda je trestným činem také přechovávání.

Samotné přechovávání dětské pornografie (tedy přechovávání „pro vlastní potřebu“, nikoliv přechovávání za účelem rozšiřování, zveřejňování nebo distribuce, které jsou podle v současné době platné právní úpravy trestné podle § 205 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, „Ohrožování mravnosti“) doposud trestné není. V připravované rekodifikaci trestního zákona (ve verzi vládního návrhu) je však **upraveno znění dosavadního § 205 trestního zákona „Ohrožování mravnosti“ tak, aby postihovalo i pouhé přechovávání dětské pornografie** (v rekodifikovaném trestním zákoně se jedná o § 168 „Šíření a přechovávání pornografie“). Návrh rekodifikace trestního zákona byl zaslán k projednání vládě ČR, v současné době je projednáván příslušnými odbornými komisemi vlády. Předpokládaná účinnost rekodifikovaného trestního zákona je od 1. ledna 2005.

Výbor žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o výsledcích Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí a všech dalších opatření v boji proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, včetně zpřístupnění pomoci obětem. Dále žádal o sdělení odhadovaného rozsahu celého problému (dětská prostituce, obchod s dětskou pornografií) a informaci o počtu stíhání za trestné činy v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí.

Koncepční materiály v oblasti boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí a obchodování s lidmi

Ministerstvo vnitra, Policie ČR i všechny orgány státní správy se problematice dětské prostituce a komerčního sexuálního zneužívání dětí intenzivně věnují. Koncepční rámec pro koordinovanou činnost všech vládních rezortů a dalších orgánů ústřední státní správy, zaměřenou na prevenci i potlačování dětské prostituce, byl dán schválením **Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí** vládou v roce 2000 (usnesení č.

698/2000). Česká republika tím nejen splnila svoje mezinárodní závazky, ale zároveň obrátila pozornost státní správy k uvedené problematice.

Konkrétními výsledky v postupu proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí je především novelizovaná trestně právní legislativa (zejména tzv. „euronovela“ trestního zákona, jež upravila znění §§ 205 „Ohrožování mravnosti“, 216b „Obchod s dětmi“, 241 „Znásilnění“ a 246 „Obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku“), která vytváří lepší předpoklady pro efektivnější stíhání pachatelů, zvýšená informovanost státního, odborného i nevládního sektoru v oblasti problematiky komerčního sexuálního zneužívání dětí, realizace řady preventivních opatření, zkvalitnění komunikace mezi jednotlivými orgány státní správy, Policií ČR a nevládními organizacemi zapojenými do řešení zjištěných případů.

V současné době jsou úkoly *Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí* (aktualizovaného usnesením vlády č. 716/2002) zaměřeny na konkrétní cílové skupiny, na prevenci a odhalování dětské pornografie na Internetu a prevenci komerčního sexuálního zneužívání nezletilých žadatelů o udělení azylu v ČR bez doprovodu se zaměřením na jedince, kteří pobývají na území republiky v soukromí, nebo kteří opustili azylová zařízení.

Jedním z úkolů výše uvedeného plánu bylo specifikovat zákonnou povinnost poskytovatelů internetových služeb obsaženou v zákoně č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, při shromažďování potřebných údajů o nelegálních stránkách a jejich předávání Policii ČR. V souvislosti s tímto úkolem zpracovalo Ministerstvo informatiky návrh zákona o elektronických komunikacích, který v budoucnu nahradí zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích. V současné době se návrh tohoto zákona nachází ve fázi mezirezortního připomínkového řízení.

Resort vnitra na základě nabídky a ve spolupráci s Velvyslanectvím Velké Británie a Severního Irsku v Praze uspořádal v prosinci 2003 výukový seminář se zaměřením na speciální software umožňující vyhledávání a identifikaci šířitelů dětské pornografie v rámci veřejné sítě Internet. Bylo vyškoleny 8 specialistů Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování a Kriminálního ústavu. Britská strana předala Policii ČR stolní počítač s instalovaným softwarem a poskytla neomezený počet licencí na tento software.

Zpráva o vyhodnocení plnění úkolů Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí za období 2002 – 2004 bude včetně aktualizace tohoto plánu na další období předložena vládě ČR k projednání v termínu do 30. června 2004.

V oblasti postupu proti dětské prostituci a komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí Česká republika intenzivně spolupracuje se svými zahraničními partnery, a to na úrovni ústřední i lokální, zejména pak se státními orgány sousedních zemí SRN a Rakouska.

Dne 27. března 2002 se v Praze sešla na svém ustavujícím zasedání trilaterální česko – německo - polská pracovní skupina. Pracovní skupina projednala stav vzájemné spolupráce v oblasti přeshraniční kriminality v příhraničních oblastech, především ve vztahu k nelegální migraci, převaděčství a k obchodu s lidmi, zejména se ženami, jakož i k zamezení sexuálního vykořisťování a ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním. Náplní činnosti je především zajištění vzájemné informovanosti, vytvoření stabilního kanálu pro rychlý a spolehlivý přenos operativních policejních informací mezi zúčastněnými stranami, pořádání společných policejních akcí, tvorba preventivních programů, aktivní spolupráce s médií, vzdělávání policistů a dalších zainteresovaných odborníků. Dne 4. září 2002 se konalo v Berlíně jednání o ilegální migraci a mravnostní kriminalitě. V dubnu 2003 proběhlo jednání v Železné Rudě, na němž byl zahájen česko-německý projekt týkající se zmapování nucené prostituce v Karlovarském kraji a návrhu opatření ke snížení nabídky a poptávky po sexuálních službách za účasti policistů Bavorska, Saska, BGS a německých nevládních organizací. Ve dnech 25. – 27. listopadu 2003 v Drážďanech konalo dvoustranné česko-německé jednání pracovní

skupiny, jehož tématem byla mj. dětská prostituce v česko-německém příhraničí (navazovalo na jednání v Železné Rudě). Obě strany se dohodly na společných akcích a operacích české a německé policie, které budou zaměřeny na prověřování informací obsažených ve zprávě UNICEF o dětské prostituci (podobné akce se uskutečnily již v předchozích letech), na ustanovení společných vyšetřovacích týmů a na přeshraničních projektech prevence sexuální turistiky. Byly určeny kontaktní osoby zodpovědné za intenzivní výměnu informací týkající se deliktů v této oblasti, které budou v případě nutnosti (při zahájení konkrétního vyšetřování) zajišťovat vytváření společných vyšetřovacích skupin na základě Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o spolupráci policejních orgánů a orgánů působících při ochraně státních hranic v příhraničních oblastech ze dne 19. září 2000. Zástupci nevládních organizací společně s německými policisty v květnu 2004 v rámci vzdělávání české policie připraví přednášku s následnou diskusí k problematice deliktů "sexuálního vykořisťování" a o spolupráci policie s nevládními organizacemi. V rámci spolupráce mezi policií a soukromým sektorem bude na českých hranicích k dispozici leták "Malé duše – velké nebezpečí", který se osvědčil v ostatních zemích.

Počítá se rovněž s dalším rozvojem vzdělávacích, osvětových a preventivních aktivit a jejich detailnějším zacílením na rizikové skupiny populace. V oblasti obecné informovanosti, vzdělávání a prevence se nadále počítá s přiměřeným rozšiřujícím vzděláváním pedagogických pracovníků, s tvorbou metodických materiálů pro školy a školská zařízení a se zapracováním předmětné problematiky do modernizovaných učebnic pro občanskou a rodinnou výchovu. Ministerstvo vnitra se v oblasti prevence komerčního sexuálního zneužívání rizikových skupin dětí a mladistvých zaměří na finanční a metodické zajištění proškolení asistentů pro práci s komunitami postiženými etnicky podmíněnou chudobou. Jedná se tzv. "romské sociální asistenty", kteří postupem reformy územně správních celků přecházejí na pověřené obce a především o tu část asistentů, která byla původně proškolená obecně prospěšnou společností Člověk v tísní. Po obsahové, personální a technické stránce budou spolupracovat též nestátní neziskové organizace (např. La Strada ČR, IOM a další). Cílem školení je zvýšení schopností uvedených asistentů působit v rizikových komunitách v pohraničních oblastech, identifikovat děti zvláště ohrožené komerčním sexuálním zneužíváním a pracovat s nimi a s jejich rodinným prostředím. Asistenti se budou zaměřovat na prevenci a v případě, že se vyskytnou signály probíhajícího zneužívání dětí, budou napomáhat terapeutické a resocializační práci s nimi a jejich rodinami. Využijí při tom své nenahraditelné znalosti prostředí, mentality a kultury.

Ministerstvo vnitra se dlouhodobě podílí na aktivitách, které souvisí s bojem proti obchodování s lidmi.

Významnou aktivitou z hlediska mezinárodní spolupráce v tomto směru za poslední období bylo zapojení se do Projektu prevence, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, který je součástí Globálního programu OSN proti obchodování s lidmi a do kterého jsou kromě České republiky zapojeny i Polsko, Německo, Rakousko, Nizozemí a Finsko. Projekt v ČR probíhá od listopadu 2002 a jeho délka by měla být 18 měsíců. Do současné doby proběhly v rámci tohoto projektu následující aktivity:

- byla zpracována právní analýza a proběhl kulatý stůl věnovaný harmonizaci českého právního systému s Protokolem o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícím Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, byla zpracována hodnotící zpráva o připravenosti ČR ke ratifikaci tohoto Protokolu;

-uskutečnila se mezinárodní konference „Proakční přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi“;

- příslušné specializované policejní útvary byly vybaveny počítačovou technikou umožňující vytvoření komplexní databáze informací k obchodování s lidmi;
- byl vytvořen model podpory a ochrany obětí a svědků, který se v současné době pilotně zkouší; OSN v této souvislosti finančně podpořila činnost nevládních a mezivládních organizací, které se na modelu bezprostředně podílejí;
- byla zahájena výzkumná část projektu; v současné době probíhá dotazníková akce, jejímž cílem je zmapovat aktuální trendy obchodování s lidmi v ČR a na základě provedené analýzy navrhnout účinná protipatření. Dotazníky jsou distribuovány různým skupinám respondentů. Jsou to policisté, konzulární pracovníci, pracovníci nevládních organizací i oběti. V dohledné době bude realizován vzdělávací kurz, jehož smyslem bude naučit policisty identifikovat oběť a zformovat adekvátní postoje policistů při zacházení s oběťmi obchodování s lidmi.

Ministerstvo vnitra se bojem proti obchodování s lidmi intenzivně zabývá i ve vnitrostátním měřítku. Významným krokem v postupu proti obchodování s lidmi bylo přijetí **Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice**, kterou schválila vláda dne 3. září 2003 usnesením č. 849. Tento materiál, který vznikl na základě spolupráce Ministerstva vnitra s dalšími resorty, reaguje na aktuální situaci v oblasti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice a také na řadu mezinárodních iniciativ a závazků, které Česká republika převzala, či které vyplývají z jejího členství v mezinárodních organizacích. Zejména se jedná o dokumenty EU, ale i OSN, OBSE a Rady Evropy. Materiál se skládá ze Zprávy o obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice a Modelu ochrany a podpory obětí obchodu s lidmi. Součástí materiálu je i Akční plán k realizaci Národní strategie. Zpracování tohoto materiálu si vynutila skutečnost, že se ČR během minulých let stala významnou zdrojovou, tranzitní i cílovou zemí pro obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. Řada českých žen je pod falešnými sliby či násilím dopravována do ciziny a nucena k prostituci, stejně tak řada cizinek je stejným způsobem a za stejným účelem dopravována do ČR. Obchod s lidmi a na něj navazující nucená prostituce jsou do značné míry ovládnuty organizovaným zločinem a jsou pro něj zdrojem obrovských zisků. Analytická část Národní strategie si klade za cíl zmapovat dostupné informace o problematice obchodu s lidmi České republiky, zhodnotit legislativní a administrativní podmínky pro trestně právní postih pachatelů obchodu s lidmi a řešení postavení obětí. Na analýzu navazuje návrh efektivních opatření ke zlepšení situace. Navržená opatření směřují do oblasti prevence, včetně zvýšení informovanosti potencionálních obětí, do oblasti represe, zejména se však, v souladu se zmíněnými mezinárodními dokumenty, věnuje postavení obětí obchodu se ženami a navrhuje model péče o tyto oběti. Systematická péče o oběti obchodu s lidmi v České republice dosud chyběla. Navržený model zohledňuje nejen zájmy orgánů činných v trestním řízení v boji proti této mimořádně závažné trestné činnosti, ale i potřeby a zájmy obětí. V materiálu jsou také navrženy nezbytné mechanismy pro koordinaci aktivit vlády na úseku boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování.

V současné době se model podpory a ochrany obětí pilotně zkouší v rámci projektu OSN. Po ukončení projektu by mělo být fungování modelu podpory a ochrany obětí nadále financováno z prostředků vyčleněných do kapitoly Všeobecná pokladní správa na Strategii prevence kriminality na léta 2004 – 2007.

V Národním programu Phare 2003 byl schválen projekt Ministerstva vnitra a Policie ČR „Posílení boje proti obchodu s lidmi“. Jeho hlavním cílem je posílit boj a preventivní opatření proti ilegálnímu obchodu s lidmi a organizované prostituci, snížit počet osob, které jsou oběťmi tohoto obchodování. Technická část projektu zahrnuje dodávky vybavení pro

útvary ÚOOZ (útvary pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování), které se obchodem s lidmi zabývají. Druhá část projektu pak zahrnuje twinning a vyškolení specialistů z útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Policie ČR, cizinecké a pohraniční policie, příslušných útvarů Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti a státních zastupitelství.

Kriminální statistiky komerčního sexuálního zneužívání dětí a trestné činnosti páchané na dětech

Počty vybraných trestných činů		2 000		2 001		2 002	
Ust. TZ	Název	Zjištěno	Objas.	Zjištěno	Objas.	Zjištěno	Objas.
/§ 216/	Únos	21	21	16	16	23	17
/§§ 242/2, 243/	Pohlavní zneužívání v závislosti	141	140	101	101	117	108
/§ 242/	Pohlavní zneužívání ostatní	799	748	812	767	894	803
/§§ 242/2, 243/	Komerč. forma sex. zneuž. v závisl.	N	N	0	0	1	0
/§§ 242/1,3,4/	Komerč. forma sex. zneuž. ostatní	N	N	2	1	7	7
/§ 205/	Ohrožování mravnosti	27	25	48	48	51	27
/§ 205, 217/	Ohrož. mravní vých. mládeže	652	649	653	652	748	712
/§ 216a/	Obchodování s dětmi	1	0	0	0	1	1

Trestná činnost na osobách ve věku 0-15 let dle vybraných §§ trestního zákona v letech 2000 až 2002

Název (§ TZ)	2000	2001	2002
omezov. a zbav. osob. svobody (§§ 231,232)	114	193	140
týrání svěřené osoby (§ 215)	137	130	177
znásilnění (§ 241)	56	63	105
pohl. zneužívání v závislosti (§§ 242/2,243)	126	83	95
pohl. zneužívání ostatní (§ 242)	774	773	875
ohrožování mravnosti (§ 205)	0	0	0
ohrožování pohlavní nemocí (§ 226)	0	0	1
úmyslné ublížení na zdraví pohlavní nemocí (§§ 221, 222)	0	1	0
ublížení pohlavní nemocí z nedbalosti (§§ 223, 224)	0	1	0
kuplířství	0	0	0
obchodování se ženami (§ 246)	1	1	0
ohrožení mrav. výchovy mládeže (§ 217)	0	0	7

Trestná činnost na osobách ve věku 16-18 let dle vybraných §§ trestního zákona v letech 2000 až 2002

Název	2000	2001	2002
omezov. a zbav. osob. svobody (§§ 231,232)	56	61	65
týrání svěřené osoby (§ 215)	12	8	18
znásilnění (§ 241)	72	93	96
pohl. zneužívání v závislosti (§§ 242/2,243)	13	13	16
pohl. zneužívání ostatní (§ 242)	15	25	13
ohrožování mravnosti (§ 205)	0	0	0
ohrožování pohlavní nemocí (§ 226)	0	0	0
úmyslné ublížení na zdraví pohlavní nemocí (§§ 221, 222)	0	2	1
ublížení pohlavní nemocí z nedbalosti (§§ 223, 224)	0	0	0
kuplířství	0	0	0
obchodování se ženami (§ 246)	4	4	2
ohrožení mrav. výchovy mládeže (§ 217)	0	0	0

Výbor v předchozí zprávě také žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o dětech na ulici a dětských žebřících – rozsah problému v České republice a přijatá opatření na pomoc těmto dětem.

V ČR neexistují děti, které by se dostávaly na ulici z osudové nouze, protože by pro ně neexistoval jiný způsob života. Je však možné vyčlenit dvě skupiny dětí, které nelze považovat za děti na ulici, ale existuje u nich určité riziko, že by se mohly stát bezprizorními.

Do první skupiny lze zařadit děti, které tráví většinu svého volného času na ulici, protože ze strany rodičů jim není věnována náležitá pozornost a péče. Mezi příčiny nedostačující péče rodičů patří na jedné straně mentální nevyzrálость rodičů na druhé straně jejich přílišná pracovní zatíženost. S chováním těchto dětí jsou spojeny takové jevy jako je záškoláctví, drogová závislost, prostituce a kriminalita, především krádeže.

Do druhé skupiny lze zařadit tzv. děti na útěku. Jedná se o děti, které opakovaně utíkají z rodiny nebo z výchovných institucí a tráví určitou dobu na ulici, než jsou nalezeny a je jim poskytnuta pomoc. I s chováním těchto dětí se pojí některé sociálně patologické jevy.

ČR bohužel nedisponuje statistickými údaji o počtu těchto dětí. Dostupné jsou pouze údaje o počtu klientů kurátorů pro mládež, mezi něž patří děti do 15 let, které se dopustily činu jinak trestného, mládež mezi 15 až 18 lety proti nimž bylo zahájeno trestní stíhání nebo se dopustily přestupku a děti s opakovanými poruchami chování závažného charakteru (útěky z domova, záškoláctví, prostituce, zneužívání drog). V roce 2002 bylo evidováno 41 229 takových klientů, z toho 17 719 činily děti mladší 15 let.

Opatření na ochranu těchto dětí obsahuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který vymezuje obecním úřadům, obecním úřadům obcí s rozšířenou působností a dalším orgánům působnost v ochraně dětí. Postup řešení případů bezprizorních dětí

upravuje občanský soudní řád podle něhož se řeší případy, kdy se dítě ocitne bez jakékoliv péče nebo je ohrožen život či vývoj dítěte, tak je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen navrhnout soudu vydání předběžného opatření, na jehož základě se dítě umístí do péče fyzické osoby, do zařízení pro okamžitou pomoc dětem nebo do ústavního zařízení. Soud je potom povinen na základě návrhu obecního úřadu obce s rozšířenou působností o takovém opatření rozhodnout nejpozději do 24 hodin od podání návrhu.

Případy dětí, které rodiče zanedbávají, se zpravidla řeší na oddělení sociálně-právní ochrany obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Pokud zanedbávání dítěte nabývá závažnějších rozměrů, stává se trestným činem. Rodiče se tak vystavují trestnímu stíhání pro trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže, kterého se dopustí ten, kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutí tím, že jí umožní vést zahálčivý nebo nemravný život nebo jí k takovému životu svádí nebo závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o osobu mladší než osmnáct let. Za spáchání tohoto trestného činu hrozí trest odnětí svobody až na dva roky.

Velký význam v oblasti trestné činnosti dětí má přijetí zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, který vymezuje přijímání nových opatření a upravuje nové postupy při řešení případů trestné činnosti dětí a mladistvých.

K rozsahu žebračství dětí neexistují žádné informace, zřejmě vzhledem také k tomu, že tento jev není pro ČR podstatným problémem. To neznamená, že by se v ČR žebračství dětí nevyskytovalo. Ve větších městech se občas vyskytnou případy dětského žebračství. Ve většině případů se jedná o cizí státní příslušníky pocházející z východní Evropy a postsovětských zemí, kteří pobývají převážně nelegálně na území naší republiky. Tato forma žebračství je organizovanou činností, v níž děti fungují jako poslední článek, kterým je aktivní žebračství.

Článek 8, odstavec 1

„Aby zajistily účinný výkon práva zaměstnaných žen na ochranu, smluvní strany se zavazují:

že poskytnou ženám buď formou placené dovolené nebo postačujících dávek sociálního zabezpečení nebo dávek z veřejných prostředků možnost vzít si dovolenou před a po narození dítěte v délce nejméně 12 týdnů;“

Otázka A

Uveďte prosím délku mateřské dovolené včetně jejího rozdělení na dobu před porodem a po porodu, pokud je to vhodné.

Beze změn od poslední zprávy o plnění ESCH.

Otázka B

Uveďte prosím, zda může být v některých případech celková délka mateřské dovolené před a po porodu kratší než 12 týdnů.

Beze změn od poslední zprávy o plnění ESCH.

Otázka C

Uveďte prosím, zda jsou dávky v průběhu mateřské dovolené poskytovány formou placené dovolené (jestliže je normální mzda snížena, uveďte o kolik), v rámci systému sociálního zabezpečení nebo z veřejných prostředků a sdělte, zda výplata dávek podléhá podmínkám a, je-li tomu tak, jakým.

Beze změn od poslední zprávy o plnění ESCH.

Otázka D

Uveďte prosím, v případech, kdy část dávek nebo všechny dávky vyplácené během mateřské dovolené nejsou kryty placenou dovolenou nebo z veřejných prostředků, výši peněžních dávek sociálního zabezpečení v penězích i v procentu z předchozí mzdy vyplácené pracovníci.

Aktualizace údajů:

V referenčním období činila výše rodičovského příspěvku 2 552 Kč, tj. cca 76 Euro, resp. 2 695 Kč, tj. cca 82 Euro v případě nezaopatřeného rodiče. U porodního došlo ke zvýšení částek, resp. koeficientů ŽM, které určují výši dávky.

Ostatní změny v systému státní sociální podpory měly především legislativně technický charakter, došlo ke změnám v hodnocení rozhodného příjmu, cílem úprav nebylo výrazně omezit nároky nebo výši pomoci.

Otázka E

Uvedte prosím všechny sankce, které lze uložit zaměstnavateli za nedodržování tohoto ustanovení Charty a sdělte, zda zaměstnaná žena má možnost volby dobrovolně se zříci celé nebo části mateřské dovolené.

Beze změn od poslední zprávy o plnění.

Otázka F

Uvedte prosím, na jakou ochranu mají ve Vaší zemi nárok ženy s pracovní smlouvou na dobu určitou, včetně státních příslušnic z jiných smluvních stran Charty.

Beze změn od poslední zprávy o plnění.

Ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 8 odst. 1 výbor konstatoval, že podmínky nároku na peněžitou pomoc v mateřství jsou vcelku přísné. Proto žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o dávkách z veřejných rozpočtů vyplácených ženám, které nesplňují výše uvedená kritéria.

K tomu uvádíme, že pokud žena, která je účastna nemocenského pojištění nemá nárok na peněžitou pomoc v mateřství, náleží jí z důvodu těhotenství a mateřství nemocenské. Podle ustanovení § 2 odst. 2 vyhlášky č. 31/1993 Sb., o posuzování dočasné pracovní neschopnosti pro účely sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, totiž platí, že lékař uzná v souvislosti s těhotenstvím a porodem práce neschopnou ženu, která nemá nárok na peněžitou pomoc v mateřství. Pracovní neschopnost v tomto případě vzniká od počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu a končí uplynutím šestého týdne po porodu, pokud žena není nadále práce neschopna z jiných důvodů, než je souvislost s těhotenstvím a porodem (pokud by tomu tak bylo, trvala by pracovní neschopnost takové ženy až do doby, kdy tyto jiné důvody pominuly). Takové ženě náleží nemocenské; v dotazovaném případě je tedy úroveň zabezpečení ženy, která je účastna nemocenského pojištění, v období od počátku 6 týdne před očekávaným dnem porodu až po ukončení 6 týdne po skutečném dni porodu stejná, jako by byla zaměstnankyně nemocná.

Přestane-li žena pobírat dávky nemocenského pojištění (peněžitou pomoc v mateřství či nemocenské, které peněžitou pomoc v mateřství této ženě nahradilo), vzniká jí za splnění zákonem stanovených podmínek nárok na rodičovský příspěvek ze systému dávek státní sociální podpory (viz odpověď na otázku D). Tato dávka se rodiči vyplácí až do 4 let věku dítěte, resp. do 7 let, jedná-li se o dítě zdravotně postižené.

Výbor dále v předchozí zprávě v souvislosti s čl. 8 odst. 1 žádal, aby příští zpráva obsahovala informace o počtu zaměstnanců se mzdou vyšší než denní průměrná hranice 690 korun českých (22 €).

Podle Informačního systému o průměrném výdělku (v gesci MPSV) překračuje tuto hranici 22 % zaměstnanců. Údaj se týká všech zaměstnanců (tedy v podnikatelské i nepodnikatelské sféře) a vychází z období 4. čtvrtletí 2002 .

Článek 8, odstavec 2

„Aby zajistily účinný výkon práva zaměstnaných žen na ochranu, smluvní strany se zavazují:

že budou považovat za protiprávní, dá-li zaměstnavatel ženě výpověď v době její mateřské dovolené nebo dá-li jí výpověď tak, aby výpovědní lhůta uplynula v průběhu její mateřské dovolené.

Otázka A

Uveďte prosím, jaká opatření byla učiněna k naplnění tohoto ustanovení.

Beze změn od poslední zprávy o plnění.

Otázka B

Uveďte rovněž sankce, které jsou stanoveny dojde-li k propuštění v rozporu s tímto ustanovením.

Beze změn od poslední zprávy o plnění.

Otázka C

Uveďte prosím, zda v případě propuštění v rozporu s tímto ustanovením je možné uvedení do původního stavu nebo výjimečně, není-li to možné, výši poskytnuté náhrady.

Beze změn od poslední zprávy o plnění ESCH.

Otázka D

Uveďte prosím, na jakou ochranu mají ve Vaší zemi nárok ženy s pracovní smlouvou na dobu určitou, včetně státních příslušnic jiných smluvních stran Charty.

Beze změn od poslední zprávy o plnění ESCH.

Ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 8 odst. 2 výboru v předchozí zprávě požadoval, aby do příští zprávy byly zahrnuty informace o částce a způsobu výpočtu náhrady škody, na kterou má zaměstnankyně (navíc k odstupnému) nárok, není-li pokračování v práci možné. Výbor zastává názor, že náhrada škody by měla být v takové výši, aby to odrazilo zaměstnavatele a narovnal škodu vzniklou zaměstnankyni.

Podle současného právního stavu, není-li pokračování v práci možné, vyplácí se jen odstupné. Pokud ovšem v době, po kterou probíhalo soudní řízení, neměla zaměstnankyně jiný příjem, náleží jí také náhrady ušlého zisku. Po ukončení pracovního poměru již nelze další náhradu škody požadovat. V kolektivní smlouvě je možno ustanovit vyšší odstupné a to i ve státní správě.

Výbor dále dospěl k závěru, že situace v České republice není v souladu s čl. 8 odst. 2, neboť na přemístění zaměstnavatele, jakož i na částečné nebo úplné přemístění jeho obchodní činnosti, nelze pohlížet jako na ukončení činnosti a těmito důvody nelze ospravedlnit propuštění zaměstnankyně za její nepřítomnosti v průběhu mateřské dovolené nebo v takové době, že by výpovědní doba měla uplynout za této nepřítomnosti.

Dosud platná právní úprava stanoví, že zákaz výpovědi podle § 48 odst. 1 písm. d) zákoníku práce v době, kdy je zaměstnankyně těhotná nebo kdy zaměstnankyně čerpá mateřskou dovolenou nebo kdy zaměstnankyně nebo zaměstnanec trvale pečují alespoň o jedno dítě mladší než tři roky, se v souladu s § 49 písm. a) nevztahuje na výpověď danou zaměstnanci pro organizační změny uvedené v § 46 odst. 1 písm. a) a b) téhož zákoníku, tedy též tehdy, přemístí-li se zaměstnavatel nebo jeho část.

Pokud tedy byla z těchto důvodů dána zaměstnankyni (zaměstnanci) v ochranné době platná výpověď, nemohou se svým případným návrhem na určení její neplatnosti u soudu uspět a nemohou s úspěchem uplatnit ani další nároky, jež by jim z titulu neplatného rozvázání pracovního poměru dle § 61 odst. 1 zákoníku práce jinak náležely.

V souvislosti s přípravou nové koncepce zákoníku práce, jehož věcný záměr se v současné době dokončuje, budou námitky výboru v tom směru, že od zákazu uvedeného v čl. 8 odst. 2 Charty jsou osvobozeny pouze případy ukončení činnosti daného podniku a nikoli též přemístění zaměstnavatele, vzaty v úvahu.

Článek 8, odstavec 3

„Aby zajistily účinný výkon práva zaměstnaných žen na ochranu, smluvní strany se zavazují:

že stanoví matkám kojícím své děti právo na dostatečný čas pro tento účel;“

Uveďte, jaká v tomto ohledu platí pravidla a zda se čas na kojení považuje za pracovní dobu a je jako takový placen.

Beze změn od poslední zprávy o plnění.

Článek 8, odstavec 4

„Aby zajistily účinný výkon práva zaměstnaných žen na ochranu, smluvní strany se zavazují:

- a. že budou regulovat zaměstnávání žen v noční práci v průmyslu;*
- b. že zakáží zaměstnávání žen při práci v podzemí v dolech a případně, při každé další práci, která je pro ně nevhodná z důvodu, že je svou povahou nebezpečná, nezdravá nebo namáhavá.*

Otázka A

Uveďte prosím podrobnosti právní úpravy zaměstnávání žen noční prací v průmyslu, zejména pokud jde o obsah předpisů o noční práci těhotných žen, žen krátce po porodu a kojících matek a uveďte hodiny, které se považují za “noční práci”.

Beze změn od poslední zprávy o plnění ESCH.

Otázka B

Uveďte prosím podrobnosti o zaměstnávání žen v podzemí v dolech.

Beze změn od poslední zprávy o plnění ESCH.

Otázka C

Uveďte prosím, jaká další povolání typu uvedeného pod bodem b. v tomto odstavci jsou zakázána a opatření, jimiž se uskutečňuje toto rozšíření zákazu.

Uvádíme shrnující a aktualizované údaje:

Obecný zákaz některých prací stanovený pro všechny ženy obsahuje ust. § 150 zákoníku práce v odstavcích 1 a 2. Podle odstavce 3 téhož ustanovení nesmějí být těhotné ženy zaměstnávány těžkými pracemi, které podle lékařského posudku ohrožují jejich těhotenství ze zdravotních příčin tkvících v její osobě. To platí obdobně o ženě, která kojí a matce do konce devátého měsíce po porodu.

Z důvodu zajištění rovného přístupu mužů a žen k zaměstnání a povolání obsahuje odstavec 2 výše uvedeného zákonného ustanovení ve znění platném po novele zákoníku práce provedené zákonem č. 155/2000 Sb. s účinností od 1.1.2001 zmocnění, na jehož základě stanoví Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou práce a pracoviště, které jsou zakázány pouze ženám, které kojí, těhotným ženám a matkám do konce devátého měsíce po porodu.

Prováděcí právní předpis tedy již nebude stanovovat práce a pracoviště, která by byla zakázána všem ženám.

Nová vyhláška Ministerstva zdravotnictví, kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, byla vydána v roce 2003 pod č. 288/2003 Sb. a nahradila původní vyhlášku č. 261/1997 Sb. Tato vyhláška omezuje zákazy stanovených prací a pracovišť pouze na ženy těhotné, ženy po porodu, ženy kojící a mladistvé.

Otázka D

Uved'te prosím podrobnosti o povolených výjimkách.

Beze změn od poslední zprávy o plnění ESCH.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 8 odst. 4 konstatoval, že česká zpráva neuvádí dostačující informace o pravidlech noční práce (k čl. 8 odst. 4 písm a))

Pro doplnění k již podané informaci uvádíme:

Obecný zákaz některých prací všem ženám vyjádřený v § 150 zákoníku práce nezahrnuje též s ohledem na zajištění rovných příležitosti v zaměstnání bez rozdílu pohlaví absolutní zákaz noční práce. K výkonu noční práce žen není třeba žádné výjimky či zvláštního povolení. Podmínky výkonu noční práce však stanoví v rozsahu dále uvedeném zákoník práce.

Noční práce je upravena v § 99 zákoníku práce, který stanoví, že noční práce je práce konaná v noční době. Noční dobou je doba mezi 22. a 6 hodinou. Zaměstnancem pracujícím v noci se pro účely tohoto zákoníku rozumí zaměstnanec, který během noční doby pravidelně odpracuje nejméně tři hodiny ze své pracovní doby v rámci 24 hodin po sobě jdoucích. Dále stanoví, že pracovní doba zaměstnance pracujícího v noci nesmí překročit osm hodin v rámci 24 hodin po sobě jdoucích; není-li do z provozních důvodů možné, je zaměstnavatel povinen rozvrhnout stanovenou týdenní pracovní dobu tak, aby průměrná délka směny nepřekročila osm hodin v období nejdéle šesti kalendářních měsíců po sobě jdoucích, přičemž při výpočtu průměrné délky směny zaměstnance pracujícího v noci se vychází z pětidenního pracovního týdne.

Zaměstnavatel je podle ust. § 99 odst. 4 zákoníku práce dále povinen zajistit, aby zaměstnanec pracující v noci byl vyšetřen lékařem

- a) před zařazením na noční práci,
- b) pravidelně podle potřeby, nejméně však jednou ročně,
- c) kdykoli během zařazení na noční práci pro zdravotní poruchy vyvolané výkonem noční práce, pokud o to zaměstnanec požádá.

Úhradu poskytnuté zdravotní péče nelze po zaměstnanci požadovat.

Zaměstnavatel je rovněž dle ust. § 99 odst. 5 zákoníku práce povinen pravidelně projednávat s příslušným odborovým orgánem otázky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a organizace práce v noci a zajišťovat pro zaměstnance pracující v noci přiměřené sociální služby, zejména možnost občerstvení.

Pracoviště, na kterém se pracuje v noci, je zaměstnavatel povinen vybavit prostředky pro poskytnutí první pomoci včetně zajištění prostředků umožňujících přivolat rychlou lékařskou pomoc. (§ 99 odst. 6 zákoníku práce).

Výbor dále v předchozí zprávě žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o ochraně žen, zejména žen těhotných, krátce po porodu nebo kojících, před vystavením působení benzenu a ionizujícího záření (k čl. 8 odst. 4 písm. b))

Obecný zákaz některých prací stanovený pro všechny ženy obsahuje ust. § 150 zákoníku práce v odstavcích 1 a 2.

Podrobně byla ochrana žen, těhotných, krátce po porodu nebo kojících, před vystavením působení ionizujícího záření upravena, do 1.7.2002, v § 12 vyhlášky č. 184/1997 Sb., o požadavcích na zajištění radiační ochrany, a poté v § 23 vyhlášky č. 307/2002 Sb., o radiační ochraně, v obou případech shodně a v souladu s úpravou ve směrnici 1996/29/Euratom. Práce těhotných ani kojících žen se zdroji ionizujícího záření není zakázána, ale je stanoveno, že neprodleně poté, co tyto skutečnosti žena oznámí zaměstnavateli, musí se omezit ozáření úpravou podmínek práce a to např. u těhotných tak, aby bylo nepravděpodobné, že součet efektivních dávek ze zevního ozáření a úvazků efektivních dávek z vnitřního ozáření plodu alespoň po zbývající dobu těhotenství překročí 1 mSv.

Podle § 134c odst. 3 zákoníku práce je zaměstnavatel povinen, aby práce mimo jiné např. s chemickými karcinogeny (mezi něž patří při určitých koncentracích i benzen – viz vládní nařízení č. 25/1999 Sb., kterým se stanoví postup hodnocení nebezpečných chemických látek a chemických přípravků) a pracovní procesy s rizikem chemické karcinogenity byly vždy prováděny v kontrolovaných pásmech, která budou označena a zajištěna tak, aby do nich nevstupovali zaměstnanci, kteří v nich nevykonávají práci, opravy, údržbu, zkoušky, revize, kontrolu nebo dozor. Podle odst. 6 téhož zákonného ustanovení je stanoven absolutní zákaz práce v kontrolovaných pásmech pro těhotné a kojící ženy a ženy do konce devátého měsíce po porodu.

Všeobecné aspekty

Otázka A

Uveďte prosím formy špatného zdravotního stavu, které v současné době působí největší problémy veřejného zdraví ve Vaší zemi svou četností, závažností a svými následky.

Sdělte prosím, které nemoci byly hlavní příčinou úmrtí.

Uvádíme aktualizované a doplňující údaje k předchozí zprávě:

Nejčastější příčinou úmrtí jsou nemoci oběhové soustavy, novotvary, vnější příčiny (poranění a otravy), nemoci dýchací soustavy a nemoci trávicí soustavy. Těchto pět příčin smrti mělo v roce 2002 za následek 94,3 % všech úmrtí.

Standardizovaná úmrtnost na nemoci oběhové soustavy (pro muže i ženy ve věku 0 – 64 let) činila v České republice v roce 2000 téměř dvojnásobek průměru EU. Standardizovaná úmrtnost na zhoubné novotvary (pro české muže ve věku 0 - 64 let) od roku 1985 klesá, nicméně je stále nad průměrem EU. U žen ve stejné věkové skupině lze sledovat podobný trend. Nejčastějším zhoubným novotvarem (ZN) u mužů v České republice je ZN kůže (v roce 2000 představoval 23 % všech nově hlášených případů) a ZN průdušnice, průdušek a plic (16 %). U žen je nejčastější rovněž ZN kůže (22 %) a dále ZN prsu (16 %).

Standardizovaná úmrtnost na vnější příčiny (poranění a otravy) u mužů v České republice klesá, ale stále převyšuje průměr EU (v roce 2000 o 60 %). U žen činila v roce 2002 standardizovaná úmrtnost na vnější příčiny téměř 150 % hodnoty v EU.

Incidence AIDS v České republice (0,14 případu na 100 000 obyvatel v roce 2000) je výrazně pod průměrem EU (2,49 na 100 000). Nejčastějšími formami přenosu jsou homosexuální a bisexuální kontakty (66 % všech diagnostikovaných případů AIDS v ČR) a heterosexuální kontakty (18 %).

Otázka B

Popište prosím opatření, jejichž cílem je zajištění všeobecného přístupu k zdravotní péči. Uveďte rovněž, za jakých podmínek jsou různé zdravotní služby k dispozici v celé zemi s popisem geografického rozložení těchto služeb.

Beze změn.

Otázka C

Uved'te prosím jak jsou ve Vaší zemi organizovány veřejné zdravotní služby a sdělte pokud možno:

- a. počet soukromých nebo veřejných preventivních a diagnostických klinik (obecných nebo specializovaných, zejména v oblasti TBC, pohlavních nemocí, AIDS, duševního zdraví, péče o matku a dítě atd.) a jejich roční návštěvnost, se zvláštní zmínkou o službách pro školní mládež;*
- b. jaké pravidelné lékařské prohlídky jsou organizovány pro obyvatelstvo obecně a pro jeho části, a v jakých intervalech;*
- c. počet všeobecných nemocnic a veřejných nebo soukromých zařízení pro specializovanou léčbu (zejména TBC, psychiatrii (vč. stacionářů), rakovinu, následnou péči, funkční a pracovní rehabilitaci). Uved'te příslušné podíly veřejných a soukromých zařízení, počet lůžek nebo míst (v případě, že jde o stacionáře nebo rehabilitační kliniky, které přijímají ambulantní pacienty);*
- d. počet lékařů, zubních lékařů, porodních asistentek a zdravotních sester na 1000 osob s uvedením, pokud možno, situace v městských a venkovských oblastech;*
- e. počet lékáren na 1000 osob a pokud možno jejich geografické rozdělení;*
- f. uveďte prosím jaké procento HDP tvoří výdaje na zdravotnictví.*

Uvádíme aktualizované údaje k síti zdravotnických zařízení a odbornému personálu:

Ke konci roku 2002 bylo v České republice evidováno 26 270 zdravotnických zařízení, ve kterých pracovalo 39 784 lékařů a 111 654 středních zdravotnických pracovníků (SZP), jedná se o přepočtené počty. Celkem 25 288 zařízení bylo privátních, ze $\frac{3}{4}$ se jedná o soukromé samostatné ordinace praktických lékařů a lékařů specialistů. Na 10 000 obyvatel České republiky připadlo v průměru 28 ambulantních lékařů.

Síť zdravotnických zařízení ústavní péče tvořilo 201 nemocnic (11 fakultních nemocnic, 168 ostatních nemocnic akutní péče a 22 nemocnic následné péče), 169 odborných léčebných ústavů (OLÚ) a 68 lázeňských léčeben. V nemocnicích bylo celkem 66 668 lůžek. V 10 léčebnách TBC pro dospělé bylo 1 172 lůžek, v 1 dětské léčebně TBC 20 lůžek. V 5 rehabilitačních ústavech pro dospělé se mohli pacienti léčit na 886 lůžkách. Ke konci roku bylo v republice 6 hospiců se 171 lůžky. Lůžková péče byla zprivatizována z 25 % (nemocnice z 11 %, OLÚ z více než 13 % a lázně ze 79 %).

Z celkového množství 201 nemocnic, jich bylo 93 nestátních s 14 950 lůžky. Nestátní byla také jedna psychiatrická léčebna pro dospělé (80 lůžek) a 1 rehabilitační ústav pro dospělé (39 lůžek) a všechny hospice.

V roce 2002 bylo registrováno 2 188 lékáren a 229 výdejen (včetně detašovaných pracovišť). Na 1 lékárnou připadlo v průměru 4 660 obyvatel.

Koncem roku 2002 pracovalo v České republice ve zdravotnictví v evidenčním počtu celkem 236 978 osob (přepočtený počet). **Na 10 000 obyvatel připadlo průměrně 39**

lékařů, 109,4 středních zdravotnických pracovníků (SZP) - z toho 82,6 sester a 4,5 porodních asistentek. Nejvyšší relace byly dosaženy v Hl.m. Praha, kde zdravotnická zařízení poskytují péči obyvatelům ostatních krajů, zejména Středočeskému, a vysoce specializovanou péči obyvatelům celé republiky.

Náklady vynaložené na zdravotnictví v roce 2002 činily 168 520 mil. Kč, což představuje 7,0 % z HDP (po zohlednění mimořádné revize národních účtů zveřejněných ČSÚ 24.10.2003).

Zdravotnická zařízení z hlediska věcné působnosti

	počet	počet lůžek
všeobecné nemocnice	201	66 670
léčebny pro dlouhodobě nemocné	80	7 500
léčebny TBC a respiračních nemocí	11	1 200
rehabilitační ústavy	5	900
psychiatrické léčebny	21	10 000
hospic	6	170
polikliniky	193	

Článek 11, odstavec 1

Aby zajistily účinný výkon práva na ochranu zdraví, smluvní strany se zavazují, že přijmou buď přímo nebo ve spolupráci s veřejnými nebo soukromými organizacemi odpovídající opatření s cílem mj.

odstranit v maximální možné míře příčiny špatného zdravotního stavu.“

Otázka A

*Udejte prosím míru potratů a kojenecké úmrtnosti za sledované období.
Uveďte prosím naději na dožití při narození ve Vaší zemi.*

Kojenecká úmrtnost byla v České republice v roce 2002 na úrovni 4,1 případu na 1 000 živě narozených. Hodnotami kojenecké úmrtnosti se Česká republika řadí mezi evropské státy s nejnižší úmrtností kojenců. Na 1 000 žen ve fertilním věku (15 – 49 let) připadalo 16,1 potratů celkem, z toho bylo 11,3 umělých přerušení těhotenství. Hodnota mateřské úmrtnosti v roce 2002 byla 3,2 případu na 100 000 živě narozených, i to je nízká hodnota v rámci Evropy.

V roce 2002 dosahovala naděje dožití při narození v České republice hodnoty 78,54 roku u žen a 72,07 roku u mužů.

Otázka B

Popište prosím všechna opatření přijatá k ochraně zdraví:

- a. těhotných žen, matek a nemluvňat,*
- b. dětí a mladistvých;*
- c. starých občanů;*
- d. znevýhodněných osob a skupin (například bezdomovců, rodin s více dětmi, drogově závislých lidí, nezaměstnaných, atd.).*

Podějte prosím informace o všech opatřeních na ochranu reprodukčního zdraví všech osob, zejména mladistvých.

Uvádíme doplňující a aktualizované údaje:

K písm. a) b) – ochrana zdraví těhotných žen, kojících žen a matek krátce po porodu je upravena v novém prováděcím právním předpisu, vyhlášce č. 288/2003 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště zakázané těhotným ženám, kojícím ženám a matkám do devátého měsíce po porodu a mladistvým a podmínky, za nichž mohou mladiství tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání (viz. také čl. 3 a příloha čl. 3). Citovaná vyhláška harmonizuje se směrnicemi 92/85/EHS ze dne 19. října 1992, jejímž cílem je stanovit práce a pracoviště zakázané těhotným ženám, kojícím ženám a matkám do devátého měsíce po porodu a směrnicí č. 94/33/ES ze dne

22. června 1994, o ochraně mladistvých pracovníků. Směrnice v podstatě určují okruhy prací a stanoví pracoviště resp. pracovní postupy zakázané jmenovaným skupinám. V souladu se směrnici bylo ponecháno právo ČR do národního právního předpisu zakotvit i další práce a pracoviště, o nichž je známo, že svým charakterem musí být zařazeny mezi zakázané. Koncepce vyhlášky odpovídá svým podrobným členěním jednotlivých prací a pracovišť záměru jasně formulovat práce zakázané těhotným ženám, kojícím ženám a matkám do devátého měsíce po porodu s přihlédnutím ke specifické ochraně zdraví těchto žen, včetně ochrany zdraví dítěte. Obdobně jako je tomu u prací zakázaných těhotným a kojícím ženám a matkám do devátého měsíce po porodu, platí i pro mladistvé řada prací, které nesmějí vykonávat a prací, které mohou konat z důvodu přípravy na povolání. Obecné zákazy prací mladistvých jsou zakotveny v § 167 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, kterým se ukládá, že mladiství nesmějí být zaměstnáváni pracemi pod zemí při těžbě nerostů nebo při ražení tunelů a štol, nesmějí být zaměstnáváni pracemi, které se zřetelem k anatomickým, fyziologickým a psychickým zvláštnostem v tomto věku jsou pro ně nepřiměřené, nebezpečné nebo škodlivé jejich zdraví. Zaměstnavatelé nesmějí zaměstnávat mladistvé také pracemi, při nichž jsou vystaveni zvýšenému nebezpečí úrazu nebo při jejichž výkonu by mohli vážně ohrozit bezpečnost a zdraví ostatních zaměstnanců nebo jiných osob.

Nadále je podporována informovanost žen o možnostech zdravotní péče těhotným ženám v *prenatálních ambulancích*, v *předporodních kurzech* i *internetových stránkách* jednotlivých zdravotnických zařízení Každá žena se může na podkladě získaných informací sama rozhodnout, kam bude docházet před porodem a každá těhotná žena si vybírá zdravotnické zařízení k porodu.

Národní program zdraví včetně Dlouhodobého programu zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR „Zdraví pro všechny v 21. století“ zahrnuje i řešení problematiky prenatální a perinatální péče. Této problematice je věnován zvláště cíl 3 tohoto programu „Zdravý start do života“ a jeho dílčí úkol „Lepší přístup k prenatální a perinatální péči“.

V tomto úkolu je řešena:

a) perinatální péče o imigranty, kteří přicházejí z oblastí, kde nebyla poskytována prenatální péče. Tyto pacientky obvykle představují klienty pro akutní péči a obvykle nemají zdravotní pojištění. Problém je medicínský - těhotné bez adekvátní prenatální péče - a problém finanční - nepojištěné pacientky představují zátěž pro péči poskytující zařízení. Zvyšování podílu takových pacientek při neřešení výše zmíněných problémů může vést k ovlivnění výsledků perinatální péče v negativním smyslu.

b) redukce počtu porodnických pracovišť s ohledem na zajištění efektivity práce, kvality zdravotní péče a dostupnost těchto zdravotnických zařízení. Vysoký podíl porodic s méně než jedním porodem za den. V těchto zařízeních musí být k dispozici stálý tým pracovníků a vybavení odpovídající úrovni, přičemž jejich využití je minimální. Takových zařízení je v ČR stále ještě cca 20 %, čímž se lišíme od ostatních evropských zemí.

V rámci plnění dalšího úkolu programu Zdraví 21 se připravuje zavedení do praxe doporučeného postupu pro všechny praktické lékaře při podezření ze syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, včetně komerčního zneužívání dětí.

Dílčí úkol snížit o třetinu počet těhotenství u dospívajících dívek je zaměřen na podporu vzdělávání v oblasti „Výchova ke zdraví“ ve specifické edukaci mládeže na prevenci rizikového chování a zajištění vhodných metod kontracepce

Další úkol má za cíl podstatně snížit podíl mladých lidí, kteří se podílejí na zdraví škodlivých formách chování, ke kterým patří konzumace drog, tabáku a alkoholu

K plnění priorit v uvedené oblasti přispívá i Perinatologická komise MZ a perinatologická centra v ČR, a to péčí o těhotné ženy, u nichž lze předpokládat narození plodu s nízkou porodní hmotností, které jsou směřovány do péče perinatologických center, kterých je v ČR 12. Jedná se o pracoviště vybavená špičkovou diagnostickou a léčebnou technikou a vysoce erudovaným personálem. Na tato pracoviště úzce navazují specializovaná centra neonatální péče o nezralé novorozence, či novorozence s nízkou porodní hmotností.

Projekt Zdraví 21 se zabývá rovněž problematikou kouření mládeže.

K opatřením přijatým k ochraně zdraví dětí a mladistvých doplňujeme:

V České republice je právně zakotven jednotný systém preventivních prohlídek dětí a mládeže ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví č. 56/1997 Sb., kterou se stanoví obsah a časové rozmezí preventivních prohlídek a která vychází ze zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění v platném znění. Tyto preventivní prohlídky jsou prováděny praktickými lékaři pro děti a dorost a včetně platných hygienických norem patří k systému ochrany zdraví dětí a mladistvých. K dalším opatřením patří poskytování hrazené dispenzární péče všem dětem do jednoho roku a vybraným dětem od jednoho roku chronicky nemocným a ohroženým poruchami zdravotního stavu, a to v důsledku nepříznivého rodinného nebo jiného společenského prostředí, dále vybraným mladistvým, dále poskytování hrazené péče v odborných dětských léčebnách a ozdravovnách.

Mezi aktuální úkoly Komise pro péči o děti a dorost - poradního orgánu Ministerstva zdravotnictví ČR – patří v současné době snaha o rozšíření dosavadního spektra prováděného novorozeneckého screeningu dědičných poruch metabolismu v ČR, zavedení opatření ke snížení kazivosti zubů a systémové řešení problematiky odborných léčebných ústavů, kojeneckých ústavů a dětských domovů do 3 let věku (včetně legislativních opatření).

Opatření přijatá k ochraně drogově závislých lidí:

Zákon o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů (viz. příloha k tomuto článku).

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 11 odst. 4 konstatoval, že pojetí zdravotní péče v České republice je zaměřeno na poskytování standardizovaných zdravotnických služeb všem obyvatelům; žádal však, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o tom, jaké zdravotnické služby jsou považovány za nestandardní, a podléhají tedy poplatku.

Z hlediska veřejného zdravotního pojištění v České republice neexistuje pojem „nestandardní zdravotnická služba“. Existuje pouze zdravotnická služba plně hrazená, částečně hrazená nebo nehrazená z veřejného zdravotního pojištění. Rozsah zdravotnické služby částečně hrazené či nehrazené z veřejného zdravotního pojištění je stanoven § 15 zákona č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění. Ze zdravotního pojištění se nehradí, nebo se hradí jen za určitých podmínek, zdravotní výkony uvedené v příloze č. 1 tohoto zákona, např. se ze zdravotního pojištění nehradí výkony akupunktury, nebo se nejvíce třikrát

za život hradí zdravotní péče v souvislosti s mimotělním oplodněním ženám ve vymezeném věku.

Dále se např. ze zdravotního pojištění nehradí vyšetření, prohlídky a jiné výkony provedené v osobním zájmu a na žádost fyzických osob nebo v zájmu a na žádost právnických osob, jejichž cílem není zachovat nebo zlepšit zdravotní stav pojištěnce.

Podrobně viz. dokumenty v příloze k tomuto článku.

Výbor dále žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o způsobu financování pobytů v nemocnici delších jednoho roku (včetně ústavní péče o invalidní osoby).

Zákon o veřejném zdravotním pojištění stanoví, že péče poskytovaná v léčebnách pro dlouhodobě nemocné je hrazena ze zdravotního pojištění.

Zdravotní péče poskytovaná v kojeneckých ústavech a dětských domovech se hradí z rozpočtu zřizovatele.

Výbor věnuje pozornost také průměrné době čekání na hospitalizaci a způsobu správy příslušných pořadníků a žádal proto, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace na toto téma.

Sledují se dosud pouze čekací doby, formou – tzv. waiting lists (čekací listy), které se týkají převážně komplikovaných operací, ne běžné hospitalizace pacientů.

Zavedení seznamu čekatelů na hospitalizaci je řešeno v návrhu zákona o zdravotní péči a v případě jeho přijetí by tak zavedení seznamu čekatelů bylo povinné pro všechna zdravotnická zařízení.

Čekací doby se budou sledovat vždy u:

- plánovaných operačních výkonů, a to podle druhu plánovaného operačních výkonu
- u specializovaných diagnostických služeb, kterými jsou počítačová tomografie, magnetická rezonance, intervenční radiologie, pozitronová emisní tomografie
- v ostatních případech pokud je čekací doba delší než 21 dní.

Seznam čekatelů bude muset být veden výlučně podle odborných kritérií a způsobem, který neumožní bez řádného zdůvodnění (pouze s ohledem na event. mimořádné změny zdravotního stavu) měnit pořadí čekatelů. Pacientovi zařazenému do seznamu čekatelů bude přidělen identifikační kód a pořadí, pod kterým je v seznamu veden. Pacient bude moci do seznamu kdykoliv nahlédnout. Zavedení seznamu čekatelů mimo potřebné informovanosti pacientů přinese i přehled o čekacích dobách na jednotlivé zdravotní výkony.

V současné době Ministerstvo zdravotnictví bude požadovat od přímo řízených organizací zavedení seznamu na plánovanou zdravotní péči, a to v souladu s úpravou navrhovanou v návrhu zákona o zdravotní péči. Informace ze seznamu čekatelů z jednotlivých zdravotnických zařízení budou poskytována Ústavu zdravotnických informací a statistiky a budou k dispozici Ministerstvu zdravotnictví.

Výbor rovněž žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o tom, jaké léky podléhají poplatku a jaké jsou sazby poplatků.

Požadované údaje jsou obsaženy v příloze k tomuto článku.

Za účelem zhodnocení otázky, zda náklady na zdravotní péči nebrání přístupu k péči, výbor dále žádal, aby bylo v příští zprávě uvedeno, zda jsou přijímána taková opatření, aby náklady na zdravotní péči nezatěžovaly nadměrně osoby s nízkými příjmy (například opatření osvobozující některé osoby od povinné spoluúčasti na ceně).

Osoby s nízkými příjmy nejsou nadměrně zatěžovány úhradou nákladů na zdravotní péči (léky a zdravotnické pomůcky) – existuje kategorizace léků, ve které má každý lék svůj ekvivalent plně hrazen z prostředků zdravotního pojištění. Revizní lékař pojišťovny může dále, v případě léku za doplatek, rozhodnout o úhradě této ceny léku ze zdravotního pojištění **(pokud neexistuje ekvivalent, resp. pacient musí užívat lék s doplatkem).**

Článek 11, odstavec 2

Aby zajistily účinný výkon práva na ochranu zdraví, smluvní strany se zavazují, že přijmou buď přímo nebo ve spolupráci s veřejnými nebo soukromými organizacemi odpovídající opatření s cílem mj.

vybudovat poradní a vzdělávací instituce k prosazování zdraví a na podporu individuální odpovědnosti v otázkách zdraví;“

Otázka A

Uveďte prosím, jaké poradenské a diagnostické služby existují:

- a. pro školy;*
- b. pro ostatní skupiny.*

Uvádíme doplňující údaje k předchozí zprávě:

V souladu se zákonem č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění platných předpisů, přísluší orgánu ochrany veřejného zdraví kontrolovat a řídit místní programy ochrany a podpory veřejného zdraví, podílet se na monitorování vztahů zdravotního stavu obyvatelstva a faktorů životního prostředí a životních a pracovních podmínek, a spolupracovat se správními úřady a s orgány samosprávy při tvorbě zdravotní politiky příslušného regionu. Ke sledování ukazatelů zdravotního stavu obyvatelstva, k podílení se na provádění místních programů ochrany a podpory veřejného zdraví, k výchově k podpoře a ochraně veřejného zdraví a k poskytování poradenských služeb jsou zřízeny zdravotní ústavy.

Otázka B

Popište prosím přijatá opatření k provádění zdravotní výchovy, včetně informačních kampaní.

V roce 1998 se stal součástí Akčního plánu zdraví a životního prostředí České republiky (usnesení vlády č. 810 z 9.12.1998) Národní program zdraví ČR. Jeho cílem je dlouhodobé vytváření podmínek pro zlepšení zdraví občanů České republiky. Orientuje se na předcházení nemocem a začlenění všech složek společnosti do všeobecného zájmu o zdraví.

V roce 2002 schválila vláda ČR usnesením vlády č. 1046/2002 ze dne 31.10.2002 Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví pro všechny v 21. století. Program je národní variantou programu Světové zdravotnické organizace Zdraví

pro všechny – Zdraví v 21. století a orientuje se na začlenění všech složek společnosti do všeobecného zájmu o zdraví a naplňování 21 cílů stanovených v programu na mezíresortní i regionální úrovni.

K naplňování cílů programu přispívají projekty podpory zdraví. Jedná se o projekty preventivní, jejichž cílem je dosažení pozitivních změn v chování lidí a v jejich životních podmínkách. O účast ve výběrovém řízení Ministerstva zdravotnictví ČR k Projektům podpory zdraví a o poskytnutí finanční dotace ze státního rozpočtu v případě schválení přihlášeného projektu se mohou ucházet rovněž nestátní neziskové organizace.

Obsahové zaměření projektů podpory zdraví vychází z Národního programu zdraví. Tematické okruhy jsou pro každý rok blíže specifikovány.

V období let 1998-2002 bylo do veřejného výběrového řízení dotačního programu „Národní program zdraví – projekty podpory zdraví“ předloženo celkem 1103 projektů. Na základě výsledků veřejného výběrového řízení bylo v tomto období realizováno celkem 635 projektů podpory zdraví (v r. 1998 138 projektů, v r. 1999 131 projektů, v r. 2000 118 projektů, v r. 2001 141 projektů a v roce 2002 107 projektů).

276 z realizovaných projektů (43,5 %) bylo zaměřeno na pozitivní ovlivnění faktorů chování ve vztahu ke zdraví, zejména na ozdravení výživy, optimalizaci pohybové aktivity a zvýšení schopnosti cílových skupin projektů odmítat návykové látky (tabák, alkohol, drogy)

259 z realizovaných projektů (40,8 %) bylo zaměřeno na primární prevenci společensky závažných onemocnění, zejména nádorových, pohybového aparátu, onemocnění alergických a kardiovaskulárních a prevenci úrazů a otrav. Nejvíce projektů bylo v této oblasti zaměřeno komplexně

100 z realizovaných projektů (15,7 %) bylo zaměřeno na propagaci, rozvíjení a upevňování zdravého životního stylu a podporu zdravého životního prostředí v komunitních programech, zejména Zdravá škola a Zdravé město.

Na republikové úrovni došlo v období let 1998-2002 k rozšíření spolupráce státních a nestátních organizací v podpoře zdraví a vytvoření či rozšíření sítí pracovišť, podílejících se společně na realizaci některých programů (např. „Program prevence nádorových onemocnění“, program „Zdravá škola“ a „ Zdravé město“, program „Kouření a já“ a soutěž „Přestaň a vyhrať“.

V roce 2002 bylo realizováno 107 projektů podpory zdraví;

- 39 z realizovaných projektů (36,5 %) bylo zaměřeno na pozitivní ovlivnění chování ve vztahu ke zdraví, zejména na optimalizaci pohybové aktivity, ozdravení výživy a zvýšení schopnosti cílových skupin projektů odmítat návykové látky (tabák, alkohol)
- 50 z realizovaných projektů (46,7 %) bylo zaměřeno na primární prevenci společensky závažných onemocnění, zejména komplexně, nádorových onemocnění a prevenci úrazů a otrav.
- 18 z realizovaných projektů (14,9%) bylo zaměřeno na propagaci, rozvíjení a upevňování zdravého životního stylu a podporu zdravého životního prostředí v komunitních programech, zejména typu „Zdravá škola“ a „Zdravé město“.

Na realizaci „Zdraví 21“ se podílel rovněž rezort školství, mládeže a tělovýchovy .

Vzdělávací oblast Člověk a zdraví je důležitou oblastí základního vzdělávání. Má velký praktický význam pro zdraví žáků v průběhu povinné školní docházky, ale také pro ovlivňování zdraví v jejich dalším životě.

Standard základního vzdělávání je obsažen ve všech současných schválených vzdělávacích programech základních škol a jednotlivá témata se uplatňují v rámci mezipředmětových vztahů. V obsahu učiva prvního stupně základní školy jsou tato témata zahrnuta v části Člověk a zdraví. Žáci jsou vedeni k získání správných návyků hygieny, k pochopení důležitosti dostatečného spánku, odpočinku i aktivního pohybu. Učí se poskytnout první pomoc při drobném poranění. Seznamují se se zásadami zdravé výživy a vlivem stravy na zdraví. Součástí těchto okruhů jsou i základní poznatky o nebezpečnosti návykových látek, zásady bezpečnosti chování v nejrůznějších situacích atd. Ve vyšších ročnících základní školy se pak rozvíjejí a upevňují poznatky z okruhu zdravého životního stylu v přírodovědě, v rodinné výchově a v občanské výchově.

Součástí podpory zdraví na školách je i příprava učitelů a jejich další vzdělávání, činnost sítě Škol podporujících zdraví v ČR (jejichž činnost byla kladně vyhodnocena v mezinárodních studiích) a řada dalších specializovaných programů.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 11 odst. 2 žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty podrobné informace o přijatých opatřeních k prevenci kouření a zneužívání alkoholu a k výchově o pohlavně přenosných chorobách (včetně prevence AIDS) na školách. Výbor dále žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o zorganizovaných protidrogových kampaních.

Prevence HIV/AIDS je zahrnuta v rámci Národního programu HIV/AIDS
Odkazujeme také na odpověď k písmenu B odst. 2 .

Ministerstvo zdravotnictví připravilo návrh zákona o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. Tento návrh je v současné době projednáván Parlamentem ČR. Návrh zákona obsahuje opatření směřující ke snížení dostupnosti tabákových výrobků a alkoholu. V roce 2003 byla podpořena mediální kampaň „Polibek na rozloučenou“, zaměřená na prevenci užívání tabákových výrobků.

Snížení užívání tabákových výrobků a alkoholických nápojů je také cílem ve vládou přijatém dlouhodobém programu „Zdraví 21“, cíl 12, dílčí úkol 12.1 a 12.2. V rámci Národního programu podpory zdraví, byly podpořeny projekty zaměřené na prevenci užívání výše uvedených komodit.

Předchozí zpráva ČR se zmiňovala o systému jednotných preventivních prohlídek, jehož obsahem je sledování vývinu dětí a program očkování založený na časovém rozvrhu vakcín. **Výbor se tázal, zda se jedná o aktivity spojené se školní docházkou.** Pro malé děti jsou také zavedeny komplexní preventivní prohlídky.

Jedná se o aktivitu spojenou se školní docházkou.

Výbor žádá, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o podílu dětí začleněných do programů prohlídek a očkování.

Do programu preventivních prohlídek je též podle platné legislativy (zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, a vyhlášky č. 439/2000 Sb. v platném znění) začleněno očkování dětí a jeho kontrola. Do systému preventivní zdravotní péče včetně očkování jsou zahrnuty všechny děti od narození (tzn. včetně všech dětí začleněných do školní docházky).

Díky svému tradičnímu zaměření má současná pediatrie velmi dobře zavedený systém preventivních prohlídek zaměřených na sledování všestranného vývoje dětí a imunizační program na základě očkovacího kalendáře. Preventivní prohlídky provádí registrující lékař pro děti a dorost. Potřebná zdravotní péče je dětem hrazena z prostředků veřejného zdravotního pojištění. Plátcem pojistného za děti a mladistvé do ukončení přípravy na povolání (nejvýš do 26 let) je stát.

Zákon stanovuje frekvenci preventivních lékařských prohlídek od 3 let věku dítěte ve dvouletých intervalech. Od narození d 1 roku života dítěte je stanoveno 11 preventivních prohlídek, další preventivní prohlídka je stanovena na 18 měsíc života, další je ve třech letech.

Výbor rovněž žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty také informace o diagnostických kampaních v rámci boje proti kardiovaskulárním chorobám (akce pro krevní tlak) a proti rakovině (včasná diagnóza, mamografie).

27.4. 2004 byl v rámci tiskové konference představen Národní onkologický program. Tento program byl vypracován v souladu se závěry WHO Consultation on Strategies to Improve and Strengthen Cancer Control Programmes in Europe. Cílem programu je snižování incidence a mortality nádorových onemocnění, zlepšování kvality života onkologicky nemocných, racionalizace nákladů na diagnostiku a léčení nádorových onemocnění v ČR. Strategii programu je:

- boj se zhoubnými nádory jako součástí celorepublikové i regionální politické agendy
- boj se zhoubnými nádory jako životní zájem laické i odborné veřejnosti
- mezinárodní kooperace a harmonizace v rámci partnerských struktur EU as WHO
- trvalá udržitelnost programu boje s rakovinou kontrolou nákladů
- stanovení a průběžné vyhodnocení indikátorů, výstupů a výsledků fungování a účinnosti Národního onkologického programu, každoroční komentář k plnění, revize a doplňování.

V současné době Ministerstvo zdravotnictví připravuje *projekt včasného zachytu karcinomu prostaty*. Mediální kampaň by měla probíhat ve dvou fázích – 1. fáze popularizace rakoviny prostaty, 2. fáze - kampaň cílená na projekt včasného zachytu rakoviny prostaty.

- prevence proti rakovině u žen

Diagnosa **karcinomu děložního čípku** je stanovována v rámci cíleného vyšetření poskytovaného gynekologem. Včasná diagnosa karcinomu děložního čípku je obsahem

preventivních prohlídek v oboru gynekologie a porodnictví, které se provádějí v 15 letech věku dětským gynekologem a dále jedenkrát ročně. U žen dispenzarizovaných je tato preventivní prohlídka součástí dispenzární péče.

Screeningovým vyšetřením se rozumí cytologické vyšetření v rámci preventivní prohlídky u registrujícího gynekologa, které je hrazeno z prostředků veřejného zdravotního pojištění ženám 1x za rok. Ženy ve věku 25-60 let, které 2 roky nebyly v rámci gynekologické prevence vyšetřeny, obdrží od svojí zdravotní pojišťovny oznámení s doporučením gynekologického vyšetření. Nedostaví-li se ke kontrole, bude jí uvedená výzva zasílána každý následující rok.

Na Ministerstvu zdravotnictví působí Komise pro screening karcinomu děložního hrdla, která připravuje organizaci screeningu karcinomu děložního hrdla v ČR. Screeningem je míněno organizované, kontinuální a vyhodnocované úsilí o časný záchyt nemoci prováděním preventivních cytologických vyšetření v populaci žen, které nepocítíují žádné přímé známky přítomnosti nádorového onemocnění a které nenavštěvují pravidelně nebo vůbec ambulanci gynekologa. Cílem je nabídnout ženám v ČR kvalifikovaná preventivní vyšetření a zvýšit tak časnost záchytu zhoubných nádorů děložního hrdla a přednádorových stavů.

Prevence **karcinomu prsu** je též obsahem preventivních prohlídek v oboru gynekologie a porodnictví, které se provádějí v 15 letech věku dětským gynekologem a dále jedenkrát ročně; prohlídka zahrnuje také nácvik samovyšetření prsů a předání doporučení k provedení mamografického vyšetření u žen od 45 do 69 let věku ve dvouletých intervalech (rovněž hrazené z veřejného zdravotního pojištění), jehož výsledek zasílá lékař radiodiagnostického oboru odesílajícímu lékaři.

Pracoviště provede mamografické vyšetření na základě písemného souhlasu ženy. Podpisem na formuláři žena potvrzuje, že byla seznámena se všemi možnými riziky vyplývajícími z vyšetření, náležitě poučena a s vyšetřením souhlasí (tzv. informovaný souhlas). V případě, že žena již vyšetření v období kratším než dva roky absolvovala a je k dispozici výsledek, vyšetření se nezajišťuje.

Článek 11, odstavec 3

Aby zajistily účinný výkon práva na ochranu zdraví, smluvní strany se zavazují, že přijmou buď přímo nebo ve spolupráci s veřejnými nebo soukromými organizacemi odpovídající opatření s cílem mj.

zabránit v maximálně možné míře epidemickým, endemickým a ostatním nemocem.“

Otázka A

Uveďte prosím, jaká opatření, vedle již zmíněných, byla přijata, aby se zabránilo vzniku epidemií, místního výskytu onemocnění a ostatním nemocem (povinné nebo dobrovolné očkování, dezinfekce, epidemiologická politika).

Beze změny.

Otázka B

Uveďte prosím, jaká obecná ochranná opatření se přijímají na úseku veřejného zdraví, jako:

- a. i. prevence znečištění ovzduší,*
- ii. prevence znečištění vody,*
- iii. prevence znečištění půdy;*
- b. ochrana proti radioaktivní kontaminaci;*
- c. protihluková ochrana;*
- d. potravinová inspekce;*
- e. minimální standardy bydlení;*
- f. opatření na potírání alkoholismu a drogové závislosti, zejména multiplicitní závislosti a opatření proti nemocem přenosným pohlavním stykem.*

Uvádíme aktualizované a doplněné údaje k předchozí zprávě:

Prevence znečištění ovzduší:

Zákon 86 /2002 Sb. vymezuje znečišťující látky a zdroje znečišťování, stanoví limity a vymezuje oprávněné orgány ochrany ovzduší. Orgány ochrany ovzduší jsou oprávněny naříditi omezení nebo zastavení zdroje znečišťování. Výše poplatků je stanovena také zákonem 86/2002. Sledování znečištění ovzduší se děje v emisní i imisní rovině. Znečišťovatel je povinen v každém roce poskytnout informace o emisích zdroje do Registru znečištění ovzduší, provozovaného Českým hydrometeorologickým ústavem. Podle velikosti zdroje jsou prováděna povinná emisní měření. Ministerstvo životního prostředí podle zákona 86/2002 Sb. zajišťuje prostřednictvím ČHMÚ na území ČR měření imisí. Jejich výsledky jsou veřejně dostupné na webu a jsou publikovány v ročenkách. Na základě výsledků imisních měření jsou koncipovány programy opatření ke snížení emisí a k zlepšení kvality ovzduší.

Prevence znečištění vody

V roce 2002 se stal základem nové právní úpravy ochrany vod v ČR zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2002. Jedná se o zákon kodexového typu, který komplexně upravuje právní prostředí v oblasti vod. Vymezuje právní vztahy k povrchovým i podzemním vodám, stanovuje působnost orgánů veřejné správy na úseku vod, určuje systém vodního plánování a odborné správy vod, vymezuje pravidla pro nakládání s vodami a upravuje rovněž ekonomické nástroje na tomto úseku. K prevenci znečištění povrchových i podzemních vod a ochraně vodních poměrů jsou v novém vodním zákonu (obdobně jako v předchozích právních úpravách) zakotveny chráněné oblasti přirozené akumulace vod (včetně omezení hospodářských aktivit v těchto prostorech), k ochraně vydatnosti, jakosti a zdravotní nezávadnosti zdrojů podzemních nebo povrchových vod pak ochranná pásma vodních zdrojů (včetně způsobu jejich stanovení). Podle nové právní úpravy je z vodního zákona vyčleněna oblast zásobování vodou prostřednictvím vodovodů pro veřejnou potřebu a odvádění a čištění odpadních vod kanalizacemi pro veřejnou potřebu. Ta je řešena samostatně zákonem č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích). Ve vazbě na nový vodní zákon byly v roce 2002 vydány následující prováděcí předpisy:

- vyhláška MZe č. 20/2002 Sb., o způsobu a četnosti měření množství a jakosti vody,
- vyhláška MZe č. 195/2002 Sb., o náležitostech manipulačních řádů a provozních řádů vodních děl,
- vyhláška MZe č. 225/2002 Sb., o podrobném vymezení staveb k vodohospodářským melioracím pozemků a jejich částí a způsobu a rozsahu péče o ně,
- vyhláška MŽP č. 236/2002 Sb., o způsobu a rozsahu zpracování návrhu a stanovování záplavových území,
- vyhláška MDS č. 241/2002 Sb., o stanovení vodních nádrží a vodních toků, na kterých je zakázána plavba plavidel se spalovacími motory a o rozsahu a podmínkách užívání povrchových vod k plavbě,
- vyhláška MZe č. 292/2002 Sb., o oblastech povodí,
- vyhláška MŽP č. 293/2002 Sb., o poplatcích za vypouštění odpadních vod do vod povrchových,
- vyhláška MZe č. 590/2002 Sb. o technických požadavcích pro vodní díla.

V roce 2002 byl dále Ministerstvem životního prostředí vydán: metodický pokyn pro posuzování žádostí o výjimku z ustanovení § 39 odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, pro použití závadných látek ke krmení ryb [§ 39 odst. 7 písm. b) vodního zákona] a k úpravě povrchových vod na nádržích určených pro chov ryb [§ 39 odst. 7 písm. d) vodního zákona].

V roce 2002 byly vydány i další související právní předpisy:

- zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci),
- zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů.

Oba předpisy novelizovaly zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).

Návazně na vodní zákon i jeho připravovanou novelu byly zpracovány Programy opatření na snížení znečištění povrchových vod nebezpečnými látkami.

Další právní předpisy, které významným způsobem podporují zlepšování stavu ochrany vod (včetně návrhu novely vodního zákona), byly v roce 2002 připravovány a vydány počátkem roku 2003. Zde je nutno zmínit zejména:

- nařízení vlády č. 61/2003 Sb., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, náležitostech povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech, včetně metodického pokynu,
- nařízení vlády č. 71/2003 Sb., o stanovení povrchových vod vhodných pro život a reprodukci původních druhů ryb a dalších vodních živočichů a o zjišťování a hodnocení stavu jakosti těchto vod,
- nařízení vlády č. 103/2003 Sb., o stanovení zranitelných oblastí a o používání a skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření v těchto oblastech.

V roce 2003 v resortech MŽP a MZe vyvrcholily práce na přípravě novely vodního zákona (254/2001 Sb.), která uvede důsledněji do souladu české vodní právo s platnou legislativou EU ještě před přistoupením ČR do tohoto Společenství. V současné době je již tato novela schválena oběma komorami Parlamentu a podepsána prezidentem republiky – čeká se pouze na její publikování ve Sbírce zákonů, kterým nabude účinnosti.

V rámci „práva na ochranu zdraví“ (článek 11 Evropské sociální charty) je nutno zmínit i spolupráci resortů MZ a MŽP, směřující k implementaci usnesení vlády ČR pro realizaci závěrů Třetí ministerské konference o životním prostředí a zdraví (č. 706 ze dne 12.7.2000), jímž vláda ČR „stanoví ochranu zdraví a životního prostředí jako prioritu své politiky“. Tímto usnesením vláda schválila návrh na ratifikaci Protokolu o vodě a zdraví (dále jen Protokol), který byl Parlamentem schválen v roce 2001. Vzhledem k tomu, že nebyla naplněna podmínka jeho ratifikace 16 stranami, nevstoupil dosud Protokol v platnost. **V ČR však byla již od roku 2002 aktivována pracovní skupina pro přípravu cílů Protokolu a kontrolu jejich plnění v souladu s článkem 6 Protokolu.**

V hodnoceném období dále pokračoval proces aproximace a implementace příslušných směrnic v celé oblasti VODA. Opatření, prováděná v ČR na národní či mezinárodní úrovni, jsou založena v souladu se zásadami EU i nového vodního zákona na principu ochrany množství a jakosti vod v ucelených povodích a hydrogeologických rajónech. V tomto smyslu probíhala úspěšně i účast ČR na dvoustranné a vícestranné mezinárodní spolupráci v oblasti ochrany vod (zejm. MKOL, MKOOpZ, MKOD, hraniční vody atd.).

Výstavbou nových i rekonstrukcí a intenzifikací stávajících čistíren odpadních vod se v posledních letech postupně snižuje množství vypouštěného znečištění; zlepšuje se i jakost povrchových vod. Problémem zůstává znečištění povrchových vod specifickými organickými látkami, těžkými kovy a plošné znečištění.

Všechna sídla v ČR nad 10 000 EO mají zajištěno alespoň základní mechanicko-biologické čištění odpadních vod. Prioritou pro další období zůstává především výstavba čistíren odpadních vod a kanalizačních systémů u obcí o velikosti 2000 – 5000 EO, rekonstrukce a modernizace stávajících čistíren v kategorii nad 5 000 EO a dovybavení sídel menších než 2 000 EO s kanalizací čistírnami odpadních vod.

Pro oblast pitných vod a vod pro koupání je kompetentní Ministerstvo zdravotnictví. Tato oblast je upravena zákonem č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví v § 3, 4, 5 a 6, pro jejichž realizaci byly MZ vydány prováděcí vyhlášky:

- vyhláška č. 376/2000 Sb., kterou se stanoví požadavky na pitnou vodu a rozsah a četnost její kontroly,

- vyhláška č. 37/2001 Sb. o hygienických požadavcích na výrobky přicházející do přímého styku s vodou a na úpravu vody,
- vyhláška č. 464/2000 Sb., kterou se stanoví hygienické požadavky na koupaliště, sauny a hygienické limity venkovních hracích ploch,
- vyhláška č. 159/2003 Sb., kterou se stanoví povrchové vody využívané ke koupání osob.

Všechny tyto vyhlášky se v současné době novelizují, tak, aby dosáhly plné kompatibility s právem EU.

Prevence znečištění půdy

Ochranná opatření na výše zmíněném úseku prevence vyplývají jednak ze stávajících předpisů MŽP, kterými jsou Vyhláška č. 13/1994 Sb., kterou se upravují některé podrobnosti ochrany zemědělského půdního fondu, která byla vydána k zákonu č.334/1992 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu. Ve vyhlášce jsou uvedena v §1 Kritéria rozhodná pro uložení změny kultury zemědělské půdy, kde pod bodem c) jsou zmíněna ohrožení povrchových nebo podzemních zdrojů pitné vody, přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod stolních a dále bod f) týkající se ohrožení potravinového řetězce, a v §2 Kritéria nejvyšší přípustného obsahu škodlivých látek v půdě bod (2) Hodnoty přípustného znečištění půdy některými škodlivými látkami ohrožujícími existenci živých organismů – viz. příloha č.2 této vyhlášky. V současnosti jsou připraveny změny, kterými se stávající vyhláška bude novelizovat.

Vyhláška MŽP č. 382/2001, o podmínkách použití kalů na zemědělské půdě v návaznosti na ustanovení zákona č.185/2001 Sb., o odpadech stanovuje základní podmínky, které snižují riziko aplikace kalů na zemědělskou půdu. Vyhláška byla zpracována Ministerstvem životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví ČR a Ministerstvem zemědělství. Z hlediska hodnocení zdravotního rizika vyhláška stanovuje maximální počty termotolerantních koliformních bakterií ($< 10^3$ KTJ.g⁻¹), enterokoků ($< 10^3$ KTJ.g⁻¹) a salmonela nepřítomná a limity pro obsah vybraných prvků v kalech a půdě viz příloha č.1. Přijata opatření by měla minimalizovat zdravotní rizika. V současné době se připravuje revize EU směrnice, která počítá se zavedením přísnějších kritérií a to jak po stránce sledování mikrobiální kontaminace kalů tak obsahu vybraných chemických látek. Z těchto důvodů je nutné počítat i z novelizací vyhlášky o kalech.

Ve spolupráci MŽP s Ministerstvem zemědělství byl založen basální monitoring půd (1992) do kterého byl od roku 1996 začleněn i subsystém kontaminovaných ploch, ve kterém je sledováno celkem 40 pozorovacích ploch se zjištěnou kontaminací, geogenní, nebo antropogenní. Subsystém sledování kontaminace na vybraných plochách má za cíl též předcházet rizikům možným pro kontaminaci potravního řetězce. Plošně na celém území ČR je provedena inventarizace rizikových prvků (RP) ve 100 ha síti (sleduje ÚKZÚZ od r.1992). Tato síť je dále zahušťována a upřesňována. Provedená šetření půd, které jsou analyzovány pomocí 2M HNO₃ nebo lučavkou královskou a jsou zaznamenávána do databáze, Registru kontaminovaných ploch dokládají, že zjištění nadlimitních obsahů RP v odebraných vzorcích zemědělských půd jsou velmi nízká (Zpráva o životním prostředí ČR v roce 2002, str.53). Další dílčí zjištění byla prováděna např. po povodních v roce 1997 a 2002, na vytypovaných územích byla zjištěna pouze bodová kontaminace půd, kde riziko přestupu jednotlivých škodlivin do rostlin a následně do potravního řetězce je pro lidskou populaci minimální. V mnoha případech se jednalo spíše o staré ekologické zátěže na intenzivně obhospodařovaných zemědělských půdách (Monitoring kontaminace půd (sedimentů) ČR po srpnových povodních v r.2002).

Protihluková ochrana

Ochrana proti hluku jak v pracovním tak i mimopracovním prostředí je upravena zákonem č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a nařízením vlády č. 502/2000 Sb. o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací. Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví byl v roce 2003 novelizován zákonem č. 274/2003 Sb. Tato novelizace se dotýkala i části zákona týkající se hluku. Nařízení vlády zákona č. 502/2000 Sb. je v současné době novelizováno; probíhají poslední úpravy před konečným předložením novely vládě ČR.

Nad plněním povinností vyplývajících z výše uvedeného zákona a nařízení vlády je vykonáván státní zdravotní dozor orgány ochrany veřejného zdraví. Ty, na základě výsledků měření hluku, které probíhá dle jednotně stanovené metodiky, mohou vydat příslušná rozhodnutí, kterými, v případě překročení stanovených limitů, mohou zakázat provoz nebo používání zdroje hluku pokud je to nezbytně nutné k ochraně veřejného zdraví a to do doby odstranění závady. V rámci řízení o přípustnosti stavby vydává orgán ochrany veřejného zdraví pro příslušný stavební úřad stanovisko, ve kterém, v případě potřeby, požaduje dodržení limitů, stanovených výše uvedeným nařízením vlády. Dále též může požadovat i měření hluku prokazující dodržení limitů a to během i po realizaci dané stavby.

Od r. 2003 v souvislosti s novelizací zákona č. 258/2000 Sb. je výkon státního zdravotního dozoru usměrňován i kontrolními plány jednotlivých Krajských hygienických stanic, které jsou projednávány s Ministerstvem zdravotnictví.

Dále je v současné době také připravován zákon o hodnocení a snižování hluku v životním prostředí, návrh tohoto zákona je právě projednáván komisemi Legislativní rady vlády. Tímto zákonem bude do právního systému ČR přejímána směrnice 2002/49/EC Evropského parlamentu a Evropské Rady ze dne 25. června 2002, týkající se stanovení a zvládnutí hluku v životním prostředí. Zákonem budou upraveny některé úkoly správních úřadů, orgánů krajů a provozovatelů zdrojů hluku v oblasti hodnocení a snižování hluku z hlediska dlouhodobého průměrného hlukového zatížení životního prostředí. Účelem je zajištění postupného snížení hluku v životním prostředí, kterému jsou lidé vystaveni a dále vypracování opatření vedoucích ke snížení hluku způsobeného jeho hlavními zdroji, zejména silniční, železniční a leteckou dopravou, zařízeními určenými k použití ve venkovním prostoru, průmyslovými zařízeními a mobilními strojními zařízeními.

Zdravotní důsledky hlučnosti jsou též sledovány pomocí Systému monitorování zdravotního stavu obyvatelstva České republiky ve vztahu k životnímu prostředí; v subsystému 3: zdravotní důsledky a rušivé účinky hluku.

Potravinová inspekce

Zákonem č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a prováděcí vyhláškou č. 107/2001 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, jsou stanoveny podmínky pro zajištění bezpečnosti potravin a pokrmů při jejich výrobě v zařízeních stravovacích služeb, včetně možností provádění kontrolní činnosti orgány ochrany veřejného zdraví nad jejich dodržováním.

Výbor ve svých Závěrech k předchozí zprávě k článku 11 odst. 3 žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o opatřeních přijatých k sledování znečištění ovzduší.

Odkazujeme na odpověď k otázce B čl. 11 odst. 3.

Výbor dále žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty podrobnější informace o zákonu o vodách (č. 254/2001 Sb.).

Odkazujeme na odpověď k otázce B čl. 11 odst. 3.

Výbor rovněž žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o otázkách omezení uvalených na prodej a používání azbestu (Výbor zdůraznil, že k dosažení souladu s článkem 11 bude nutné zakázat nebo účinně omezit používání, výrobu a distribuci azbestu a produktů s jeho obsahem.

Problematika azbestu (omezení používání) je řešeno zákazy prací s azbestem jak stanoví § 134d zákoníku práce, v oblasti ochrany zdraví při práci jsou v nařízení vlády č. 178/2001 Sb., ve znění nařízení vlády č. 523/2002 Sb., pak upraveny podmínky práce s azbestem při likvidaci staveb nebo jejich částí a postupy při pracích při likvidaci zásob, odpadů a zařízení, které obsahují azbest. Při případné likvidaci odpadu se zachází s tímto substrátem příslušným způsobem jako s nebezpečným odpadem

Výbor dále postrádal informace o bezpečnostních normách v radiační ochraně a žádal, aby bylo do příští zprávy zahrnuto více informací o této otázce.

Ochrana osob a životního prostředí před ionizujícím zářením jsou komplexně upraveny zákonem č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a prováděcími předpisy k němu, zejména pak vyhláškou č. 307/2002 Sb., o radiační ochraně. Dále byly na základě vyhlášky Státního úřadu pro jadernou bezpečnost č. 419/2002 Sb. ze dne 18. září 2002 zavedeny radiační průkazy pro pracovníky kategorie A.

Právě tyto předpisy představují to, čemu se někdy zjednodušeně říká „bezpečnostní normy v radiační ochraně“ a jsou českou implementací příslušných evropských směrnic, zejména pak směrnice Rady 1996/29/Euratom ze dne 13. května 1996, kterou se stanoví základní bezpečnostní standardy na ochranu zdraví pracovníků a obyvatelstva před riziky vyplývajícími z ionizujícího záření a Směrnice 1997/43/Euratom z 30. června 1997 o ochraně zdraví osob před riziky vyplývajícími z ionizujícího záření v souvislosti s lékařským ozářením a o zrušení směrnice 84/466/Euratom. Ve zmíněných českých předpisech jsou stanoveny jak věcné povinnosti uživatelů zdrojů ionizujícího záření, tak i systém administrativních aktů k regulaci ozáření (ohlašování, popř. povolování stanovených radiačních činností a zdrojů ionizujícího záření), limity ozáření, požadavky na optimalizaci radiační ochrany, systém kontroly, a to jak vnitřní tak státní, a možnosti sankcí při porušení stanovených povinností, čteně finančních pokut a možnosti

odebrat příslušné povolení. Nově od 1. července 2002 byly podrobněji upraveny a doplněny ustanovení týkající se ochrany před ozářením z přírodních radioaktivních látek a kosmického záření, a to tak, aby byly v souladu s ustanoveními Hlavy VII směrnice 1997/29/Euratom pojednávající o významně zvýšeném ozářením z přírodních zdrojů ionizujícího záření.

Výbor rovněž žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o přijímaných opatřeních ke sledování situace ve vztahu k protihluková ochraně

Odkazujeme na doplněné údaje k otázce pod písmenem B) c.

Výbor dále žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty podrobnější informace o opatřeních v boji proti kouření.

Odkazujeme na odpovědi k dotazům Výboru k odst. 2.

Výbor pokládá dále za málo podrobné informace o potírání negativního dopadu alkoholu a žádá o jejich vyjasnění v příští zprávě.

Odkazujeme na odpovědi k dotazům Výboru k odst. 2.

Výbor se dále tázal, zda v České republice existuje ústřední orgán epidemiologického dozoru, který by sbíral a analyzoval údaje o počtu osob postižených nakažlivými chorobami, o úmrtích způsobených těmito chorobami a o vnějších příčinách umožňujících jejich šíření.

System sběru dat o výskytu infekčních onemocnění v ČR je zajištěn formou systému Epidat, státním zdravotním ústavem, který analyzuje data sumárně za ČR (NRL pro analýzu epidemiologických dat). Výstupní materiály jsou předávány na Ministerstvo zdravotnictví hlavnímu hygienikovi a krajským hygienickým stanicím.

Výbor rovněž žádal, aby byl v příští zprávě uveden podíl obyvatelstva začleněný do programu povinného očkování.

Pokud jde o podíl obyvatelstva začleněný do programu povinného očkování, lze odkázat na vyhl. č. 439 /2000 Sb.o očkování proti infekčním nemocem, která upřesňuje rozsah, termíny a skupiny obyvatelstva, na které se povinné očkování vztahuje (viz. příloha tohoto článku).

Seznam pramenů k článku 11:

- *vyhláška č. 439 /2000 Sb., o očkování proti infekčním nemocem*
- *seznam zdravotních výkonů ze zdravotního pojištění – nehrazených nebo hrazených jen za určitých podmínek*
- *seznam skupin léčivých látek*
- *seznam prostředků zdravotnické techniky*
- *seznam stomatologických výrobků*

Článek 14, odstavec 1

„Aby zajistily účinný výkon práva využívat sociální služby, smluvní strany se zavazují:

že budou podporovat nebo poskytovat služby, které s využitím metod sociální práce přispějí k pohodě a rozvoji jednotlivců i skupin v komunitě a k jejich přizpůsobení sociálnímu prostředí.“

Otázka A

Popište prosím opatření přijatá k naplnění tohoto ustanovení a uveďte seznam hlavních sociálních služeb zmíněného typu s udáním jejich funkce a kategorií osob, kterým slouží.

Uvádíme doplňující a aktualizované údaje k předchozí zprávě:

Okruh sociálních služeb je stanoven zákony č. 100/1988 Sb., 114/1988 Sb. a vyhláškou 182/1991 Sb. Přestože v těchto právních předpisech je zakotvena existence pouze několika typů sociálních služeb, v praxi je situace zejména díky působení nestátních neziskových organizací odlišná – v současné době lze tedy popsat následující typy sociálních služeb:

Ústavy sociální péče, domovy a penziony, chráněné bydlení, podporované bydlení, osobní asistence, centra denních služeb, pečovatelská služba, respitní péče, chráněné dílny, podporované zaměstnání, přechodné zaměstnání, raná péče, pěstounská péče, domy na půl cesty, azylové domy, noclehárny, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, průvodcovské a předčitatelské služby, poradny, terénní programy, kontaktní centra, terapeutické komunity, denní stacionáře, krizová pomoc, tísňová péče.

Rozhodnutí o přijetí do zařízení (např. o umístění do ústavu sociální péče) se řídí obecně platnými předpisy (zákon č. 71/1967 Sb. o správním řízení); v tomto zákoně je také zakotvena možnost přezkoumání rozhodnutí a odvolání se proti němu. **Zdůrazňujeme, že výše zmíněné rozhodnutí se vydává v závislosti na charakteru služby jen v případě některých typů sociálních služeb (zpravidla jedná-li se o pobytové služby), v ostatních případech se vychází z dohody obou stran, která může být uzavřena písemně nebo ústně.**

Otázka B

Popište prosím organizaci a řízení, finanční zdroje a pracovní metody těchto služeb, jejich finanční a jiné vztahy k orgánům sociálního zabezpečení a kvalifikaci pracovníků těchto služeb.

Uvádíme doplňující a aktualizované údaje k předchozí zprávě:

Pracovní metody jednotlivých sociálních služeb vycházejí z typů služeb, každý typ služby je zaměřen na jinou cílovou skupinu, pracovní metody nelze zevšeobecnit. Požadavky na

kvalifikaci zaměstnanců sociálních služeb se v poslední době zvyšují a specifikují. Jsou zde zaměstnání jednak **sociální pracovníci** - absolventi vysokoškolského studia či absolventi vyšších odborných škol, na pozicích sociálních pracovníků jsou však ještě v současné době i absolventi škol středních. Mezi **ostatní pracovníky sociálních služeb** patří odborní pracovníci sociálních služeb, kteří vykonávají především činnost přímé obslužné péče a jiní odborní pracovníci /psychologové, logopedi, pedagogové.../.

Podmínkou pro práci v sociálních službách je dosažení odborné způsobilosti, bezúhonnost a zdravotní způsobilost.

V poskytování sociálních služeb došlo v roce 2003 k organizační změně - v rámci reformy veřejné správy byly zrušeny okresní úřady a většina jejich zřizovatelských funkcí v dané oblasti přešla na kraje.

Otázka C

Uveďte prosím jaká opatření byla v průběhu referenčního období přijata na podporu těchto služeb a zda mají jednotlivci ze zákona nárok tyto služby využívat nebo zda je na volném uvážení těch, kteří je spravují, zda a komu je poskytnou. Uveďte prosím také, zda existuje právo na odvolání proti rozhodnutí poskytnout nebo neposkytnout službu.

Uvádíme doplňující a aktualizované údaje k předchozí zprávě:

Pokud jde o nově přijímaná opatření, byl ve druhém pololetí roku 2003 Legislativní radě vlády předložen návrh věcného záměru zákona o sociálních službách, který reaguje na změny v oblasti sociálních služeb. Rada rozhodla o jeho dalším dopracování a upřesnění podle předložených připomínek a předložení vládě do konce června 2004.

Některé z principů obsažených v tomto návrhu jsou nicméně aplikovány již v současné době, jako příklad lze uvést plánování sociálních služeb na místní úrovni a zajištění dostupnosti sociálních služeb (vznikla metodika komunitního plánování sociálních služeb, probíhá vzdělávací program k podpoře zahájení komunitního plánování, komunitní plánování je nyní realizováno v cca 40ti městech v ČR a také několik krajů se zapojilo do jeho implementace) nebo kvalitu sociálních služeb (publikovány Standardy kvality sociálních služeb a metodika jejich zavádění, proběhly pilotní inspekce ve vybraných zařízeních sociálních služeb, proběhl vzdělávací program pro inspektory kvality a byl založen registr inspektorů).

Kromě toho byl zpracován konzultační dokument Bílá kniha v sociálních službách, který podrobněji popisuje základní principy budovaného systému sociálních služeb. Materiál vzala na vědomí vláda ČR. Vláda také schválila Koncepti celoživotního vzdělávání sociálních pracovníků a uložila MPSV zpracovat návrh věcného záměru zákona o výkonu sociální práce a vzdělávání sociálních pracovníků a o vytvoření nástroje systémového rozvoje celoživotního vzdělávání sociálních pracovníků. Věcný záměr zákona o výkonu sociální práce a vzdělávání sociálních pracovníků je připravován ve spolupráci s ostatními resorty a má být předložen vládě do konce r. 2005.

K článku 14. odstavci 1 předchozí zprávy uplatnil Výbor v rámci závěrů k předchozí zprávě tyto připomínky a dotazy:

Kategorie služeb

S ohledem na to, že poskytování některých služeb může být buď časově omezené, nebo neomezené, se výbor tázal, jaká kritéria se uplatňují při určování doby, po kterou je možné poskytovat určitou službu. Vzhledem k tomu, že služby komunitních center jsou omezené v čase, se výbor dále tázal, co to v praxi znamená pro jednotlivého klienta.

Nejprve upřesňujeme, že pokud jde o komunitní centra, jsou pouze jedním z mnoha typů sociálních služeb a z hlediska služeb sociální péče v ČR je nelze označit za prvořadá.

Sociální služby jsou obecně poskytovány tak dlouho, jak je v každém jednotlivém případě zapotřebí. Z charakteru a podstaty některých služeb nicméně vyplývá, že jejich poskytování je (věkově, časově, tj. trváním poskytování služby) omezené – jako např. v případě rané péče nebo terapeutických komunit - to ovšem neznamená, že po ukončení poskytování některé z těchto uvedených služeb nejsou posléze případně k dispozici jiné typy následných služeb.

Výbor dále žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o celkovém počtu příjemců všech sociálních služeb, pokud možno v rozdělení podle jednotlivých kategorií služeb a za posledních pět let.

MPSV všechny požadované údaje neshromažďuje a není možné je ani zpětně zjistit – na trhu sociálních služeb existuje velké množství různých poskytovatelů sociálních služeb, jejichž zřizovateli jsou kraje, města, obce, MPSV (pouze 5 ÚSP) a dále sociální služby z velké části poskytují nestátní neziskové subjekty. Žádný z jmenovaných zřizovatelů ani poskytovatelů nemá povinnost předávat MPSV údaje o počtu klientů, kteří v daném roce využili kteréhokoli typu sociální služby.

Uvádíme proto pouze dostupné údaje (viz Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí):

Počet občanů, kterým byla v celé ČR poskytnuta pečovatelská služba v roce 2002: 10 608

Počet občanů využívajících služeb klubů důchodců za rok 2002 a celou ČR: 77 262

Počet občanů využívajících samostatné jídelny pro důchodce za rok 2002 a celou ČR: 11 931

Počet občanů využívajících následující služby k 31. 12. 2002 za celou ČR (první sloupec udává celoroční a týdenní pobyt a druhý sloupec denní pobyt):

Domov důchodců	35 860	0
Domov-penzion pro důchodce	11 226	0
DD+DPD společné zařízení	408	0
ÚSP pro dospělé lidi s tělesným postižením	487	1
ÚSP pro dospělé lidi s přidruženým mentálním postižením	425	48
ÚSP pro lidi s více vadami	122	10
ÚSP pro dospělé lidi se smyslovým postižením	245	0
ÚSP pro dospělé lidi s mentálním postižením	4 884	74
ÚSP pro chronické alkoholiky a toxikomany	150	0

ÚSP pro chronické psychotiky a psychopaty	529	31
ÚSP pro mládež s tělesným postižením	490	296
ÚSP pro mládež s tělesným a mentálním postižením	481	340
ÚSP pro mládež s tělesným postižením resp. s více vadami	208	433
ÚSP pro mládež s mentálním postižením	9 247	1 311
Zvl. zařízení pro výkon pěstoun. péče	246	46
Domov pro matky s dětmi	693	7
Azylové domy	1 688	464
Domy na půli cesty	102	0
Noclehárny	55	0
Zařízení pro denní pobyt pro osoby bez přístřeší	0	13
Charitní domov pro řeholnice	971	0
Ostatní zařízení	1 247	1 405

Přístup ke službám

Výbor žádal o vyjasnění, zda je o poskytnutí sociální služby rozhodováno případ od případu, a tázal se, jaké jsou podmínky a kritéria přístupu k jednotlivým kategoriím sociálních služeb.

O poskytování většiny sociálních služeb se rozhoduje individuálně, výjimkou je sociální práce s rizikovou mládeží na ulici.

Podmínky poskytnutí a přístupu ke službě (pokud jde o služby vymezené zákonem č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, - tj. výchovná a poradenská péče, ústavní sociální péče, péče v ostatních zařízeních sociální péče, pečovatelská služba, stravování) jsou stanoveny ve vyhlášce MPSV č. 182/1991 Sb. V ostatních případech se vychází z dohody obou stran, která může být uzavřena písemně nebo ústně.

O žádosti o poskytnutí služby v ústavech sociální péče a o pečovatelské službě se rozhoduje ve správním řízení, proti rozhodnutí se může žadatel odvolat. Poskytování dalších sociálních služeb, jejich rozsah a podmínky, jsou záležitostí oboustranné dohody mezi žadatelem o službu a jejím poskytovatelem.

Výbor dále žádal o potvrzení, zda ve vztahu k právu na využívání služeb sociální péče je zaručeno rovné zacházení se státními příslušníky ostatních smluvních stran Evropské sociální charty z roku 1961 a smluvních stran revidované Evropské sociální charty.

Zákon o sociálním zabezpečení stanoví, že dávky a služby mohou být poskytovány tehdy, **pokud má žadatel trvalý pobyt v ČR .**

Výbor žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty podrobné informace o formách výkonu dozoru a zajišťování kvality sociálních služeb, včetně opatření přijímaných k ochraně lidské důstojnosti a soukromí příjemců sociálních služeb v pobytových zařízeních

Věcný záměr zákona o sociálních službách, který bude vládě předložen po zapracování připomínek znovu v červnu 2004, se kvalitou a hodnocením kvality v sociálních službách zabývá podrobně. Ochrana práv uživatelů sociálních služeb stojí v zákoně na prvním místě. V roce 2002 vydalo MPSV publikaci Standardy kvality sociálních služeb a podporuje zavádění jejich principů do praxe. Osvědčení o úspěšném auditu kvality v zařízení bude podmínkou pro možnost službu poskytovat.

V současnosti na základě zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, provádí MPSV ČR finanční kontrolu toho, zda poskytnuté finanční prostředky byly vynaloženy v souladu s cíli předloženého a schváleného projektu v rámci dotačního výběrového řízení MPSV ČR, které MPSV vypisuje pro nestátní neziskové organizace. Kontrolovat kvalitu sociálních služeb v zařízeních sociálních služeb je v kompetenci příslušného zřizovatele zařízení.

Platnými právními předpisy jsou stanoveny podmínky, které musí poskytovatel splňovat, a to technické, hygienické a personální ukazatele soustředěné na ÚSP a pečovatelskou službu.

Návrh systému kvality podle předkládaného věcného záměru zákona o sociálních službách stanoví, že každý poskytovatel sociálních služeb zapsaný v registru poskytovatelů sociálních služeb bude muset splňovat následující podmínky: dodržování standardů kvality sociálních služeb (př. ochrana práv uživatelů sociálních služeb apod.), dále bude povinen v daném termínu projít kontrolou kvality prostřednictvím vyškoleného týmu auditorů a získat osvědčení kvalitního poskytovatele.

Vzhledem ke skutečnosti, že při poskytování sociálních služeb nevládními organizacemi „je zkoumána také odborná kvalifikace sociálních pracovníků poskytovatele“, výbor žádal o poskytnutí podrobnějších údajů o podmínkách, které musejí tito poskytovatelé plnit, a o zavedených kontrolních postupech zaměřených na dodržování stanovených podmínek v praxi.

Poskytovatelé sociálních služeb všech právních forem bude muset podle návrhu věcného záměru zákona o sociálních službách splňovat stejné podmínky pro zaregistrování v Národním registru poskytovatelů sociálních služeb – tzn. dodržovat Standardy kvality sociálních služeb.

Podmínky pro výkon práce v sociálních službách jsou rovněž obsaženy ve věcném záměru zákona o sociálních službách. A budou specifikovány také v návrhu zákona o sociálních pracovnících.

Personální standardy kvality sociálních služeb stanoví personální zajištění sociálních služeb, pracovní podmínky a řízení poskytování služeb a profesní rozvoj pracovníků a pracovních týmů.

Výbor rovněž žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o celkovém počtu pracovníků v sociálních službách (v členění na sociální pracovníky, technický personál a administrativní pracovníky).

Informace o celkovém počtu pracovníků v sociálních službách vedeny nejsou, zjistit se dají pouze data pro pečovatelskou službu a ústavní sociální péči.

V případě pečovatelské služby pracuje v této oblasti v ČR 4 190 pečovatelek z povolání, 745 dobrovolných pečovatelek, popř. pečovatelů a ostatních pracovníků v PS je 599 (údaje jsou uvedeny za r. 2002), v ústavní sociální péči je to pak v domovech důchodců a v domovech důchodců - penziencech pro důchodce 19 333 zaměstnanců a v Ústavech sociální péče 11 461 zaměstnanců (údaje také za r. 2002).

Financování služeb

Podle zprávy jsou sociální služby financovány z veřejných zdrojů, přičemž některé služby jsou poskytovány s příspěvím uživatelů a jiné bezplatně. Výbor žádá o předložení podrobnějších údajů v tomto ohledu a dále o to, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o celkových ročních výdajích na sociální služby v posledních pěti letech v členění podle kategorií služeb.

Zda jsou služby poskytované pro uživatele zdarma nebo za úhradu, záleží čistě na rozhodnutí konkrétní neziskové organizace - pokud je zřizovatelem.

Je-li zřizovatelem obec, kraj nebo Ministerstvo práce a sociálních věcí, řídí se výše úhrady uživatele služby dvěma vyhláškami (Vyhláška MPSV č. 82/1993 Sb., o úhradách za pobyt v zařízení sociální péče a Vyhláška MPSV č. 83/1993 Sb., o stravování v zařízeních sociální péče). Vyhláškou jsou stanoveny i maximální ceny úkonů pečovatelské služby (Vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení).

Celkový objem prostředků, které MPSV poskytlo v rámci dotačních řízení v letech 2000 – 2003 nestátním neziskovým organizacím – podle typů sociálních služeb:

TYP SLUŽBY	OBJEM DOTACÍ ZA OBDOBÍ 2000-2003			
	2000	2001	2002	2003
Osobní asistence	15 985 626	18 429 170	29 924 800	47 247 016
Pečovatelská služba (tísňová péče)**	30 905 100	63 882 889	57 398 154	87 399 600
Stacionáře, denní stacionáře a penziony pro seniory**	206 422 864	334 284 460	271 410 431	370 661 800
Centra denních služeb (přechodné a podporované zaměstnávání, chráněné dílny)**	52 903 900	94 672 784	120 215 172	282 352 000
Respitní péče (odlehčovací služby)**	3 467 800	13 671 080	10 511 300	3 735 000
Podporované a chráněné bydlení**	19 283 930	17 760 860	29 567 480	38 479 100
Kontaktní práce (terénní práce a kontaktní centra)**	34 445 500	66 546 989	70 586 868	94 604 300
Raná péče (raná intervence)**	1 963 700	6 429 380	9 059 600	14 391 000
Poradenství (poradny)**	53 174 958	74 055 624	62 366 887	83 294 830
Domy na půl cesty	10 015 900	18 875 160	13 644 700	22 003 000
Terapeutické komunity**	18 648 967	14 307 350	43 359 240	15 082 100
Krizová pomoc	10 200 675	25 174 175	26 376 338	28 037 400
Azylové domy	65 124 764	116 406 665	124 806 334	140 688 400
Noclehárny	529 500	892 040	789 300	855 000
Zařízení péstounské péče**	* 7948500	7 290 000	909 600	7 723 600
Ostatní**	33 199 300	0	3 958 800	57 553 820
CELKEM	564 220 984	872 678 626	874 885 004	1 294 107 966

* vypočítáno odhadem z částky Ostatní pro rok 2000

**U řady služeb docházelo mezi jednotlivými lety ke slučování skupin a proto jsou uvedené údaje odhady skutečného objemu dotací za dané období.

Současný způsob financování soc. služeb je charakterizován tím, že:

- ze státního rozpočtu jsou financováni poskytovatelé služeb, a to rozdílně podle zřizovatele i typu služby,
- krajská zařízení soc. služeb – v podstatě 100% ze státního rozpočtu,
- obecní zařízení soc. služeb – pouze systémem dotace na lůžko (tj. lůžková zařízení),
- nestátní neziskové subjekty – financování NNO pokrývá většinou státní dotační systém,
- některé typy soc. služeb nejsou ze státního rozpočtu financovány vůbec (jde např. o pečovatelskou službu provozovanou obcemi),
- financování soc. služeb z místních a regionálních rozpočtů je menšinové,
- poskytování soc. služeb je převážně v samostatné působnosti krajů a obcí (kromě 5ti ÚSP zřizovaných MPSV),
- sociální služby provozují také NNO, které pokrývají přibližně 20% z celkové sítě služeb.

Výdaje, resp. finanční toky na provoz soc. služeb – stav v roce 2004:

Ze státního rozpočtu 56%, tj.:

Dotační řízení MPSV vůči NNO

Dotace obcím na lůžko na DD a ÚSP

Dotace krajům (obcím) na výkon zřizovatelských funkcí

Příspěvek na péči o osobu blízkou

Zvýšení důchodu pro bezmocnost

Z rozpočtu krajů 2%, tj.:

Příspěvek zřizovatele na provoz sociálních služeb

Grantové řízení krajů vůči poskytovatelům soc. služeb

Z rozpočtu obcí 16%, tj.:

Příspěvek zřizovatele na provoz soc. služeb

Grantové řízení obcí vůči poskytovatelům soc. služeb

Jedinec (úhrada uživatele) 26%

Alokované objemy:

Státní rozpočet celkem 10,5 mld. Kč

(z toho 3,1 mld. Kč dávkové systémy a 7,4 mld. Kč provozní dotace na sociální služby)

Obec z vlastních zdrojů (provozní výdaje na soc. služby v rámci rozpočtového určení daní) 2,1 mld. Kč

Kraje z vlastních zdrojů (provozní výdaje na soc. služby v rámci rozpočtového určení daní) 0,25 mld. Kč

Jedinec (úhrada uživatele = spoluúčast) 3,4 mld. Kč

Článek 14, odstavec 2

„Aby zajistily účinný výkon práva využívat sociální služby, smluvní strany se zavazují: že budou povzbuzovat účast jednotlivců a dobrovolných nebo jiných organizací při zřizování a provozu těchto služeb.“

Uved'te prosím opatření přijatá k umožnění nebo povzbuzení účasti jednotlivců a charitativních organizací a jiných vhodných organizací při zakládání a provozu takových služeb.

Účast jednotlivců nebo organizací při vzniku či provozu soc. služeb je umožněna např. v rámci procesů plánování služeb – do tohoto procesu se zapojují jak ti, kteří služby zřizují (zadavatelé), a poskytují, tak i jejich uživatelé a veřejnost. Vznik nových služeb (a fungování stávajících) v neziskovém sektoru MPSV podporuje prostřednictvím dotačního řízení, kdy provozovatelem služby může být např. i fyzická osoba nebo občanské sdružení, obecně prospěšná společnost apod. S odbornými organizacemi je rovněž konzultována příprava nových rámcových opatření či dokumentů; konzultační proces, do nějž se zapojili také zástupci NNO, zájmových a profesních sdružení či asociací, byl uplatňován i při vzniku již výše zmíněného věcného návrhu zákona o sociálních službách. Zapojení jednotlivců je možné také ve formě dobrovolnické služby. Dobrovolníci pracují na základě zákona o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb. Podléhají systému akreditací a je zajištěno jejich systémové vzdělávání. Existuje Národní dobrovolnické centrum, které má regionální pobočky. Dobrovolníci mohou působit v sociálních a zdravotních službách.

Výbor v závěrech k předchozí zprávě k čl. 14. odst. 2 žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty podrobnější informace o povaze a počtu organizací zapojených do poskytování sociálních služeb, kategoriích služeb, které poskytují, a podmínkách, které mají splňovat. Dále žádal o sdělení odhadu celkové roční výše prostředků vynakládaných státem na tyto účely.

MPSV údaje o počtu a povaze všech organizací zapojených do poskytování sociálních služeb neshromažďuje – na trhu sociálních služeb existuje velké množství různých poskytovatelů sociálních služeb, jejichž zřizovateli jsou kraje, města, obce, MPSV (pouze 5 ÚSP) a dále sociální služby z velké části poskytují nestátní neziskové subjekty. Žádný z jmenovaných zřizovatelů ani poskytovatelů nemá povinnost předávat MPSV o sobě údaje.

Důležité je upozornit na to, že v platné legislativě, tj. zákonu č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, jsou uvedeny pouze tyto sociální služby: výchovná a poradenská péče, ústavní sociální péče, péče v ostatních zařízeních sociální péče, pečovatelská služba, stravování.

MPSV ČR zpracovalo novou typologii sociálních služeb, kde je spektrum služeb uvedených v platném právním předpisu rozšířeno o ty sociální služby, které vznikly po roce 1989 – tj. např. chráněné bydlení, podporované zaměstnání, krizová pomoc (viz. předchozí zpráva).

Součástí návrhu věcného záměru zákona o sociálních službách je povinnost registrace všech poskytovatelů sociálních služeb v Registru poskytovatelů sociálních služeb. Podmínkou registrace bude splnění formálních záležitostí a dále pak auditu kvality sociálních služeb, jelikož na základě splnění podmínek auditu kvality je poskytovatel zaregistrován.

Vzhledem k tomu, že MPSV každoročně připravuje dotační řízení pro nestátní neziskové subjekty, je možné na základě dostupných údajů z roku 2003 konstatovat, že v tomto roce bylo podpořeno celkem 539 organizací, z toho naprostou většinu (78%) tvořila občanská sdružení. Celkový objem prostředků určený na podporu sociálních služeb v roce 2003 činil 1 294 107 966 Kč. Z toho přes 90% prostředků bylo určeno pro církevní právnické osoby, důvodem je existence velkého subjektu v této skupině, který každoročně podává stovky žádostí (Česká katolická charita).

Objem prostředků, které MPSV poskytlo v rámci dotačních řízení v roce 2003 nestátním neziskovým organizacím – podle povahy organizací:

Typ organizace	Počet organizací	Celková dotace v roce 2003
Církev	25	569 011 500
Fyzické osoby	33	12 989 500
Obecně prospěšné společnosti	61	73 425 820
Občanská sdružení	420	638 681 146
CELKEM	539	1 294 107 966

Výbor dále žádal o informaci, jak se mohou jednotlivé osoby podílet na zakládání a udržování sociálních služeb, zejména zda a jak se do těchto činností zapojují jednotliví uživatelé sociálních služeb.

Jednotlivé osoby mohou poskytovat sociální služby jako fyzické osoby (formou živnostenského listu) nebo mohou zakládat např. občanská sdružení nebo obecně prospěšné společnosti, které mohou rovněž působit v oblasti soc. služeb.

Uživatelé se na fungování služeb mohou podílet tím, že poskytovatelům služeb dávají zpětnou vazbu - v rámci inspekcí kvality služeb jsou vedeny rozhovory přímo s uživateli, dále se mohou zapojovat do procesů plánování služeb na místní nebo regionální úrovni, kdy v rámci pracovních nebo koordinačních skupin navrhují a prosazují jak systémová, tak i jednotlivá konkrétní opatření ke zlepšení nebo zdokonalení služeb.

Seznam příloh k článku 14:

- *zákon č.198/2002 Sb., o dobrovolnické službě*

Článek 15, odstavec 2

„Aby zajistily účinný výkon práva osob se zdravotním postižením na přípravu k povolání, rehabilitaci a sociální adaptaci, smluvní strany se zavazují:

že přijmou odpovídající opatření pro umístění osob s postiženími do zaměstnání, například zřídí specializované zprostředkovatelny, příležitosti pro chráněné zaměstnání a přijmou opatření k pobídce zaměstnavatelů, aby přijímali osoby s postiženími do zaměstnání.

Otázka A

Popište prosím opatření přijatá k zajištění zprostředkování a, pokud je to možné, umístění tělesně a duševně postižených osob (například pomocí kvót, finančních pobídek, atd.).

Uvádíme doplňující informace z oblasti přípravy na výkon povolání:

Speciální školy poskytují pomocí zvláštních výchovných a vyučovacích metod, prostředků a forem výchovu a vzdělávání žákům mentálně, smyslově nebo tělesně postiženým, žákům s vadami řeči, žákům s více vadami, žákům obtížně vychovatelným a žákům nemocným a oslabeným, umístěným ve zdravotnických zařízeních; připravují tyto žáky k začlenění do pracovního procesu a života společnosti. Postavení speciálních škol v české vzdělávací soustavě je zakotveno zákonem č. 29/1984 Sb.(školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Speciálními školami jsou také zvláštní školy, odborná učiliště, praktické školy a pomocné školy.

Mohou se zřizovat základní škola, střední školy a speciální školy jako školy s celodenní výchovou nebo jako internátní školy. Školy s celodenní výchovou poskytují žákům kromě vzdělávání i celodenní výchovu a stravování, internátní školy též ubytování. Pro žáky, které je třeba ze závažných důvodů ubytovat v místě školy, lze v základní škole nebo ve speciální škole zřídit internát a ve střední škole domov mládeže jako součásti školy, v nichž se žákům poskytuje kromě výchovy i ubytování a stravování.

Součástí školy mohou být předškolní zařízení, školní družina, školní klub, knihovna, internát, domov mládeže, školní jídelna, školní hospodářství, popřípadě jiné součásti. Síť speciálních škol a speciálních školských zařízení (včetně speciálních a specializovaných tříd na běžných školách) zajišťuje dostupnost pro většinu žáků se zdravotním postižením. Tyto školy jsou z velké většiny zřizovány státem (Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy) nebo samosprávnými orgány kraje.

Tabulka 2: Vývoj počtu speciálních škol v letech 1995/96-2002/03

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
Školy - počet ředitelství	1 027	1 002	986	892	888	819	817	792
Mateřské školy	253	262	259	238	235	231	233	240
Základní a zvláštní školy	750	692	671	647	639	610	610	602
v tom:								
základní školy	237	206	195	190	188	178	182	185
zvláštní školy	513	486	476	457	451	422	428	417
Pomocné školy (včetně přípr. stupně)	92	151	153	237	249	248	257	262
Gymnázia a SOŠ (včetně praktických škol)	106	122	137	136	133	124	123	128
z toho gymnázia a SOŠ	.	.	.	18	18	19	19	19
SOU a OU	148	156	158	157	167	170	167	163

Zdroj: ÚIV

Počet žáků speciálních škol zaznamenal od roku 1995/96 mírný pokles, který je způsoben jednak poklesem populační křivky, jednak silící integrací postižených dětí do běžných škol. V letech 1998/99-2000/01 se počet žáků speciálních škol pohyboval kolem hranice 70 tis. (v roce 2000/01 to bylo 69,1 tisíc žáků).

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
Celkem	73,6	72,1	71,6	70,4	70,3	69,1	67,7	67,0
Mateřské školy	7,5	7,1	6,8	6,5	6,4	6,2	6,1	6,0
Základní a zvláštní školy	44,5	45,1	43,8	42,5	40,8	39,0	37,7	36,7
v tom:								
základní školy	10,1	10,1	9,7	9,8	9,5	9,5	9,5	9,5
zvláštní školy	35,1	35,0	34,1	32,7	31,3	29,6	28,2	27,2
Pomocné školy (včetně přípr. stupně)	3,0	3,4	3,8	4,2	4,4	4,7	4,9	5,2
Gymnázia a SOŠ (včetně prakt. škol)	4,1	4,6	5,2	5,2	5,2	4,2	3,6	3,3
z toho: G a SOŠ	*	*	*	1,7	1,6	1,8	1,8	1,7
SOU a OU	14,4	11,9	11,9	12,1	13,6	14,8	15,3	15,7

Tabulka 3: Vývoj počtu žáků speciálních škol (v tis.) v letech 1995/96-2002/03

Zdroj: ÚIV

V průběhu let se měnila i struktura žáků speciálních škol podle druhu postižení. Klesal především podíl žáků mentálně postižených, na druhou stranu narůstal podíl žáků s kombinacemi postižení. I když postupně klesal podíl mentálně postižených, tvořil v roce 2002/03 tři čtvrtiny žáků speciálních škol, 9 % žáků je kombinovaně postiženo.

Tabulka 4: Vývoj počtu žáků speciálních škol podle typu postižení (v tis.) v letech 1995/96-2002/03

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
Celkem	61,0	60,1	60,3	58,3	59,8	58,2	56,0	54,4
mentální postižení	48,1	46,8	46,4	44,9	45,4	43,8	42,1	40,5
sluchové postižení	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4
zrakové postižení	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,3
vady řeči	1,9	2,2	3,0	2,7	2,3	2,3	2,3	2,3
tělesné postižení	1,6	1,8	1,6	1,7	1,9	1,9	1,7	1,5
kombinace postižení	4,3	4,2	4,1	3,7	4,8	4,8	4,8	5,1
vývojové poruchy	1,3	1,4	1,5	1,7	1,7	1,7	1,6	1,7
zdravotně oslabení	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
ostatní	-	-	-	0,1	-	-	-	-

Zdroj: ÚIV

Poznámky:

Údaje bez dětí ve školách při zdravotnickém zařízení, z výchovných a diagnostických ústavů a bez dětí bez zdravotního postižení.

Otázka B

Uveďte prosím skutečný nebo přibližný počet duševně nebo tělesně postižených osob, které ve sledovaném období našly placené zaměstnání (ať již ve zvláštních institucích nebo mimo ně).

Odkazujeme na odpovědi k dotazům výboru k tomuto článku, které následují.

K článku 15. odstavci 2 uplatnil Výbor v rámci závěrů k předchozí zprávě tyto připomínky a dotazy:

Obecné poznámky

Výbor měl zájem o informaci, zda, popř. jaké byly přijaty nebo jsou plánovány kroky k odpoutání se od medicínského vymezení invalidity směrem k vymezení spíše společenskému, například k definici schválené WHO v rámci Mezinárodní klasifikace funkční schopnosti (ICF, 2001).

V rámci lékařské posudkové služby, která posuzuje zdravotní stav a pracovní schopnosti občanů pro účely zaměstnanosti a poskytování dávek a služeb, podmíněných nepříznivým zdravotním stavem, a to z oblasti důchodového pojištění, sociální péče a státní sociální podpory, se neposuzuje pouze samotný zdravotní stav, ale i negativní důsledky z něj vyplývající. Stávající vymezení plné a částečné invalidity, platné od roku 1996, tak v sobě zahrnuje jak prvek medicínský (objektivizace zdravotního stavu a hodnocení druhu a stupně zdravotního postižení), tak také prvek sociální (zohledňuje se dosažený stupeň vzdělání, dosavadní zkušenosti, znalosti a pracovní anamnéza, dále adaptace na zdravotní postižení a doba trvání jeho nepříznivého vlivu, schopnost rekvalifikace apod.).

Současný systém posuzování invalidity (plné i částečné) reaguje:

- a) na nové poznatky v oblasti medicíny (důraz na měření funkčních schopností)
- b) na změny a nové trendy v sociální oblasti (moderní způsob řešení důsledků nepříznivé situace jedince).

Z výše uvedeného vyplývá, že daný způsob posuzování zdravotního stavu a důsledků z něj vyplývajících je v souladu se základními principy definovanými v Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností a zdraví. Zástupci MPSV jsou členy pracovní skupiny, která se zabývá možnostmi praktického využití této klasifikace v sociální a zdravotní oblasti. Klasifikace poskytuje obecný základ pro hodnocení důsledků onemocnění, úrazů a vrozených vad a umožňuje lepší plánování služeb, zajištění léčby a rehabilitace, včetně hodnocení sociálních vlivů, což považujeme za důležité jak pro formulaci politiky v dané oblasti, tak pro realizaci konkrétních opatření.

Klasifikace již byla přeložena do českého jazyka, členové pracovní skupiny a další zainteresované osoby se podílejí na revizi tohoto překladu, vypracování jednotné české

terminologie a formulaci možné definice zdravotního postižení. Ke spolupráci byla vyzvána i odborná veřejnost a organizace osob se zdravotním postižením. Dalším krokem pak bude využití této klasifikace pro hodnocení zdravotního stavu pro účely zaměstnanosti, systému důchodového pojištění, státní sociální podpory, sociální péče apod. V současné době probíhá výměna informací a konzultace se zahraničními partnery (SRN, Finsko - v rámci twinningového projektu, Holandsko, Francie, Velká Británie).

Výbor dále žádal informace o počtu invalidních osob v České republice, o počtu těchto osob v produktivním věku a o počtu zaměstnaných invalidů.

Výbor při rozkladu údajů obsažených v předcházející zprávě konstatoval, že podle této zprávy patřilo pouze 8,9 % invalidních osob mezi registrované nezaměstnané, v roce 2001 se ucházelo o zaměstnání 461 923 invalidních osob, což bylo 13,3 % celkového počtu nezaměstnaných. Dále poznamenává, že 4 % z celkového počtu volných pracovních míst bylo určeno pro invalidní osoby a že o každé takové místo se ucházelo 29,2 osoby.

K výše uvedenému rozkladu opětovně upozorňujeme, že v ČR pro potřeby zaměstnávání a pro vztahy z toho plynoucí jsou občané se zdravotním postižením zákonem č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti (dále jen zákon o zaměstnanosti), definováni jako občané se změněnou pracovní schopností (dále jen ZPS) a občané se změněnou pracovní schopností s těžším zdravotním postižením (dále jen ZPS s TZP). Občanem se ZPS je občan, který má pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav podstatně omezenou možnost pracovního uplatnění nebo omezenou možnost k přípravě pracovního uplatnění. Občany se ZPS jsou též poživatelé důchodů podmíněných dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem, pokud jim zachovaná pracovní schopnost dovoluje pracovní uplatnění nebo přípravu pro toto uplatnění, tzn. **nelze používat pojem invalidní osoba.**

Z výše citovaného textu výboru dále vyplývá, že statistický přehled přiložený k předchozí zprávě ČR zřejmě nebyl dostatečně přehledný a došlo k omylu. Proto upřesňujeme a aktualizujeme požadované údaje:

Údaj 461 923 je celkový počet všech uchazečů o zaměstnání evidovaných úřady práce v roce 2001. Z tohoto počtu bylo 61 518 uchazečů se ZPS.

V roce 2001 bylo podle ČSÚ – VŠPS celkem 411,9 osob se ZPS ve věku 15 let a více, z toho ve věku 15 – 59 let 286,0 tisíc osob (69,4 %). Z celkového počtu osob se ZPS bylo zaměstnaných 83,9 tisíc, z toho ve věku 15 až 59 let 81,1 tisíc osob (96,6 %).

V ČR bylo v roce 2002 podle stejného zdroje celkem 450,2 tis osob se ZPS ve věku 15 let a více, z toho ve věku 15 – 59 let 313,4 tisíc osob (69,6 %). Z celkového počtu osob se ZPS bylo zaměstnaných 95,1 tisíc, z toho ve věku 15 až 59 let 91,3 tisíc osob (96,0 %).

V evidenci ÚP bylo ke konci roku 2001 – 61 518 uchazečů o zaměstnání se ZPS, což činilo 13,3 % z celkového počtu uchazečů. Ke stejnému datu bylo na ÚP nahlášeno 52 084 volných pracovních míst, z toho 2 108 VPM pro uchazeče se ZPS, tj. 4,0 %. Na jedno VPM pro ZPS připadalo 29,2 uchazeče se ZPS

V evidenci ÚP bylo ke konci roku 2002 - 66 907 uchazečů o zaměstnání se ZPS, což činilo 13,0 % z celkového počtu uchazečů. Ke stejnému datu bylo na ÚP nahlášeno 40 651 volných pracovních míst, z toho 1 747 VPM pro uchazeče se ZPS, tj. 4,3 %. Na jedno VPM pro ZPS připadalo 38,3 uchazeče se ZPS.

Ke konci roku 2003 bylo ÚP evidováno 71 806 uchazečů o zaměstnání se ZPS (13,2 % z celkového počtu uchazečů). Ke stejnému datu bylo na ÚP nahlášeno 40 188 volných pracovních míst, z toho 1 587 VPM pro uchazeče se ZPS (tj 3,9 %). Na jedno VPM pro ZPS připadalo ke konci roku 2003 - 45,2 uchazeče se ZPS.

Opatření na podporu zaměstnanosti

Výbor dále konstatoval, že v přípravě byl nový právní předpis o ucelené rehabilitaci a měl zájem o další informování o vývoji v této oblasti.

Dne 4. června 2003 vláda ČR projednala materiál „Teze ucelené rehabilitace osob se zdravotním postižením“, který předložilo MPSV (spolupředkladateli byly resorty ministerstva zdravotnictví a ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy). Svým usnesením č. 547 tyto teze schválila a uložila ministrům odpovídajících resortů, aby je promítli do návrhů příslušných právních předpisů. V souladu s naplněním tohoto usnesení navrhlo MPSV zařadit do plánu legislativních prací vlády na rok 2004 úkol:

- do 31. března 2004 předložit do vlády návrh věcného záměru zákona o ucelené rehabilitaci osob se zdravotním postižením;
- do 31. prosince 2004 předložit do vlády návrh zákona o ucelené rehabilitaci osob se zdravotním postižením, přičemž předpokládaná doba účinnosti tohoto zákona je 1. leden 2006.

Základním koncepčním východiskem předložených tezí je vymezení systému ucelené rehabilitace a těch rehabilitačních činností, které vedou k dosažení optimální úrovně zdravotního stavu osob se zdravotním postižením a jeho stabilizaci, k maximální soběstačnosti a nezávislosti a je-li to možné, k přípravě pro vhodné pracovní uplatnění. Systém by měl přispět k vytvoření podmínek pro co nejrychlejší návrat osob se zdravotním postižením do běžného života, tj. zapojení do společenských a pracovních aktivit. Návrh právní úpravy předpokládá mimo jiné zakotvení práva osoby se zdravotním postižením na poskytnutí ucelené rehabilitace, vymezení okruhu oprávněných osob, definuje věcné, personální i technické standardy jednotlivých oblastí rehabilitace a ukládá součinnost všem subjektům, které se na ní podílejí. Tato součinnost je jednou z podmínek, které by měly zaručovat včasnost, návaznost, koordinovanost, efektivnost, dostupnost i individuální přístup při provádění této rehabilitace.

Výbor dále žádal o sdělení, kolik zaměstnavatelů dodržuje zákonnou povinnost zaměstnávat invalidní osoby a kolik se jich zbavuje této povinnosti alternativním způsobem.

V roce 2002 z 21 973 zaměstnavatelů, na které se vztahovala zákonem stanovená povinnost zaměstnávat osoby se ZPS v 4% podílu z celkového počtu zaměstnavatelů, tuto povinnost plnilo 18 694 zaměstnavatelů, kteří svou povinnost splnili na 5,2% (z toho přímým zaměstnáváním na 3,08%, odběrem výrobků na 1,36% a odvodem do státního rozpočtu 0,85%). Většina zaměstnavatelů využila všech tří způsobů plnění.

Právní předpis (přijatý mimo sledované období a nahrazující předchozí systém) stanoví, že zaměstnavatelé zaměstnávající nejméně 50 % invalidních osob dostávají příspěvek od místního úřadu práce. Výše příspěvku je 0,35 % průměrné mzdy za každou zaměstnanou invalidní osobu. Výbor se tázal, kolik zaměstnavatelů pobírá tyto příspěvky. Dále se tázal, zda byl tímto systémem nahrazen systém stanovený v Zásadách Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva financí pro poskytování dotací.

Na výše specifikovaný příspěvek podle zákona o zaměstnanosti byla v roce 2002 poskytnuta částka v celkové výši 410 937 tisíc Kč. Z této částky vyplývá, že zaměstnavatelé zaměstnávající více než 50 % zaměstnanců se ZPS zaměstnávali celkem 6 918 zaměstnanců se ZPS.

Statisticky je sledován počet osob, na které je příspěvek poskytován, z poskytnutých informací úřady práce byl příspěvek poskytnut přibližně 150 zaměstnavatelům.

Tento příspěvek, poskytovaný podle § 24a zákona o zaměstnanosti, pouze částečně nahradil dotace poskytované podle Zásad MPSV, a to v části dotace poskytované zaměstnavateli na úhradu soc. pojištění zaměstnanců. Nadále jsou podle Zásad MPSV poskytovány zaměstnavatelským subjektům zaměstnávajícím více než 50% zaměstnanců se ZPS z celkového počtu zaměstnanců zaměstnavatele dotace investičního charakteru.

Výbor žádal o informace o všech dalších přijatých opatřeních na pomoc invalidním osobám při integraci do běžného pracovního prostředí, zejména s ohledem na nízký počet pracovních míst, která jsou v zásadě vhodná pro tyto osoby (viz statistika v obecných poznámkách).

Mimo již uvedená opatření (zvýšená pozornost při poradenství a zprostředkování zaměstnání, cílené rekvalifikace, stanovení povinností zaměstnavatelům, příspěvek na vytvoření chráněného prac. místa, příspěvek na částečné krytí provozních nákladů chráněné dílny, příspěvek poskytovaný podle ustanovení §24a, investiční dotace, daňová zvýhodnění) je možné využít při umísťování osob se ZPS i ostatních nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, zejména příspěvku ke mzdě a umístění na veřejně prospěšných pracích. Návrh nového zákona o zaměstnanosti zavádí pro každou osobu se zdravotním postižením, která požádá o zařazení do pracovní rehabilitace stanovení individuálního akčního plánu, který vychází z posouzení zdravotního stavu žadatele jeho schopností a zároveň i ze situace trhu práce v dané oblasti.

Výbor dále - zdůraznil své přesvědčení, že situace invalidních osob vyžaduje přijetí antidiskriminačních předpisů - a **žádal o sdělení, zda jsou invalidní osoby proti diskriminaci chráněny ve sféře zaměstnání.**

Zákon č.1/1991 Sb., o zaměstnanosti, v §1 zakazuje diskriminaci při přístupu k zaměstnání a je zde zapracován i zákaz tzv. nepřímé diskriminace a navádění k ní. Antidiskriminační ustanovení bylo zavedeno do zákona o zaměstnanosti úpravou, která nabyla účinnosti 1. 10. 1999. Podle tohoto ustanovení nesmí být odepřeno právo na zaměstnání z řady důvodů, mezi vyjmenované důvody patří také hledisko zdravotního stavu.

Další úprava na podporu zaměstnávání občanů se zdravotním postižením byla přijata s účinností od 28. 5. 2002. Do zákona o zaměstnanosti byla zavedena možnost uplatňovat ze strany příslušných státních orgánů tzv. pozitivní opatření, tj. opatření na podporu a dosažení rovného zacházení m.j. s občany se změněnou pracovní schopností a dalšími skupinami občanů, kteří mají ztížené postavení na trhu práce, pokud jde o přístup k zaměstnání, rekvalifikaci, přípravě k práci a ke specializovaným kursům.

Výbor rovněž žádal informaci o celkovém počtu osob v chráněných zaměstnáních, o počtu osob pracujících v chráněných zaměstnáních, které přecházejí do běžného pracovního prostředí, jakož i o podmínkách zaměstnávání v chráněných zaměstnáních a o rozsahu činnosti odborových organizací na těchto pracovištích.

K zodpovězení dotazu nejprve upřesňujeme rozdíly v chápání pojmu chráněná dílna definovaného právními předpisy ČR a chráněnou dílnou ve smyslu dotazu. Chráněná dílna ve smyslu dotazu je zařízení, ve kterém v procesu pracovní rehabilitace je osoba se zdravotním postižením připravována pro další pracovní uplatnění. Chráněnou dílnu naše právní předpisy definují jako pracoviště, ve kterém je zaměstnáno více než 60% zaměstnanců se změněnou pracovní schopností. Zřizovatelem chráněné dílny mohou být jak fyzické tak právnické osoby. Pokud je zřizovatelem občanské sdružení nebo církev, jsou zaměstnanci chráněné dílny převážně osoby s těžším zdravotním postižením, které by měly velmi omezenou možnost uplatnění na volném trhu práce a o převedení do otevřeného trhu práce nemají zájem.

Pokud je zřizovatelem jiná než výše uvedená fyzická nebo právnická osoba je chráněná dílna většinou jedním z hospodářských středisek zaměstnavatele, který jako celek splňuje podmínku zaměstnávání více než 50% zaměstnanců se změněnou pracovní schopností z celkového počtu svých zaměstnanců. Zde chráněná dílna může i plnit funkci pracoviště, ve kterém se osoba se změněnou pracovní schopností připraví pro další, náročnější pracovní činnosti a je přeřazena do jiného hospodářské střediska stejného zaměstnavatele. Zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají více než 50% občanů se změněnou pracovní schopností z celkového počtu svých zaměstnanců, jsou specifickou skupinou. Tito zaměstnavatelé mají zkušenost se zaměstnáváním osob těžko umístitelných na trhu práce, dovedou přizpůsobit pracoviště potřebám zdravotně postižené osoby, vytváří pracovní klima, které umožňuje této osobě integraci do pracovního kolektivu. Tyto zaměstnavatelské subjekty se pohybují na volném trhu a platí pro ně obecná ekonomická pravidla.

Úřad práce může poskytnout příspěvek na zřízení pracovního místa v chráněné dílně a příspěvek na částečné krytí provozních nákladů chráněné dílny.

Z výše poskytnutých příspěvků lze vyvodit počet takto zřízených pracovních míst v kalendářním roce – v roce 2002 bylo takto zřízeno 976 pracovních míst. Z výše poskytnutých příspěvků na částečné krytí provozních nákladů lze odvodit počet chráněných míst, v roce 2002 úřady práce poskytovaly příspěvek na 4 679 pracovních míst. Tyto údaje nemají plnou vypovídací hodnotu, protože chráněná místa v chráněných dílnách mohou vznikat i bez příspěvku úřadu práce a zároveň ne na všechna pracovní místa úřad práce poskytuje příspěvek na částečné krytí provozních nákladů.

Jednoznačným ukazatelem počtu pracovních míst u zaměstnavatelů převážně zaměstnávajících osoby se změněnou pracovní schopností je výše poskytnutých finančních prostředků podle ustanovení § 24a zákona o zaměstnanosti. V roce 2002 byl tento příspěvek poskytnut pro 6 918 zaměstnanců uváděných v průměrném ročním přepočteném počtu, tzn. zaměstnavatelé zaměstnávající více než 50% zaměstnanců se ZPS zaměstnávali v roce 2002 6 918 těchto zaměstnanců.

Příspěvky na zřízení pracovního místa v chráněné dílně jsou poskytovány úřady práce na základě dohody, kterou je stanovena povinnost toto pracovní místo zachovat nejméně po dobu dvou let. Statisticky je sledován počet zřízených chráněných pracovních míst v daném roce a počet umístěných osob na tato místa.

	k 31.12.2001	K 31.12.2002	K 31.12.2003
Počet vytvořených chráněných pracovních míst	1 032	976	1 185
Počet umístěných uchazečů se ZPS na tato místa	1 043	1063	1 221

„Aby zajistily účinný výkon práva matek a dětí na sociální a ekonomickou ochranu, smluvní strany přijmou všechna vhodná a nutná opatření k tomuto účelu, včetně zřízení a provozování postačujících institucí nebo služeb.“

Otázka A

Uved'te prosím opatření přijatá ve Vaší zemi k provedení tohoto článku a poskytněte přehled oblastí pokrytých sociální a ekonomickou ochranou pokud jde o:

a. matky;

b. děti;

a seznam institucí nebo služeb, které přispívají k této ochraně.

Poskytněte prosím statistické údaje ukazující procento matek a dětí, které mají prospěch z takové ochrany.

Uvádíme doplňující a aktualizované údaje k předchozí zprávě:

V systému opatření k zajištění účinného výkonu práv matek mají důležitou úlohu mateřské školy, které umožňují matkám výkon jejich povolání. Mateřské školy jsou určeny především pro výchovu dětí ve věku od tří let do dovršení věku šesti let. Ve výjimečných případech je mohou navštěvovat i děti mladší a na základě odkladů povinné školní docházky jsou do mateřských škol zařazeny i děti starší šesti let. I když docházka do mateřské školy není povinná, snahou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je zajistit co nejvyšší účast dětí v předškolním vzdělávání, včetně organizačního opatření tak, aby nebyly z docházky vyřazovány děti, jejichž matky jsou na mateřské dovolené nebo nezaměstnané. V posledním roce před zahájením povinné školní docházky, tedy u dětí pětiletých, je v dlouhodobém záměru zajistit bezplatné předškolní vzdělávání. Hlavním důvodem této snahy je to, že docházka do mateřské školy před vstupem do povinného vzdělávání napomáhá emocionálnímu a sociálnímu rozvoji dítěte, orientuje zájem dítěte na učení, rozvíjí komunikativní dovednosti a myšlení, rozvíjí tvořivost a fantazii, a tím napomáhá mnohem lepší adaptaci dítěte do školního prostředí a pomáhá dětem překonávat či zmírnit různé handicap, které mohou způsobovat problémy po vstupu do základní školy.

Tabulka 5: Vývoj mateřských škol, tříd a dětí v letech 1995/96–2002/03

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
Školy	6 475	6 343	6 152	6 028	5 901	5 776	5 642	5 558
Třídy	14 715	14 400	13 829	13 509	13 006	12 611	12 382	12 304
Děti (v tis.)	333,4	317,2	307,5	302,9	290,2	279,8	276,4	278,9

Zdroj: ÚIV

V posledních letech stále klesá velikost populace 3-5letých dětí a tento trend se odrazil i v předškolním vzdělávání. Počet mateřských škol v posledních deseti letech klesá, i když s o něco menší dynamikou, než vykazuje pokles populace 3-5letých dětí – od roku 1995/96 poklesl počet mateřských škol o 14,2 %. Naprostá většina mateřských škol je zřizována obcemi, což zajišťuje odpovídající dostupnost sítě těchto předškolních zařízení. Docházka do mateřské školy je nepovinná, přesto navštěvuje mateřské školy 76 % všech tříletých dětí, 91 % čtyřletých a dokonce 95 % všech pětiletých dětí.

Systém předškolní výchovy je v České republice samozřejmě otevřený i dětem se zdravotním, mentálním i sociálním postižením. Tyto děti mohou navštěvovat speciální mateřské školy, které zajišťují vzdělávání dětí se zdravotním postižením a mateřské školy při dětských domovech. Kromě toho mohou být děti se zdravotním postižením integrovány i do běžných škol, ať už do běžných tříd, nebo do speciálních a specializovaných tříd.

V referenčním období pobíralo přídavek na dítě 1 899 000 dětí (2001), 1 889 000 dětí (2002), tj. v jednotlivých letech zhruba 80 a 81%. Rodičovský příspěvek pobíralo cca 88% rodičů, celkem 258 000 (rok 2001) a 255 000 (rok 2002). I nadále platí, že rodičovský příspěvek je využíván v průměru do 3,5 roku věku dítěte. Porodné bylo vyplaceno 65 000 osobám (2001) a 68 000 osobám (2002). Sociální příplatek byl poskytnut: 433 000 (2001) a 409 000 (2002) a příspěvek na bydlení : 315 000 (2001) a 314 000 (2002).

Otázka B

Popište prosím ustanovení, které ve Vaší zemi zaručuje ženám, které nejsou kryty žádným systémem sociálního zabezpečení potřebnou finanční pomoc během rozumného období před a po porodu, jakož i lékařskou péči nebo jinou odpovídající péči během porodu.

Beze změny

Otázka C

Uveďte prosím opatření přijatá k ochraně svobodných matek.

Beze změny

Otázka D

Sdělte prosím, zda Vaše právní úprava obsahuje ustanovení o:

a. procedurách k určení otcovství nebo mateřství dětí narozených mimo manželství. Pokud je to na místě, uveďte důvody, proč některé kategorie dětí nemohou mít prospěch z těchto procedur a popište zvláštní opatření přijatá pro tyto kategorie dětí;

b. odpovědnosti za výchovu dětí narozených mimo manželství, a zda se tato pravidla odlišují od pravidel aplikovaných na legitimní děti.

c. zvláštních opatřeních pro opatrovnictví a poručnictví k dětem narozeným mimo manželství;

d. přijetí nemanželských dětí za vlastní;

e. zvláštních pravidlech pro dědická práva nemanželských dětí.

Beze změny.

Otázka E

Popište prosím opatření, která ve Vaší zemi platí pro adopci. Jak blízké je postavení adoptovaného dítěte k postavení vlastního dítěte?

Beze změny.

Otázka F

Popište prosím:

- a. kroky učiněné ve Vaší zemi k zajištění adekvátní ochrany siroteků a dětí, jejichž rodiče nemohou jednat jako jejich opatrovníci;*
- b. jak je ve Vaší zemi postaráno o děti bez domova:*
  - ve zvláštních institucích? Pokud ano, popište životní podmínky v těchto institucích;*
  - v rodinách pěstounů?*

Uvádíme aktualizované údaje k písmenu b):

Dnem 1. července 2002 nabyl účinnosti zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, který nově upravil působnost těchto školských zařízení. V souvislosti s přijetím uvedeného zákona č. 109/2002 Sb., došlo ke změně zákona č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, v němž byla zrušena příslušná ustanovení.

Zákon stanovil, že v těchto školských zařízeních s dítětem musí být zacházeno v zájmu plného a harmonického rozvoje jeho osobnosti s ohledem na potřeby osoby jeho věku.

Účelem těchto zařízení je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let, na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání. Účelem školských zařízení pro preventivně výchovnou péči je předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů chování dítěte nebo narušení jeho zdravého vývoje, zmírňovat nebo odstraňovat příčiny nebo důsledky již vzniklých poruch chování a přispívat ke zdravému osobnostnímu vývoji dítěte.

Zařízeními jsou: diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav. Školským zařízením pro preventivně výchovnou péči je středisko výchovné péče.

Zařízení poskytují péči jinak poskytovanou rodiči nebo jinými osobami, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu, dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Zařízení poskytují péči rovněž dětem, u nichž bylo nařízeno předběžné opatření, a dětem, které nejsou občany České republiky a splňují podmínky stanovené zvláštním zákonem.

Do zařízení jsou umísťovány i děti s mentálním, tělesným, smyslovým postižením, s vadami řeči, popřípadě s více vadami, u nichž byla nařízena ústavní výchova, uložena ochranná výchova nebo nařízeno předběžné opatření, pokud stupeň zdravotního postižení neodpovídá jejich umístění do ústavu sociální péče nebo do specializovaného zdravotnického zařízení. Pro tyto děti zařízení zajistí vhodné podmínky úpravou denního režimu a vybavenosti zařízení. Dále zajistí odpovídající vzdělávací, terapeutický a sociálně rehabilitační program nebo zabezpečí jejich týdenní pobyt v internátu školy podle typu jejich postižení a prostřednictvím příslušného zdravotnického zařízení i specializovanou zdravotní péči.

Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi v zařízení je výchovná skupina nebo rodinná skupina. Rodinná skupina je základní organizační jednotkou v dětském domově a v dětském domově se školou.

Diagnostický ústav je zařízení, které přijímá děti na základě výsledků komplexního vyšetření, zdravotního stavu dětí a volné kapacity jednotlivých zařízení je umísťuje do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů. Ve zvláště odůvodněných případech, vyžaduje-li to zájem dítěte, umísťuje dítě mimo zařízení do smluvní rodiny. Diagnostický ústav na základě výsledků diagnostických, vzdělávacích, terapeutických, výchovných a sociálních činností, které jsou součástí komplexního vyšetření, zpracovává komplexní diagnostickou zprávu s návrhem specifických výchovných a vzdělávacích potřeb stanovených v zájmu rozvoje osobnosti.

Dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova. Do dětského domova mohou být umísťovány děti ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let. Do dětského domova se rovněž umísťují nezletilé matky spolu s jejich dětmi.

Účelem dětského domova se školou je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, nebo jsou-li nezletilými matkami a jejich děti, a to za podmínek stanovených v zákoně.

Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Při výchovném ústavu se jako jeho součást zřizuje základní nebo speciální škola nebo může být jako jeho součástí zřízena střední škola.

Preventivně výchovná péče je poskytování speciálně pedagogických a psychologických služeb dětem s rizikem poruch chování či s již rozvinutými projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji, u nichž není nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova

Středisko poskytuje všestrannou preventivní speciálně pedagogickou péči a psychologickou pomoc dětem s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti. Tato péče je zaměřena na odstranění či zmírnění již vzniklých poruch chování a na prevenci vzniku dalších vážnějších výchovných poruch a negativních jevů v sociálním vývoji dětí, pokud u nich nenastal důvod k nařízení ústavní výchovy nebo uložení ochranné výchovy.

Dítě umístěné v zařízení má právo na zajištění plného přímého zaopatření, na rozvíjení tělesných, duševních a citových schopností a sociálních dovedností, na respektování lidské důstojnosti, na společné umístění se svými sourozenci, nebrání-li tomu závažné okolnosti ve vývoji a vztazích sourozenců, na vytváření podmínek pro dosažení vzdělání a pro přípravu na povolání v souladu s jeho schopnostmi, nadáním a

potřebami, na svobodu náboženství, při respektování práv a povinností osob odpovědných za výchovu usměrňovat dítě v míře odpovídající jeho rozumovým schopnostem, být seznámeno se svými právy a povinnostmi, účastnit se činností a aktivit zařízení organizovaných v rámci výchovného programu s výjimkou zákazu či omezení v rámci opatření ve výchově, stanovených tímto zákonem, obracet se žádostmi, stížnostmi a návrhy na ředitele a pedagogické pracovníky zařízení a požadovat, aby podání adresovaná orgánům a osobám, jsou-li pověřeny výkonem sociálně-právní ochrany, byla ze zařízení odeslána v následující pracovní den po jejich odevzdání bez kontroly jejich obsahu, dále vyjádřit svůj názor na zamýšlená a prováděná opatření, která se ho dotýkají, a na to, aby jeho názorům byla věnována patřičná pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti, dále být hodnoceno a odměňováno a ke svému hodnocení se vyjadřovat, na informace o stavu svých úspor či pohledávek, na udržování kontaktu s osobami odpovědnými za výchovu za podmínek stanovených tímto zákonem, a to formou korespondence, telefonických hovorů a osobních návštěv, přijímat návštěvy, opustit samostatně se souhlasem pedagogického pracovníka zařízení za účelem vycházky, pokud se jedná o dítě starší 7 let věku. Zákon rovněž stanoví povinnosti dítěte a sankce za jejich porušení.

Dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy v zařízeních provádí pověřený státní zástupce státního zastupitelství, v jehož obvodu se zařízení nachází.

Osoby odpovědné za výchovu a děti s vlastními pravidelnými příjmy přispívají příspěvkem na úhradu péče poskytované dětem v zařízeních. Za příjmy se pro účely tohoto zákona považují příjmy uvedené v § 6 zákona č.463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Pokud osoby odpovědné za výchovu prokáží potvrzením okresního úřadu, že jejich příjem nebo příjem jejich rodiny po zaplacení příspěvku stanoveného zákonem bude nižší než životní minimum, uhradí příspěvek v takové výši, aby jim životní minimum zůstalo zachováno. Pokud by takto stanovený příspěvek byl nižší než 100 Kč, příspěvek se nehradí.

Otázka G

Uved'te prosím opatření přijatá ve Vaší zemi na ochranu dětí proti fyzickému a mravnímu ohrožení, špatnému zacházení, nepřijatelným tělesným trestům, násilí a sexuálnímu zneužívání. Uved'te prosím, zda existují zvláštní psychologicko-sociální služby pro děti, které jsou obětí takového zacházení.

Uvádíme doplňující a aktualizované údaje k předchozí zprávě:

Pedagogičtí pracovníci ve školách jsou povinni mimo jiné vykonávat výchovně vzdělávací činnost s přihlédnutím k ochraně žáků před riziky poruch jejich zdravého vývoje, vykonávat dozor nad žáky podle zvláštních předpisů a pokynů ředitele, spolupracovat se zákonnými zástupci žáků a zařízeními náhradní rodinné péče a spolupracovat s výchovným poradcem školy, školním metodikem prevence, případně se zařízeními pedagogicko-psychologického poradenství a orgány sociálně právní ochrany dítěte.

Všichni zaměstnanci škol a školských zařízení jsou dále povinni ohlašovat řediteli školy své poznatky, které svědčí o tom, že žák užívá omamné látky, dopouští se gamblerství, šikany, trestné činnosti nebo je ohrožen jinými sociálně patologickými jevy, dále je-li

vystaven šikaně či týraní, případně jinému nežádoucímu zacházení ve škole i mimo školu. Tím není dotčena povinnost zaměstnanců vyplývající ze zvláštních předpisů.

Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, je každý oprávněn upozornit orgán sociálně-právní ochrany na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti, na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, nebo na skutečnosti, že děti vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, žijí se prostitutací, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití; které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte nebo na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu.

Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 2001-2004 navazuje na výsledky, analýzy, cíle a hodnotový rámec Koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže na období 1998 - 2000. Základním principem strategie prevence sociálně patologických jevů je výchova dětí a mládeže ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a rozvoji osobnosti

Působení na mladou generaci musí mít charakter výchovně vzdělávací. Musí jít o proces vytváření a upevňování morálních hodnot, zvyšování sociální kompetence dětí a mládeže, o rozvoj dovedností, které vedou k odmítání všech forem sebedestrukce, projevů agresivity a porušování zákona.

Škola a školská zařízení na sebe musí vzít povinnost poskytovat nabídku takových činností a podmínek, které vedou k získání potřebných sociálních dovedností. Musí ve zvýšené míře převzít i výchovnou roli, protože dnešní rodina v tomto směru mnohdy plní jen některé ze svých někdejších základních funkcí.

Prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy představuje aktivity ve všech oblastech prevence: drogových závislostí, alkoholismu a kouření, kriminality a delikvence, virtuálních drog (počítače, televize a video), patologického hráčství (gambling), záškoláctví, šikanování, vandalismu aj. forem násilného chování, xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu.

Otázka H

Uveďte prosím, jak je zajištěno právní zastoupení dětí, zejména v případech sporů mezi rodiči nebo osobami majícími děti na starosti; mají děti právo osobně se účastnit soudního projednání a, pokud je tomu tak, od jakého věku a ohledně kterých záležitostí.

Beze změny.

Otázka I

Uveďte prosím, zda Vaše právní úprava stanoví zvláštní instituce nebo zvláštní soudy (např. dětské tribunály nebo zvláštní postupy) pro řízení s mladistvými delikventy.

Uveďte prosím, jaký je věk pro trestní odpovědnost a jaké sankce lze uložit; možné tresty a podmínky pro jejich uplatnění, zejména pokud jde o tresty spojené s omezením svobody. Uveďte prosím také opatření na ochranu, výchovu, zacházení a péči poskytovanou jako prostředek prevence nebo jako alternativa k vazbě, jakož i opatření sloužící k minimalizaci rizik pro zranitelné mladistvé.

Uvádíme aktualizované údaje k předchozí zprávě:

Podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže nově upravuje zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2004.

Mládeží se pro účely tohoto zákona rozumí děti mladší patnácti let a mladiství, dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku, a mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.

Řízení proti mladistvým koná soud pro mládež, kterým je zvláštní senát anebo v zákonem stanovených případech předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu. Soud postupuje ve spolupráci s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí a s Probační a mediační službou. Soudci, státní zástupci, příslušníci policejních orgánů a úředníci Probační a mediační služby působící v trestních věcech mládeže musí mít zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží.

Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění. Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné. Dopustí-li se dítě mladší než patnáct let činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě stanovená zákonem.

Subsidiarita vzetí mladistvého do vazby je vyjádřena zásadou, podle níž může být mladistvý vzat do vazby jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak. Vazba mladistvého může být dle možností nahrazena zárukou, peněžitou zárukou, dohledem, slibem nebo jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby. Na ochranu mladistvého je stanovena poměrně široká povinnost orgánu činného v trestním řízení vyrozumět o zadržení, zatčení nebo vzetí mladistvého do vazby jeho zákonného zástupce, jeho zaměstnavatele, příslušné středisko Probační a mediační služby a příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí.

V řízení je třeba chránit osobní údaje mladistvého, proti němuž se řízení vede, a jeho soukromí, aby byl chráněn před škodlivými vlivy. K ochraně soukromí mladistvého a k minimalizaci nepříznivých důsledků trestního řízení pro mladistvého zákon stanoví, že do doby pravomocného skončení trestního stíhání mohou orgány činné podle tohoto zákona zveřejňovat jen takové informace o řízení vedeném proti mladistvému, kterými nebude ohroženo dosažení účelu trestního řízení a které neodporují požadavku ochrany osobnosti mladistvého a osobních údajů, a to i jiných osob zúčastněných na řízení. Dále je stanoven všeobecný zákaz zveřejnění jakékoli informace, ve které je uvedeno jméno a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat. Publikování informací o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, které by vedly ke ztotožnění mladistvého ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo jiným způsobem, je zakázáno. Stejně tak je zakázáno publikování každého textu nebo

každého vyobrazení týkajícího se totožnosti mladistvého. Porušení tohoto zákazu je klasifikováno jako přestupek, za který lze uložit pokutu do výše 50 000,- Kč.

Mladistvému lze uložit výchovná opatření (dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení, napomenutí s výstrahou), ochranná opatření (ochranné léčení, zabránění věci a ochranná výchova) a trestní opatření (obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení), odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem, odnětí svobody nepodmíněně).

Opatření vztahující se k dětem do patnácti let jsou dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče a ochranná výchova.

Trestní opatření lze použít pouze tehdy, jestliže by uložení výchovného nebo ochranného opatření nevedlo k dosažení účelu zákona. Při ukládání opatření je třeba přihlížet k osobnosti toho, komu je ukládáno, včetně jeho věku a rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu, jakož i jeho osobním, rodinným a sociálním poměrům, a musí být přiměřené povaze a stupni nebezpečnosti spáchaného činu. Politické, národní, sociální nebo náboženské smýšlení mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let, jeho rodiny nebo rodiny, v níž žije, anebo způsob výchovy mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let nemůže být důvodem k uložení opatření podle tohoto zákona.

V řízení je třeba postupovat s přihlédnutím k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti osoby, proti níž se vede, aby její další vývoj byl co nejméně ohrožen a aby projednávané činy a jejich příčiny i okolnosti, které je umožnily, byly náležitě objasněny a za jejich spáchání byla vyvozena odpovědnost podle tohoto zákona. Řízení je přitom třeba vést tak, aby působilo k předcházení dalším protiprávním činům. Orgány činné podle tohoto zákona přitom spolupracují s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

Trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoně se u mladistvých snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. Nepodmíněně odnětí svobody může soud pro mládež mladistvému uložit jen tehdy, jestliže by s ohledem na okolnosti případu, osobu mladistvého nebo předchozí použítá opatření uložení jiného trestního opatření zjevně nepostačovalo k dosažení účelu tohoto zákona.

Druhy trestních opatření jsou obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a odnětí svobody nepodmíněně.

V případě, že mladistvý spáchal provinění, za které trestní zákon ve zvláštní části dovoluje uložení výjimečného trestu, a že stupeň nebezpečnosti takového provinění pro společnost je vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku mimořádně vysoký, může soud pro mládež uložit mladistvému odnětí svobody na pět až deset let, má-li za to, že by snížená trestní sazba k dosažení účelu trestního opatření nepostačovala.

Výbor se v závěrech k předchozí zprávě k čl. 17. odst. 1 tázal, jaké je právo osvojeného dítěte (a dítěte ve veřejné péči) znát svůj původ (k oddílu Právní zakotvení rodičovství a adopce

Legislativa ČR rozlišuje dva stupně osvojení, u osvojení prvního stupně nedochází k zápisu osvojitelů do matriky rodičů. O osvojení druhé stupně, tj. u osvojení nezrušitelného, které v praxi jednoznačně převažuje, dochází k zápisu osvojitelů do matriky namísto biologických rodičů dítěte. Společné pro oba stupně osvojení je, že mezi osvojitelem a osvojencem vzniká takový poměr jako je mezi rodiči a dětmi. Osvojitelé mají právo do šesti měsíců od právní moci rozsudku o osvojení, nejpozději však do dosažení zletilosti osvojence, zvolit osvojenci souhlasným prohlášením před matričním úřadem jiné jméno, popřípadě jména, než to, které má zapsáno v matriční knize. Je-li osvojenec starší 15 let, připojí k prohlášení jeho souhlas, bez něhož ke změně jména nebo zvolení jiného nebo druhého jména nemůže dojít.

Dítě, které bylo nezrušitelně osvojeno, má právo zjistit svůj původ či údaje o biologických rodičích až po dosažení zletilosti, kdy mu podle zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení vzniká oprávnění nahlédnout do matriční knihy.

V případě, že je dítě soudním rozhodnutím svěřeno do dalších forem náhradní rodinné péče tj. do pěstounské péče, poručnictví nebo do péče jiné fyzické osoby nebo do ústavní péče, pak tato změna v osobě, která odpovídá za jeho výchovu, nemá žádný vliv na jeho právo znát svůj původ.

Děti ve veřejné péči

Výbor žádá o předložení dalších informací o koncepci poručnictví a o sdělení, kdo je poručníkem dítěte umístěného v ústavu.

Poručnictví jako tradiční institut rodinného práva slouží k ochraně nezletilého dítěte. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. jasně vymezuje, v jakých případech soud ustanoví dítěti poručníka. Jedná se o případy, kdy rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Řízení o ustanovení poručníka zahájí soud i bez návrhu nebo z podnětu jiné fyzické nebo právnické osoby. Základními povinnostmi poručníka je výchova, zastupování a správa majetku dítěte. Funkce poručníka nezakládá vyživovací povinnost k dítěti.

Soud ustanoví poručníkem především toho, koho doporučili rodiče, není-li to v rozporu se zájmy dítěte. Nebyl-li nikdo takto doporučen, ustanoví soud poručníkem někoho z příbuzných a nebo osob blízkých dítěti nebo jeho rodině, popřípadě jinou fyzickou osobu. Nemůže-li být poručníkem ustanovena fyzická osoba, ustanoví soud poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Pro osobu poručníka nejsou stanoveny žádné odborné předpoklady, výběr vhodné osoby záleží na posouzení soudu. Při posuzování vhodnosti osoby je třeba přihlížet k tomu, že tato osoba bude zastávat úlohu rodiče a musí zde být záruka, že dítěti zajistí výchovu po všech stránkách. Soud proto při řízení zjišťuje, zda je daná osoba způsobilá k právním úkonům, zda je bezúhonná, zda je schopna zajistit dítěti jeho potřeby apod.

Ochranná funkce institutu poručnictví se projevuje nejenom v ochraně zájmů dítěte, ale rovněž ve společenské kontrole poručníka. Poručník odpovídá soudu za řádné plnění této funkce a podléhá jeho pravidelnému dozoru. Zejména je povinen podávat soudu zprávy o osobě poručence a účty ze správy jeho jmění.

Soud zproští poručníka poručenství na jeho návrh a poručníka odvolá, jestliže se stane pro výkon funkce poručníka nezpůsobilý nebo porušuje své povinnosti.

Výše uvedené plně platí i pro děti, které byly svěřeny do ústavní výchovy. Jakmile takové dítě nemá zákonného zástupce z důvodu a to buď, že jeho rodiče zemřeli nebo byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo byl výkon jejich rodičovské zodpovědnosti pozastaven či nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, pak je třeba dětem ustanovit poručníka. V takových případech se dětem jako poručník ustanovuje někdo z příbuzných nebo známých, popřípadě jiná fyzická osoba, která má zájem o ustanovení do funkce poručníka. Nenajde-li se žádná vhodná osoba, soud ustanovuje poručníkem orgán sociálně-právní ochrany.

Výbor žádá o další informace o inspekci a regulaci jednotlivých typů pěstounské péče. Výbor žádá o informace o příčinách tohoto jevu a připomíná svoje přesvědčení, že dlouhodobá péče o děti mimo domov by měla být vykonávána především v pěstounských rodinách, a pouze v nezbytných případech v ústavech.

Na začátku je nutné uvést, že zřejmě došlo na základě předchozí zprávy k plnění článku 17 k mylnému výkladu, že v ČR existuje více typů pěstounské péče. V zařízeních pro výkon pěstounské péče popisovaných v předchozí zprávě se rovněž poskytuje individuální pěstounská péče v rodinách. V těchto případech se jedná většinou o velké pěstounské rodiny, pro které platí jiný režim financování jejich nákladů na péči o svěřené děti.

Výkon pěstounské péče je kontrolován ze strany sociálních pracovníků na obecních úradech obcí s rozšířenou působností, kteří jsou povinni navštěvovat rodinu, kde dítě žije, popřípadě jiné prostředí, kde se dítě zdržuje, nejméně jednou za 3 měsíce v období prvních 6 měsíců péče nahrazující péči rodičů, a poté v souladu se zájmy dítěte podle potřeby, nejméně však jednou vždy za 6 měsíců.

K problematice zvyšování počtu dětí umístěných v ústavní péči můžeme na základě dostupných statistik konstatovat, že počty umístěných dětí kolísají. V posledních 3 letech byl však zaznamenán určitý nárůst, který se týká hlavně starších dětí s ukončenou povinnou školní docházkou a dětí umístěných ve výchovných ústavech. Toto zvýšení pravděpodobně souvisí s nárůstem trestné činnosti páchané dětmi.

Pokud jde o podávání návrhů na nařízení ústavní výchovy sociálními pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany, zde byl zaznamenán pozitivní trend. Počty podaných návrhů výrazně klesají, na začátku devadesátých let se tento údaj pohyboval okolo 2000 případů, kdežto v roce 2000 šlo již o 1737 případů, v roce 2001 1755 případů a v roce 2002 o 1398 případů.

Vzhledem k tomu, že umístění dítěte může být provedeno buď na základě soudního příkazu, nebo na žádost rodičů, **výbor žádá o sdělení, jaká jsou kritéria pro umístění v jiném ústavu než v dětském domově, a o podrobné informace o způsobu přezkoumávání rozhodnutí o umístění; dále zda existuje povinnost pravidelného přezkoumávání rozhodnutí.**

Výbor žádá o předložení dalších informací o těchto stránkách ústavní péče:

– **předpisy o kvalifikaci a odborné přípravě zaměstnanců a o platových třídách,**

- **předpisy o kvalitě a standardech ústavní péče,**
- **inspekce v ústavech, orgán pověřený dozorem nad ústavní péčí,**
- **podmínky, za kterých může ústav zasahovat do majetku, poštovního tajemství a osobní integrity dítěte a do jeho práva setkávat se s blízkými osobami,**
- **konkrétní postup stížnosti na péči a zacházení v ústavu.**

Dětské domovy, diagnostické ústavy a výchovné ústavy patří do kompetence MŠMT a tvoří soustavu institucí, které poskytují dětem ve věku od 3 do 18 let, případně do 19 let ochranu před nepříznivým působením dysfunkčního rodinného nebo jiného ohrožujícího prostředí.

Dne 1. července 2002 nabyl účinnosti nový zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, který komplexně upravuje chod ústavních zařízení a vymezuje práva a povinnosti umístěných dětí a pracovníků těchto zařízení.

Dětem je v těchto zařízení poskytováno plné přímé zaopatření, a to stravování, ubytování a ošacení, učební potřeby a pomůcky, úhrada nezbytně nutných nákladů na vzdělávání, úhrada nákladů na zdravotní péči, kapesné, osobní dary a věcná pomoc při jejich odchodu ze zařízení a úhrada nákladů na dopravu do sídla školy. Dále mohou být dětem podle rozhodnutí ředitele zařízení hrazeny potřeby pro využití volného času a rekreaci, náklady na kulturní, uměleckou, sportovní a oddechovou činnost, náklady na soutěžní akce, rekreace a náklady na dopravu k osobám odpovědným za výchovu.

Přezkoumávání důvodů, na základě nichž bylo vydáno soudní rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy, probíhá v několika rovinách. Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, jsou sociální pracovníci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností povinni sledovat dodržování práv dětí umístěných ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a dalších zařízení, sledovat rozvoj jejich duševních a tělesných schopností a zjišťovat, jak se vyvíjejí jejich vztahy s rodiči. Dále musí zjišťovat, zda trvají důvody pro pobyt dítěte v ústavním zařízení. Pro plnění těchto úkolů zákon ukládá pracovníkům obecního úřadu povinnost, aby minimálně jednou za šest měsíců navštívili dítě s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Tito pracovníci má právo s dítětem hovořit o samotě a mohou nahlížet do dokumentace o dítěti.

Pokud pracovník obecního úřadu zjistí, že ústavní zařízení porušuje práva dítěte nebo porušuje právní předpisy, je povinen takovou skutečnost oznámit jak obecnímu úřadu, jehož je zaměstnancem, tak i zřizovateli zařízení, popřípadě orgánu, který je zřizovateli nadřízen, a soudu, který nařídil ústavní výchovu nebo uložil ochrannou výchovu. Obecní úřad pak sleduje, zda byly v ústavním zařízení zjištěné nedostatky odstraněny.

Zákon č. 109/2002 Sb., upravuje dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy v zařízeních, které provádí pověřený státní zástupce státního zastupitelství, v jehož obvodu se zařízení nachází.

Při výkonu dozoru má státní zástupce určitá oprávnění, může vstupovat v kteroukoliv dobu do zařízení, nahlížet do povinné dokumentace vedené zařízením, podávat soudu návrh na zrušení nařízené ústavní výchovy nebo uložené ochranné výchovy, popřípadě podávat návrh na uložení ochranné výchovy dětem umístěným v zařízení na základě nařízené ústavní výchovy, prověřovat, zda rozhodnutí a postupy ředitele zařízení odpovídají zákonům a jiným právním předpisům, vydávat příkazy k dodržování předpisů platných pro výkon ústavní

výchovy a ochranné výchovy a nařídit, aby dítě, které je v zařízení nezákonně, bylo po oznámení orgánu sociálně-právní ochrany bezodkladně propuštěno.

Tento zákon rovněž ukládá povinnost řediteli ústavního zařízení, aby dal příslušnému soudu podnět ke zrušení ústavní výchovy, pominuly důvody pro její nařízení.

Kontrolu školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy z hlediska dodržování právních předpisů jsou dále oprávněny v mezích svých zákonných kompetencí provádět zejména orgány sociálně-právní ochrany dětí, České školní inspekce, veřejný ochránce práv, zřizovatel zařízení, orgány ochrany veřejného zdraví a finanční kontrolní orgány.

Podmínky o kvalifikaci zaměstnanců ve školských zařízeních stanoví vyhláška č. 139/1997 Sb., o podmínkách odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků a o předpokladech kvalifikace výchovných poradců (viz. příloha).

Předpisy o kvalitě a standardech ústavní péče – podrobnosti týkající se vnitřního a prostorového vybavení, provozu a činnosti školských zařízení jsou stanoveny vyhláškou č. 107/2001 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných (viz. příloha), vyhláškou č. 108/2001 Sb., kterou se stanoví hygienické požadavky na prostory a provoz škol, předškolních a některých školských zařízení (viz. příloha), a vyhláškou č. 334/2003 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních (viz. příloha).

Podmínky, za kterých může ústav zasahovat do majetku, poštovního tajemství a osobní integrity dítěte a do jeho práva setkávat se s blízkými osobami stanoví zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

§ 23 tohoto zákona mimo jiné stanoví, že ředitel zařízení je oprávněn v zájmu úspěšné výchovy dětí povolit po předchozím písemném souhlasu okresního úřadu dítěti, kterému byla nařízena ústavní výchova, pobyt u rodičů, popřípadě u jiných fyzických osob; zakázat nebo přerušit návštěvu osob odpovědných za výchovu nebo jiných osob v zařízení v případě jejich nevhodného chování, které by nepříznivě působilo na výchovu dětí; dále je ředitel oprávněn být přítomen při otevření listovní nebo balíkové zásilky dítětem, pokud je důvodné podezření, že zásilka má z výchovného hlediska závadný obsah nebo by mohla ohrozit zdraví či bezpečnost dětí, a uschovat ji na dobu omezenou dnem propuštění dítěte ze zařízení; převzít od dítěte do dočasné úschovy cenné předměty, finanční hotovost převyšující výši kapesného a předměty ohrožující výchovu, zdraví či bezpečnost dětí - písemný zápis o převzetí ověřený ředitelem, dalším odborným pracovníkem zařízení a dítětem je založen do osobní dokumentace dítěte; zakázat z vážných výchovných důvodů pobyt dítěte u osob odpovědných za výchovu, popřípadě u osob blízkých, a to nejdéle na 30 dnů v období následujících 3 měsíců; dát příkaz k umístění dítěte do oddělené místnosti.

Práva dětí umístěných v zařízení jsou dána § 20 zákona, kde je zejména stanoveno právo na zajištění plného přímého zaopatření, rozvíjení tělesných, duševních a citových schopností a sociálních dovedností dítěte, respektování jeho lidské důstojnosti, dále právo na společné umístění se sourozenci, nebrání-li tomu závažné okolnosti ve vývoji a vztazích sourozenců. Práva dětí dále zahrnují právo na vytváření podmínek pro dosažení vzdělání a pro přípravu na povolání v souladu se schopnostmi, nadáním a potřebami dítěte; právo na svobodu náboženství; právo být seznámeno se svými právy a povinnostmi; účastnit se činností a aktivit zařízení organizovaných v rámci výchovného programu; obracet se s žádostmi, stížnostmi a návrhy na ředitele a pedagogické pracovníky zařízení a

požadovat, aby podání adresovaná příslušným státním orgánům, orgánům územní samosprávy a právníkům a fyzickým osobám, jsou-li pověřeny výkonem sociálně-právní ochrany, byla ze zařízení odeslána v následující pracovní den po jejich odevzdání pracovníkům zařízení, a to bez kontroly jejich obsahu; vyjádřit svůj názor na zamýšlená a prováděná opatření, která se ho dotýkají - názorům dítěte musí být věnována patřičná pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti; požádat o osobní rozhovor a uskutečnit osobní rozhovor s pověřeným zaměstnancem orgánu sociálně-právní ochrany dětí, zaměstnancem České školní inspekce, ministerstva nebo orgánu kraje, a to bez přítomnosti dalších osob; právo na udržování kontaktu s osobami odpovědnými za výchovu, a to formou korespondence, telefonických hovorů a osobních návštěv; právo přijímat v zařízení se souhlasem pedagogického pracovníka návštěvy dalších osob nebo právo opustit samostatně se souhlasem pedagogického pracovníka zařízení za účelem vycházky, pokud se jedná o dítě starší 7 let věku.

Ochrana dětí před špatným zacházením a zneužíváním

Ohledně tělesného trestání dětí výbor žádá o sdělení, zda je zákonem zakázáno tělesné trestání dětí ve školách, v ústavech, doma, popř. na jiných místech.

Česká republika nemá zvláštní právní úpravu vztahující se k zákazu tělesných trestů. Právní úprava týkající se způsobů výchovy dětí a ochrany dětí před tělesnými tresty je obsažena v zákoně o rodině. Podle novely zákona o rodině, která platí od 1. srpna 1998, jsou rodiče při výkonu své rodičovské zodpovědnosti povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Zákon o rodině tak vymezuje hranici výchovného působení rodičů, které by dítě mohlo ohrožovat, z čehož lze dovozovat, že mezi takové výchovné působení tělesné tresty nepatří.

Vyhláška MŠMT č. 291/1991 Sb., o základní škole upravuje výchovná opatření, která může škola použít, což jsou pochvaly a jiné ocenění a opatření k posílení kázně (napomenutí a důtka).

Děti a právo. Mladiství delikventi

Výbor žádá o sdělení, zda mohou být mladiství pachatelé (ve věku 15 - 18 let) drženi do vynesení rozsudku ve vazbě a pokud ano, jaká je maximální délka vazby. Dále žádá o informaci, zda jsou mladiství pachatelé, kteří si odpykávají trest odnětí svobody ve věznicích (nikoli v nápravném zařízení pro mladistvé), vždy odděleni od dospělých pachatelů.

Mladistvý může být vzat do vazby jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak.

Vazba v řízení ve věcech mladistvých nesmí trvat déle než dva měsíce, a jde-li o zvlášť závažné provinění nesmí trvat déle než šest měsíců. Po uplynutí této doby může být vazba výjimečně prodloužena až o další dva měsíce a v řízení o zvlášť závažném provinění až o dalších šest měsíců, pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. K

takovému prodloužení může dojít pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem pro mládež.

Umístování mladistvých ve věznicích upravuje zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který v § 5 odst. 3 stanoví, že trest u mladistvých, **kteří nepřekročili 18-tý rok svého věku, se vykonává odděleně od ostatních odsouzených, a to ve věznicích nebo zvláštních odděleních pro mladistvé s uplatňováním vnitřní diferenciaci.**

Všechny vazební věznice a věznice postupují při zacházení s mladistvými podle zpracovaného a schváleného programu, který zpracovaly na základě koncepčního materiálu „Program zacházení s mladistvými vězni“. Všechny věznice a vazební věznice mají také zpracovány a schváleny programy zacházení s mladými dospělými vězni, vytvořené na základě Koncepce programu zacházení s mladými dospělými vězni. Vězeňské službě ČR se v oblasti vzdělávání podařilo zvyšovat podíl odsouzených mladistvých, kteří si ve výkonu trestu vzdělání doplňují nebo zvyšují.

Postih dětí mladších patnácti let upravuje, jak bylo uvedeno výše, zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné. Dopustí-li se dítě mladší než patnáct let činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě, která již byla uvedena výše.

Dítěti mladšímu než patnáct let, které se dopustilo činu jinak trestného, lze opatření uložit na návrh státního zastupitelství. Státní zastupitelství je povinno návrh podat bezodkladně poté, jakmile se dozví, že trestní stíhání je nepřípustné, protože jde o osobu, která není pro nedostatek věku trestně odpovědná. Nebylo-li řízení o uložení opatření dítěti mladšímu než patnáct let, které se dopustilo činu jinak trestného, zahájeno na návrh státního zastupitelství, může je soud pro mládež zahájit i bez návrhu.

Účastníky řízení o uložení opatření dítěti mladšímu než patnáct let, které se dopustilo činu jinak trestného, jsou nezletilé dítě, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, zákonní zástupci dítěte, osoby, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy nebo jiné obdobné péče, jakož i další osoby, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno. Podalo-li návrh podle § 90 odst. 1, je účastníkem řízení také státní zastupitelství. Opatrovníkem dítěte pro řízení ustanoví soud pro mládež advokáta.

V řízení nemusí být dítě vyslechnuto, bylo-li jeho jednání, v němž je spatřován čin jinak trestný, spolehlivě prokázáno jiným způsobem. Jeho názor ve věci musí být vždy zjištěn. Nerozhodne-li soud pro mládež jinak, konají se jednání ve věcech uložení opatření dítěti mladšímu než patnáct let, které se dopustilo činu jinak trestného, s vyloučením veřejnosti; účast při jednání soud pro mládež vždy povolí úředníkům Probační a mediační služby.

Dokud není trestní stíhání pravomocně skončeno, může státní zastupitelství nebo soud zveřejňovat jen takové informace o řízení vedeném proti dítěti, kterými nebude ohroženo dosažení účelu řízení a které neodporují požadavku ochrany osobnosti dítěte a jeho osobních údajů.

Jednání se mohou účastnit pouze dítě, jeho dva důvěrníci, jeho obhájce, zákonní zástupci a příbuzní v přímém pokolení, sourozenci, poškozený a jeho zmocněnec, svědci, znalci, tlumočníci, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, úředníci Probační a mediační služby a zástupce školy nebo výchovného zařízení.

Publikování informací o průběhu jednání, které by vedly ke ztotožnění dítěte ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo jiným způsobem, je zakázáno.

Ochrannou výchovu soud pro mládež uloží dítěti, které spáchalo čin, za nějž trestní zákon ve zvláštní části dovoluje uložení výjimečného trestu, a které v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok svého věku a je mladší než patnáct let. Ochranná výchova může být uložena též dítěti mladšímu patnácti let, odůvodňuje-li to povaha spáchaného činu jinak trestného a je-li to nezbytně nutné k zajištění jeho řádné výchovy. Na řízení ve věcech dětí mladších 15 let se použije podpůrně občanský soudní řád.

Výkon ochranné výchovy upravuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Kontrolu dodržování tohoto zákona provádí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu ochranné výchovy v zařízeních provádí pověřený státní zástupce státního zastupitelství, v jehož obvodu se zařízení nachází. Při výkonu dozoru je státní zástupce oprávněn zejména podávat soudu návrh na zrušení uložené ochranné výchovy, vydávat příkazy k dodržování předpisů platných pro výkon ochranné výchovy a nařídit, aby dítě, které je v zařízení nezákonně, bylo po oznámení orgánu sociálně-právní ochrany bezodkladně propuštěno.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, stanoví povinnost obecního úřadu obce s rozšířenou působností sledovat dodržování práv dítěte ve školských zařízeních pro výkon ochranné výchovy; sleduje zejména rozvoj duševních a tělesných schopností dětí, zda trvají důvody pro pobyt dítěte v ústavním zařízení, zjišťuje, jak se vyvíjejí vztahy mezi dětmi a jejich rodiči. Obecní úřad obce s rozšířenou působností působí k tomu, aby byli v ústavním zařízení sourozenci umístěni společně.

Zaměstnanec obce s rozšířenou působností zařazený do obecního úřadu je povinen nejméně jednou za 6 měsíců navštívit dítě, kterému byla uložena ochranná výchova.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností podává návrh soudu na upuštění od výkonu ochranné výchovy nebo na propuštění z ochranné výchovy.

V této souvislosti možno uvést, že po nabytí účinnosti novely trestního řádu (od 1. 1. 2002) došlo k poklesu počtu mladistvých obviněných a odsouzených vězňů. Nadějný trend se ve druhé polovině roku 2002 ale zpomalil a v posledním čtvrtletí roku došlo k jejich opětovnému mírnému navýšení.

Podmínky zadržení upravuje nově přijatý zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

Na základě § 51odst. 1 musí být mladistvý, který nedovršil v době zadržení 18 let, umístěn odděleně od dospělých. Tedy vazba či samotný výkon trestu odnětí svobody je realizován odděleně od dospělých.

Pouze ve výjimečných v případech, pokud není k dispozici dosažitelné místo pro zadržení mladistvých nebo pokud je nutné zajistit bezpečnost mladistvého nebo jiných osob, neplatí ustanovení odst. 1.

Na základě §46 lze mladistvého (osoba, která v době provinění dovršila 15 let a nepřekročila 18 let) vzít do vazby jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak. O vzetí do vazby je vždy třeba bez zbytečného odkladu informovat jeho zákonného zástupce, zaměstnavatele, probační a mediační službu a orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Výbor žádá o předložení dalších informací o tomto postupu, kterým mohou být zbaveny svobody děti, jež nespáchaly žádný přečin – zda je umístění do nápravného zařízení pravidelně přezkoumáváno, jaká jsou práva dítěte v příslušném řízení, kolik dětí je na takovém základě do nápravného zařízení umisťováno apod.

Výbor má zájem o informace o všech změnách postavení dětí v trestním systému.

Ze žádosti Výboru je patrné, že vzniklo určité nedorozumění, jelikož nebyly rozlišeny principy ústavní a ochranné výchovy. Ústavní výchova je výchovným opatřením upraveným zákonem o rodině a ochranná výchova je institutem trestního práva.

Ukládání ochranné výchovy je od 1.1. 2003 upraveno v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže – viz. podrobně výše.

Opětovně shrnujeme, že podle tohoto zákona může soud pro mládež uložit mladistvému ochrannou výchovu, pokud o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho rodině nebo dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy, a nepostačuje uložení ústavní výchovy podle zákona o rodině. Uložení ochranné výchovy mladistvému znamená vážný zásah do dosavadního života mladistvého a lze ji proto uložit teprve po zvlášť pečlivém hodnocení výše uvedených podmínek. Ukládat ochrannou výchovu lze pouze tehdy, kdy opatření mírnější povahy i podle jiných právních odvětví nemají naději na úspěch.

Zákon č. 213/2003 Sb. upravuje přeměnu ústavní a ochranné výchovy. Jestliže převýchova mladistvého pokročila do té míry, že lze očekávat, že i bez omezení, kterým je podroben během výkonu ochranné výchovy, se bude řádně chovat a pracovat, avšak dosud nepominuly všechny okolnosti, pro něž byla ochranná výchova uložena, může soud ochrannou výchovu přeměnit v ústavní výchovu, nebo může rozhodnout o podmíněném umístění mladistvého mimo takové výchovné zařízení. Přitom může mladistvému uložit dohled probačního úředníka nebo jiné výchovné opatření.

Výchovné ústavy jsou určeny pro děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Do výchovného ústavu může být umístěno i dítě starší 12 let, má-li uloženu ochrannou výchovu, a v jeho chování se projevují tak závažné poruchy, že nemůže být umístěno v dětském domově se školou. Na dodržování právních předpisů ústavním zařízením a kontrolu důvodů umístění v případě ochranné výchovy platí stejná pravidla jako v případě nařízené ústavní výchovy, tj. i zde probíhá dozor státního zastupitelství a pravidelné návštěvy sociálních pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností.

Seznam pramenů k článku 17:

- ***zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů***
- ***zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů***
- ***zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních***

Článek 18, odstavec 4

„Aby zajistily účinný výkon práva na výdělečnou činnost na území kterékoli jiné smluvní strany, smluvní strany se zavazují:

že budou respektovat právo svých státních příslušníků opustit zemi za účelem výkonu výdělečné činnosti na území jiných smluvních stran.“

Uveďte prosím, zda existují nějaká omezení nebo zvláštní podmínky omezující právo opustit zemi z těchto důvodů, a pokud ano, jaké právní předpisy platí.

Beze změny.

ZPRÁVA O PLNĚNÍ DODATKOVÉHO PROTOKOLU K EVROPSKÉ SOCIÁLNÍ CHARTĚ

ČLÁNEK 1 - PRÁVO NA ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI A NA ROVNÉ ZACHÁZENÍ V ZÁLEŽITOSTECH ZAMĚŠTNÁNÍ A POVOLÁNÍ BEZ DISKRIMINACE NA ZÁKLADĚ POHLAVÍ

1. *S cílem zajistit účinné uplatnění práva všech pracovníků na rovné příležitosti a na rovné zacházení v záležitostech zaměstnání a povolání bez diskriminace na základě pohlaví se smluvní strany zavazují uznat toto právo a přijmout vhodná opatření k zajištění nebo podpoře jeho naplňování v následujících oblastech:*

- a) *přístup k zaměstnání, ochrana proti propuštění a znovuzařazení do zaměstnání;*
- b) *odborné poradenství, výcvik, rekvalifikace a rehabilitace;*
- c) *podmínky zaměstnání a pracovní podmínky včetně odměňování;*
- d) *rozvoj kariéry včetně povýšení.*

2. *Ustanovení týkající se ochrany žen, zejména pokud jde o těhotenství, porod a období po porodu, nebudou považována za diskriminaci zmíněnou v odstavci 1 tohoto článku.*

3. *Odstavec 1 tohoto článku nebrání přijetí zvláštních opatření s cílem odstranit de facto nerovnosti.*

4. *Profesní činnosti, které mohou být z důvodu jejich povahy nebo podmínek, za nichž jsou prováděny, svěřeny pouze osobám jednoho pohlaví, mohou být vyjmuty z rozsahu tohoto článku nebo některých jeho ustanovení.*

Otázka A

Uveďte prosím specifické zákonné ustanovení, příklad významné kolektivní smlouvy apod., které ve Vaší zemi zakazuje přímou a nepřímou diskriminaci na základě pohlaví v oblastech, na které se vztahuje článek 1 odst. 1.

V lednu 2004 byla schválena novela zákoníku práce, která se významným způsobem dotýká mimo jiné principu zákazu diskriminace zaměstnanců v pracovněprávních vztazích mimo jiné též z důvodu pohlaví. Pro tyto účely nově vymezuje některé pojmy, jakými jsou přímá nebo nepřímá diskriminace (tj. je nově zakázáno i takové jednání, které diskriminuje nikoliv přímo, ale až ve svých důsledcích, jakož i jednání spočívající v navádění k diskriminaci), obtěžování a další.

Zásada rovného zacházení s muži a ženami v záležitostech zaměstnání a povolání se nevztahuje na oblast vztahů týkajících se zvláštní ochrany žen z důvodu jejich těhotenství a mateřství.

V zájmu posílení ochrany lidských práv přijala vláda České republiky v září 2003 principy nového zákona o zajištění rovného zacházení a ochraně před diskriminací (tzv.

antidiskriminační zákon). Zákon bude jako zastřešující právní norma pokrývat ochranu před diskriminací z důvodu pohlaví, rasy nebo etnického původu, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženství, víry a dalších diskriminačních důvodů. Bude se vztahovat nejen na pracovní oblast, ale též na oblast vzdělání, přístupu ke zboží a službám. Návrh zákona má být předložen vládě do konce února 2004.

V této souvislosti rovněž uvádíme, že § 77 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, obsahuje zákaz přímé i nepřímé diskriminace ve služebním poměru, a to z důvodu pohlaví, sexuální orientace, jazyka, náboženského vyznání nebo víry, politického nebo jiného smýšlení, členství v odborových organizacích a jiných sdruženích majetku, rodu, rasy, barvy pleti, národnosti, etnického nebo sociálního původu, věku, těhotenství, a mateřství, manželského a rodinného stavu a povinností k rodině.

Otázka B

Popište prosím jakékoli významné precedenční právo a jiná rozhodnutí v oblasti pokryté článkem 1 odst. 1.

Jak již bylo zdůrazněno u předchozího dotazu, zákoník práce zakazuje přímou i nepřímou diskriminaci; z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového a etnického původu, národnosti a dalších důvodů tam uvedených. Stanoví zákaz ponižování lidské důstojnosti v pracovně právních vztazích. Práva na ochranu se může diskriminovaná osoba domáhat i soudní cestou. V takových případech má soud podle §133 a odst. 1 občanského soudního řádu ve věcech pracovních za prokázané skutečnosti tvrzené o tom, že účastník byl přímo či nepřímo diskriminován, pokud v řízení nevyšel najevo opak. Obdobný princip průkaznosti tvrzených skutečností podle odstavce 2 téhož ustanovení platí i ve věcech poskytování zdravotní péče a sociální péče, přístupu ke vzdělání a odborné přípravě, k veřejným zakázkám a dalším.

Zabezpečení ochrany uvedených práv se děje v řadě případů na základě rozhodnutí soudu. Např. Vrchní soud v Praze usnesením č.j. 1 Co 62/2002 ze dne 28.5. 2002 zrušil rozsudek soudu I. stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení s tím, že diskriminačním jednáním, které snižuje důstojnost dotčené osoby, je nepuštění osoby romské národnosti na diskotéku. V takovém případě jsou splněny předpoklady nejen pro poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, ale i pro náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Další případ diskriminace – přístup k zaměstnání – byl předmětem nedávné medializace, kdy se žena romské národnosti ucházela podle inzerátu o zaměstnání, ale byla odmítnuta a vzápětí byla přijata jiná uchazečka na totéž místo. Dotčená žena romské národnosti se obrátila na Městský soud v Praze (sp. zn 37 C 109/2003), který povinné firmě uložil povinnost se omluvit a poskytnout satisfakci 50 000,- Kč.

Obdobný způsobem žádala soudní ochranu u Krajského soudu v Hradci Králové (sp. zn.16 C 53/2003) jiná žena romské národnosti, která byla rovněž odmítnuta jako uchazečka o zaměstnání. Po podání žaloby ale dosáhla mimosoudního vyrovnání ve výši 200 000,- Kč, a proto vzala žalobu zpět.

Uvedená soudní rozhodnutí mají nepochybně preventivní význam a varují před diskriminačním jednáním vůči zaměstnancům i vůči uchazečům o zaměstnání.

Otázka C

Uveďte prosím na jaké záruky ohledně uznání práva na rovné zacházení mají ženy a muži nárok, zvláště pokud jde o ochranu proti možným odvetným opatřením ze strany zaměstnavatele následujících po stížnosti nebo po soudním řízení týkajícím se diskriminace.

Beze změny

Otázka D

Uveďte prosím opatření a proces zavedený ve Vaší zemi k zajištění nebo k praktické podpoře rovnosti příležitostí a rovného zacházení. Informace by měly být specifikovány podle oblastí uvedených v článku 1 odst. 1.

K zajištění rovného přístupu žen k zaměstnání a rozvoje kariéry včetně povýšení byl v Prioritách pro dané období („Priority a postupy vlády pro prosazování rovnosti mužů a žen“ - přijaty vládou v dubnu 1998) stanoven úkol aktivně podporovat konkrétními opatřeními výběr vhodných kandidátek do funkcí ve vládních orgánech a na vedoucí místa jak v ministerstvech, tak i v jimi řízených správních úřadech a institucích a přijmout konkrétní opatření pro dosažení vyváženého zastoupení žen a mužů ve vedoucích funkcích a v pracovních kolektivech.

K zajištění rovných podmínek zaměstnání a pracovních podmínek včetně odměňování byl v Prioritách stanoven úkol prosazovat při jednání Rady hospodářské a sociální dohody a v jejích pracovních týmech a skupinách zásadu rovného postavení mužů a žen, zejména v otázkách odměňování a pracovních podmínek. Úřady práce mají uloženo zaměřovat kontroly dodržování pracovních předpisů na dodržování ustanovení o zákazu diskriminace z hlediska pohlaví, včetně dodržování principu stejné mzdy za stejnou práci a za práci stejné hodnoty, a na dodržování ustanovení o zvýšené ochraně žen při práci.

Pro podporu zlepšení přístupu žen k zaměstnání formou rekvalifikací a dalšího vzdělávání byl v Prioritách stanoven úkol podporovat přístup žen k zaměstnáním, kde se využívají informační a komunikační technologie, zejména zvýšením účasti žen na relevantním vzdělávání a výcviku.

Ke znovuzařazení žen vracejících se např. po mateřské/rodičovské dovolené na trh práce byl stanoven úkol umožnit a podpořit v budoucích právních úpravách (např. nový zákoník práce) vytváření variabilních pracovních režimů, které by zaměstnancům, pečujícím o děti a rodinu, usnadnily sladit výkon zaměstnání s výkonem rodinných povinností.

Otázka E

Poskytněte prosím informace o faktických situacích, které ve Vaší zemi zakládají nerovnosti v záležitostech pokrytých článkem 1 odst. 1 a uveďte, jaká specifická opatření byla přijata k nápravě takových situací.

Podle statistických údajů byl podíl žen na celkové nezaměstnanosti v roce 2001 stejně jako v předcházejících letech vyšší než podíl mužů a činil 53,8 %. Míra nezaměstnanosti žen byla na úrovni 9,9 %. Na částečný úvazek pracovalo v ČR v roce 2001 - 8,3% žen

V roce 2002 se ženy podílely na celkové nezaměstnanosti 54,8 % (ČSÚ – VŠPS). Míra nezaměstnanosti žen byla na úrovni 9,0 %, 0,3 % nad mírou nezaměstnanosti žen v EU. Na částečný úvazek pracovalo v ČR v roce 2002 - 8,3% žen, což je hluboko pod úrovní EU, kde tento podíl činil ve stejném období 33,5 %.

Dále viz. též odpověď k otázce B, článku 4, odstavci 3.

Otázka F

Uveďte prosím, zda jsou ve Vaší zemi otázky sociálního zabezpečení a další otázky vyjmenované v Příloze vyloučené z rozsahu aplikace Protokolu.

Beze změny.

Otázka G

Uveďte prosím jaká specifická opatření byla přijata v souladu s článkem 1 odst. 2 k ochraně žen v zaměstnání a povolání s ohledem na těhotenství, porod a období po porodu.

Uvádíme aktualizované údaje:

V průběhu roku 2003 vydalo Ministerstvo zdravotnictví vyhlášku č. 288/2003, kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání. Uvedenou vyhláškou, která již neobsahuje výčet prací a pracovišť zakázaných všem ženám, byla zrušena dosavadní vyhláška č. 261/1997 Sb.

Otázka H

Uveďte prosím, zda existují jiná opatření k ochraně žen nebo mužů v případech pokrytých článkem 1 odst. 1 a vysvětlíte důvody jejich přijetí a rozsah.

Viz. otázka D.

Otázka I

Uveďte prosím, zda jsou některá povolání vyhrazena jednomu pohlaví (pokud je tomu tak, potom o jaká povolání jde), jakož i důvody pro tuto kvalifikaci: povaha činnosti, podmínky za kterých je vykonávána atd.

Beze změny.

Výbor, na základě analýzy provedené v souvislosti s ustanovením čl. 4 odst. 3 Charty (právo na rovné mzdy,) dospěl v Závěrech k předchozí zprávě k čl. 1 Dodatkového protokolu (oddíl „Rovná práva“) k závěru, že situace v České republice není v souladu ani s článkem 1 Dodatkového protokolu, neboť české právní předpisy neumožňují

platové srovnání mimo rámec jednoho zaměstnavatele pro účely určení stejné práce nebo práce stejné hodnoty.

Odkazujeme na vyjádření ČR k této problematice v rámci stanoviska k čl. 4 odst. 3 Charty.

Zvláštní ochranná opatření

Výbor žádal, aby byly v příští zprávě uvedeny skutečnosti, kterými je pravděpodobně možné odůvodnit příslušná rozhodnutí ohledně pracovních podmínek a pravidel rovného přístupu k zaměstnání.

V souvislosti s článkem 8 odst. 4 Charty jsou práce a pracoviště zakázané těhotným ženám, kojícím ženám a matkám do devátého měsíce po porodu upraveny ve vyhlášce č. 288/2003 Sb., včetně prací spojených s ručním přenášením břemen (viz § 2 písm. d) bod 2. a 3), práce spojené s expozicí vibracím (viz § 2 písm. g) bod 1 a 2).

Postavení žen v zaměstnání a odborné přípravě

Zpráva neobsahovala informace o tom, jaká je situace v praxi. Výbor proto čerpal z jiného zdroje.

Uvádíme soubor statistických dat k tématu postavení žen v odborné přípravě a v zaměstnání:

Příprava

4 - 1. Žáci, podíly dívek a chlapců na jednotlivých typech a druzích škol Pupils, total and as % of girls and boys: by type and kind of school

Ukazatel	Školní rok School year						Indikator
	1993/94	1995/96	1999/2000	2000/01	2001/02	2002/03	
Mateřské školy							<i>Nursery schools</i>
děti celkem	331 509	333 433	290 192	279 838	276 438	278 859	<i>Children, total</i>
podíl dívek	.	.	.	.	.	47,7	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	.	.	.	.	.	52,3	<i>Boys, %</i>
Základní školy							<i>Basic schools</i>
žáci celkem	1 061 396	1 004 565	1 071 318	1 056 860	1 027 827	994 130	<i>Pupils, total</i>
podíl dívek	49,2	48,8	48,8	48,7	48,7	48,7	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	50,8	51,2	51,2	51,3	51,3	51,3	<i>Boys, %</i>
Gymnázia							<i>Grammar schools</i>
žáci celkem	120 822	131 644	126 797	137 110	136 729	141 280	<i>Pupils, total</i>
podíl dívek	60,2	59,0	59,2	59,7	60,0	60,1	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	39,8	41,0	40,8	40,3	40,0	39,9	<i>Boys, %</i>
gymnázia čtyřletá							<i>Grammar schools - 4 years of study</i>
žáci celkem	85 019	68 483	39 264	50 272	51 672	52 794	<i>Pupils, total</i>
podíl dívek	61,3	60,9	63,9	64,4	65,2	65,7	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	38,7	39,1	36,1	35,6	34,8	34,3	<i>Boys, %</i>
gymnázia víceletá							<i>Grammar schools - 6 (8) years of study</i>
žáci celkem	36 176	63 161	87 533	86 838	85 057	88 486	<i>Pupils, total</i>
podíl dívek	56,8	57,0	57,1	56,9	56,8	56,7	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	43,2	43,0	42,9	43,1	43,2	43,3	<i>Boys, %</i>
Střední odborné školy							<i>Secondary technical schools</i>
žáci celkem	206 856	245 815	164 640	196 184	195 585	198 318	<i>Pupils, total</i>
podíl dívek	63,3	62,2	58,3	58,1	57,5	56,9	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	36,7	37,8	41,7	41,9	42,5	43,1	<i>Boys, %</i>
Střední odborná učiliště							<i>Secondary vocational schools</i>
žáci celkem	268 739	262 001	171 912	176 644	184 174	182 055	<i>Pupils, total</i>
podíl dívek	36,8	38,5	36,0	35,3	35,4	34,9	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	63,2	61,5	64,0	64,7	64,6	65,1	<i>Boys, %</i>
Vyšší odborné školy							<i>Higher professional schools</i>
žáci celkem	x	x	27 930	22 691	22 559	22 858	<i>Pupils, total</i>
podíl dívek	x	x	68,3	68,4	68,1	66,2	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	x	x	31,7	31,6	31,9	33,8	<i>Boys, %</i>
Vysoké školy							<i>Universities</i>
studenti celkem	127 137	148 433	198 961	209 298	223 013	243 765	<i>Students, total</i>
podíl dívek	43,7	44,1	46,4	47,1	48,0	48,8	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	56,3	55,9	53,6	52,9	52,0	51,2	<i>Boys, %</i>

4 - 1. Žáci, podíl dívek a chlapců na jednotlivých typech a druzích škol

Pupils, total and as % of girls and boys: by type and kind of school

dokončení

End of table

Ukazatel	Školní rok School year						Indicator
	1993/94	1995/96	1999/2000	2000/01	2001/02	2002/03	
Speciální školy							<i>Special schools</i>
speciální mateřské školy							<i>Special nursery schools</i>
děti celkem	6 990	7 510	6 379	6 247	6 148	6 045	<i>Children, total</i>
podíl dívek	.	.	.	.	.	41,1	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	.	.	.	.	.	58,9	<i>Boys, %</i>
speciální základní, zvláštní a pomocné školy							<i>Special basic schools, special education schools, schools for mentally handicapped children</i>
žáci celkem	48 455	47 543	45 271	43 777	42 617	41 895	<i>Pupils, total</i>
podíl dívek	.	.	40,9	41,2	40,9	41,0	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	.	.	59,1	58,8	59,1	59,0	<i>Boys, %</i>
speciální střední školy, praktické školy, odborná učiliště							<i>Special secondary schools, home economics schools, vocational schools</i>
žáci celkem	15 822	18 518	18 791	19 044	18 886	19 045	<i>Pupils, total</i>
podíl dívek	38,6	42,1	41,4	41,1	41,1	41,0	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	61,4	57,9	58,6	58,9	58,9	59,0	<i>Boys, %</i>
Školy při výchovných ústavech							<i>Schools established in correctional facilities</i>
žáci celkem	1 489	1 317	2 375	2 458	2 577	2 336	<i>Pupils, total</i>
podíl dívek	.	.	.	.	.	28,7	<i>Girls, %</i>
podíl chlapců	.	.	.	.	.	71,3	<i>Boys, %</i>

Žáci středních a vyšších odborných škol v denním studiu.

Údaje za vysoké školy včetně kombinovaného a distančního studia, bez škol Ministerstva obrany ČR a Ministerstva vnitra ČR.

Žáci integrovaných středních škol jsou v roce 1995/96 rozpočtení podle oborů, který studují, mezi žáky středních odborných škol a středních odborných učilišť.

Pupils of secondary and higher professional schools in full-time studies.

Data for universities including combined and distance study, without schools managed by the Ministry of Defence of the Czech Republic and Ministry of the Interior of the Czech Republic.

Pupils of integrated secondary schools are divided in 1995/96 by branch studied to pupils of secondary technical schools and secondary vocational schools.

4 - 8. Vysoké školy podle skupin studijních programů ve školním roce 2002/03

Universities: by subject group, school year 2002/2003

Skupina studijních programů KKO V	Studenti <i>Students</i>		Nově přijatí <i>New entrants</i>		Absolventi ve šk. roce 2001/02 <i>Graduates in 2001/02</i>		Subject group <i>(by CBBE)</i>
	ženy <i>Females</i>	muži <i>Males</i>	ženy <i>Females</i>	muži <i>Males</i>	ženy <i>Females</i>	muži <i>Males</i>	
Vysoké školy celkem	120 181	128 575	24 552	23 190	16 781	15 594	Universities, total
Přírodní vědy a nauky	7 875	12 755	1 363	2 071	889	1 284	Natural sciences
matematické obory	1 072	1 198	199	173	136	144	<i>Mathematics</i>
geologické obory	316	440	33	38	38	52	<i>Geology</i>
geografické obory	764	1 117	144	174	86	86	<i>Geography</i>
chemické obory	1 541	1 021	298	81	145	135	<i>Chemistry</i>
biologické obory	2 472	1 398	302	106	314	170	<i>Biology</i>
ekologie a ochrana životního prostředí	638	480	122	86	80	59	<i>Ecology and environmental protection</i>
fyzikální obory	464	1 470	102	236	43	155	<i>Physics</i>
informatické obory	608	5 631	163	1 177	47	483	<i>Information technology</i>
Techn. vědy a nauky 1.č.	6 460	32 532	1 255	6 653	898	3 663	Technology - part 1
hornictví, horn. geologie, hutnictví, slévárenství	1 106	1 841	259	373	177	201	<i>Mining and related geology, metallurgy</i>
strojírenství, strojírenská výroba	1 645	13 811	306	2 907	191	1 435	<i>Mechanical engineering and related manufacture</i>
elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika	678	14 181	112	2 921	64	1 619	<i>Electrical engineering, telecommunication and computer technology</i>
technická chemie, chemie silikátů	2 096	2 332	406	405	286	355	<i>Industrial chemistry and chemistry of silicates</i>
potravinářství potravinářská chemie	935	367	172	47	180	53	<i>Food industry and food chemistry</i>
Techn. vědy a nauky 2.č.	7 645	19 872	1 426	3 840	852	1 990	Technology - part 2
textilní výroba a oděvnictví	1 278	329	240	47	210	49	<i>Manufacture of textile</i>
zpracování dřeva, výroba hudebních nástrojů	75	559	18	121	1	93	<i>Wood-working and manufacture of musical instruments</i>
polygrafie, zpracování papíru, film	42	46	19	14	3	0	<i>Printing, paper and film processing, photography</i>
architektura	790	1 275	86	120	109	142	<i>Architecture</i>
stavebnictví, geodézie, kartografie	3 190	9 575	584	1 797	3	4	<i>Construction, geodesy and cartography</i>
doprava a spoje speciální, interdisciplinární obory	540	2 926	77	538	87	276	<i>Transport and communications</i>
	1 730	5 162	402	1 203	148	432	<i>Special and interdisciplinary technical subjects</i>
Zemědělství - lesnictví, veterinární vědy	4 832	4 445	1 151	857	584	582	Agriculture, forestry and veterinary medicine
zemědělství a lesnictví	3 857	4 100	956	809	510	551	<i>Agriculture and forestry</i>
veterinářství, veterinární prevence	975	345	195	48	74	31	<i>Veterinary surgery and prevention</i>
Zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy	11 937	5 968	2 369	697	1 543	638	Health services, medicine and pharmacy
lékařské vědy	6 538	5 017	985	537	585	509	<i>Medicine</i>
farmaceutické vědy	1 407	409	238	48	227	63	<i>Pharmacy</i>
zdravotnictví	3 992	542	1 146	112	731	66	<i>Health services</i>

4 - 8. Vysoké školy podle skupin studijních programů ve školním roce 2002/03

Universities: by subject group, school year 2002/2003

dokončení

End of table

Skupina studijních programů KKO V	Studenti <i>Students</i>		Nově přijatí <i>New entrants</i>		Absolventi ve šk. roce 2001/02 <i>Graduates in 2001/02</i>		Subject group <i>(by CBBE)</i>
	ženy <i>Females</i>	muži <i>Males</i>	ženy <i>Females</i>	muži <i>Males</i>	ženy <i>Females</i>	muži <i>Males</i>	
Společenské vědy a nauky, služby 1.č.	42 334	34 615	9 259	5 982	6 596	5 038	Social science and services part 1
filozofie, teologie	4 816	3 536	935	525	618	390	<i>Philosophy, theology</i>
ekonomie	27 624	21 270	6 364	3 907	4 553	3 252	<i>Economics</i>
sociální vědy	3 712	2 345	738	349	560	289	<i>Social science</i>
právo, právní, veřejnosprávní činnost	6 182	7 464	1 222	1 201	865	1 107	<i>Law, legal and public administration activities</i>
Společenské vědy a nauky, služby 2.č.	36 020	15 400	7 255	2 647	4 876	1 833	Social science and services part 2
obory z oblasti historie	1 354	1 563	178	175	136	144	<i>History</i>
publicistika, knihovnictví, informatika	1 431	935	253	144	166	77	<i>Journalism, librarianship and information technology</i>
filologické vědy	5 506	1 588	1 071	204	567	131	<i>Philology</i>
tělesná kultura, tělovýchova, sport	1 609	2 048	393	452	133	162	<i>Physical culture and training, sports</i>
pedagogika, učitelství, sociální péče	24 638	8 682	5 193	1 620	3 721	1 268	<i>Pedagogy, tutorship and social care</i>
obory z obl.psychologie	1 482	584	167	52	153	51	<i>Psychology</i>
Vědy a nauky o kultuře, umění	2 951	2 448	453	317	514	464	Culture and art
teorie a dějiny umění	1 184	694	161	73	106	54	<i>Theory and history of art</i>
umění a užité umění	1 767	1 754	292	244	408	410	<i>Arts, applied arts</i>
Vojenské vědy a nauky	127	540	21	126	29	102	Military sciences
teorie vojenského umění	118	538	17	125	26	100	<i>Theory of military arts</i>
vojenské zdravotnictví	9	2	4	1	3	2	<i>Military health services</i>

studenti v bakalářských, magisterských a doktorských studijních programech ve studiu prezenčním, distančním a kombinovaném

KKOV = Kmenová klasifikace oborů vzdělání

Students in bachelor, master and doctoral study in full-time, distance and combined studies

CBBE = Classification of basic branches of education

5 - 1. Míra ekonomické aktivity a ekonomicky aktivní obyvatelstvo (VŠPS)
Participation rate and economically active population (LFSS)

Věková skupina <i>Age group</i>	1993	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Ekonomicky aktivní obyvatelstvo <i>Economically active population</i>								
<i>v tisících osob</i> <i>Thousands persons</i>								
Ženy / <i>Females</i>	2 261,2	2 287,7	2 283,9	2 298,4	2 312,6	2 298,8	2 278,7	2 269,4
15 - 19	147,3	108,3	76,4	71,9	63,1	46,9	33,6	27,9
20 - 24	196,5	243,2	258,7	273,2	271,4	263,7	247,0	223,8
25 - 29	219,4	216,5	213,9	231,5	251,6	269,2	272,1	283,9
30 - 34	252,9	261,5	266,6	271,0	258,1	257,8	257,7	257,1
35 - 39	339,1	307,7	274,5	266,9	279,6	289,8	295,5	299,7
40 - 44	374,8	370,8	356,9	344,5	335,5	315,3	304,5	290,4
45 - 49	361,9	373,4	377,1	365,4	365,5	365,1	359,6	352,0
50 - 54	235,4	264,9	304,1	323,3	326,3	334,2	342,8	342,5
55 - 59	66,5	76,8	96,0	95,4	102,7	106,3	113,4	137,1
60 - 64	34,8	35,7	35,1	32,2	33,0	29,7	33,5	34,8
65 +	32,6	29,0	24,7	23,0	25,7	20,8	19,0	20,3
15 - 64	2 228,6	2 258,7	2 259,2	2 275,4	2 286,9	2 277,9	2 259,7	2 249,1
Muži / <i>Males</i>	2 832,4	2 882,9	2 900,9	2 903,1	2 905,6	2 887,3	2 867,2	2 869,7
15 - 19	175,8	146,1	104,7	98,1	83,5	56,4	44,9	38,8
20 - 24	330,3	367,8	383,4	379,4	365,4	353,1	326,0	295,0
25 - 29	342,9	338,7	349,8	364,7	390,7	410,4	423,1	433,2
30 - 34	319,3	338,3	349,4	354,2	344,0	342,1	344,1	352,1
35 - 39	373,9	344,1	317,2	309,9	320,3	337,8	342,7	345,4
40 - 44	399,0	391,0	378,8	367,4	355,4	338,0	323,9	312,7
45 - 49	363,4	384,8	390,8	384,4	379,2	376,9	368,3	362,1
50 - 54	254,0	283,6	318,0	339,2	348,5	354,3	360,9	355,6
55 - 59	163,5	178,2	198,6	201,8	222,5	228,7	242,7	268,4
60 - 64	63,2	63,2	64,1	59,6	56,7	52,4	53,7	70,2
65 +	47,1	47,1	46,2	44,4	39,4	37,4	37,0	36,1
15 - 64	2 785,3	2 835,8	2 854,7	2 858,7	2 866,2	2 850,0	2 830,3	2 833,5
Míra ekonomické aktivity <i>Participation rate</i>								
<i>v %</i> <i>in %</i>								
Ženy / <i>Females</i>	52,3	52,3	51,8	52,0	52,1	51,6	51,3	50,9
15 - 19	33,1	25,5	19,8	19,6	18,1	13,9	10,1	8,5
20 - 24	53,8	59,1	57,9	60,3	60,8	61,8	60,7	57,7
25 - 29	64,4	64,6	61,7	63,8	64,6	64,9	63,7	64,5
30 - 34	80,2	78,5	77,2	78,2	76,4	76,5	76,1	73,8
35 - 39	89,8	89,0	86,8	86,4	87,4	86,7	87,1	87,5
40 - 44	91,4	92,0	91,6	90,8	92,0	91,3	92,3	91,2
45 - 49	91,9	90,7	90,5	89,6	90,6	91,1	91,5	91,5
50 - 54	78,2	79,5	82,1	81,8	81,5	82,1	83,5	84,3
55 - 59	26,0	29,7	34,6	32,8	32,9	32,6	33,3	37,7
60 +	6,0	5,8	5,4	5,0	5,3	4,5	4,7	4,8
Muži / <i>Males</i>	71,3	71,5	71,1	70,8	70,6	69,8	69,4	69,3
15 - 19	37,9	32,9	25,9	25,5	22,8	16,0	12,9	11,3
20 - 24	86,2	85,5	82,4	80,5	78,9	79,4	76,9	73,0
25 - 29	96,4	96,9	96,4	96,2	95,8	95,0	95,0	94,8
30 - 34	97,8	97,7	97,2	97,9	97,6	97,4	97,5	97,2
35 - 39	97,3	97,4	97,3	97,1	96,5	97,3	97,3	97,3
40 - 44	96,9	96,5	96,3	95,7	96,5	96,2	96,1	96,1
45 - 49	93,6	94,3	94,5	95,0	94,7	94,7	94,1	94,4
50 - 54	88,3	88,8	89,5	89,2	90,0	89,9	90,4	90,1
55 - 59	71,1	75,9	77,9	75,3	76,9	75,8	76,9	79,5
60 +	14,9	14,8	14,8	13,9	12,8	11,8	11,8	13,6

5 - 3. Důvody ekonomické neaktivity (VŠPS)

Reasons for economic inactivity (LFSS)

v tis. osob

Thousands persons

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo ve věku 15+	1993	1995	1999	2000	2001	2002	Economically inactive persons aged 15+
Ženy	2 058,9	2 084,4	2 125,5	2 153,2	2 165,7	2 186,1	Females
v tom:							
starobní a invalidní důchodci	1 222,4	1 269,4	1 347,4	1 380,3	1 370,7	1 368,5	Old age and disabled pensioners
navštěvují základní školu	9,7	8,6	39,4	39,0	38,4	41,9	Attending primary school
připravují se v učilišti	78,1	76,3	41,7	49,0	53,2	50,5	Attending a trade school
studují na střední škole	167,5	204,4	194,0	196,1	209,3	200,4	Studying at secondary school
studují na vysoké škole	54,9	64,3	88,8	92,7	99,0	103,5	Studying at university
pečují o rodinu, jsou v domácnosti	360,0	347,9	342,5	333,4	336,3	329,7	Taking care of family
zdravotní důvody	96,3	71,1	28,0	23,6	24,5	30,0	Health grounds
nevěří, že by našli práci, i když by rády pracovaly	9,5	5,1	5,7	6,0	4,8	5,5	Willing to work but not believing to find a job
nechtějí nebo nepotřebují pracovat	8,1	6,2	4,3	2,7	2,5	6,6	Not willing or not being in need to work
jsou ve výluce	-	-	0,1	0,2	0,1	2,2	Laid off
nejsou schopny nástupu do 14-ti dnů	12,3	10,9	16,0	15,7	12,8	11,9	Not being able to start working within 14 days
jiné důvody	28,6	20,1	17,7	14,5	14,1	29,7	Other reasons
nezjištěno	11,5	-	-	-	-	5,8	Not identified
Muži	1 140,2	1 151,4	1 211,5	1 247,1	1 265,8	1 274,0	Males
v tom:							
starobní a invalidní důchodci	700,4	724,0	789,3	814,1	814,1	797,2	Old age and disabled pensioners
navštěvují základní školu	6,4	11,0	46,6	50,8	49,9	48,4	Attending primary school
připravují se v učilišti	136,0	124,7	78,8	91,8	92,1	92,7	Attending a trade school
studují na střední škole	110,2	143,7	147,1	150,8	163,2	156,4	Studying at secondary school
studují na vysoké škole	62,2	68,7	98,5	91,1	93,9	105,4	Studying at university
pečují o rodinu, jsou v domácnosti	8,1	4,8	4,6	6,3	5,8	3,1	Taking care of family
zdravotní důvody	62,4	47,9	18,6	16,2	17,0	23,2	Health grounds
nevěří, že by našli práci, i když by rádi pracovali	7,5	3,7	4,6	3,7	4,0	5,6	Willing to work but not believing to find a job
nechtějí nebo nepotřebují pracovat	7,7	5,3	4,1	2,6	3,3	6,3	Not willing or not being in need to work
jsou ve výluce	-	-	0,3	0,5	0,7	2,8	Laid off
nejsou schopni nástupu do 14-ti dnů	4,3	4,6	6,0	6,2	8,1	6,0	Not being able to start working within 14 days
jiné důvody	26,9	13,0	13,1	13,0	13,7	19,7	Other reasons
nezjištěno	8,1	-	-	-	-	7,2	Not identified

5 - 4. Postavení v hlavním zaměstnání v civilním sektoru (VŠPS)
Status of employment: first job in the civil sector (LFSS)

Zaměstnaní v civilním sektoru		1993	1995	1998	1999	2000	2001	2002	The employed in the civil sector	
CZ-ICSE									CZ-ICSE	
Ženy		2 137,1	2 177,0	2 108,4	2 068,5	2 055,0	2 052,6	2 063,6	Females	
absolutně (v tis.)	skupina								Thousands	Group
v tom :										
zaměstnanci	1	1 928,2	1 960,1	1 891,1	1 849,9	1 827,4	1 828,5	1 831,6	Employees	1
zaměstnavatelé	2	28,9	45,4	47,0	44,5	45,4	42,6	43,7	Employers	2
pracující na vlastní účet	3	94,7	111,5	127,7	134,9	142,9	145,5	151,9	Own-account workers	3
členové produkčních družstev	4	76,1	41,8	24,5	19,6	18,3	14,3	11,3	Members of producers' cooperatives	4
pomáhající rodinní příslušníci	5	9,0	18,2	18,0	19,6	20,9	21,7	24,8	Family workers	5
nezjištěno		-	-	-	-	-	-	0,2	Not identified	
relativně (v %)									Per cent	
v tom :										
zaměstnanci	1	90,2	90,0	89,7	89,4	88,9	89,1	88,8	Employees	1
zaměstnavatelé	2	1,4	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1	Employers	2
pracující na vlastní účet	3	4,4	5,1	6,1	6,5	7,0	7,1	7,4	Own-account workers	3
členové produkčních družstev	4	3,6	1,9	1,2	0,9	0,9	0,7	0,5	Members of producers' cooperatives	4
pomáhající rodinní příslušníci	5	0,4	0,8	0,9	0,9	1,0	1,1	1,2	Family workers	5
nezjištěno		-	-	-	-	-	-	0,0	Not identified	
Muži		2 665,5	2 731,0	2 709,3	2 640,4	2 620,6	2 631,8	2 666,4	Males	
absolutně (v tis.)	skupina								Thousands	Group
v tom :										
zaměstnanci	1	2 239,7	2 260,0	2 199,2	2 119,0	2 088,2	2 098,0	2 099,8	Employees	1
zaměstnavatelé	2	101,6	142,6	155,5	151,2	150,8	143,6	148,8	Employers	2
pracující na vlastní účet	3	213,5	262,9	309,8	329,1	343,2	354,3	388,6	Own-account workers	3
členové produkčních družstev	4	105,2	57,7	40,0	35,6	32,4	29,5	24,5	Members of producers' cooperatives	4
pomáhající rodinní příslušníci	5	5,3	7,6	4,6	5,4	5,6	5,9	4,1	Family workers	5
nezjištěno		-	-	-	-	-	-	0,5	Not identified	
relativně (v %)									Per cent	
v tom :										
zaměstnanci	1	84,0	82,8	81,2	80,3	79,7	79,7	78,8	Employees	1
zaměstnavatelé	2	3,8	5,2	5,7	5,7	5,8	5,5	5,6	Employers	2
pracující na vlastní účet	3	8,0	9,6	11,4	12,5	13,1	13,5	14,6	Own-account workers	3
členové produkčních družstev	4	3,9	2,1	1,5	1,3	1,2	1,1	0,9	Members of producers' cooperatives	4
pomáhající rodinní příslušníci	5	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	Family workers	5
nezjištěno		-	-	-	-	-	-	0,0	Not identified	

5 - 5. Zaměstnaní v NH podle klasifikace zaměstnání KZAM (VŠPS)

The employed in the national economy: by CZ-ISCO-88 (LFSS)

v tis. osob

Thousand persons

Zaměstnaní v NH	1993	1995	1998	1999	2000	2001	2002	The employed in the national economy	
Ženy	2 138,1	2 177,7	2 108,8	2 069,7	2 055,9	2 053,7	2 064,5	Females	CZ-ISCO-88
Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	54,2	82,0	81,4	77,1	72,3	79,8	78,6	Legislators, senior officials and managers	1
Vědečtí a odborní duševní pracovníci	226,2	245,5	248,5	253,3	263,7	266,1	249,8	Professionals	2
Techn., zdravot. a pedagog. prac. (vč. příbuz. oborů)	482,8	480,1	473,1	475,2	477,7	475,0	474,7	Technicians and associate professionals	3
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	289,2	309,0	313,7	293,8	289,7	302,2	314,1	Clerks	4
Provozní pracovníci ve službách a obchodě	356,6	378,9	401,5	383,3	373,3	373,2	391,2	Service workers and shop and market sales workers	5
Kvalifik. dělníci v zem. a les. (vč. příbuz. oborů)	66,8	62,5	47,1	43,2	39,3	37,5	37,7	Skilled agricultural and forestry workers	6
Řemeslníci a kvalifik. výrobci, zpracovatelé, opraváři	198,6	175,9	159,1	157,8	150,3	143,1	134,1	Craft and related trades workers	7
								Plant and machine operators and assemblers	8
Obsluha strojů a zařízení	157,3	158,7	141,0	146,1	154,1	156,1	157,3		
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	301,8	282,7	242,8	238,3	233,4	219,0	225,3	Elementary occupations	9
Příslušníci armády	1,0	0,7	0,5	1,2	0,9	1,0	1,0	Armed forces	0
Nezjištěno	3,5	1,7	0,3	0,4	1,3	0,6	0,7	Not identified	
Muži	2 735,4	2 784,9	2 756,9	2 694,4	2 675,7	2 674,0	2 700,4	Males	
Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	159,8	223,9	243,5	235,9	218,5	221,6	224,9	Legislators, senior officials and managers	1
Vědečtí a odborní duševní pracovníci	220,0	222,8	220,0	225,0	241,1	240,2	236,9	Professionals	2
Techn., zdravot. a pedagog. prac. (vč. příbuz. oborů)	390,5	410,0	399,5	403,2	405,2	421,9	437,6	Technicians and associate professionals	3
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	71,3	69,4	80,4	74,0	75,1	79,3	92,5	Clerks	4
Provozní pracovníci ve službách a obchodě	160,9	177,9	195,8	193,4	194,5	205,4	205,9	Service workers and shop and market sales workers	5
Kvalifik. dělníci v zem. a les. (vč. příbuz. oborů)	60,9	59,4	57,6	55,0	56,5	53,5	53,4	Skilled agricultural and forestry workers	6
Řemeslníci a kvalifik. výrobci, zpracovatelé, opraváři	916,2	896,4	866,6	836,3	815,3	793,5	800,9	Craft and related trades workers	7
								Plant and machine operators and assemblers	8
Obsluha strojů a zařízení	485,7	481,2	472,4	462,6	452,6	462,2	471,4		
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	194,0	186,3	172,5	153,9	159,9	153,0	140,8	Elementary occupations	9
Příslušníci armády	69,9	53,8	47,6	54,0	55,2	42,3	33,9	Armed forces	0
Nezjištěno	6,2	3,8	1,0	1,1	1,9	1,2	2,1	Not identified	

5 - 6. Podnikatelé v civilním sektoru NH podle OKEČ (VŠPS)
Entrepreneurs in the civil sector: by CZ-NACE activity (LFSS)

v tis. osob

Thousand persons

Podnikatelé v civilním sektoru	1993	1995	1998	1999	2000	2001	2002	<i>The entrepreneurs in the civil sector</i>
OKEČ								<i>NACE rev.1.1</i>
Ženy								Females
Celkem	123,6	156,9	174,7	179,4	188,3	188,0	195,6	<i>Total</i>
A Zemědělství, myslivost a související činnosti	5,2	6,9	5,7	5,3	6,0	4,5	5,1	<i>Agriculture, hunting and related service activities</i>
B Lesnictví, rybolov, chov ryb	0,3	0,4	1,1	0,5	0,7	0,6	0,5	<i>Forestry + Fishing, operation of fish hatcheries and fish farms</i>
C Těžba nerostných surovin	0,2	0,2	0,4	0,1	-	-	-	<i>Mining and quarrying</i>
D Zpracovatelský průmysl	20,1	20,6	19,5	18,3	17,9	20,7	20,0	<i>Manufacturing</i>
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	0,3	0,1	0,3	0,2	0,2	-	0,4	<i>Electricity, gas and water supply</i>
F Stavebnictví	3,2	2,4	3,5	2,7	4,3	4,5	3,3	<i>Construction</i>
G Obchod, opr. motor. vozidel a výroba pro osobní potřebu a pro domácnost	38,6	53,3	54,5	57,2	57,3	53,4	55,1	<i>Trade, repairs of motor vehicles and consumer goods</i>
H Ubytování a stravování	8,0	8,8	9,8	9,4	10,9	11,4	13,5	<i>Hotels and restaurants</i>
I Doprava, skladování a spoje	3,0	2,6	3,6	4,4	3,8	3,7	3,9	<i>Transport, storage and communications</i>
J Finanční zprostředkování	0,4	1,9	3,4	3,8	5,4	6,9	6,4	<i>Financial intermediation</i>
K Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti	20,7	26,5	30,4	36,0	38,5	34,2	37,9	<i>Real estate, renting and business activities</i>
L Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	1,0	0,8	0,5	1,2	0,4	0,8	1,5	<i>Public administration and defence; compulsory social security</i>
M Vzdělávání	1,7	3,2	1,7	2,7	3,0	3,5	4,5	<i>Education</i>
N Zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti	5,9	11,4	12,4	11,7	12,8	14,4	14,5	<i>Health and social work</i>
O Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	14,5	17,6	27,8	25,8	26,6	29,0	28,6	<i>Other community, social and personal services</i>
P Činnosti domácností	0,6	0,2	-	-	-	0,1	0,2	<i>Private households with employed persons</i>
Q Exteritoriální organizace a instituce	-	0,0	0,1	0,1	0,0	-	-	<i>Extra-territorial organizations and bodies</i>
Nezjištěno	-	-	0,0	0,1	0,4	0,3	0,3	<i>Not identified</i>

5 - 6. Podnikatelé v civilním sektoru NH podle OKEČ (VŠPS)
Entrepreneurs in the civil sector: by CZ-NACE activity (LFSS)

dokončení
v tis. osob

End of table
Thousand persons

Podnikatelé v civilním sektoru	1993	1995	1998	1999	2000	2001	2002	<i>The entrepreneurs in the civil sector</i>
OKEČ								<i>NACE rev.1.1</i>
Muži								Males
Celkem	315,2	405,5	465,3	480,3	494,0	497,9	537,5	<i>Total</i>
A Zemědělství, myslivost a související činnosti	16,2	21,7	22,1	21,8	20,9	19,3	20,2	<i>Agriculture, hunting and related service activities</i>
B Lesnictví, rybolov, chov ryb	4,7	9,3	9,7	10,1	11,7	11,2	9,7	<i>Forestry + Fishing, operation of fish hatcheries and fish farms</i>
C Těžba nerostných surovin	0,4	0,6	0,8	1,0	0,8	0,4	1,2	<i>Mining and quarrying</i>
D Zpracovatelský průmysl	46,4	59,5	66,2	70,4	63,4	69,0	76,1	<i>Manufacturing</i>
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	2,3	4,5	3,3	4,8	3,4	2,5	4,0	<i>Electricity, gas and water supply</i>
F Stavebnictví	66,4	83,5	119,4	125,0	131,1	137,7	146,3	<i>Construction</i>
G Obchod, opr. motor. vozidel a výroba pro osobní potřebu a pro domácnost	76,6	102,3	105,1	112,5	111,0	103,6	113,3	<i>Trade, repairs of motor vehicles and consumer goods</i>
H Ubytování a stravování	15,0	16,5	18,7	18,7	20,5	19,4	23,3	<i>Hotels and restaurants</i>
I Doprava, skladování a spoje	26,9	30,4	34,9	34,0	37,7	35,8	37,9	<i>Transport, storage and communications</i>
J Finanční zprostředkování	0,9	4,0	5,8	5,5	7,4	11,2	11,3	<i>Financial intermediation</i>
K Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti	34,4	47,6	47,3	46,4	50,0	52,0	56,6	<i>Real estate, renting and business activities</i>
L Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	2,3	1,5	1,0	1,4	2,3	2,7	2,7	<i>Public administration and defence; compulsory social security</i>
M Vzdělávání	2,0	1,5	3,1	3,5	3,5	3,9	4,5	<i>Education</i>
N Zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti	5,9	7,9	9,7	8,7	10,3	9,8	8,6	<i>Health and social work</i>
O Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	14,5	14,4	17,9	16,3	19,7	19,2	20,8	<i>Other community, social and personal services</i>
P Činnosti domácností	0,2	-	-	-	-	-	0,0	<i>Private households with employed persons</i>
Q Exteritoriální organizace a instituce	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4	-	0,0	<i>Extra-territorial organizations and bodies</i>
Nezjištěno	-	0,2	0,1	0,1	0,0	0,2	0,7	<i>Not identified</i>

5 - 7. Zaměstnanci v NH podle klasifikace zaměstnání KZAM (VŠPS)

The employees in the national economy: by CZ-ISCO-88 (LFSS)

v tis. osob

Thousand persons

Zaměstnanci v NH	1993	1995	1998	1999	2000	2001	2002	The employees in the national economy	
									CZ-ISCO-88
Ženy	1 929,3	1 960,8	1 891,6	1 851,1	1 828,3	1 829,5	1 832,6	Females	
Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	37,3	49,5	51,4	48,8	46,4	52,5	50,9	Legislators, senior officials and managers	1
Vědečtí a odborní duševní pracovníci	202,2	215,5	213,6	216,9	222,7	227,9	212,2	Professionals	2
Techn., zdravot. a pedagog. prac. (vč. příbuz. oborů)	457,9	447,3	438,7	436,0	436,6	431,6	432,9	Technicians and associate professionals	3
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	276,0	295,6	298,8	278,5	271,6	285,5	294,4	Clerks	4
Provozní pracovníci ve službách a obchodě	308,6	326,6	339,8	321,5	308,9	312,3	322,0	Service workers and shop and market sales workers	5
Kvalifik. dělníci v zem. a les. (vč. příbuz. oborů)	32,9	36,9	29,3	28,8	25,9	25,2	26,9	Skilled agricultural and forestry workers	6
Řemeslníci a kvalifik. výrobci, zpracovatelé, opraváři	174,8	159,7	144,4	142,5	136,5	127,4	119,0	Craft and related trades workers	7
Obsluha strojů a zařízení	151,8	155,5	137,3	142,9	150,0	153,5	153,8	Plant and machine operators and assemblers	8
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	285,1	272,0	237,4	233,6	227,6	212,3	219,2	Elementary occupations	9
Příslušníci armády	1,0	0,7	0,5	1,2	0,9	1,0	1,0	Armed forces	0
Nezjištěno	1,7	1,4	0,3	0,4	1,2	0,4	0,4	Not identified	
Muži	2 309,4	2 313,6	2 246,8	2 173,0	2 143,3	2 140,3	2 133,8	Males	
Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	98,5	110,0	116,8	119,0	109,8	112,2	112,9	Legislators, senior officials and managers	1
Vědečtí a odborní duševní pracovníci	176,9	175,9	169,0	170,4	177,1	178,8	173,4	Professionals	2
Techn., zdravot. a pedagog. prac. (vč. příbuz. oborů)	338,3	349,2	340,1	343,5	343,8	357,8	360,7	Technicians and associate professionals	3
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	65,3	64,1	75,5	69,0	69,4	72,9	85,7	Clerks	4
Provozní pracovníci ve službách a obchodě	128,4	148,3	159,8	155,1	154,7	168,8	167,7	Service workers and shop and market sales workers	5
Kvalifik. dělníci v zem. a les. (vč. příbuz. oborů)	31,2	29,4	29,0	25,9	26,0	27,0	27,8	Skilled agricultural and forestry workers	6
Řemeslníci a kvalifik. výrobci, zpracovatelé, opraváři	796,0	773,1	719,4	673,7	647,0	617,6	609,9	Craft and related trades workers	7
Obsluha strojů a zařízení	420,5	431,2	423,4	414,4	405,2	415,6	427,0	Plant and machine operators and assemblers	8
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	179,7	176,2	165,4	147,0	153,4	146,6	133,6	Elementary occupations	9
Příslušníci armády	69,6	53,6	47,6	54,0	55,2	42,3	33,9	Armed forces	0
Nezjištěno	4,8	2,6	0,8	1,0	1,8	0,8	1,3	Not identified	

5 - 8. Zaměstnaní v NH na částečný úvazek podle klasifikace zaměstnání KZAM (VŠPS)
The employed in the national economy in part-time job: by CZ-ISCO-88 (LFSS)

v tis. osob

Thousand persons

Zaměstnaní v NH na částečný úvazek	1993	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	The employed in the national economy in part-time job	
											CZ-ISCO-88
Ženy	221,0	225,4	212,8	211,2	202,9	199,9	186,8	169,3	171,5	Females	
Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	1,1	2,2	2,2	1,8	1,8	2,7	3,0	3,3	3,2	Legislators, senior officials and managers	1
Vědečtí a odborní duševní pracovníci	15,9	19,8	21,3	20,5	19,0	23,2	20,6	17,9	17,5	Professionals	2
Techničtí, zdravot. a pedagog. pracovníci (včetně příbuz. oborů)	30,3	33,0	28,9	28,4	29,5	33,1	30,6	24,6	28,2	Technicians and associate professionals	3
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	23,1	22,9	24,3	26,5	22,9	22,6	22,6	22,5	23,1	Clerks	4
Provozní pracovníci ve službách a obchodě	51,7	53,8	49,9	53,9	53,5	46,7	41,7	42,9	40,5	shop and market sales workers	5
Kvalifik. dělníci v zem. a les. (vč. příb. oborů)	2,3	3,9	2,8	2,1	2,3	1,8	1,5	1,3	1,6	Skilled agricultural and forestry workers	6
Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři	20,6	17,9	15,0	13,8	13,0	12,9	12,4	8,1	6,7	Craft and related trades workers	7
Obsluha strojů a zařízení	9,2	11,4	9,6	7,7	6,6	5,9	6,9	4,4	3,7	operators and assemblers	8
Pomocní a nekvalifik. pracovníci	66,7	60,4	58,6	56,4	54,4	51,0	47,7	44,2	46,9	Elementary occupations	9
Příslušníci armády	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Armed forces	0
Nezjištěno	0,2	0,1	0,1	-	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	Not identified	
Muži	80,9	82,4	82,9	75,5	69,9	62,5	58,7	56,2	58,7	Males	
Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	2,6	2,4	2,6	3,0	2,5	2,8	2,0	1,0	2,2	Legislators, senior officials and managers	1
Vědečtí a odborní duševní pracovníci	10,7	14,4	11,6	10,7	9,6	10,3	9,6	11,3	11,9	Professionals	2
Techničtí, zdravot. a pedagog. pracovníci (včetně příbuz. oborů)	9,1	9,4	9,4	9,4	8,8	8,0	9,3	8,0	7,0	Technicians and associate professionals	3
Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	5,3	4,5	5,6	4,4	4,1	2,8	3,5	3,2	3,5	Clerks	4
Provozní pracovníci ve službách a obchodě	5,9	7,4	7,1	7,0	6,5	4,1	3,3	3,1	6,2	shop and market sales workers	5
Kvalifik. dělníci v zem. a les. (vč. příb. oborů)	1,6	2,1	1,3	1,4	1,5	1,3	1,1	1,1	1,8	Skilled agricultural and forestry workers	6
Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři	19,8	18,8	21,3	18,1	15,6	14,6	12,3	11,7	11,2	Craft and related trades workers	7
Obsluha strojů a zařízení	7,7	6,8	6,8	5,6	6,5	5,1	4,2	5,0	3,6	operators and assemblers	8
Pomocní a nekvalifik. pracovníci	18,1	16,5	17,0	15,7	14,7	13,5	13,3	11,7	11,4	Elementary occupations	9
Příslušníci armády	-	0,1	0,0	-	-	-	-	-	-	Armed forces	0
Nezjištěno	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	-	-	0,0	-	Not identified	

5 - 9. Počty skutečně odpracovaných hodin podle postavení v zaměstnání a délky úvazku v NH (VŠPS)

Hours actually worked in a week: by status in employment and full-time/part-time distinction in the national economy (LFSS)

hod./ týden

Hours per week

Skutečně odpracované hodiny	1993	1995	1998	1999	2000	2001	2002	Hours actually worked	
									CZ- ICSE
Ženy	36,7	36,6	36,8	37,0	37,3	35,7	39,1	Females	
na plný úvazek	38,3	38,3	38,3	38,5	38,7	36,9	40,4	<i>In full-time job</i>	
v tom :									
zaměstnanci	37,5	37,3	37,4	37,8	38,0	36,2	39,7	<i>Employees</i>	1
zaměstnavatelé	53,0	52,4	51,1	49,4	48,6	48,1	48,2	<i>Employers</i>	2
pracující na vlastní účet	47,9	45,9	45,4	43,6	43,5	42,0	45,4	<i>Own-account workers</i>	3
členové produkčních družstev	39,1	39,9	39,5	40,0	40,7	35,7	40,3	<i>Members of producers' cooperatives</i>	4
pomáhající rodinní příslušníci	49,5	47,0	46,1	44,9	43,1	41,0	44,0	<i>Family workers</i>	5
na zkrácený úvazek	23,6	23,0	22,8	23,1	23,2	22,6	24,9	<i>In part-time job</i>	
v tom :									
zaměstnanci	23,7	23,1	23,1	23,5	23,4	22,7	25,0	<i>Employees</i>	1
zaměstnavatelé	20,3	18,5	25,0	24,8	21,4	24,6	21,5	<i>Employers</i>	2
pracující na vlastní účet	20,6	19,4	20,5	20,2	21,2	20,5	24,4	<i>Own-account workers</i>	3
členové produkčních družstev	25,8	27,0	23,1	24,8	23,1	27,0	32,1	<i>Members of producers' cooperatives</i>	4
pomáhající rodinní příslušníci	18,4	23,3	15,9	18,5	21,9	23,4	22,7	<i>Family workers</i>	5
Muži	41,9	42,1	42,2	42,5	42,5	40,6	43,7	Males	
na plný úvazek	42,5	42,7	42,8	43,0	43,0	41,0	44,1	<i>In full-time job</i>	
v tom :									
zaměstnanci	40,7	40,7	40,8	41,1	41,0	38,9	42,0	<i>Employees</i>	1
zaměstnavatelé	62,1	58,1	55,9	55,5	55,2	53,8	55,3	<i>Employers</i>	2
pracující na vlastní účet	52,7	51,7	50,7	50,2	49,9	48,3	51,2	<i>Own-account workers</i>	3
členové produkčních družstev	42,1	43,7	44,2	43,5	43,5	40,6	42,6	<i>Members of producers' cooperatives</i>	4
pomáhající rodinní příslušníci	54,2	53,1	47,7	53,3	52,2	46,6	47,8	<i>Family workers</i>	5
na zkrácený úvazek	21,9	20,7	20,7	20,9	20,7	20,3	23,4	<i>In part-time job</i>	
v tom :									
zaměstnanci	21,8	21,0	21,3	21,4	21,1	20,8	24,1	<i>Employees</i>	1
zaměstnavatelé	18,6	22,9	24,6	24,7	22,9	20,6	17,7	<i>Employers</i>	2
pracující na vlastní účet	20,6	17,3	16,7	18,6	18,3	18,1	21,6	<i>Own-account workers</i>	3
členové produkčních družstev	27,5	23,2	25,8	20,8	22,5	17,3	24,8	<i>Members of producers' cooperatives</i>	4
pomáhající rodinní příslušníci	25,3	24,0	17,4	15,9	12,6	15,8	17,6	<i>Family workers</i>	5

1. *S cílem zajistit účinné uplatnění práva pracovníků na to, aby byli v rámci podniku informováni a aby s nimi bylo jednáno, se smluvní strany zavazují přijmout nebo podporovat opatření, která umožní pracovníkům nebo jejich zástupcům, v souladu s vnitrostátním právním řádem a praxí:*

- a) *aby byli pravidelně nebo ve vhodný čas a všestranným způsobem informováni o ekonomické a finanční situaci podniku, který je zaměstnává, majíce za samozřejmé, že lze odmítnout nebo učinit důvěrnými některé informace, jejichž prozrazení by mohlo poškodit podnik; a*
- b) *aby s nimi byla v dostatečném časovém předstihu projednána navržená rozhodnutí, která by se mohla podstatně dotknout zájmů pracovníků, zejména ta rozhodnutí, která by mohla mít významné důsledky pro situaci zaměstnanosti v podniku.*

2. *Strany mohou z rozsahu působnosti provádění odstavce 1 tohoto článku vyjmout ty podniky, u nichž počet zaměstnanců nedosahuje minimálního počtu stanoveného vnitrostátním právním předpisem nebo praxí.*

Otázka A

Uveďte prosím, zda jsou pracovníci v podnicích přímo nebo prostřednictvím svých zástupců informováni a konzultováni a v případě, že se tak děje prostřednictvím jejich zástupců, uveďte, jak jsou tito zástupci na různých úrovních voleni (dílňa, závod, podnik).

Beze změny.

Otázka B

Popište prosím strukturu, postupy a uspořádání informací a konzultací ve Vaší zemi, včetně informací týkajících se úrovně, na které se konají, zda jsou povinné nebo dobrovolné, jejich frekvence atd.

Beze změny.

Otázka C

Uveďte prosím povahu informací a konzultací stanovenou legislativou, příklady významných kolektivních smluv nebo jiné prostředky, jakož i zda se konají na úrovni závodu nebo podniku.

Beze změny.

Otázka D

Uveďte prosím stanovený počet nebo počty pracovníků, které jsou stanovené jako hranice, pod kterou nemusí podnik plnit ustanovení týkající se informací a konzultací.

Beze změny.

Otázka E

Jestliže někteří pracovníci nejsou pokryti ustanovením tohoto typu stanoveným legislativou, kolektivní smlouvou nebo jinými odpovídajícími prostředky, specifikujte prosím jejich podíl (viz článek 7 Protokolu a příslušné ustanovení Přílohy).

Beze změny.

Otázka F

Uveďte prosím, zda jsou i jiné podniky než ty, které nejsou uvedeny v článku 2 odst. 2, vyloučeny z rozsahu aplikace tohoto ustanovení ve smyslu Přílohy Protokolu (články 2 a 3, odstavec 3) a uveďte povahu těchto podniků a jejich oblast činnosti.

Beze změny.

Výbor se v Závěrech k předchozí zprávě k čl. 2 Dodatkového protokolu (k oddílu „osobní rozsah působnosti“) tázal, zda se tato nebo podobná ustanovení (zákoníku práce) vztahují také na podniky spravované veřejnými orgány.

Ustanovení § 18 Zákoníku práce se vztahuje obecně na všechny zaměstnavatele.

Pravidla a postupy

Výbor dále konstatoval, že neexistují zvláštní orgány (například pracovní rady) k realizaci informování a konzultování zaměstnanců a tázal se tedy, zda se styk mezi zaměstnavatelem a příslušnými odborovými orgány řídí nějakými pravidly, popřípadě jakými, a zejména zda existuje povinnost konzultovat odborové orgány bez zbytečného odkladu.

Výbor zdůranil, že informační a konzultační povinnost musí být vykonávána ve prospěch všech zaměstnanců podniku. Z výše uvedeného usoudil, že v podnicích, ve kterých působí odborová organizace, nejsou zaměstnanci neorganizovaní v odborech ani informování, ani konzultování jinak než prostřednictvím odborů. Výbor se tázal, zda je tato domněnka správná.

Termín a průběh informace a projednání není v zákoně dále definován či podrobně upravován, poněvadž to nebylo považováno za potřebné – jde o termíny dostatečně obecně srozumitelné.

Je výslovně stanoveno, že zástupci zaměstnanců mají právo požadovat na zaměstnavateli doplnění informací a odpovědi na dotazy. Dále je stanoveno, že zástupci zaměstnanců jsou povinni vhodným způsobem informovat zaměstnance o své činnosti a o obsahu a závěrech informací a projednání. Zaměstnavatel je povinen vytvořit podmínky pro

činnost zástupců zaměstnanců. Další podrobnosti – pokud je třeba – bývají dojednány v kolektivních smlouvách.

Zákoník práce stanoví, že zaměstnavatel je povinen informovat zaměstnance a jednat s nimi přímo, nepůsobí-li u něho zástupci zaměstnanců. Zástupci zaměstnanců jsou odborové orgány, nebo rada zaměstnanců či zástupce pro oblast BOZP. **Zástupci zaměstnanců jednají za všechny zaměstnance.**

Domněnka Výboru, že v podnicích, ve kterých působí odborová organizace nejsou neorganizovaní zaměstnanci informováni ani konzultováni, tedy neodpovídá skutečnosti.

Opravné prostředky

Výbor se tázal, zda se lze proti rozhodnutí pracovní inspekce odvolat u nezávislého orgánu a jaké jsou postihy zaměstnavatelů za neplnění příslušných povinností

Zjistí-li úřad práce, jako kontrolní orgán, že zaměstnavatel nesplnil povinnost informovat zaměstnance (viz. výše, § 18 ZP) je oprávněn zaměstnavateli rozhodnutím ve správním řízení uložit pokutu za nesplnění povinnosti. Proti tomuto rozhodnutí se může zaměstnavatel odvolat k odvolacímu orgánu, kterým je MPSV. Rozhodnutí MPSV o uložení pokuty může na návrh zaměstnavatele přezkoumat nezávislý soud.

ČLÁNEK 3 - PRÁVO NA ÚČAST PŘI STANOVOVÁNÍ A ZLEPŠOVÁNÍ PRACOVNÍCH PODMÍNEK A PRACOVNÍHO PROSTŘEDÍ

1. S cílem zajistit účinný výkon práva pracovníků na účast při stanovování a zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí v podniku se smluvní strany zavazují přijmout nebo podporovat opatření, která umožní pracovníkům nebo jejich zástupcům, v souladu s vnitrostátním právním řádem a praxí, přispívat:

- a) ke stanovování a zlepšování pracovních podmínek, organizace práce a pracovního prostředí;**
- b) k ochraně zdraví a bezpečnosti v podniku;**
- c) k organizování sociálních a společensko-kulturních služeb a zařízení v podniku;**
- d) k doзору nad dodržováním pravidel v těchto záležitostech.**

2. Strany mohou z rozsahu působnosti provádění odstavce 1 tohoto článku vyjmout ty podniky, u nichž počet zaměstnanců nedosahuje minimálního počtu stanoveného vnitrostátním právním předpisem nebo praxí.

Otázka A

Uveďte prosím, zda se pracovníci přímo nebo prostřednictvím svých zástupců účastní při stanovování a zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí, a pokud se účastní prostřednictvím zástupců, jakým způsobem jsou tito zástupci na různých úrovních (dílna, závod, podnik) určováni.

Beze změny.

Otázka B

Popište prosím obecně struktury, procedury a soustavu účasti pracovníků na stanovování pracovních podmínek v podniku obecně a tam, kde je to vhodné, v různých oblastech činnosti podniku. Tato informace by měla být specifikována v případě různých oblastí, na které odstavec 1 článku 3 Protokolu odkazuje. Pokud je to vhodné, popište prosím na jaké úrovni jsou v rámci podniku tato práva vykonávána a popište jak.

Beze změny.

Otázka C

Uveďte prosím, zda se účast pracovníků týká všech oblastí citovaných v článku 3 odst. 1 Protokolu.

Beze změny.

Otázka D

Uveďte prosím stanovený počet nebo počty pracovníků, které jsou stanovené jako hranice, pod kterou nemusí podnik plnit ustanovení týkající se informací a konzultací.

Beze změny.

Otázka E

Jestliže někteří pracovníci nejsou pokryti ustanovením tohoto typu stanoveným legislativou, kolektivní smlouvou nebo jinými odpovídajícími prostředky, specifikujte prosím jejich podíl (viz článek 7 Protokolu a příslušné ustanovení Přílohy).

Beze změny.

Otázka F

Uveďte prosím, zda jsou i jiné podniky než ty, které nejsou uvedeny v článku 2 odst. 3, vyloučeny z rozsahu aplikace tohoto ustanovení ve smyslu Přílohy Protokolu (články 2 a 3, odstavec 4) a uveďte povahu těchto podniků a jejich oblast činnosti.

Beze změny.

Výbor se v Závěrech k předchozí zprávě k čl. 3 Dodatkového protokolu tázal, zda se příslušná zákonná ustanovení o právu pracovníků na účast při stanovování a zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí vztahují také na podniky spravované veřejnými orgány.

Výbor dále konstatoval, že právo pracovníků na účast při stanovování a zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí je realizováno hlavně prostřednictvím odborových organizací v podniku. Výbor rovněž konstatoval, že podle zákoníku práce není zaveden žádný zvláštní mechanismus ani orgán (například pracovní rada nebo výbor pro bezpečnost a ochranu zdraví) pro účast pracovníků neorganizovaných v odborech při stanovování a zlepšování pracovních podmínek, organizace práce a pracovního prostředí; při ochraně zdraví a bezpečnosti v podniku; při organizování sociálních a společensko-kulturních služeb a zařízení v podniku. **Tázel se tedy, zda je toto právo v českých předpisech realizováno nějakým jiným způsobem.**

Ustanovení se vztahují na všechny zaměstnavatele bez ohledu na počet zaměstnanců, tedy i na podniky spravované veřejnými orgány.

Jak je uvedeno rovněž ve stanovisku k čl. 2 – zástupci zaměstnanců jednájí za všechny zaměstnance. Konstatování výboru, že „není zaveden žádný zvláštní mechanismus ani orgán pro účast pracovníků neorganizovaných v odborech“ tedy neodpovídá skutečnosti.

Je zaveden mechanismus informování a projednávání stanovených náležitostí. Pokud jsou vyjednávány kolektivní smlouvy, jednají příslušné odborové orgány za všechny zaměstnance a zaměstnavatel plní závazky z kolektivních smluv vůči všem zaměstnancům, bez ohledu na jejich (ne)organizovanost v odborech.

Pracovní podmínky, organizace práce a pracovní prostředí

Výbor se tázal, jaký je přesný význam pojmu „pracovní podmínky“ v českém právu.

Zákoník práce a ani jiný pracovněprávní předpis nedefinuje výslovně pojem „pracovní podmínky“. Pod tímto pojmem se rozumí např. úprava pracovní doby, dovolené na zotavenou, BOZP, vzdělávání, atd.

Organizování sociálních a společensko - kulturních služeb a zařízení v podniku

Výbor se tázal, jaký je význam pojmu sociálních a společensko - kulturních služeb a zařízení v českém právu.

Zákoník práce a ani jiný pracovněprávní předpis nedefinuje výslovně pojem „sociální a společensko-kulturní služby a zařízení“. Pod tímto pojmem se rozumí např. provozování kulturních a rekreačních zařízení, sportovních a tělovýchovných zařízení, poskytování půjček zaměstnancům, přispívání zaměstnancům na vstupenky na kulturní, tělovýchovné a sportovní akce, atd.

Článek 4, odstavec 1

S cílem zajistit účinné uplatnění práva starých osob na sociální ochranu se smluvní strany zavazují přijmout nebo podporovat přímo nebo ve spolupráci s veřejnými nebo soukromými organizacemi vhodná opatření zaměřená zejména k tomu :

1. umožnit starým osobám, aby zůstaly co možná nejdéle plnoprávními členy společnosti prostřednictvím:

- a) dostatečných prostředků, které jim umožní vést slušný život a aktivně se účastnit veřejného, společenského a kulturního života;***
- b) poskytování informací o službách a zařízeních, které jsou starým osobám k dispozici, a o jejich možnostech využívat tyto služby a zařízení;***

Otázka A

Popište prosím opatření sociální ochrany a sociální služby, které slouží ve Vaší zemi k tomu, aby starší občané zůstali tak dlouho jak je to možné plnými členy společnosti.

K předchozí zprávě zpřesňujeme, že mezi sociální služby, které podporují samostatnost uživatelů a umožňují jim co nejdéle zůstat doma, řadíme především pečovatelskou službu a služby osobní asistence.

V duchu reformy sociálních služeb prosazujeme možnost setrvání lidí v jejich přirozeném prostředí, jejich nezávislost, autonomii a respektování jejich potřeb a princip deinstitucionalizace jako takový.

Ve sledovaném období leden 2001 – prosinec 2002 došlo ke změnám v poskytování příspěvku při péči o blízkou nebo jinou osobu.

Příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu náleží občanovi pečujícímu osobně, celodenně a řádně o blízkou osobu, která je převážně nebo úplně bezmocná nebo starší 80 let a je částečně bezmocná. Příspěvek náleží též občanovi, který pečuje o jinou než blízkou osobu, pokud spolu žijí v domácnosti. Poživatel plného invalidního důchodu, starobního důchodu, vdovského nebo vdoveckého důchodu nemá nárok na příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu, jestliže výše jeho důchodu, popř. souběhu důchodů přesahuje výši tohoto příspěvku. V případě, že výše jeho důchodu, popřípadě souběhu důchodů je nižší než příspěvek, náleží tomuto občanu rozdíl mezi výší jeho důchodu a výší příspěvku. Přiznáním příspěvku zaniká nárok na poskytování rodičovského příspěvku a odměny pěstouna podle zákona o státní sociální podpoře. Dále došlo k rozšíření dob a situací, v nichž se podmínka osobní, celodenní a řádné péče považuje za splněnou, a to jak na straně osoby, o níž je pečováno tak na straně osoby pečující. V této souvislosti uvádíme, že podmínka

celodenní péče se též považuje za splněnou, jestliže občan pečující o blízkou nebo jinou osobu zabezpečil péči o tuto osobu jinou zletilou osobou v době vyřizování nezbytných osobních záležitostí nebo v době vykonávání výdělečné činnosti (činnost je definována právním předpisem).

V důsledku uvedené změny je zachován nárok na dávku i při výdělkem omezené pracovní aktivitě osoby pečující (závislá činnost i samostatně výdělečná činnost), tímto limitem je 1,5násobek částky životního minima na výživu a ostatní základní osobní potřeby občana (tj. 3 480 Kč, tj. cca 105 Euro). U osob samostatně výdělečně činných se příspěvek vyplácí zálohově a je následně zúčtován.

Výše příspěvku: příspěvek ve výši 1,6 násobku částky životního minima na výživu a ostatní osobní potřeby (3 712 Kč, tj. cca 112 Euro) při péči o jednu osobu nebo 2,75 násobku výše uvedené částky životního minima (tj. 6 380 Kč a cca 193 Euro) při péči o dvě nebo více takových osob.

Otázka B

Uveďte prosím opatření uskutečněná k zajištění toho, aby měli starší občané dostatečné zdroje, podle tohoto ustanovení.

Beze dalších změn(viz také otázka A).

Otázka C

Uveďte prosím jakým způsobem jsou cílovým osobám zprostředkovány informace o službách a zařízeních určených starším osobám.

Uvádíme aktualizované údaje:

Informace o službách a zařízeních určených starším osobám poskytují příslušné městské nebo obecní úřady, popř. je možné se obrátit přímo na poskytovatele těchto služeb nebo na informační centra. Dále je naším záměrem zřídit informační systém pro (potenciální) uživatele sociálních služeb a jejich rodinné příslušníky (součást návrhu věcného záměru zákona o sociálních službách).

Článek 4, odst. 2

S cílem zajistit účinné uplatnění práva starých osob na sociální ochranu se smluvní strany zavazují přijmout nebo podporovat přímo nebo ve spolupráci s veřejnými nebo soukromými organizacemi vhodná opatření zaměřená zejména k tomu :

Otázka A

Uvedte p a tam, kde je to vhodné, i soukromé služby a opatření přijatá k zajištění aplikace tohoto ustanovení.

Beze změny.

Otázka B

Jestliže existují soukromé služby, popište prosím formy spolupráce mezi soukromými a veřejnými službami v oblasti, které se týká toto ustanovení.

Beze změny.

Článek 4, odst. 3

S cílem zajistit účinné uplatnění práva starých osob na sociální ochranu se smluvní strany zavazují přijmout nebo podporovat přímo nebo ve spolupráci s veřejnými nebo soukromými organizacemi vhodná opatření zaměřená zejména k tomu :

3. zaručit starým lidem žijícím v ústavech vhodnou podporu, respektujícíce přitom jejich soukromí, a účast v rozhodování o podmínkách života v ústavu.

Otázka A

Uvedte prosím jaká forma pomoci je poskytována starším osobám žijícím v ústavech.

Beze změny.

Otázka B

Uvedte prosím jakým způsobem je těchto institucích vykonávána inspekce ohledně souladu s tímto ustanovením.

V souvislosti s decentralizací státní správy v ČR přešly kontrolní kompetence na zřizovatele rezidenčních zařízení sociálních služeb. Věcný záměr zákona o sociálních službách, který bude vládě předložen v březnu 2004, se zabývá kvalitou poskytovaných sociálních služeb s apelem na ochranu práv uživatele. Hodnocení této kvality bude realizováno auditem, prováděným opakovaně v zařízeních sociálních služeb proškolenými auditory kvality.

Otázka C

Uvedte prosím opatření přijatá k zajištění respektování soukromí starších osob v ústavech a jejich účasti na rozhodování ohledně životních podmínek v takových institucích.

V r. 2002 vydalo MPSV Standardy kvality sociálních služeb za účelem ochrany práv všech uživatelů sociálních služeb. V rámci Standardů kvality je popsán způsob zajištění ochrany soukromí uživatelů sociálních služeb. Standardy kvality, jako dobře uchopitelný nástroj k zavádění principů kvality do sociálních služeb, se dostává do povědomí odborné veřejnosti a mezi poskytovateli sociálních služeb je o tuto publikaci a o principy ochrany práv uživatelů sociálních služeb s apelem na lidská práva klientů značný zájem.

Výbor se v Závěrech k předchozí zprávě tázal, zda existují administrativní předpisy chránící staré osoby proti diskriminaci z důvodu věku.

S výjimkou obecného zákazu diskriminace, který stanoví Listina základních práv a svobod a ke kterému zavazují Českou republiku i mezinárodní úmluvy, je ochrana před diskriminací v ČR částečně upravena v oblasti pracovněprávní a v oblasti zaměstnanosti.

Klauzuli zakazující diskriminační jednání z důvodu věku obsahuje § 1 odst. 4 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, § 1 odst. 1 zákona č. 1/1991 Sb., zákona o zaměstnanosti, v platném znění, § 80 odst. 2 zákona č. 218/2002 Sb., služebního zákona, v platném znění, a § 16 odst. 4 zákona č. 361/2003 Sb., zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostní sborů, v platném znění.

Zásada rovného zacházení se všemi zaměstnanci a zásada zákazu všech forem diskriminace v pracovněprávních vztazích, zakotvená v uvedených zákonech, se vztahuje na všechny zaměstnance bez ohledu na jejich věk. Proto také zaměstnavatel jen z důvodu splnění podmínek rozhodných pro vznik nároku na přiznání starobního důchodu zaměstnancem, zejména dosažením potřebné věkové hranice, nemůže se zaměstnancem jednostranně platně rozvázat pracovní poměr výpovědí, neboť takový výpovědní důvod k tomu není v zákoníku práce stanoven. Poživatelé důchodu, pokud z hlediska poskytování této dávky v souběhu s výdělečnou činností nestanoví některá omezení předpisy o sociálním zabezpečení, mohou konat práci v pracovněprávních vztazích za stejných podmínek jako ostatní zaměstnanci. V současné době stanoví § 37 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, podmínku, kdy výplata starobního důchodu náleží osobám vykonávajícím výdělečnou činnost na základě pracovněprávního vztahu, jen pokud tento vztah byl sjednán na dobu určitou, nejdéle na dobu jednoho roku, lze-li jej podle zvláštních právních předpisů na tuto dobu sjednat.

Na základě usnesení vlády č. 170 ze dne 20. února 2002 ke Zprávě o možnostech opatření k odstranění diskriminace, která konstatovala, že právní úprava povinnosti zajišťovat rovné zacházení a ochranu před diskriminací v právním řádu České republiky není dostatečná, byl vypracován **věcný záměr zákona o rovném zacházení a ochraně před diskriminací**.

Usnesením vlády č. 931 ze dne 22. září 2003 byl věcný záměr tohoto zákona schválen. Místopředsedovi vlády pro výzkum a vývoj, lidská práva a lidské zdroje bylo uvedeným usnesením uloženo ve spolupráci se zmocněncem vlády pro lidská práva zpracovat a vládě do 31. října 2003 předložit paragrafované znění uvedeného zákona. Termín pro předložení návrhu vládě byl poté stanoven na 28. února 2004.

Schválený věcný záměr upravuje právo na rovné zacházení a ochranu před diskriminací mimo jiné i z důvodu věku

Vzhledem k tomu, že staré osoby někdy trpí sníženou rozhodovací schopností nebo její ztrátou, se výbor dále tázal, zda pro je tyto případy zaveden postup „asistovaného rozhodování“.

Postup asistovaného rozhodování je součástí připravovaného věcného záměru zákona o sociálních službách, kdy se předpokládá, že se jím bude zabývat příslušný sociální pracovník na obci.

Výbor rovněž žadal, aby byly do příští zprávy zahrnuty aktuální informace o výši důchodů a minimální mzdy, a tázal se, zda je výše důchodů svázána s úrovní mezd nebo s indexem spotřebitelských cen.

Výbor současně žadal o předložení údajů o úrovni příjmů starých osob, pokud jsou k dispozici.

Základní údaje o průměrné výši důchodů v roce 2002 (v Kč měsíčně)

Druh důchodu	Nově přiznané důchody	Vyplácené důchody k 31.12.2002
Starobní	7 055	6 841
Poměrný starobní	2 425	3 705
Invalidní	7 006	6 666
částečný invalidní	4 117	4 132
Vdovský	4 477	4 863
Vdovecký	3 792	3 651
Sirotčí	3 469	3 327

Minimální měsíční mzda činila 5700 Kč.

Při přiznání důchodu se jeho výše stanoví v závislosti na počtu let pojištění a výši příjmů dosahovaných před přiznáním důchodu (většinou za období od roku 1985), přičemž tyto příjmy jsou indexovány podle růstu průměrných mezd; index spotřebitelských cen neovlivňuje výši důchodu při přiznání.

O zvýšení vyplácených důchodů rozhoduje vláda, ale zákonem jsou stanoveny podmínky pro minimální výši zvýšení a termín jeho provedení. Zákonem stanovené podmínky svazují zvyšování vyplácených důchodů s indexem růstu spotřebitelských cen a indexem růstu reálných mezd. V roce 2002 byly tyto podmínky novelizovány. Podrobnosti jsou uvedeny v článku 12, odstavec 2. první části zprávy.

Statistické údaje o příjmech starých osob nejsou k dispozici. Vzhledem k tomu, že sociální příjmy tvoří u domácností důchodců cca 94% jejich čistých peněžních příjmů, lze úroveň příjmů starých osob charakterizovat údaji o výši důchodu.

Průměrná výše starobního důchodu vypláceného v roce 2002 činila 6830 Kč, což je 43,5% průměrné hrubé mzdy za stejné období (56,5% průměrné čisté mzdy). Průměrná výše důchodů vyplácených v prosinci 2002 osobám starším 59 let činila 7123 Kč (tento údaj zahrnuje i pozůstalostní důchody). Rozložení počtu vyplácených starobních důchodů podle výše důchodu v prosinci 2002 bylo následující:

Výše důchodu od	do	počet v %
	do 3 999	1,3
4 000	- 4 999	2,6
5 000	- 5 999	14,7
6 000	- 6 999	30,2
7 000	- 7 999	32,7
8 000	- 8 999	13,2
9 000	- 9 999	4,1
10 000	a více	1,2
celkem		100,0

Výbor dále žádal o poskytnutí dalších informací o povaze Domácí pečovatelské služby. (Výbor má za to, že tak, jak je poskytována, představuje tato služba více než jen pečovatelskou službu a přesahuje do oblasti výpomoci v domácnosti, a žádá o poskytnutí dalších informací o povaze těchto služeb. Pečovatelská služba je pro ty, kteří ji nezbytně potřebují, bezplatná a ostatní osoby musejí uhradit poplatek, jehož výše závisí na jejich věku, zdravotním stavu, příjmu a majetku).

Ke komentáři Výboru k této problematice upřesňujeme, že domácí pečovatelská služba není zdravotní službou. Její náplní je osobní pomoc se zvládnutím vyjmenovaných běžných každodenních úkonů, které by člověk dělal sám, kdyby zvládl samostatně běžné úkony v oblastech osobní péče a péče o domácnost. Jde o službu návštěvní, která se poskytuje v přirozeném prostředí klienta. Pečovatelská služba je alternativou pobytu klienta v pobytovém zařízení typu domov/penzion. Obsah/spektrum nabídky služeb je vymezen/o následovně:

- povinné: hygiena, stravování, pomoc při zajištění chodu domácnosti, doprovod, jednoduché ošetřovatelské úkony, pomoc při sebeobsluze, pomoc při komunikaci, poskytnutí jednoduchých informací,
- fakultativní: aktivizační služby, doprava, doprovázení při kontaktu se společenským prostředím, posílení dovedností a schopností, rozvíjení sebeobslužných dovedností, zprostředkování informací dle potřeb uživatele,
- doplňkové.

Součástí služby tedy může být i dodávka jídel.

Další sociální služby, kde jsou jednou z hlavních cílových skupin senioři, představují služby osobní asistence, respitní péče nebo tísňová péče.

MPSV podporuje vznik center denních služeb, zaměřených na pomoc a péči o seniory se sníženou schopností samostatného života. Tato centra poskytují rodinám, které o své starší členy pečují, respitní péči, umožňují denní pobyty seniorům jinak žijícím v rodinám. Centrum specializované pomoci zaměřené na osoby s Alzheimerovou nemocí vzniká v současné době při Domovu Sue Ryder v Praze 4.

Jako příklad nestátní neziskové organizace poskytující služby seniorům lze uvést občanské sdružení Život 90, které se v rámci programu „Domov je doma“ zaměřuje na zkvalitnění života seniorů, především pak osamělých, společensky znevýhodněných a zdravotně postižených lidí

v jejich vlastních domovech, tj. v přirozeném prostředí, na které jsou zvyklí. V bohaté nabídce Života 90 nechybí nabídka volnočasových aktivit a kulturních akcí pro seniory.

Výbor žádal o informace o dalších službách a zařízeních přístupných starým osobám, například o kulturních, volnočasových a vzdělávacích aktivitách, pomoci v domácnosti/rozcvičce jídel.

Demografický vývoj si v České republice, stejně jako v řadě ostatních zemí, vyžádal přijetí specifických opatření umožňujících řešení problematiky stárnutí a stáří. Usnesením vlády České republiky ze dne 15. května 2002 byl proto schválen Národní program přípravy na stárnutí na období let 2003 – 2007. Tento program vychází ze zásadních mezinárodních dokumentů, mezi které patří Mezinárodní akční plán pro problematiku stárnutí (Vídeň 1982), Zásady OSN pro seniory (1991) a nejnovější mezinárodní akční plán schválený v Madridu v roce 2002. Program obsahuje v deseti kapitolách řadu konkrétních opatření týkajících se všech oblastí života starších osob. Jeho motem je vytvoření „společnosti pro všechny generace“. Vlastní naplňování programu a jeho cílů je rozvedeno do stovky opatření, u nichž se stanovuje jednotlivým resortům odpovědnost za plnění spolu s termínem plnění úkolu.

Vzdělávání seniorů, kulturní a volnočasové aktivity

Oblast celoživotního vzdělávání je kromě Národního programu přípravy na stárnutí řešena v ČR v několika dalších strategických dokumentech:

- 1) **Národní program rozvoje vzdělávání v České republice**, který vznikl na základě usnesení vlády České republiky č. 277 ze dne 7. dubna 1999 týkajícího se hlavních cílů vzdělávací politiky.

Tento Národní program se zabývá i tzv. zájmovým a občanským vzděláváním v dospělosti, které slouží především k rozvoji zálib nebo osobně motivovaných znalostí, zároveň jsou však jeho výsledky využitelné i v profesní kariéře jednotlivce a přispívají ke zvyšování úrovně vzdělanosti ve státě.

- 2) **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy v ČR** připravený MŠMT vzala vláda ČR na vědomí svým usnesením č. 393 ze dne 17. dubna 2002 a uložila ministru školství, mládeže a tělovýchovy zabezpečit úkoly z Dlouhodobého záměru vyplývající.

Tento Dlouhodobý záměr uvádí základní tendence a cíle vzdělávací politiky, stanoví opatření na úrovni státu a vymezuje prostor pro konkrétní řešení na úrovni kraje. Je postaven na osmi základních strategických směrech, celoživotní vzdělávání je řešeno v bodě 8 – „Rozvoj dalšího vzdělávání jako součást celoživotního učení“:

Další dokumenty relevantní pro danou oblast:

Strategie rozvoje lidských zdrojů (2003)
Národní akční plán zaměstnanosti
Memorandum o celoživotním učení (2001)
Sektorový operační program (2002)

Univerzity třetího věku

Vysoké školy a jejich fakulty pořádají vysokoškolské vzdělávání pro občany – seniory, kteří ukončili výdělečnou činnost a mají zájem o určitý vědní obor. Absolvováním jednosemestrálních až šestisemestrálních kurzů mohou senioři nejen vyplnit volný čas, ale i získat nové poznatky a tím doplnit svou kvalifikaci. V rámci studia vznikla i seniorská sdružení a kluby absolventů, které poskytují další program. Školné se neplatí, pouze na některých fakultách vstupní poplatek, který nepřesahuje částku 300 Kč.

Studium pro seniory nabízí většina českých vysokých škol, vznikla i Asociace univerzit třetího věku ČR, která podporuje zakládání těchto univerzit a spolupracuje s organizacemi obdobného typu na mezinárodní úrovni. Studenti – senioři jazykově vybavení se mohou přihlásit i do programů mezinárodních.

Kulturní politika státu

byla schválena usnesením vlády České republiky č. 40 ze dne 10. ledna 2001 (o aktualizaci Strategie účinnější státní podpory kultury – kulturní politiky). Opatření článku 27 této politiky se přímo týká volnočasových aktivit všech věkových skupin populace, včetně seniorů. Z hlediska veřejného zájmu pěstování neprofesionálních uměleckých aktivit přispívá k sebevzdělávání, rozvoji tvořivosti; u osob se zdravotním postižením a seniorů napomáhá k reintegraci do populace.

Národní program přípravy na stárnutí v části VIII – Společenské aktivity - stanoví jako jeden z cílů účast seniorů na společenských aktivitách, využití jejich potenciálu a vytváření podmínek pro aktivní zapojení seniorů při tvorbě a realizaci programů a projektů pro ně samé.

Ministerstvo kultury v souvislosti s tímto opatřením podporuje v rámci své dotační politiky zájmové, kulturní a neprofesionální umělecké aktivity seniorů, včetně ochrany tradiční lidové kultury a podpory tradičních lidových uměleckých řemesel.

Účast na kulturních akcích (divadelní představení, výstavy apod.) je v případě seniorů podporována i systémem výrazných slev, a to jak v institucích v přímé působnosti ministerstva, tak v organizacích, které zřizuje místní samospráva nebo jsou v soukromém vlastnictví.

V rámci opatření Národního programu přípravy na stárnutí bylo navíc ministru kultury uloženo „provést aktualizaci výše uvedeného programu Kulturní politika a rozšířit jej o oblast naplňování potřeb seniorů“.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vyhláší v rámci programů pro občanská sdružení a „Národního programu sportu pro všechny“ pilotní projekty pro seniory a podporuje systematický přístup k problematice seniorů v oblasti tělovýchovy a sportu.

Výbor žádal o další informace o specializované denní péči o osoby trpící demencí a s ní spojenými chorobami a o takových službách, jako je poskytování informací, trénink a respitní péče o rodiny pečující o staré osoby, zejména o osoby vysoce závislé. Výbor by chtěl znát, zda je osobám pečujícím o starou osobu poskytována peněžitá pomoc (pečovatelský příspěvek).

Mezi základní sociální služby pro tyto skupiny občanů patří: centra denních služeb, pečovatelská služba a respitní péče. Programy každého sociálního zařízení jsou tvořeny na základě potřeb a skladby uživatelů jednotlivých sociálních služeb, tzn. nejsou vytvořeny centrální pokyny MPSV ČR.

Zákon č. 100/1988 o sociálním zabezpečení stanoví osobám pečujícím o osobu blízkou peněžitou pomoc v podobě dávky - v dalším také viz. aktualizovaná odpověď k čl. 4 odst 1, otázce A, ESCH.

V současné době jsou za informování starých osob o sociálním zabezpečení, zdravotní péči, ústavní péči apod. zodpovědné občanské poradny. V budoucnu se však tato zodpovědnost přenesou na obce. Výbor žádal, aby byl nadále informován o vývoji v této oblasti.

Ke komentáři Výboru k této problematice nejprve upozorňujeme na určité nedorozumění – za informování starých osob nejsou zodpovědné občanské poradny; tyto poradny představují pouze jednu z možností, kde je možné získat některé informace. Jinými informačními zdroji mohou být příslušné městské, obecní, případně krajské úřady nebo i NNO a další poskytovatelé služeb.

Pokud jde o oblast sociálních služeb, konkrétně ústavní péče, prakticky se zájemce o tuto službu většinou nejprve obrací na místně příslušný úřad, který mu zprostředkovává informace o jednotlivých zařízeních a jejich zřizovatelích. Zodpovědnost obcí informovat staré osoby o ústavní péči není legislativně zakotvena. Obecně vychází z přenosu zřizovatelských funkcí k některým zařízením sociálních služeb z bývalých okresních úřadů na kraje a města/obce (v rámci reformy veřejné správy okresní úřady s koncem roku 2002 zanikly). Tím se samozřejmě do jisté míry rozšířila činnost těch krajů a měst/obcí, jež převzaly zařízení soc. služeb i na informování zájemců o nich.

Stížnosti na služby a péči

Výbor žádal o další informace o postupu stížnosti na míru dostupnosti služeb a péče a/nebo úroveň služeb, péče či léčby v pobytových i ambulantních zařízeních.

Vyřizování stížností občanů i stížnosti na dostupnost a kvalitu služeb je obecně upraveno vyhláškou o vyřizování stížností, oznámení a podnětů pracovníků (vládní vyhláška č.150/1958 Ú.l., o vyřizování stížností, oznámení a podnětů pracujících). Pro oblast sociálních služeb není vyřizování stížností zvlášť legislativně upraveno.

Uživatelé si mohou stěžovat na kvalitu nebo způsob poskytování sociálních služeb, aniž by tím byli jakýmkoli způsobem ohroženi. Zařízení má za tímto účelem stanovena a naplňuje vnitřní pravidla, se kterými jsou seznámeni uživatelé i pracovníci.

Návrh zákona se Standardy kvality sociálních služeb stanoví kritéria postupu pro přijímání a vyřizování stížností na kvalitu a způsob poskytování sociálních služeb včetně možnosti prošetření vyřízené stížnosti.

Na základě reformy veřejné správy je zřizovatel zařízení sociálních služeb oprávněn k vyřízení dané stížnosti. Dále pak se může stěžovatel obrátit na kancelář veřejného ochránce práv, národní organizace monitorující stav lidských práv, organizace lidí se zdravotním postižením, popř. na základě podaného trestního oznámení na příslušný soud.

Bydlení

Výbor připomíná, že starým osobám v situaci, kdy potřebují přizpůsobit své bydlení, je poskytován příslušný příspěvek. **Výbor žádal o sdělení, zda byl v této souvislosti zvážen koncept „přizpůsobitelného bydlení na celý život“.**

Nebyly předloženy informace o tom, jak jsou potřeby starých lidí řešeny v rámci národní a místních politik bydlení. **Výbor žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o této otázce, včetně eventuálních údajů o chráněném bydlení, o povinnosti obce zajistit přiměřené bydlení, o pravidlech pro ochranu majetku, a zda existuje dostatečná nabídka bydlení pro staré osoby.**

V roce 2003 byl do programů na podporu bydlení zaveden nový typ „*upravitelného bytu*“.

Navrhované technické parametry upravitelného bytu jsou stanoveny tak, aby náklady na jeho výstavbu byly minimalizovány při zajištění takových stavebních prvků, které bez větších stavebních zásahů umožní po dodatečném vybavení bytu kompenzačními pomůckami uspokojit i nejpřísnější požadavky na úplnou bezbariérovost bytu a to podle individuálních potřeb zdravotně postiženého. Podmínkou poskytnutí dotace pro výstavbu nájemních bytů a technické infrastruktury je výstavba minimálně 10% upravitelných bytů při výstavbě 10 a více bytů. Rovněž nařízení vlády upravující poskytování dotací na výstavbu nájemních bytů z prostředků Státního fondu rozvoje bydlení jsou podmíněny výstavbou 10 % upravitelných bytů z celkového počtu bytů na něž je požadována dotace. V programu výstavby podporovaných bytů musí všechny chráněné byty, které jsou určeny zejména zdravotně postiženým a starým osobám splňovat technické parametry upravitelného bytu.

Ministerstvo pro místní rozvoj v současné době navrhuje doplnění aktualizovaného znění normy ČSN 73 4301 „Obytné budovy“ o dodatečnou úpravu definice technické kategorie „upravitelný byt“.

V roce 2002 vlády schválila *Národní program přípravy na stárnutí*; program přípravy na stárnutí byl navržen na období 2003 – 2007 a předpokládá se jeho vyhodnocování vždy v dvouletých intervalech. V roce 2007 bude provedena aktualizace programu na další pětileté období 2008 – 2012. V rámci uvedeného materiálu **je řešena i problematika bydlení seniorů**. Cílem navrhovaných opatření je vytvářet podmínky pro důstojné a přiměřené bydlení seniorů, poskytovat seniorům podporu při přizpůsobení bydlení jejich potřebám, zlepšovat podmínky bydlení seniorů s důrazem na jeho individuální charakter, chápat tato opatření jako prevenci a oddálení institucionalizace.

Navrhovaná opatření spočívají v tom, že se v rámci výstavby budou prosazovat obecně technické požadavky užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace a dále ve vytváření podmínek pro důstojné a přiměřené bydlení seniorů prostřednictvím programu výstavby podporovaných bytů.

Uvedená opatření byla v roce 2003 realizována vyhlášením Programu výstavby podporovaných bytů, kde jeden ze tří dotačních titulů – chráněný byt – je zaměřen na „zajištění bydlení a poskytování sociálních služeb podle individuálních potřeb osob, které mají zvláštní potřeby v oblasti bydlení z důvodů zdravotních či z důvodu pokročilého věku tak, aby došlo k prodloužení jejich soběstačnosti a nezávislosti“. Cílovou skupinou jsou zejména senioři, osoby s omezenou schopností pohybu a orientace, mentálně postižené osoby, dlouhodobě duševně nemocné osoby apod.

Stavebně-technické uspořádání chráněného bytu musí splňovat technické požadavky upravitelného bytu. Obec musí uzavřít smlouvu s poskytovatelem sociálních služeb o jejich poskytování.

Pokud jde o politiku bydlení na místní úrovni, Ministerstvo nemá možnost přímého ovlivňování, neboť v souladu s platnou legislativou tato odpovědnost náleží pouze obcím a podléhá jejich samostatnému rozhodování. Ministerstvo může nabídkou podpůrných dotací a stanovení podmínek pro jejich poskytování – obce motivovat k tomu, aby problémy bydlení seniorů účinně řešily. Důležitou podmínkou skutečně efektivního řešení těchto problémů je přijetí nového zákona o sociálních službách.

Zdravotnické služby

Výbor žádal, aby byly do příští zprávy zahrnuty informace o těchto otázkách (Ze závěru ohledně článku 11 výbor připomínal, že systém zdravotnictví se vztahuje na všechny obyvatele. Kromě údajů, které předchází zpráva uváděla na téma pečovatelské služby, nebyly předloženy žádné informace o zdravotnických službách pro staré osoby) :

- **podíl nákladů na léčiva hrazený starými osobami,**
- **zdravotnické programy a služby (zejména základní zdravotnické služby) specificky zaměřené na staré osoby,**
- **směrnice pro zdravotní péči o staré osoby (existují-li),**
- **programy duševního zdraví pro osoby trpící demencí a s ní spojenými chorobami,**
- **služby paliativní péče o staré osoby**

Tato problematika je plně v kompetenci MZ ČR. Zdravotnická péče v sociálních zařízeních je doplňkovou, v současnosti se řeší v rámci mezirezortní pracovní skupiny MPSV ČR a MZ ČR institut sociálně zdravotního lůžka a jeho proplácení zdravotními pojišťovnami z fondu veřejného zdravotního pojištění.

- **podíl nákladů na léčiva hrazený starými osobami,**

V současné době je registrováno 5264 léčivých přípravků (dále LP) se 17759 registračními čísly (R.č.). Z toho je 105 vyhrazených LP se 168 r.č. OTC tj. léčivých

přípravků na volný prodej je 1098 se 3146 r.č. Počet LP v číselníku Všeobecné zdravotní pojišťovny je 8 552, z toho částečně hrazených nebo plně hrazených 7 780. Plně hrazených je 2 550. Výše doplatku pacienta se odvíjí od rozdílu mezi cenou LP a úhradou z prostředků veřejného zdravotního pojištění.

Cenotvorba léčiv je prováděna regulací maximálních cen výrobce a stanovením obchodní přírážky distributorů i lékáren. Ministerstvo financí vydává příslušný cenový výměr, kterým se vydává seznam zboží s regulovanými cenami a stanoví maximální ceny výrobků a výkonů ve zdravotnictví, za které jsou léčiva dodávána na trh v ČR. K maximální ceně Ministerstva financí si může distributor spolu s lékárníkem počítat maximálně 32% ceny výrobce jako tzv. kombinovanou obchodní přírážku. Uvedená kombinovaná obchodní přírážka nemusí být plně využita.

Úhrada léčiv v České republice se řídí:

při poskytování ústavní péče

podle ustanovení § 15 odst. 8 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění v platném znění, ze zdravotního pojištění se plně hradí při poskytování ústavní péče léčivé přípravky a zdravotnické prostředky a pojištěnec se na jejich úhradě nepodílí:

při poskytování ambulantní péče

ustanovením § 15 odst. (5) oddílu B přílohy č. 2 tohoto zákona, v seznamu skupin léčivých látek s indikačními a proskripčními omezeními je stanoveno 521 skupin léčivých látek. V každé skupině léčivých látek se ze zdravotního pojištění vždy plně hradí nejméně jeden léčivý přípravek. Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou č. 57/1997 Sb, stanovuje léčivé přípravky plně hrazené ze zdravotního pojištění a výši úhrad jednotlivých léčivých látek náležících do přílohy č. 2 tohoto zákona.

Podíl nákladů na léčiva hrazený starými osobami se v ČR nezpracovává a tudíž nejsou databáze a z nich vyplývající statistiky k dispozici.

- zdravotnické programy a služby (zejména základní zdravotnické služby) specificky zaměřené na staré osoby

Praktický lékař pro dospělé má v péči dospělé osoby včetně seniorů. Vykonává také návštěvní službu. Péče praktického lékaře je hrazena z veřejného zdravotního pojištění formou kapitace (platbou za pacienta). Tato platba je zohledněna vzhledem k věku pacienta (za starší pacienty je tento paušál navýšen dle průměrných nákladů vyplývajících z analýz zdravotních pojištěven).

Domácí ošetrovatelskou péči poskytují agentury domácí péče zpravidla na základě indikace praktického lékaře. Při ukončení hospitalizace může domácí péči indikovat na 14 dní po propuštění také ošetřující lékař zařízení, ve kterém je pacient hospitalizován.

Převážnou většinu domácí péče poskytují zdravotní sestry. Některé agentury domácí péče zaměstnávají také rehabilitační pracovníky, některé také poskytují další služby, hrazené, podle přání pacienta.

Dle výzkumu prováděného dotazníkovým šetřením v obcích poskytuje 41,5 % agentur komplexní domácí péči a 56,7% agentur poskytuje pouze odbornou zdravotní péči.

Lékaři specialisté ošetřují pacienty na základě doporučení praktického či jiného odborného lékaře.

V rámci transformace nemocnic probíhá již delší dobu proces redukce počtu lůžek akutní péče a zvyšování počtu lůžek tzv. následné péče. Proto byly definovány dva typy následného pobytu na lůžku: rehabilitační pobyt a pobyt ošetrovatelského typu. Tyto typy pobytu mohou být poskytovány jak v nemocnicích tak v léčebnách pro dlouhodobě nemocné.

V následném přehledu uvádíme počty jednotlivých lůžek a průměrnou dobu pobytu v jednotlivých typech zařízení (v závorce).

Celkový počet lůžek 64 761

Léčebny pro dlouhodobě nemocné 7 438 lůžek (71 dní)

Léčebny TRN pro dospělé 1 097 lůžek (38 dní)

Psychiatrické léčebny pro dospělé 9 677 lůžek (80 dní)

Rehabilitační ústavy pro dospělé 726 lůžek (42 dní)

Ostatní specializované léčebny pro dospělé 1629 lůžek (20 dní)

Hospic – 6 zařízení s celkem 171 místy (průměrná doba pobytu 33 dní)

V roce 2001 bylo vykázáno v České republice 1715 gerontopsychiatrických lůžek, na těchto lůžkách pobývalo celkem 855 pacientů méně než jeden rok, 421 pacientů méně než 5 let a více než 1 rok a 203 pacienti více než 5 let.

– **směrnice pro zdravotní péči o staré osoby (existují-li)**

Vláda přijala usnesení č. 485 ze dne 15. 5. 2002, kterým by schválen Národní program přípravy na stárnutí na období let 2003 až 2007. Na základě tohoto Národního programu přijalo Ministerstvo zdravotnictví koncepci oboru geriatric.

– **programy duševního zdraví pro osoby trpící demencí a s ní spojenými chorobami**

Ministerstvo zdravotnictví vyhlásilo v návaznosti na Národní program přípravy na stárnutí pro rok 2004 dotační Program zdravého stárnutí, jehož cílem je m.j. i stimulovat rozvoj zdravotně sociální péče o staré občany. Tento dotační program je určen na podporu projektů nestátních neziskových organizací, měst a obcí ČR. Umožňuje i podporu při zřizování denních a respitních center určených občanům postiženým demencí a jejich rodinám. Obsahuje i doporučení pro jejich budování.

– **služby paliativní péče o staré osoby**

Ministerstvo zdravotnictví podporuje od počátku devadesátých let minulého století rozvoj služeb paliativní péče. Tyto služby jsou určeny pacientům, u kterých byly vyčerpány možnosti kurativní léčby, ale pokračuje aktivní symptomatická léčba s cílem minimalizovat bolest a zmírnit všechny obtíže vyplývající ze základní diagnózy. Tato léčba zohledňuje biologické, psychologické, spirituální a sociální potřeby nemocného. Značnou část těchto pacientů tvoří staří lidé.

Domácí paliativní péči poskytují agentury domácí péče a tvoří tak základní článek péče o nemocné v terminálních stavech. Ministerstvo zdravotnictví podporuje vznik tzv. mobilních hospiců, tvořených týmem odborníků z oblasti paliativní péče poskytujících poradenství agenturám domácí péče i rodinám pacientů.

Od roku 1994 Ministerstvo zdravotnictví systematicky podporuje investičními dotacemi vznik hospiců v ČR. Ročně je na tyto účely vynaloženo cca 20 mil. Kč. Hospice slouží jednak jako lůžková zdravotnická zařízení pro pacienty v preterminálních a terminálních stavech a jejich rodinné příslušníky. Současně slouží také jako modelová centra paliativní péče ve svých regionech a stimulují rozvoj oboru paliativní péče a oboru léčba bolesti. Střednědobým cílem programu je vytvoření sítě hospiců o kapacitě 5 lůžek na 100 000 obyvatel.

S pomocí Ministerstva zdravotnictví zatím vzniklo v ČR sedm hospiců a osmý se staví. Za deset let se tak podařilo naplnit potřebnou kapacitu hospicových lůžek na 46%.

Na financování provozních nákladů hospiců se podílí zdravotní pojištění a dotace Ministerstva práce a sociálních věcí. Financování je vícezdrojové.

Výbor dále žádal o sdělení, zda jsou tyto ústavy veřejné nebo soukromé, kolik míst je v domovech seniorů a penzionech k dispozici, zda existují pořadníky pro přístup do těchto zařízení a zda jejich celková nabídka uspokojuje poptávku. Dále žádá o sdělení, zda jsou služby domovů seniorů zpoplatněny a zda se platí za ubytování v penzionech.

V ČR jsou poskytovány sociální služby v soukromých i veřejných zařízeních. V domovech seniorů byla ke dni 31. 12. 2002 kapacita celkem 37 258 míst, v penzionech pro důchodce ke stejnému datu 12 382 míst, ve společných zařízeních s domovem důchodců a pensionem pro důchodce 428 míst. Pořadníky pro přístup do těchto zařízení existují u zřizovatelů těchto zařízení – tj. obcí a krajů. MPSV ČR usiluje o rozvoj terénních služeb a zavedení institutu sociálně zdravotního lůžka, kdy je přechodně poskytována sociální péče ve zdravotnickém zařízení.

Platba uživatelů sociálních služeb v domovech důchodců a penzionech je upravena vyhláškou č. 82/1993 za pobyt v ústavech sociální péče pro dospělé občany a vyhláškou č. 83/1993 o stravování v zařízeních sociální péče. Za pobyt v domovech důchodců i domovech-penzionech pro důchodce hradí jejich obyvatel úhradu ve výši stanovené zmíněnými vyhláškami o úhradách za pobyt v zařízeních sociální péče.

Výbor žádal o další vysvětlení situace – kontrola úrovně služeb „zřizovatelem“; domnívá se, že kontrolní systém by měl být nezávislý na osobě zřizující nebo spravující dané pobytové zařízení, a žádá o sdělení, zda jsou plánována opatření k vytvoření nezávislého inspekčního mechanismu.

Opatření k vytvoření nezávislého inspekčního mechanismu jsou vytvořeny ve věcném záměru zákona o sociálních službách. Jedná se o systém auditů kvality, které se budou opakovaně provádět v zařízeních sociálních služeb a realizovány budou týmy auditorů kvality. Týmy auditorů budou na zřizovatelích sociálních služeb nezávislé.

Výbor považoval za významný krok dopředu standardy sociálních služeb a žádal, aby byl nadále informován o dalším vývoji v procesu jejich přijímání; žádá také o sdělení, jaké je jejich přesné místo v právním řádu a jak bude řešen dozor nad jejich prováděním.

Standardy kvality sociálních služeb jsou zatím součástí **navrhovaného věcného záměru** zákona o sociálních službách.

Dozor nad jejich dodržováním je také součástí tohoto návrhu zákona. Dohled nad dodržováním standardů kvality bude, podle tohoto návrhu, zajišťován prostřednictvím auditů kvality, které budou probíhat dle přesně stanovených podmínek tým vyškolených a zaregistrovaných auditorů kvality sociálních služeb.

Dále výbor žádal o předložení informací o těchto otázkách:

– **požadavky na kvalifikaci zaměstnanců a úroveň jejich odborné přípravy a platového ohodnocení,**

V současné době jsou právně personální otázky pracovníků v organizacích poskytujících sociální služby řešeny pro

- a) pracovníky ve státních a samosprávních organizacích
  - zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech
    - - §4 a 23: platové třídy a tarify za podmínek vládních nařízení
  - nařízení Vlády ČR č. 251/1992 Sb., o platových poměrech zaměstnanců rozpočtových a některých dalších organizací, Příloha 1: Katalog prací
    - - §1 odst.1: katalog prací a kvalifikační předpoklady, zařazování do platových tříd a stupňů,..
    - - §1 odst.2: platí pro zaměstnance v organizačních složkách státu neurčuje-li zvláštní předpis jinak a organizačních složkách samosprávných celků zřízených jako zařízení sociální péče
    - - §6 odst.2a3: přiznání zvýšených pracovních tarifů zdravotnickým a pedagogickým pracovníkům
    - - Katalog prací: vymezena oblast sociální péče – popis práce pro zařazení do tříd, neobsahuje názvy povolání
- b) pracovníky nestátních neziskových subjektů
  - zákon č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a průměrném výdělku

– **směrnice pro zdravotní péči o osoby trpící demencí a s ní spojenými chorobami,**

Odkazujeme na odpovědi k dotazům Výboru k čl. 11 ESCH.

– **zásady, kterými se řídí právo fyzických osob na účast při řízení života ústavu,**

O možnosti zapojení se do rozhodování o podmínkách a rozsahu sociálních služeb, které lze využívat, viz. výše (*oddíl Stížnosti na služby a péči*).

(Připravovaná podoba - v Standardech kvality sociálních služeb a to v standardu č. 3 – jednání se zájemcem o službu, standardem č. 4 – dohoda o poskytování služby, standardem č. 5 - plánování a průběh poskytování služeb a standardem č. 7 - stížnosti na kvalitu nebo způsob poskytování sociálních služeb).

– **mohou být lidé umístěni do těchto ústavů nedobrovolně? Jaký je příslušný postup?**

Ne, základním principem sociálních služeb je podání žádosti o sociální službu. Výjimkou může být ústavně nařízená léčba nebo nařízená ústavní výchova dítěte, kterou je vzhledem ze zdravotním u postižení nutné vykonat v ÚSP.

– **směrnice pro používání fyzických překážek v ústavech,**

V současné době jsou směrnice k používání restriktivních opatření v ústavech sociální péče plně v kompetenci ředitelů zařízení a nejsou jednotné.

MPSV v současné době pracuje na jednotné metodice v této oblasti poskytované sociální péče.

– **pravidla poskytování sociálních a kulturních požitků v ústavech.**

Mezi základní principy poskytování sociálních služeb patří individuální přístup k uživateli. Svě požadavky uživatel vyjadřuje při stanovení svých osobních cílů a podmínek poskytnutých sociálních služeb, o kterých zařízení s uživatelem sepisuje dohodu. Patří mezi ně i sociální a kulturní požitky.